

The Project Gutenberg EBook of Fra det moderne Frankrig, by Richard Kaufmann

Copyright laws are changing all over the world. Be sure to check the copyright laws for your country before downloading or redistributing this or any other Project Gutenberg eBook.

This header should be the first thing seen when viewing this Project Gutenberg file. Please do not remove it. Do not change or edit the header without written permission.

Please read the "legal small print," and other information about the eBook and Project Gutenberg at the bottom of this file. Included is important information about your specific rights and restrictions in how the file may be used. You can also find out about how to make a donation to Project Gutenberg, and how to get involved.

****Welcome To The World of Free Plain Vanilla Electronic Texts****

****eBooks Readable By Both Humans and By Computers, Since 1971****

*******These eBooks Were Prepared By Thousands of Volunteers!*******

Title: Fra det moderne Frankrig

Author: Richard Kaufmann

Release Date: February, 2006 [EBook #9843]
[Yes, we are more than one year ahead of schedule]
[This file was first posted on October 23, 2003]

Edition: 10

Language: Danish

Character set encoding: ISO-8859-1

***** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK FRA DET MODERNE FRANKRIG *****

Bibliothèque nationale de France (BnF/Gallica) at <http://gallica.bnf.fr>.
Miranda van de Heijning, Steen Christensen and the
PG Online Distributed Proofreading Team

FRA DET MODERNE FRANKRIG.

AF RICHARD KAUFMANN.

MED ILLUSTRATIONER EFTER FRANSKE KUNSTNERE.

KJØBENHAVN.

1882

I en halv Snes Aar snart har Forfatteren af denne Bog været en jævnlig Gæst i Paris. For hver Gang han er kommen igjen, har han vundet Byen kjære og kjære, og i de sidste tre Aar endelig er den bleven ham et nyt Hjem. Hans Bekjendtskab til den er flgelig intimere end den almindelige Rejsendes. Paa den anden Side er han stadig vedbleven kun at være en Fremmed, der er paa Besøg. Alt det, han har set, har han set paa med en Nordbøs Øie. Netop paa Grund af denne sin Dobbeltstilling har han troet at kunne have Et og Andet at fortælle, der var i Stand til at interessere hans Landsmænd.

Hans Bog har ikke den Pretension at give en udtømmende Skildring af Livet i det moderne franske Samfund. Han har, mens han skrev, selv bedst følt, hvor langt udførligere han maatte være, hvis et saadant Maal skulde naaes. Stadig hobede Stoffet sig op, og samtidig nådte de Grædsler, der var afstukne for Arbejdet, ham endog til at udskyde Æmner, som det havde ligget i den oprindelige Plan at behandle. Paa Sligt er det jo imidlertid muligt siden at raade Bod, hvis Læserne finder, at der er lidt Liv og lidt Anskuelighed i de her tegnede Billeder.

Troskab mod Originalen fløer Forfatteren sig forvisset om, at der er. Han har set det moderne Paris med sympathetiske Øie. Han har ikke været blind for Manglerne ved det, men han er gleden lettere over dem og har ladet, hvad der var smukt og tiltalende, springe stærkere frem. Han har gjort dette ikke blot af Kourtoisi mod det Land og den By, hvis Gæst han er, men ogsaa, fordi han mente derved at komme Sandheden nærmest. Han vil føle sig lykkelig, hvis hans Bog hos nordiske Læsere kan vække den samme Kjærlighed til vore Dages Frankrig, som den skylder sin Tilblivelse.

Paris, i November 1882.

Richard Kaufmann.

INDHOLD

Paris og Pariserne

Pariserinden

Vinter liv i Paris:

Klimaet

Velgjærenhedsballer

Jule-og Nytaarstiden

Under Karnevalet

Hos Republikens Præsident

Foraar i Paris

I Kammeret

Det røde Paris

Paa Børsen

Kunst og Kunstnere

Litteratur og Aviser

Paris som Theatercentrum

Sommerliv og Fester:

Grand prix de Paris

Badeliv Ved Kysten

Nationalfesten

Sommer-Søndage ved Paris

Parisere en Øvidence:

Mme. Adams Salon

En Aften hos Victor Hugo

Hos Sarah Bernhardt

Coquelin i sin Loge

Cherbuliez i sit Arbejdsværelse

De Fremmede i Paris

Paris paa Vrangsiden:

Pauperismebilledet

Samfundets Bundfald

Kafø- og Gadeliv

Skisser fra Sydfrankrig:

Mellem moderne Troubadurer

En sydfransk Pilgrimsfart

Oldtidslevninger i Provence

Petrarcas Hjem

Marseille

Europas Paradis

PARIS OG PARISERNE.

Det er i Regelen om Aftenen, at den Rejsende fra Norden kommer første Gang til Paris. Han gaar ud i Byen. Overalt er der Liv og Færdsel endnu; før Midnat lægst er passeret, tæker Paris ikke paa at lægge sig til Hvile. Hele Timer kan han se den i fuld Soirøepuds, hele Timer kan han drive med Menneskestrømmen ned over de fyldte Boulevarder eller paa en Kaføstol sidde og lade de brogede Billeder passere sig Revue. Der er nok baade for Øe og Øe. Det er som en hel ny Verden, der rulles op for ham i et Rundmaleri uden Ende. Men naar til Slutning Rejsetrætheden dog gjør sin Virkning gjældende, og han endelig sent vender tilbage til Hotellet, er han i Grunden yderst forbauset. Han havde ventet at blive overvældet, bløddet, berust, og det er helt andre Indtryk, han bringer med fra sin første Visit. Paris har forekommet ham meget mindre, og mindre glimrende ogsaa, end han havde troet, men den har samtidig forekommet ham saa mærkelig hjemlig og hyggelig. Det er Fornemmelsen deraf, der behersker alle andre, og det er med Velbefindendet, som denne Fornemmelse vækker, at han gaar i Seng. Naar han den næste Morgen vaagner, har han slet intet Hastværk for at komme ud igjen. Han synes, han har været længe i Paris, og at han allerede er halvvejs fortrolig med dens Liv. Det er det samme Fænomén, man ogsaa undertiden kan iagttage overfor Mennesker, man seer første Gang. Man har hørt saa Meget om dem paa Forhaand, at de er voxet op til Noget, der næsten forskræcker. Og saa, naar man har talt med dem i fem Minutter, er det, som man havde kjendt hinanden i Aar. Den instinktmæssige Følelse af, at Tiden vil gjøre En til gode Venner, har tilbagevirkende Kraft.

Dette første Indtryk af Paris er det, der kommer hyppigst igjen, og det er ogsaa det, man til Slutning bliver staaende ved. Man skal dog ikke være bange; de andre, som man havde ventet, udeblive langt fra heller. Under Touristbesøgets tumlende Færde dukker den første Aftens douce Fornemmelse af Hygge hurtigt under i lutter Blænding, lutter Beundring af, hvor Paris er stor og glimrende. Det er fra Morgen til Aften en Sandserus, der intet Øblik hører op. Blot en Vandring ned over

Boulevarderne med deres Tusinder af krydsende Ekvipager, med deres Spejle, som reflekterer det brogede Gadeliv, saa det bliver et Virvar uden Ende, med deres Udstillingsvinduer, bag hvilke Alverdens vildeste Luxus holder sine Saturnalier, blot en Vandring forbi Palais-Royals og Rue de la Paix' Juveleerboutiker eller gennem Avenue de l'Opøras Paladsgade i elektrisk Fe-Illumination, alene det er et fortløsende, overvældende Festtog. Og saa kommer Monumenterne: den gigantiske Triumfbue, der rager op over hele Paris, som den vilde sætte Indsegl paa Byen og sige: dette er større end selv det antike Rom, større end Noget, hvortil Menneskeslægten endnu er naaet--Triumfbuen med Rudes Trophæden mest bevingede Tanke, moderne Skulpturkunst har født, et Væk, hvori Enthousiasmen skriger, saa selve Stenen synes at faa Fart og flyve. Paa den anden Side af Seinen, ligeledes ragende op, saa den kan sees overalt, Invalidedomens gyldne Kuppel, hvor ved Kejsersarkofagen under den mægtige Hvedning ligesom hele Frankrigs historiske Storhed fylder Rummet med vældige Skygger, saa det klemmer En for Brystet, og man er ved at falde paa Knæ og græde. Fremdeles, spredte rundt omkring, de ligesaa forskjelligartede som hver i sin Stil uforlignelige.

[Illustration: Rudes TrophæLe DØpart.]

[Illustration: Invalidedomen.]

[Illustration: La Salme Chaptlle.]

Kirkearkitekturer: først og fremmest la Sainte Chapelle, udvendig det skønneste og fineste Filigranarbejde af gothisk Bygningskunst, der eksisterer nogetsteds i Verden, indvendig et rent Tusindogeenatseventyr af de vidunderligste gamle Glasmalerier. Man staar som i en Hal, hvor Loft og Vægge er lutter farvede ædle Sten, kunstigt satte sammen til Billeder, der lige fra Syndefaldet illustrerer alle de store Scener af den hellige Historie. Og saa den middelalderlige Notre-Dame og Madeleins græske Tempel og den fornemt-kolde moderne Saint-Augustin og den lille antike Juvel Saint-Germain-l'Auxerrois og en halvhundrede endnu, af hvilke hver enkelt vilde væ nok til at gjøre en hel Stad berømt. For hver Gadeende næsten midt i det et arkitektonisk Storværk: Bygninger som den nye Opera eller Pantheon med Davids Fronton, Paladser som Louvre og Tuilerierne, Mindesmærker som Château-d'Eau-Pladsens vældige Republikstatue, som Vendôme- eller som Frihedssøjlen paa Bastillepladsen. Gallerierne rummer de største Skatte fra alle Kunstsoler, Musæer, Bibliotheker, videnskabelige Institutioner er de rigeste, Verden ejer, Industrien stiller paa alle Kanter vort Aarhundredes nyopdagede Vidunderlande tilskue i Fabriker, som ikke har Rivaler nogetsteds. Og mens Øet og Aand mætes med Indtryk, viser den glade Verdensstad samtidig ogsaa den anden Side af sit Janushoved, det, der leer og lokker forfriskende koket til nye og atter nye Adspredelser. Der eksisterer paa hele den samlede Klode ikke nogen jordisk Nydelse, som Paris ikke har akklimatiseret. Alt, hvad Natur og Menneskesildhed kan byde for at gjøre Livet skjint og lykkeligt at leve i Øeblikket, alt det er hobet sammen i denne Stad. Hvor kan det da væ Andet, end at Touristen, der just er kommen for i sollyse Feriedage at flagre fra Blomst til Blomst i dette brogetrige Flor, at han til Slutning ender med at blive ganske tr af Berusning og Begejstring. Den søde Nektar gaar ham

til Hovedet. Paris bliver ham en dejlig Elskerinde, hvis Favntags Slidne er ham det Vidunderligste, han nogensinde har drømt.

Der er jo imidlertid den Omstændighed ved enhver Rus, at der uvægerligt følger en Morgen bagefter, da man vaagner med Tømmermænd. Paris er ikke det Paradis uden Slange, som Touristbegejstringen vilde gjøre det til. Parader hører nu engang til den Slags Sager, som ikke længer eksisterer paa Jorden. Naar den Dag kommer, da han hører op med at see Paris i Skjæ af et flygtigt Feriebesøgs Champagnesumperler, saa kommer ogsaa Tømmermændsindtjukket. Og jo stærre Rusen har været, desto stærkere bliver det. Der er en Stund Adskilligt, man faaer Afsmag for, Mere maaske undertiden, end der i Virkeligheden er Grund til. Heller ikke det skal man dog bryde sig om. Ogsaa det Indtryk hører til dem, der forsvinder igjen. Thi Paris kan taale at ses, som det er, med dets Fortrin og dets Fejl. Touristen lokker det som en Elskerinde, der fortumler Hovedet; for den, der har sovet Rusen ud og Tømmermændene ogsaa, bliver det en Kvinde, med hvem han gjerne deler Hus og Hjem, saa længe det skal være, fordi han ved Siden af menneskelige Skrøbeligheder, ved Siden af Luner og Lethed, som nu engang hører Kvinden til, men som her dog ofte har den gode Egenskab at klæde ganske kjønt, finder saa uhyre Meget, som han aldrig kan blive træf at agte og elske. Det Indtryk af hyggeligt Velbefindende, hvormed man begyndte sin første Pariservisit, er ogsaa det, hvormed man ender efter Aars Forløb. Paris er den By i hele Verden, hvor den Fremmede finder stærst Behag ved at leve. Det er ikke noget Postulat; Tallene kan dokumentere det. Hvis det ikke var saaledes, vilde ikke det aarlige Bestyg af Gjæster belte sig til over et Gjennemsnitstal af en Million, og Pariser menneskehavet daglig tale omtrent to hundrede tusinde Udlændinge.

Sin Forkjærlighed for enkelte Pletter af Jorden har man tidt ligesaa vanskeligt ved at analysere som sin Forkjærlighed for enkelte Mennesker. For Paris' Vedkommende lader Sagen sig imidlertid gjøre. I de store Hovedtræk idetmindste er det ikke svært at sige, hvad der vækker Velbefindendet, som man fæler her. Til syvende og sidst beroer det simpelthen derpaa, at Pariserlivet byder en Sum af Fordele og Behageligheder, som man ikke finder saaledes potenserede, i hvert Fald ikke samlede i det Omfang noget andet Sted.

Der er, for at begynde lavest nede, først de materielle. Byen er lys og luftig, gennemkrydset med brede, træplantede Gader og Boulevarder, hvor Solen kan trænge ind, oversaaet med Parker, Squarer og offentlige Pladser. Den er ren, vandet og pudset og fejlet fra Morgen til Aften af en Armøe af Arbejdere. Det franske Kjøkken er det bedste i Verden af den simple Grund, at Befolkningen er den rigeste og som Følge deraf den, der stiller de stærste Fordringer. Der er ingen Primær, som ikke kommer først til Paris, ingen Gourmandfantasi, der ikke kan blive tilfredsstillet i samme Øeblik den er tækt. Fornøjelser kalder paa En for hvert Skridt man gaar. Man kan være ganske efter sin Smag og sine Midler og behøver dog aldrig at være bange for at komme til at mangle. Al den Komfort, vor moderne Civilisation har udtækt for at gjøre Livet bekvemt, er i Paris dreven til sin højeste Fuldkommenhed. Omgangsformen er let og fri, ingen Kasteforskjel eller Junkerstivhed trykker. Selskabslivet staar aabent paa vid Gab for Alle og Enhver, Høflighed og Urbanitet mellem Mand og Mand er

en Dyd, der er specifik parisisk.

Og alt det er dog kun den ydre Skal, bag hvilken der gemmer sig en Kjæne, som er ikke mindre ædel, end Skallen er skjøn og lokkende. Er Paris det materielle Velværes By, saa er den samtidig den Stad, hvor alle intellektuelle Krav finder rigest Tilfredsstillelse. Den centraliserer hele Landets aandelige Liv i et langt videre Omfang, end det er Tilfældet med nogen moderne Hovedstad. Hvad Frankrig rummer af Dygtighed drages til Paris; kun der kan det finde Indvielse og Udfoldning. Og ned gennem Menneskealdre, lige fra Molières og Voltaires og de store Revolutionsheltes Dage har da under aldrig standset, utrætelig Propaganda alle den moderne Tæknings og det moderne Fremskridts Heroer fyldt denne By med en saadan Overflod af Ideer, at den er bleven det lysende Fyrtaarn for hele Aarhundredets Slægt. Som hvert Skridt i dens Gader minder om en berømmelig Fortid, som der hænger et Stykke Historie ved hver Bro og hver Plads, saaledes er det næsten, som hvert Drag, man aander ind af Byens Luft, er maattet med Atomer af disse store Tanker. Og nu Kunsten! Det franske Theater behersker Verden, fordi intet andet Theater i Verden kan maale sig med det; Paris ejer en Samling af sceniske Artister, som ingen Tid og intet Land har kunnet opvise Mage til. Den franske Malerskole er den, hos hvilken alle andre Malere gaar i Lære; Munkacsy, Stevens, Nittis, Madrazzo, alle de store fremmede Mestere kommer til Paris, fordi de føler, at det kun er der, de har Rod og Bund. Den franske Musik er ved at overfløje den tyske og italienske, den franske Skjnlitteratur stadig den, der i Godt som i Ondt er et Hestehoved fremfor andre i Kappestriden.

Heller ikke Videnskaben er bleven tilbage. Hvad har Paris ikke paa alle dens Omraader at opvise for uendeligt rige Samlinger, hvor arbejdes der ikke i dens Fagskoler og Kollegier, med hvilke Opfindelser beriger ikke Dag for Dag dens Laboratorier Verden! Har Paris Malere som Meissonnier og Bonnat, Digtere som Victor Hugo og Augier og Dumas, Skuespillere som Got og Coquelin, Musikere som Gounod og Thomas, saa har den ogsaa Læder og Videnskabsmænd som Renan og Pasteur. Der er ikke det Menneske med aandelige Interesser, af hvilken Art de saa ere, der kan komme til Paris uden at finde Impuls for sine Evner, Berigelse af sin Viden, Belønning og Befrugtning.

Det er denne Alsidighed, der gjør Paris enestaaende. Der er Byer rundt omkring, som kan lokke og drage med enkelte Fortrin, Paris har dem alle paa en og samme Plet. Den er som et Menneskeandens uhyre Verdensudstillingspalads, krandsat af Fehaver, hvor Alt er samlet, hvad der kan gjøre Hvilen slø. Den, der alene kommer for at nyde, bliver derude, og han er dog tilfreds. Men kun den, som kommer med Alvor, og som med Øjet aabent til at se og Tanken aaben til at læse trænger ind mellem Paladsets Labyrinthgange, kun han faaer tilfulde Indtrykket af, hvad Paris er for en Vidunderby. Den er ikke nogen enkelt Stad, den er Hundreder af Stæder i een, vidt forskellige fra hinanden som selve Paris's Fysiognomi i de forskellige Partier af Byen.

Blot en Gang ned over de store Boulevarder er tilstrækkelig til at se, hvor dette Fysiognomi skifter. Først den fornemtaristokratiske Boulevard de la Madeleine, saa det travle Handelsliv paa Capucines og Italiens, saa

igjen en ny Karakter, det adstadige Bourgeoispræg over Poissonnière og Bonne Nouvelle, og endelig Arbejderboulevarderne Temple og Beaumarchais. Hvert Kvarters Type er forskjellig. Quartier latin og Faubourg Saint-Germain, Montmartre og Parc Monceauxkvarteret står hinanden paa Albuerne og er dog saa uensartede, som om de laa Hundreder af Mile fra hinanden. Som man kan bruge et Liv uden at blive fortrolig med denne Uendelighed af Byer i Byen, saaledes kan man ogsaa bruge et Liv uden at komme tilbunds i de aandelige Skatte, der er hobede sammen her. Og da vi dødelige Mennesker nu engang kun har et at disponere over, er den Slutning ganske simpel, at det er en Umulighed nogensinde at blive træ eller kjed af Paris.

Man er mellem dette Virvar et Fnug, der forsvinder, det er sandt. Men netop i denne Forsvinden ligger et af de store Hovedmomenter, som bevirker, at man føler sig saa vel tilpas i Paris. Der er Frihed der, ikke blot den, som Loven, men ogsaa den, som Selskabet, Omverdenen indrømmer. Og det er de fleste Steder ellers den, som det er vanskeligst at opnaa. Ingen Irkeslts Lediggjægers misundelige Øje vaager over, hvad Naboen tager sig for, ingen sladderlysten Tunge falder paa at lave Fantasihistorier derom. Man har nok i at tage vare paa sine egne Affærer, der bliver ingen Tid til at bekymre sig om de Andres. Man kan vælge sit Selskab, som man vil. Vil man være Eneboer, er det den letteste Sag af Verden. Man behøver kun at holde sig for sig selv, saa lever man, som man var i en Øken. Man kan bo aarvis Dår om Dår i det samme Hus uden at kjende hinandens Navn, man kan sidde Maanedes Side om Side ved det samme Restaurationsbord uden at vexle et Ord. Træger man derimod til Omgang, saa er Adgangen til den ligesaa let, som Valget er stort. Selv for den Fremmede er en simpel Præsentation i en Salon nok til at skaffe ham Invitationer, saalænge han lyster. Den nivellerende Nutid vælger de gamle eksklusive Kredses Skranker Dag for Dag. Endogsaa enkelte af Faubourg Saint-Germains Selskabssale begynder at blive Fortsættelser af Gaden. Hundreder og atter Hundreder har været det længe, ligefra Republikens Præsidents ned til Millionærens fra igaar, der ikke forlanger bedre end at se sine Stuer fyldte. Det har sine Inkonvenienser, men det har ogsaa sine Fordele. Man kan komme og gaa, som man lyster. Man kan tale med dem, man synes om, høre paa Musik, pleje Buffeten, dandse, more sig, som man finder for godt, man behøver ikke engang hverken at sige Goddag eller Farvel. Og denne Maade at omgaaes paa er højest karakteristisk for, hvordan Pariserlivet er indrettet. Hvad der gjælder for den enkelte Kreds, gjælder ogsaa for det store Hele. Er man kjed af den Verden, hvori man lever, saa vælger man en anden. Man flytter til et nyt Kvarter, saa er det, som man var flyttet til en ny By--Ingen falder paa at sige En op. Man forlader de gamle Saloner og de gamle Kaføer,--Ingen spørger, hvor man er bleven af. Man kommer ikke længer til Theatreens Premiærer, men til Andenaftensforestillingerne, saa er det helt nye Ansigter, man seer. Efter lang Tids Forløb kan det da passere, at man træffer en af de fordums Bekjendte paa Gaden. Det gaar, som det gik en berømt Kommunist. Han møder en gammel Ven, der fortroligt trykker hans Haand og beklager sig over, at man saa sjældent seer Noget til ham. Det har sin gode Grund, svarer den Anden, jeg kommer lige fra Noumea, hvor jeg har siddet i Bagnoet i fem Aar.

Og trods alt det er der alligevel ingen anden By, hvor den Fremmede har

saa let ved at gjøre sig det hjemligt som i Paris. Der er ingen, der er saa kosmopolitisk som den. Pariseren holder haardnakket og konservativt fast ved sine egne Vaner, men han respekterer de Andres. Han undrer sig ikke engang over, at de har dem, men han anseer det for sin gjæsteventlige Pligt at imødekomme dem saa meget som muligt. Kommer der en Kineser ind paa en Restauration og trækker sine Pinde op af Lommen for at spise med dem, saa er der Ingen, der falder i Forbauselse over det. Men kommer han to, tre Gange igjen, anskaffer Væden sig selv Pinde og serverer ham, for at Gjæsten kan følge sit Lands Skik og Brug. Det er hædet, og det er typisk. Der er ikke den Udlænding, hvilken Nation han end tilhører, der ikke kan finde en Krog af Paris, hvor han kan bo, leve og spise, indrette sig ganske, som han havde flyttet en Stump af sit eget Lands Grund med sig.

Disse Fordele, disse Ejendommeligheder, om man hellere vil, hænger sammen med sædige Sider ved Pariserens Karakter. Man paastaar, at de er letsindige. Det er en Beskyldning, der har faaet gammelt Hæd paa sig, men den er ingenlunde saa sand, som den giver sig ud for. Dette arbejdslystne, sparsommelige Folkefæd, der slider Dag ud, Dag ind uden Hvile for at sikre de gamle Aar, disse Mennesker, hvis skjønneste Drøm, hvis højeste Livsmaal er en Stump egen Jord, hvor de kan frede deres Have og leve af deres Rentepenge, kan man med Rette kalde dem letsindige? Man dimmer Befolkningen efter Gadedriverne. Men det er for en stor Part Udlændinge, nydelseslystne Lediggjægere fra alle Verdens Kanter, og Letsindighedens Templer, der har givet Paris Ry for at være et moderne Sodoma og Gomorra, de er just til for deres Skyld. Det var ikke Pariserne, der befolkede det berygtede, nu nedlagte Dandselokale Bal Mabille; der kom højst en for hvert tusinde Udlændinge.

Det er ikke letsindige, Pariserne er; de er lette og letbevægelige. De holder af at lægge saa stærkt Solskin over Alt, hvad der hæder, som der kan lægges over det, de lader sig hurtigt rive med baade af Begejstring og Harmen, baade af store Tanker og af store Fraser. Det er derfor, de gjør Revolution hver anden Dag. De er Optimister helt ud til Fingerspidserne. Der kan ikke tækes noget taknemmeligere Folkefæd end dem baade for den sande og den falske Messias; de har en usvigelig Tro paa det Nye, fordi de har en aldrig slappet Forventning om, at det, der kommer, vil bringe dem Guld og grønne Skove. Det gjør dem til store Fantaster og til store Blørn. Men det er ogsaa i Kraft af denne lette, lyse, frejdige Optimisme, at de saa omtrent er det handledygtigste Folk i Verden. De kan ikke blot rive ned, de kan ogsaa bygge op. Er det dem, der har sløjet Bastillen, saa er det ogsaa dem, der har skrevet med Flammeskrift Devisen over Aarhundredets Historie, de tre magiske smaa Ord, der har bragt Menneskeslægten videre fremad end alle Kantske og Hegelske og Schoppenhauerske og Hartmannske Filosofisystemer tilsammen. Der er Ingenting, der gjør Mennesket stærkere og sundere, der er Intet, der giver friskere Kræfter til at udrette Noget, end det altid at gaa til Arbejdet med en Sang paa Læben, altid at have et nyt Haab i Hjertet til Erstatning for dem, der er gaaet i Vadsken. Det er den Slags Letsindighed, Pariserne har, og den er der langt mere Grund til at misunde end til at bebrejde dem. Det er maaske, naar det kommer til Stykket, netop den, der har lagt dem de bevingede Ord paa Læben, hvormed de har forløst saa mange af vor Tids store Ideer, og det er i hvert Fald

den, der gjør dem til et saare opmuntrende og fornøjelig Folkefæd at leve sammen med.

Man siger ogsaa, at Pariserne er egoistiske. Det er sandt, det er de, og det er jo kjedeligt nok. Men det er paa den anden Side meget naturligt. I Økenen og i de store Masser er man altid egoistisk. Man er nødt til at væ det, Kampen for Livet gjør det til Selvopholdelsespligt. Det blide Hjertemenneske kan det genere. Ogsaa ved denne Side af Parisernes Karakter kunde der dog med god Vilje findes et sundt, opdragende Element. Man tager sig sammen, man spæder Evner og Energi, naar man veed, at man maa stole udelukkende paa sig selv, og at der ikke er en Haand, der lifter sig for at holde igjen, hvis Vognen begynder at lbe ned ad Bakke. Og desuden har Egoismen et behageligt Modstykke i en exceptionel ydre Hflighed. Man er indifferent, kold, uflsømsk over for Naboer og Gjenboer, man fik altfor Meget at bestille, hvis man vilde lade disse to Millioner Omgivelsers Medgang og Modgang gaa sig til Hjerter; men man er complaisant, imdekommende mod disse samme Ligegeydige saameget, som Hensynet til eget Tarv tillader det. Man er ogsaa det med Naturndvendighed, Livet i Mylderen vilde væ uudholdeligt, hvis man ikke var det. Naar man i Gadestimmelen paa de store Festdage vilde trykke og puffe og stde hinanden vilde det ende med, at Halvparten blev klemt ihjel. Man vil nødig selv væ mellem denne Halvpart, derfor tager man Hensyn, derfor lader man væ at træde over Fldderne uden Ndvendighed, derfor hjælper man til, saa at Alle kan komme frem. Og som det er i Gadetrængslen, er det overalt. Man mlder Urbanitet og Forekommenhed for hvert Skridt i Paris. Selv om det kun er en ydre Politur, som der ikke menes videre med, er den dog derfor ikke mindre behagelig. Naar det kommer til Stykket, er den i Virkeligheden alt det, man har Behov for til daglig Brug. At have Alverden til Busenfreunde er en baade kjedsommelig og besværlig Ting. De faa paalidelige Venner, som et Menneske træger til, kan han næppe have Udsigt til at komme til at mangle i en By, hvor Udvalget er saa uendeligt som i Paris.

Og er Egoismen en Pariseregenskab, saa er Retskaffenheden, Hæderligheden det ikke mindre. Pariserne er bekjendte for deres Soliditet i Handel og Vandel. Belejringen havde ruineret Masser af Smaafolks Velstand. Men istedetfor at erklæ sig insolvente begjæede de Opsættelse og betalte siden ædigt og redeligt Hver Sit. Da for nylig den store Blrskrach bragte Hundreder af Ubemidlede til at tabe langt mere, end de ejede, gjorde de dog ved Slægtninges og Venners Hjæ Udveje for Pengene og mldte paa Betalingsdagen med de Summer, som de maaske bagefter kan bruge et Livs Arbejde for at skaffe Laangiveren igjen.

Pariserne har en uhyre Kapitalfejl: deres grædsellse Uvidenhed. Men den generer de Fremmede mindre; det er dem selv, der lider mest under den. De dækker den med en Glassur af medfdt Dannelsel, af naturlig Velopdragenhed, der vilde væ mirakulfs, hvis man ikke gjorde sig Rede for Aarsagerne til den.

Den er et Produkt af Ligheden flrst og fremmest, af denne gigantiske Tanke, der er fdt i selve Paris' Hjerne og siden har gjennemsyret det vædige Legeme helt ud til dets fineste Fibrer. Der existerer i Paris absolut ingen sociale Skranker. Alle er ikke blot lige for Loven, alle er

Monsieur og intetsomhelst Andet overfor den almindelige Bevidsthed. Den unge Adelsmand med Ahner fra Korstogene mødes i det samme Fornøjelsesliv med Restauratørinnen, hvis Fader har tjent Millioner ved at servere Bouillon; Kudsken drikker sin Bock paa Kafeen med den Herre, han kjører for; Arbejderen betragter det ikke som en Ære for sig men for Principalen, naar han byder denne tilbords med sig, og sine Kammerater. Alle fædes, blandede mellem hinanden, i det samme tumlende Liv, uden at der bliver gjort Forskjel. Alle har samme Rettigheder, samme Krav paa Hensyn. Men det giver ogsaa uundgaaeligt den simple Mand en bestemt Følelse af, at han maa kunne hæve sin Position, at der i hans ydre Optræden ikke maa være Noget, som kan skille ham fra den højest Dannede og højest Stillede. Denne Følelse er det, der virker opdragende paa ham, og til den slutter sig alle Indtrykkene, han modtager rundt omkring i sin vidunderlige By. At staa ved Kejserens Grav under den gyldne Kuppel og sige sig selv, at han, der ligger der, ikke var højere paa Straa, da han begyndte, end En selv, ogsaa det danner og udvikler en Befolkning. Synet af Kunstens uendelige Skatte, hvortil Adgangen uden Betaling staaar aaben for Enhver, de stolte historiske Monumenter, den daglige Færdsel i Luxusparker, hvor man selv er Politi, Alt, hvad man bevæger sig imellem, hjælper med til denne Udvikling.

Saaledes har da i det Store og Hele Pariserne Egenskaber, der kun kan forlænge Velbefindendet, som den Fremmede føler ved at leve i deres By. De har Skyggesider ogsaa, og adskillige, der er altfor paafaldende, til at man kan gaa med aabne Øjne gennem Paris uden at lægge Mærke til dem. Vi vil lidt nok faa det se. Men de er livlige, glade, sundt flende og foretagelsesdygtige Mennesker, som det er let at komme ud af det med, og som det er opmuntrende at omgaaes. Det er atter et af de mange Fortrin ved Paris. Det første og sidste af dem alle er dog det, at man i denne Stad er i selve Verdens Centrum, at al den travle Uro, al den nervøse Feber omkring En ikke er Andet end Blodet, der banker i det uhyre Hjerterkammer, hvor alle Menneskeslagets Pulsaarer løber sammen.

[Illustration: Paa Boulevarden.]

PARISERINDEN.

Siden Sedandagen har Frankrig manglet et Vaaben i sit Skjold. Man har ikke slgt noget nyt istedetfor den kejserlige Øn. Men man skulde skynde sig at slge. En vittig Tegner kunde ellers let komme Alvoren i Forkjøbet. Han vilde ikke have svært ved at finde et Motiv; der er et, der ligger lige for. Et zirligt Dameskjørt, der i bløde, elegante Silkefolder draperer sig for Exempel over to korsede Landsestænger, af hvilke den ene istedetfor Spids bæres en Rembrandthat med bligende Strudsfejer, den anden en Vifte eller et Par langknappede Handsker eller Sligt,--det vilde ikke være fri for at være karakteristisk. En lille Smule ondsksfuldt maaske, men sanddru paa sin Maneer. Man vilde virkelig føre i Skjoldet, hvad man hylkede i Livet.

Thi det er i den tredje franske Republik, og ganske specielt i dens Hovedstad, hverken Præsident eller Ministre eller Folkedeputerede, der er de egentlig Mægtige. Over dem staar der en hemmelig Regering, som i Virkeligheden er den, der styrer Alt. Den er ikke at sige hverken i Palais Bourbon eller paa et eller andet Redaktionskontor eller noget af de Steder, hvor man til forskjellige Tider har villet paastaa, at den havde sit Sæde.

Den er overhovedet ikke et enkelt Sted; som den gennemtrænger Alt, er den ogsaa allestedsnærværende. Denne hemmelige Regering er Kvinden. Den Rolle, hun spiller i Frankrig, er en fuldstændig anden end den, der er tildelt hende i den samtlige øvrige Verden. Hendes Haand er med i Alt, hun er i det store Samfundsuhrvæk Fjederen, der driver det Hele. Og det er ikke paa den Viis, som for Exempel vore gamle nordiske Skjalde og vore moderne Digtere ville vide, at hun ogsaa undertiden skal kunne gjøre det hos os: som et Slags beaandende Muse, en Fylgje, der vækker og flammer op til Handling. Franskmændene er et mindre poetisk, mere logisk Folkefæd, der ikke forstaar sig synderligt paa en saadan Metafysik. Den skjønne Halvpart af Menneskeslægten er hos dem ingenlunde luftige, ætheriske Væsen med væsentlig passive, inciterende Egenskaber, det er aktivt handlende, stundom adskilligt mere energisk handlende Medskabninger end det Kjønn, som har faaet Ord for at være det stærke.

Der er en højst karakteristisk Scene, som man kan finde igjen i en stor Hoben franske Komedier, maaske i næsten alle, naar man vilde sige rigtigt efter. En Herre og en Dame diskuterer Noget, der vanskeligt lader sig realisere. Han insisterer paa Vanskelighederne, hun søger at fremstille deres Betydning som mindre væsentlig. Det er en Umulighed, lyder hans sidste Replik, men hun erklærer saa simpelthen: „Je le veux“._ Dermed er Historien forbi, og han maa gjøre, som hun ønsker. Naar denne Scene kommer igjen og kommer igjen i det Uendelige, er det, fordi den afspejler et Virkelighedsbillede, den dramatiske Forfatter daglig har for Øje. Den franske Kvinde gaar Krog- og Omveje, før hun kommer frem med sit kategoriske Imperativ. Men det indfinder sig til Slutning, og er det engang sagt, saa maa Alting bølge sig for det. Hun er i alle Forhold den absolut dominerende. Hun er det ude paa Landet og i de smaa Byer ogsaa, men hun er det mest i Paris. Man kan tage Pariserinden paa ethvert Trin af Samfundsstigen; Fænomenet bliver, læmpet efter de forskjellige Omgivelser, bestandig det samme.

Det er i hendes Saloner, at de politiske Konstellationer skabes. Er det ikke hende, som vælger Ministrene, saa er det dog hende, der finder ud, hvem der skal vælges, og som sætter deres Valg igjennem. Hun forstærker den ene parlamentariske Gruppe og svækker den anden, hun hverver Stemmer for det og det Lovforslag, hun bringer den og den Interpellation til at gjøre Fiasko. Det er hende, der besætter alle Statens Embeder. Hun farter fra Ministre til Departementsdirektører og fra Departementsdirektører til Souschefer, hun gjør Dinerer og gjør sig uimodstaaelig, hun sætter Verden paa den anden Ende for at sætte sin Vilje igjennem. Men hun har ogsaa den Triumf, at det bestandig gaar efter hendes Hoved. Den, hun vil have til Præsident, bliver Præsident, den Forfatter eller Læge, som har fundet Naade for hendes Øje, bliver valgt til Medlem af Akademiet, den Officeer, som staar under hendes mægtige Beskyttelse, springer sine Kammerater forbi og

avancerer. Det er hende, der skaber Positioner, det er hende, der uddeler Ordensbaand og Udmærkelser, det er ved hendes Reklame, at Kunstneren faaer Renommøe, at Lægen og Advokaten faar Klienter, det er hende, der bringer Modebankens Aktier til at stige, som det er hende, der skaffer Modeleverandrerne deres Stigning. _"Oø est la femme,"_ spørger den franske Dommer, naar han vil tilbunds i Forbrydelsens Ophav. Men det er ikke blot ved Forbrydelserne, det er ved saa at sige Alt, hvad der hæder i dette Land, at man kan gjøre det samme Spørgsmaal. Seer man Kombinationernes Væe efter i Slømmene, vil man bestandig finde Kvinden som Islæ

Gaar vi fra de ledende Kredse ned til den jæere Borgerstand, saa skifter hendes Virkekreds, men den Rolle, hun spiller, bliver ikke mindre dominerende for det. Hos den Handlende er det hende, der fører Bløerne og forskriver Varerne; Manden staar bag Disken. I Restaurations- og Kafølokalerne sidder hun ved Buffeten, tager imod Pengene, passer paa Opvarterne, slrger for, at Alt gaar, som det skal gaa; Manden bliver sendt paa Torvet for at gjøre Indkjøb eller ud i Kjøkkenet for at passe paa Gryderne. Naar man kommer ind til sin Skræder, saa er det Konen, der tager imod En; hun viser de forskjellige Stoffer frem og giver Raad om, hvad man skal vge. Manden bliver kun tilkaldt et øeblik for at tage Maal; han forsvinder, naar det er gjort, og man har saa ikke mere med ham at bestille. Det er hende, der afgjør, om Tjjet sidder eller ikke sidder, det er hende, der ordner Betalingsvilkaarene og kvitterer Regningen. Enhver, der har boet i Pension i Paris, veed, hvorledes disse ligesaa talrige som karakteristiske Huse er indrettede. Konen har alle Departementer under sig: Væelsefordelingen, Akkorderingen om Prisen, Tyendet, Indkjøbene, Spisesedlen og Regnskabsftringen. Mandens hele Livsopgave indskræker sig til at throne for Bordenden ved Maaltiderne, lse op og skjæe for. Betroes der Andet til ham, saa er det hjst saadanne Forretninger som at passe Lamperne og sende Bud efter Kaminrensere.

Man kan finde hundrede andre Exempler paa en saadan Fordeling af Mandens og Kvindens Roller ved Udførelsen af den fæes Haandtering. I hele det handlende og industridrivende Paris tager hun adigt og redeligt Halvparten af Forretningerne paa sig, og det er i Regelen netop den Halvpart, som kræer Hoved og Omsigt og Talent. Naar den sidste store Roman- og Dramasucces, Georges Ohnets "Serge Panine", har gjort en saa umaadelig Opsigt, saa kan Forklaringen dertil kun findes i, at Forfatteren som Hovedfigur i sin Skildring har stillet en Type, der belyser dette Forhold fortræeligere, end det hidtil er gjort. Han er ingenlunde nogen eminent Begavelse, han er Begynder, og saavel hans Bog som hans Komædie har væsentlige Mangler. Men Madame Desvarenes, denne prægtige Bagerkone, der begynder med et Brødsalg i en Forstadsgyde og udelukkende ved egne Evner ender med at beherske hele Paris' Brødforsyning, som Millionænde, der forhandler paa lige Fod med Ministre, hun er ganske vist en ypperlig Skikkelse, greben kraftigt og suffisant lige ud af Livet. Saaledes som hun er Pariserinden af Middelklassen: kjænesund, arbejdsomt slidende, med en Villie af Staal og en Energi til at handle, der gennemtræger hendes Væe helt ud til Fingerspidserne. Hun falder lidt af maaske, naar man kommer ned paa de lavere Trin af Skalaen. Det haarde, mjsommelige Arbejderliv med alle

dets Savn svæker Evner og Kræfter noget. Men ogsaa i disse Omgivelser bærer hun dog sin Del af Byrden. Mens Manden gaar paa Arbejde, vadsker hun, syer paa Maskine eller tager sig Andet for, hvorved hun kan skaffe sit Bidrag til Livsopholdet. Mandens bliver kun altfor ofte brugt op paa Knejsen; det er da for hendes Penge, at der haves Hus og Hjem. Og samtidig bevarer hun stadig Pariserindens dominerende Position. Der er et hjst karakteristisk Træk, man vil lægge Mærke til, naar man seer en saadan Arbejderfamilie gaa ud om Søndagen. Det er Manden, der maa bære Børnene, men det er Konen, der har Portemonnaien i Lommen, naar der skal betales.

En saadan Rolle i et Samfund kan Kvinden ikke spille, uden at hun i dette Samfund virkelig er et overlegent Væsen. Pariserinden er det. Det franske Galanteri har gjort hende dertil. Kvindetilbedelsen er ganske vist ikke nogen specifik fransk Kultus. Men det er i Troubadourernes Land, at den har naaet sin hjeste Udfoldning. Og det har ikke blot sin psykologiske, det har ligesaa meget sin rent physiologiske Forklaring. Franskmændene er Naturer, der har hedere Blod, og som staar langt stærkere under Sandseberusningens Herredømme end i hvert Fald de Folk, som boer nord og Ist for dem. De vil leve og nyde i Øeblikket. De kan ikke slaa sig tiltaals med en Betragtning som den nordiske, der stiller Kvinden paa Marmorsokkel som et Slags Jomfru Maria, til hvem man kun nærmer sig ærbødig offrende, gennemtrængt af den kydske Andagt, der straalere ud fra hele hendes Væsen. Man har oversat Bjørnsons "Arne" for dem, men de har ikke forstaaet den; de har Løst af disse Mennesker, der sidder Aar og ser paa hinanden og læges uden engang at kunne faa deres Kjærlighed paa Læben. De kjender ikke til at læges og sukke og drømme, de kjender kun til at besidde. Dertil har de et umaadeligt naturligt Behov, et stærre maaske end nogen anden Nation, For at tilfredsstille det er det, at de uophørligt ligger i Støvet for Kvindens Fjæder; Opnaaelsen af hendes Gunst er Lyset, hvorom de bestandig svæmer. Hun veed det, hun seer dem offere Alt for hendes Skyld, hun lever i en Atmosfære, hvor hun hrer det summe omkring sig af et permanent Kor, der tigger om Kjærlighed. Derfor er det, at hun ikke blot selv ffler sig som en overordnet Skabning, men i Virkeligheden ogsaa bliver det.

Det franske Galanteri er det, der flrst og sidst skaber Pariserindens dominerende Stilling. Hun har imidlertid ogsaa Egenskaber, som berettiger hende til at indtage den. For at se dem i fuld Belysning maa man se hende i de store, kritiske Øeblikke. Historien har vist hende i saadanne. Revolutionens Kvinder er Skikkelser, der rager Hoveder op over almindeligt Menneskemaal. Men det er ikke nødvendigt at gaa saa langt tilbage. I selve vor Tid har Paris' Belejring paa den mest glimrende Maade lagt for Dagen, hvad Pariserinden er i Stand til at udrette. Er disse sirlgelige Vintermaaneder trods Alt komne til at staa som et af de stolte Kapitler i Frankrigs Annaler, saa er det væsentlig hende, der har vren derfor. Hendes Opoffrelser, Udholdenhed, Heltemod var mange, mange Gange mere værd end den mandlige Befolknings. Hvad gjorde Mændene egentlig, naar man vil se ganske koldt og ngtternt paa Sagen? De slap for at arbejde og agerede Soldater, men det generede dem ingenlunde i nogen overordentlig Grad. De stod op om Morgenen Klokker Ni og tog deres pæ Uniform paa og spadserede i den stolte og selvtilidsfulde omkring til Klubberne og Bevaeringsstederne for at deklamere og holde Taler; eller

de trak ud i Forskandsningerne, men heller ikke der var Livet synderlig surt for dem. Tjenesten var ikke streng; de kunde spille Kort og gjøre sig det fornøjeligt paa mange Maader. Udfald blev der kun yderst sjelden Tale om. Engang imellem sprang der en Bombe; det var til Slutning næsten blevet en Adspredelse for dem. De var tapre, ganske vist, men det var de af Natur, og det kostede dem Ingenting.

Kvindernes Rolle derimod var en hel anden. De havde for det Første med det Forudseenhedens Instinkt, der er Kvinden egent, anet, at Belejringen vilde komme og forberedet sig paa den. Da Paris blev indesluttet, rummede den indenfor sine Volde enorme Oplag af mange andre Livsfornødheder end dem, Regeringen havde sørget for. De var blevne hobede sammen ved privat Initiativ af kloge, forsynlige Kvinder. Ikke for at de selv kunde blive ved at leve i Overflod; det viste de, da Mangelen kom. De fornemme Damer forenede sig i Selskaber, der tog sig for at gaa fra Dør til Dør i hele Byen og banke paa overalt og spørge, om Nogen led Nød. Blev der svaret ja, gav de med rund Haand, hvad der ikke engang kom paa deres eget Bord. De Syge fik læggene, som de havde gjemt, og som til Slutning var en halv Louis værd Stykket, Aspargesbundter, der i de faa Butiker, som endnu kunde holde aabne, blev solgte for fem hundrede Francs, selv nedsaltet Kjødt og Sligt, der ikke var til at betale. De sendte deres Linned til Lazaretherne, de tog, naar de mødte en forfrossen Stakkel paa Gaden, deres eget Tøj af og hængte paa ham. Og Kvinderne af de lavere Stæder gjorde endnu mere. De stod op om Natten Klokken To, Tre og stillede sig i Queue udenfor Mairierne for at faa de Kort udleverede, som de kunde hente Brød paa. Der stod de indtil Morgenstunden, tidt i mange Graders Frost og i Sne til Knæerne, ikke Fattigfolk alene, men Koner og Døttre af Familier, som havde deres ti, femten tusind Francs om Aaret at leve af. Det var i Virkeligheden Pariserinden, ikke Pariseren, der førte Paris' Belejring. Og med hvilken vidunderlig Følelse af Solidaritet, med hvilken Sejghed i at ville holde ud til det Yderste hun taalmodig, aldrig svag og aldrig modløs, bar de tusinde Opoffrelser, der faldt i hendes Lod, derom kan man høre Fortællinger nok af ethvert Øvidne. En Dansk, der ved den Post, han beklædte, ansaae sig forpligtet til at blive i Byen, har skildret mig disse Dage som en eneste uafbrudt Heroisme af den parisiske Kvinde. Denne Heroisme har endnu ikke fundet sin Digter. Men han vil komme, og han vil blive en af de største, saavist som den Bedrift, han har at forevige, er en af de største, vore Dage har søt.

Pariserinden er uendeligt mange Gange bedre end sit Rygte. Det traditionelle Billede af hende som et letfærdigt, nydelsessygt Væsen, uden Hjerte og uden Sands for Livets alvorlige Interesser, er et rent og purt Fantasibillede, stiftet over enkelte iøjnefaldende Modeller, men fuldstændigt misvisende og forvirrende, naar man vil gjøre det alment gjældende. _"La femme du cabaret",_ den Kvindeskikkelse, som Zola har gjort typisk i "Nana", Forraadningsvibrionen, som Idelægger Slægter og dekomponerer Samfundet, hun eksisterer ganske vist, men med den egentlige Pariserinde har hun i Virkeligheden Intet at skaffe. Hun gjør umaadeligt Spræng hun fylder det store, offentlige Paris, Fornøjelseslivets Paris med sin skrigende Toiletluxus og sit Vilde Nydelsesbegjær Touristen seer hende der for hvert Skridt, han gaar, og han drømmer saa let det, han ikke seer, efter det, han seer. _"La femme du cabaret"_ er kun til for det Paris, hvis Færd begynder paa Hjørnet af Boulevard des Italiens og ender

ved Boulogneskovskaskaderne, for Kobbelet af drivende Gommeuxherrer, hvis hele Liv gaar op i Jagt efter hende af den simple Grund, at de ikke har hverken Tilbljelighed eller Evner til at lade det gaa op i nogetsomhelst Andet. De arbejder ikke i Ateliererne, de skriver ikke Blger, de holder ikke Forelæsninger, de studerer ikke i Laboratorier og Bibliotheker. Men Noget skal de jo dog have at beskæftige sig med, og af deres Behov til at slaa Tiden ihjel er da _la femme du cabaret_ ftd. Hun eksisterer kun for dem. Men dette Kobbelt er alt i alt kun et Par tusinde Stykker hjst af Millionbyens Befolkning, og derimellem er der atter kun nogle faa hundrede Parisere. Resten htrer til den store Rastaquairslgt, disse gaadefulde Væener med gulbrun Teint, med en forunderlig fremmedklingende Dialekt, hvis Oprindelse Ingen er i Stand til at definere, og med Millioner, som det vil væ endnu vanskeligere at sige, hvor og hvorledes de er tjente. Jo mere disse exotiske Planter indpodes i Pariserlivet, desto frodigere udbreder Forraadnelsesvibrionen sig. Men det er en naturhistorisk Lov, at den kun sætter sig paa de allerede dtdsdmte Organismer. Den angriber aldrig de sunde, og derfor har den Vibrion, hvorom der her er Tale, heller ikke angrebet de sunde Samfundslag i Paris, de Samfundslag, der er Kjænen af den store Stads Befolkning.

[Illustration: Pariserindetype i Vinterdragt.]

Den franske Romanliteratur og det moderne franske Drama har bidraget stærkt til at stille disse Nanafigurer _en Øvidence_ og sttte Overtroen om, at Pariserinden som Helhed er skabt i deres Billede. Fæomenet er forklarligt. Ligesaaavel som Udlædningen, der kommer til Paris for et flygtigt Besøg, fæter den parisiske Forfatter væsentlig sin Opmarksomhed ved de Sider af Byens Liv, der springer stærkest i Ønene. Og _la femme du cabaret_ gjr det ungtelig mere end nogen anden. Derfor har Skribenterne kastet sig over hende. Da den yngre Dumas havde opdaget sin Demimonededame, maatte der ganske naturligt flge en hel Literatur om det samme Thema efter. Men denne Literatur staar nu ved sin Ende. Forfatterne har udtmt ̃mnet, og Publikum er blevet kjed af det. Det er gaaet her som hjemme hos os med Komedieme, hvori Konerne lber bort. Figuren eksisterer i Livet, og derfor interesserer den til en Tid baade Digtere og Publikum. Men naar det faar den samme Kost serveret for tidt, saa ender det med at sige: dette er usundt. For hver, der lber bort, er der Hundreder og Tusinder, som bliver ved Hjem og Blrn. De er mindre taknemmelige at skrive om, men de er Regelen ikkedestomindre, og vi vil ikke have Undtagelsen præsenteret som Regel. Saaledes ogsaa i Frankrig. Man har faaet altfor mange Baronesse d'Ange'r og Marguerite'r og Nana'er, man er nu kjed af dem. Zolas sidste Bog "Pot-Bouille" vakte kun et Indtryk af Væmmelse hos Kritik og Læserverden. En hel anden Literatur om helt andre Ting er i Færd med at dukke op. Den vil voxte hurtigt og frodigt, netop fordi Trangen til den er saa overordentlig stor, og i den vil det ikke længe væ den frivole Kvinde, hvorom der bliver Tale, men Pariserindetyper af en hel anden Art, der er baade smukkere og sundere og sandere.

Thi Pariserinden er ikke frivol. Hst har hun ved Siden af store borgerlige Dyder den Mangel: at væ hverken synderlig dyb eller synderlig trofast i sin Kjælighed. Det kommer nu for det Fvrste af den omtalte ejendommelige Stilling, hun indtager overfor Manden. Træer hun

en sjelden Gang det hende overlegne Væsen, som hun bestandig slæger efter, saa er der næppe nogen Kvinde, der kan væere saa hel og opoffrende i sin Kjærlighed som hun. Men i Reglen ser hun ned paa den, der skulde væere hendes Herre; hun gjærer det, fordi han selv gjærer sig til hendes Slave. Og dernæst skriver Lsheden i Kjærlighedsforholdet sig fra Skyggesider ved den Institution, som skulde hellige og fæste det. Ægteskabet er i Frankrig en ganske ejendommelig Ting. Indtil det Øeblik, da hun er giftefærdig, holdes den unge Pige strængt under Moderens eller Klosterpensionens bestandigt vaagende Øje. Alt, hvad der kan udvikle hende til Kvinde, fjæernes principmæssigt fra hende; hun skal væere og vedbliver at væere et Barn. Saa en Dag finder hendes Familie en ung Mand, hvis Stilling byder Ækvivalent for den Medgift, hun kan bringe. Man arrangerer Partiet, hun selv bliver kun _pro forma_ spurgt om sit Samtykke. VielsØn fllger umiddelbart efter, og hun er da for hele Livet bunden til et Menneske, som hun ikke kan elske, dels fordi hun ikke kjender ham, og dels fordi hun ikke har nogetsomhelst Begreb om, hvad Kjærlighed er. Sligt kan ikke skabe Trofasthed. Pariserinden er trofast som Moder, men hun er det ikke som Ægtefælle. Hele hendes Liv gaar op i Børnene, i Forholdet til Manden kommer der kun sjelden nogen virkelig Intimitet. Han er og vedbliver at væere hende en Fremmed; hjæst karakteristisk siger hun altid "De" til ham og sætter bestandig i Omtale det ceremonielle "Monsieur" foran hans Navn. Hun har aldrig fllt sig nje knyttet til ham, og Baandet binder derfor ogsaa kun ltest. Hun giver sig let hen; hun gjærer det af Fantasi, Kaprice, Nysgjærrighed, og hun lægger ikke nogen overdreven Vægt derpaa. Hendes Sjæleer kun sjældent med deri, og hun betragter det ikke som nogen stor Synd. Men om sine Pligter overfor Familien har hun en altid vaagen Bevidsthed. Hvad hun end kan fristes til at gjære, sin Mands borgerlige Stilling kompromitterer hun aldrig. Tvertimod, hun arbejder for den, hvor hun kan, og hun arbejder flrst og fremmest for Børnene. At skabe deres Fremtid er den Livsopgave, hvorpaa hun sætter al sin Energi ind.

Hun er i sin daglige Færd en god Økonom, og hun er alt andet end fornjælsessyg. Det er i den jævne, borgerlige Pariserhusholdning Manden, der stadig turer rundt paa Kafeer og offentlige Steder; Moderen bliver ved Hjemmet og Børnene. Naar hun et Par Sommersændage kan tage paa Landet, helst med sin voxne Søn, saa er det Alt, hvad hun forlanger. Hun holder af at pynte sig, det er ganske vist, men hun forstaar tilnæd at gjære det med meget Lidt. Hun kjender den Kunst at kunne klæde sig paa. Det er ikke Luxus'en, hun udfolder, der gjærer det; Arbejdersken, der gaar barhovedet fra sin Fabrik, har i den fattige sorte Kjole den samme Chiched, den samme Elegance over hele sin Person som Damerne paa Moden. Med et Par Baand om Sommeren, en Smule Pelsvæk om Vinteren tager den lille Borgerdatter sig ud som en Fyrstinde. Denne Pariserindens Evne er specifik parisisk. Den er et Produkt af Aarhundreders Civilisation, men den er et Produkt flrst og fremmest af selve Omgivelserne, af den hemmelighedsfulde sjette Sands, som Alt i denne Kunstens og Pragtens og Smagens Stad hjæper til at udvikle. Det er en Hemmelighed af samme Art som den parisiske Kunstarbejders. Man har gjort Forsløg i andre Lande paa at indforskrive ham; man har budt ham de mest glimrende Betingelser, man har givet ham indtil fem og tyve Francs om Dagen, og han er kommen. Men kun en ganske kort Tid beholdt hans Arbejde det samme Ubestemmelige over sig, som det havde, naar han udførte det i Paris. Han glemte

Hemmeligheden, naar han kom bort fra Paris' Luft. Den ligger i den, og det gjr Pariserindens ogsaa; den kan ikke exporteres.

Hun selv kan det heller ikke. Hun elsker sin By, hun kan kun trives i den, og hun hrer kun hjemme i den. Hun er selve Personifikationen af dens Liv--elegant, forfrerisk tillokkende i sin ydre Form, let til at lade sig rive med og ogsaa let til at slippe idag, hvad der tog hende fangen igaar. Men ved Siden deraf intelligent, arbejdsom, energisk, en Smule for forelsket maaske i det Ubekjendte, men begejstret for Alt, hvad der er stort, og i Stand til at kunne voxer op i Hjde med det, i Stand til i de betydningsfulde kritiske Øeblikke at kunne blive den overlegne, heroiske Kvinde, for hvilken en Nation som den franske og en By som Paris har Behov.

VINTERLIV I PARIS.

Klimaet

Der gives Lger, som paastaa, at Paris til sine hvirge store og gode Egenskaber ogsaa frjer den: at besidde et ganske exceptionelt Klima. Sædige Hjdeforhold, Dalstrg, gjennem hvilke Stbrisen kan naa Byen, samt andre lignende gunstige Omstændigheder ved dens Beliggenhed gjr det let forklarligt, siger de. Det er muligt, at de har Ret; for Lgfolk er det vanskeligt at kontrollere deres Udsagns Rigtighed.

Ddelighedsprocenten i Paris, sammenholdt med den i andre store Byer, taler i Favr af dem; Bronchitis-Epidemien og hele den Mylr af Vinterskrbeligheder, hvorunder Pariserne lide, mere end nogen anden Hovedstadsbefolkning, synes derimod at gjre deres Paastands Rigtighed endel betinget. Men hvad der ialfald er sikkert, det er, at Paris har et ganske ejendommeligt Vinterklima. Det er saa specielt, at det næsten ikke kan tækes andetsteds, udpræget parisisk som Fiakrernes Kudske, som Arbejderskernes smaa lakerede Sko og kullrte Strlmpes, som Gadeskærnes Raab om Morgenen, som Alt, hvad der er mest eksklusivt parisisk i den store Stads Fysiognomi.

Morsomt nok er tillige de Hovedtræ, der karakterisere den parisiske Vinter, de samme, der giver selve Pariserlivet dets væsentlige Særag. Det er et Liv i stadig Feber og Uro, et Liv med de mest skrigende Kontraster klods op paa hinanden. Og saadan er ogsaa Vinteren. Den ene Dag bidende Frost og skinnende hvid Sne over alle Gader og Huse. Men om Natten trækker der Skyer op; naar man vaagner om Morgenen, pisker Regnen ned i Skyller eller rettere i Skybrud, og om Aftenen er Alt forandret. Man vil i første Øeblik, naar man kommer udenfor Gadedøren, ikke tro sine egne Sanser. Man springer fra Fortovet ud paa Gaden i den Formening, at Varmen, som slaar En imde, maa stige op fra et eller andet Kjedelkikken, saa man kan Luften, væ med lummer, unaturlig Hede. Den næste Dag er Sneen borte; Folk gaar og stnner i Sommeroverfrakker, Foraarssolen skinner over Boulevarderne, hvor Publikum sidder udenfor paa Kaføernes Fortovsstole, det er saadant Noget som tolv, tretten Graders

Varme. Pariserne holder ikke af Kulden, og Alverden er flgelig inderlig fornjjet. Man pynter sit Foraarstjls Knaphuller med Violbuketterne fra Nizza, man kjlrer i Boulogneskoven med lidt Pelsvæk paa, men i aaben Vogn, og man troer Vinteren skrinlagt for denne Gang. En skjønne Nat springer imidlertid Vinden atter om til Nord, og det er i en Haandevending forbi med det sydlandske Klima. Sneen drysser igjen, Sovekamrenes Vandkander har Is paa sig om Morgenen, Folk slaas om de opvarmede Drosker, Paris ligner en sibirisk By, skriver Aviserne.

Vinteren i Paris kan væe alvorlig nok. Men det er ikke rigtig Alvor med den; den har ingen Stadighed paa sig. Og Pariserne tager den da heller ikke selv alvorlig. De iflrer sig ikke en Oktoberdag Vinterfrakken for saa at bæe den stlt til hen i April eller Maj, de kjender ikke til Aarets Inddeling i to Halvparter, en, da man fyrer i Kakkelovnen, og en, da man ikke gjlr det. De leger med Vinteren, som den leger med dem. Naar det er koldt, binder de et Tlrklæde om Halsen af Frygt for at blive hæse eller faa Snue; det Halvkomiske og Ildeklædende, der er ved den Slags Upasselighed, har de en overdreven Skræ for. Men egentlig garderede mod Kulden ser man kun de Færeste. De fryser med Anstand i Bevidstheden om, at det ikke er Andet end noget rent Forbigaaende. Naar der er Sne og Is, giver Aviserne lange Beskrivelser af; hvordan det hvide Vinterklæde har draperet sig om den og den Statue, hvor eventyrlig Champs ElysØes' Trær ser ud med den hvide Rim paa deres Grene, eller hvorledes Solreflexerne bryder sig i Concordefontæens Iskrystaller. Og den store Lediggægerverden i Paris skynder sig ud for at kigge paa dette Skuespil med samme Nysgjerrighed, som den kigger paa Eskimoerne i Jardin d'Acclimation eller paa en Bande Zulukaffere, der danse Krigsdanse i Folies-BergØre. Sneen bliver for Pariserne, hvor tidt de end har set den, ved at væe noget Aparte, Noget, der ikke hlrer til. Klager man over, at den gjlr Gaderne ufremkommelige, saa smiler de og ryster paa Hovedet ad Ens Ubekjendtskab med Forholdene. "Aa, i Paris bliver saadant Noget kun liggende en Dag," siger de. "Naar vi blot faar Regn inat, saa er det Altsammen borte imorgen tidlig."

Man faar imidlertid ikke altid Regn om Natten. Det kan til Trods for de kjæe Indfdtes Rysten paa Hovedet sne baade otte og fjorten Dage i Træe i Paris. Det er sjeldent, men det kan dog arriveres. Og gjlr det det, saa er man temmelig ilde faren med sin Behandling _en canaille_ af Vinteren. Der kommanderes en Armee paa en Snes tusind Mennesker ud for at rense Gaderne, og Kommunekassen anvender et Par Millioner til dette Arbejde, men det hjæper Altsammen Ingenting. Det er Leg med Skovlingen, Leg med Bortkjrselen, Leg med det Hele. Sneen spærer Fædselen, Paris er den forfædeligste Muddersl, der kan tækes, lige til Regnen kommer. Flrst den kan gjlrer rent, kun den er vant til det. I den Tid, Uflret staar paa, er Pariserne om en Hals med deres Fodtj, som kun er beregnet paa blanke Asfaltfliser. Men drage sig Ubekvemmelighederne til Læe, det falder de aldrig paa.

Saalæge Kulden har varet, har de bundet Tlrklædet om Halsen og slaæet Kraven op om Øene, men naar Regnen er kommen og Sydvinden igjen blæser den milde Luft fra Violernes og Rosernes Land ind over Byen, saa slaar de atter Frakkekraven ned, ryger uden Overtj deres Cigaretter ude paa Gaderne om Aftenen i Mellemakterne, kjlrer i Boulogneskoven i aaben Vogn

og uden Pelsvæk og ler, naar man fortæller dem, at det kan være akkurat ligesaa fuldblods Vinter i Paris som oppe i de Lande, hvor de bilder sig ind, at der spaserer Isbjørne omkring i Gaderne.

Ejendommeligt nok kjender de Sydlændinge, der er paa Bestig i Paris, Italienerne, Spaniere, Orientalere, i Reglen ikke engang denne Forandring med den op- og nedslaaede Frakkekrave og med Halstørklædet. Man ser i ti Graders Frost en burnusklædt Fyr spasere ganske rolig og flegmatisk omkring i det samme Kostume som paa en solglødende Augustdag. Jo længere mod Syd, desto mere hædede synes Folk at blive mod Kulden. Det er det samme Fænomén, som naar en Vestindianer kommer til Norden. Han taaler den første Vinter fortræffeligt, han har saa megen opsparet Varme i sig. Vi Nordboere derimod er kuldskjæ, Vi finder os kun med Vanskelighed i Pariservinteren; vi fryser i Stuerne, hvor det flammende Favnestykke ser saa nydeligt ud, men kun indbilder os, at det varmer, og vi lider under disse evindeligt springende Temperaturforandringer, under disse abrupte Overgange med kun en Nats Mellemlum fra isnende Vinter til varmt Foraar. Vi kan ikke taale Kulden, naar den endelig engang imellem gik Forstg paa at agere alvorlig, og vi kan endnu mindre taale den permanente Uro i Vejret.

Man har set Vintere i Paris, i hvilke Pariserne har været ovenpaa, har gaaet omkring og badet sig i varmt December- og Januarsolskin og bildt sig ind, at de var i Monaco. Men det er Undtagelserne, Regelen er adskilligt mindre behagelig. Som oftest kan man tale de Vinterdage, paa hvilke Vejret ikke er mættet med nervøse Feber, og dem ogsaa, da det ikke regner. I de fire Maanedre fra November til Slutningen af Februar bærer man sig ad som en klog Mand, naar man i Paris ikke gaar ud uden Paraply. Gik man det, har man de allerstørste Chancer for at komme gjennemblødt hjem. I December og Januar kan det desværre kun altfor grumme ofte falde paa at lise sine otte og fyrretyve Timer i Træ, i November og Februar hører det til Regelen, at der væder Skybrudsbyger ned hvert femte Minut paa Dagen. Og kommer der endelig ved Aftentid, en lille Smule Ro, saa er Taagen der strax. Henimod Slutningen af Vinteren er Alt saaledes gennemtrængt af Fugtighed og Vanddampe, at den kan antage ligefrem fænoménale Dimensioner. Det passerer forholdsvis ofte, at Omnibusserne maa standse deres Ture flere Timer for reglementeret Tid, fordi de kjører vild, hvor Gaderne krydser hinanden, og man har endogsaa oplevet hele Digt, da al Fædsel var spæret af Taagen. Hele Paris er da fyldt af en saa absolut uigjennemtrængelig Damp, at der paa hvert Gadehjørne maa opstilles Politibetjente med tændte Fakler for at hjælpe de Gaaende til at finde den rette Vej. Pariserne tager alle slige Ubekvemmeligheder uhyre let og uhyre elskvædig som sædvanlig; Paris er og bliver deres kjærlige Paris, hvor Alt med Djævels Vold og Magt skal være fortræffeliggere end nogetstomhelst andet Sted i Verden. Og de Fremmede, der er komne til Paris for at befinde sig vel, er ligeledes sædvanlig oplagte til at se Alting i Rosenskjæ det er nu engang Parolen, og med en til Alverden udstedt Parole har Sandheden svært ved at kæmpe. Derfor holder den gamle Overtro om, at Vinterklimaet i Paris er sundt og behageligt, sig stadig. I Virkeligheden kan man sætte et rødt Kors i Almanakken ved de Aar, da Vejret ikke bringer En til Fortvivlelse. Naar der er Tale om Klimaet, er det Vanvid at rejse til Paris de fire Maanedre, dens Vinter varer. Efteraaret og Foraaret, hele Forsommeren ogsaa til langt hen i Juli er

henrivende, Vinteren derimod som oftest alt Andet end behagelig.

Velgjørenhedsballer.

Hvori Velgjørenheden bestaar, skal jeg ikke kunne sige. Der er Ingen, som har kunnet fortælle mig det. Pariserne bekymrer sig aldrig om at gaa tilbunds i den Slags Sager. Paa Hjørnet af Avenue de l'Opéra rejser der sig to høje, kolorerede Master med et stort Skjold i Flagindfatning. En Inskription paa dette Skjold oplyser om, at man mod Erlæggelsen af en Louis og under den Betingelse, at man er i Baltoilette, vil kunne blive admitteret til et "Grand bal de bienfaisance", som den førstkommende Lørdag gives i Hølet Continental under Protektorat af Handelsstandens eller andre Stæders Damer. Endvidere fortæller Plakater, som er opslaaede i de til Ballokalet hørende Spillesale, at et Spil Kort koster fem Francs i Leje for en halv Time, hvilke fem Francs ere "_au profit de l'oeuvre"_. Det fremgaar heraf, baade at der er et "oeuvre", og at man gjør vel mod sine Medborgere ved at give Louis'er og Femfranker ud til Bedste for det. Videre Oplysning om Velgjørenhedens specielle Gøremed har Pariserne hverken Tid eller Trang til at forskaaffe sig.

Hvad Ballet er, skal jeg derimod tillade mig at fortælle. Disse Velgjørenhedsballer spiller en ikke ringe Rolle i det parisiske Vinterliv. Fra Begyndelsen af December er der regelmæssigt et af dem hver Lørdag, og intet af dem har under et Par tusind Deltagere, Et saadant Besøg taler tydeligt nok for deres Hensigtsmæssighed, selv om der ikke fandtes noget "oeuvre". De udfylder et Hul, de tilfredsstillende en Trang, Masser af Pariserere og fremfor Alt det langt overvejende Flertal af de Fremmede vilde slet ikke faa danset uden dem hele Vinteren igjennem. Faubourg St. Germain er endnu saa omtrent en lukket Verden undtagen for dens Egne. Men det parisiske Bourgeoisi, det ægte, gamle, grundmurede Bourgeoisi, der har store Hoteller og Formuer, som er store nok til Baller, det er næsten endnu mere hermetisk lukket. Den officielle Verdens Soireer er aabne ganske vist, men Kredsen, som kan faa Adgang til dem, har dog altid sin Begrænsning, og saa kjæder man sig desuden saa gudsjammerligt paa dem, at Ingen gider komme der. Smaa, hyggelige, jævne Familieballer, som hos os, kjænder Paris ikke. Kan man sidde ti Personer sammen i en almindelig Families Dagligstue, saa er det Høiden; kan man betale Husleje, Husstand og Toiletter, saa er det ogsaa Høiden i dette dyre Paris, hvor en Familie, der stiller mindste Fordringer til Livet, umuligt kan leve under ti, femten tusind Francs om Aaret. Til Baller bliver der paa ingen Maade Raad. Og hvem skulde man ogsaa indbyde? Enten er der ikke unge Piger i Huset, og saa kommer der ingen unge Mennesker, eller ogsaa er der unge Piger, og saa kommer der to eller tre. De kommer der fjorten Dage, til Forældrene uden at falde med Døren ind i Huset kan spørge dem, om de vil være Svigersinner. Vil de, saa har man ikke Behov for nye Ansigter; vil de ikke, saa faar de paa en høflig Maade Løbepas for at give Plads for Andre. Bekendtskabskredsen omfatter aldrig paa samme Tid mer end nogle ganske enkelte ÷geskabskandidater.

Det er derfor, Velgjørenhedsballerne virkelig gjør vel mod de danselystne Pariserbeboere. Alverden er admitteret for en Louis, og Alverden kommer der. Det vil sige ikke de, der har deres egne lukkede Baller; de bliver, forstaar sig, paa egen Grund. Og naturligvis heller ikke paa unge Piger

af pæe, dannede Familier. Men dem regner man ikke med i Paris; deres Existens foregaar i det Skjulte, der findes Parisere, som paastaar, at de aldrig har set dem. Men ellers kommer der en Smule af Alt paa disse Baller. Selskabet er broget som Blomsterfloret i en Gartnerbutik, ægte demokratisk, som det sig hlr og blr i en ægte demokratisk Republik.

Det kan deles i tre Hovedgrupper: de Graadige, de Blaserede og Soupeuserne.

De Graadige kommer Klokken ni, naar Ballet begynder Klokken ti. De er fem i en Droske, og de fornemme Portierer ser ned paa dem med knusende Foragt: de veed ikke, de Stakler, at det altid i Paris, naar man er i Gala, koster ti Sous at faa sin Vogn lukket op. Den mandlige Part af dem har broderede Skjorter, krøllet Haar og hvide Handsker med Fingerspidser, i hvilke Fingrene ikke kan komme helt ned. Er de i Besiddelse af Klaphat, saa har den altid kulrt Foer, helst violet, men dog ogsaa af og til ceresa og spanskgrønt. Damerne excellerer i fædigsyede Atlaskes Nederdele fra "Printemps" til niogfyrretyve Francs og halvtreds. Af og til ser man dog ogsaa sytten-atten-aars Piger i hvidt Alpacca, næsten altid tre, fire i Flige med en gammel, graahaaret og frakkeklat Papa. Søde Ansigter, tidt uden Sminke, store, glade Barnejne, Halse, hvor Skulderbenet stikker frem, og Overkroppe, der dingler genert, som om de ikke sad rigtig fast endnu; de kunde væe fortryllende, naar de bare ikke havde Mani for at trippe om paa røde Ben ligesom Storkene. Himlen maa vide, hvorfor de har forelsket sig i de røde Strømper.

Saa er der dem, der har røde Ansigter, røde Arme, Brudekjoler og Handsker af Nummer syv og en halv med en, hjst to Knapper. Fremdeles Staklerne, hvis hele Pynteevne ikke er naaet videre end til Anbringelse af en Gren i Haaret og en Blomst i Brystet af den simple graa eller sorte uldne Kjole. De staar i aldeles umiddelbart Forhold til det mystiske "oeuvre", de andre har kun en fjernere Slætskabsforbindelse med det, som har tilladt dem, ikke at komme gratis ind, men at faa Billetten til modereret Pris. Hele Kategorien er kommen for at more sig. Ballet er en Begivenhed for dem, den eneste maaske Aaret rundt, den, der drømmes om og spares op til Maaneder forud.

De fler sig næppe skuffede; noget saa Feagtigt har de aldrig kunnet drømme.

Hôtel Continental er paa disse Balaftener et veritabelt Eventyrslot. Tre mægtige Sale, der kan rumme to, tre hundrede Par hver, er viede til Dandsen. Marmorstjler bæer Loftet med de brogede Rococobilleder; Guld, Fljil og Spejle overalt; for Vinduerne tykke Atlaskes Portierer i Farver, som var de væede af Solskin; et Gulv saa blankt og glat, at de Tusinder af Gasblus spiller igjen paa det som Stjerner. Og allevegne omkring en Labyrinth af andre Sale, Gange, Korridorer dg overbyggede Verandaer, stadig med Spejlvæge, som multiplicerer deres Tal, saa man kan tilbringe en hel Nat uden at finde Rede i Virvaret. Tommetykke persiske Tæpper, pladskende Springvande i Krat af Palmer og Lavrbæog med elektrisk Lys paa sig, duftende Rosenbusketter, mandshje Kameliatrær, Silke-Causeuser, Drapperier, en Atmosfæe dirrende af Vellugt, Varme og fjern Musik. Nogle af disse Sale er rentud Delirier af Luxusfantasi. Der

er en, som forestiller Vinterhave. Væggene er Espalier af slyngende Blomster, det hvide, hvælvede blaa Loft en Nathimmel med Stjerner, Lyset falder som Maaneskin ned fra matte Krystalkupler, i hvilke Jablokoffs Blus Bræder, hele Salen er fuld af sjeldne, exotiske Planter og blankbladede Træer. Ved Siden af er man i Alhambra med dets glødende Isterlandske Farver, dets mystiske Uendelighed af Buer, Piller og kalejdoskopagtige Dekorations-Kapricer. For begge Ender af den aabne Sal naturligvis Korridorvæge med Spejle fra Loft til Gulv, saa alle Linier glider ud og fortsætter sig i taaget, hemmelighedsfuld Fjernhed. En Belysning, der er studeret med Kunst for at faa den rette Nuance i Stemningen: Gassens varme Gulhed og den elektriske Kuppels fantastiske Skjænblandes sammen til en underlig, solmaattet Eftermiddagstone, i hvilken de slanke, indigoblaa Smaapiller mellem Buerne faar en Intensitet i Farven, som Intet kan beskrive. Saa en Gallerisal med moderne Mesters Billeder og mørkt resedafarvede Fløjsdivaner, bag Dansesalene Buffeter med Champagnen i Krystalkaraffer, friske, glacerede Jordbær, mægtige Stivopsatser, Kandelabrer og graahaarede gamle Tjenere med Knæbenklæder og Silkestrømper, Alting druknet i Luxus, Fornemhed og Pragt.

De Graadige gaar i Begyndelsen omkring og kigger paa det med store Øjne. De er fortunlede, de løber Panden mod Spejlvæggene i den Tro, at det er Døraabninger, de prøver det blanke Parketgulv som Glidebane, men de tør ikke danse paa det, skjændt Orkestertonerne bruser og Lysten kribler dem i Fidderne. Saa kommer der imidlertid efterhaanden Mylr. Der kommer friskimporterede Yankeer med flirtationslystne amerikanske Misses, som ikke er bange for Nogetsomhelst, og som strax vil valse. De kan ikke til den franske Musik, de ler himmelhøjt selv over deres Kejtethed, og Latteren gikr Ende paa den generte Stivhed. De Graadige faar Mod. Et, to, tre Par begynder; der følger ti, der følger hundrede efter. I et Nu hvirvler de Allesammen afsted som paa Parole. Hvilken Ihædighed, hvilket Alvor! Ingen Pavser, ingen Snakken ingen Smil engang. De danser som Gringoire spiser ved Taffelet for Kong Ludvig. Dørene til det drømte, forjættede Land er sprungne op; de svæver i Herligheden, de giver sig knap Tid til at trække Vejret engang af Frygt for, at de ikke skal faa nok.

Hvor de ser ned paa dem med Foragt, de Blaserede, der kommer Klokker Tolv. Aldrig før. Det vilde ikke være blaseret, og for dem er Livets højeste Opgave netop at være blaseret. De kommer langsomt slentrende, slæbende efter sig Foden med de lavhædede, lakerede Sko, som om de i Grunden fandt det under deres Værdighed at tage dem med. Overkroppen dingler ogsaa hos dem ligesom hos Alpacafrøkenerne; men det er, fordi de er for trætte til at gide bæse paa den. De kaster deres Peltsfrakke tilbage paa Skuldrene, lader de springende Garderobetjenere trække den af, smider en Tofranc i Vestiairetallerkenen til Tak, klemmer deres chamois Handsker fast i Klaphatten med det ulastelige sorte Foer og det broderede Navnetræk, stopper omhyggeligt Guldkjæden i Vestelommen, hvis den hænger frem--Gudbevares, de var ruinerede for Tid og Evighed, om man saae dem med Guldkjæde til Kjole--saer Monoclen i det ene Øje, og driver saa en Runde gennem Salene.

Pas de femmes, mon cher! Selv om der fandtes Tusinder af de allerdejlige Pigebrn, vilde de uvægerligt sige det Samme. Væner i

Brude-, Alpacca- eller niogfyrretyve-Francis-Kjoler hører for dem ikke til Kvindeslækten, og de Andre med Toiletter, Sminke og noget Bryst er kun undtagelsesvis arriverede saa tidligt.

De Blaserede vender derfor haanligt Dansesalene og den hele Stueetage Ryggen. Ovenpaa er de grønne Borde, der hører de hjemme. De staar og ser lidt først paa Baccarat'en, faar saa mellem to Fingre klemt en Louis op af Vestelommen og lader den sløvligt dratte ned paa Bordet, som om det egentlig ogsaa ledede dem at have med det at bestille. Men her gaar Naturen over Optugtelsen. Naar de har tabt en ti, tyve, tredive Stykker, begynder der at komme Fut i de livstrætte Herrer. Spillet er for dem Absinthen, der strammer op. Naar de efter et Par Timers Forløb forlader det med helt fulde eller helt tomme Vestelommer, nogle tusind Francis rigere eller fattigere, er de medgjørlige ogsaa i Dansesalen. De foragter end ikke en Kvadrille, selv med Udsigt til i Myldret at blive traadt paa den slæbende Fod.

Men det forstaar sig, saa er rigtignok Soupeuserne komne. Det er igjen en tredie Kategori. De er nok blaserede ogsaa, men kun paa Bunden. Blasertheden har faaet Glasur, ligesom Kinder, Læber, Hals og Arme. Og den Glasur er god. Latteren klinger ungt, den nøgne Buste skinner blinkende frisk, saa det ser sig drukkent i den. De Blaserede glemmer at dingle med Overkroppen. Som Katten om den varme Grød, kredser de om de Nyankomne. Men Soupeuserne har deres egne Kavallerer med. Med dem valser og polkerer og ler og løber de og vender Alting paa den anden Ende. Der er kommet nyt Liv i det Hele. Og først og fremmest i Restavrationen. Den har hidtil staaet fæde og forladt med en enkelt trist Engländer hist og her, som spleenlangsomt tyrede sin Otte-francis Soupør til en halv Flaske Medoc. Nu knalder Champagneflaskerne, nu fyldes Bordene, vittige Journalister holder Taler for Duchamel, for Jaluzot, for Mademoiselle Chose; og Mademoiselle Chose selv synger Kupletter af "Mascotte" og "le beau Nicolas" for at bevise, at hun er debuteer-fähig. Garconerne flyver, Vittighederne holder Festfyrværkeri, Latteren faar de Graadige i Dansesalen til at komme op og klumpe sig i Tilskuerklynger ved Dørene. Man slaar Bordene sammen. Prinsen betaler. Der er altid en Prins eller en Nabob paa Halvtreds. Og naar man ikke gider drikke hans Champagne lægger og ryge hans Cigarer til halvanden Francis, saa laver man Kjæde og farter ned ad Trapperne og gennem Dansesale og Alhambrahal og Vinterhave og Billedgalleri og Korridorer, og haler baade Graadige og Blaserede uden Personsanseelse med ind i den overgivne Tummel. I et Par Timer er Velgjørenhedsballet det mest Parisiske af Alt, hvad man kan tænke sig af Parisisk, broget som Boulevarden, solfornøjet som en Dag ved de store Løb. Det har Stil, det Bal, hvori saa det mystiske "oeuvre" stikker. Den, som har fundet paa det først, har været en Fyr, som forstod sit Paris.

[Illustration: Udenfor Boulevardkafeen]

Jule- og Nytaarstiden.

Julen i Paris er ikke Julen hos os. Men at Pariserne slet ikke skulde kjende Noget til Julen, det er dog ogsaa en Overdrivelse. Det holder en Jul paa sin Maneer, en, som passer til dets Liv, dets Vaner og Tilbøjeligheder. Den er ganske parisisk, fuld af karakteristiske Træk, der

spejler Befolkningens inderste Væsen, fremfor Alt fuld af store
Modsætninger, som de netop hører hjemme i Modsætningernes mærkelige Stad.

Pariserne ere paa Boulevarden Juleaften. Ved den Tid, da vore Gader
begynder at blive tomme, fyldes deres. Festlighed inden fire Væge
forstaar de ikke; de fejrer deres Bryllupsdag i Boulogneskoven, de maa
have Offentlighedens store Sceneri som Ramme om deres Glæde, de maa bære
den ud i fri Luft, for at den skal kunne trække Vejret rigtig. Hjemmets
Fest kan de ikke holde, de, hvis Sprog ikke engang har noget Ord
for Hjemmet.

Inderligheden og Hjerteligheden, Alt det, der giver Julen dens Særpreg
hos os, kjender man i Paris Intet til. Slægt og Venner gjør ikke lange
Rejser for at være sammen, end ikke Julegaverne eksisterer. Først
Nytårsdag forærer Pariserne hinanden deres Presenter; det er som en
Slags Kvittering for godt Forhold og stadig Forretningsforbindelse i
Løbet af Aaret, paa samme Maade, som Urtekraemmerne hos os giver de Piger
Chokoladekager, der har været flittige Kunder.

Men Alverden mærker alligevel, at det er jul. Paris skifter Fysiognomi;
Byen forvandler sig imellem Jul og Nytaar til en gigantisk Markedsplads,
det er netop dens ejendommelige Maade at holde Fest paa. Om Sommeren har
hvert af de ydre Kvarterer og sædlig hver af de tilstødende
Smaalandsbyer, der halvt om halvt hører med til Paris, deres "fête
foraine", paa den store Nationalfestdag faar den Lov til at brede sig
over en halv Snes forskellige Kvarterer af Staden, men i Juleugen
erobrer den endogsaa Paris's Allerhelligste, de store Boulevarder. Hele
den over en halv Mil lange Strækning fra Madeleinekirken til
Bastille-pladsen er fyldt med Træboder. Paa det mest befærdede Strøg,
Boulevard des Capucines, Boulevard des Italiens og Boulevard Montmartre,
staar de saa tætligeoverfor de store Butikkers Udstillingsvinduer, at
der kun akkurat lige ved Træerne er en snever Passage, gennem hvilken
man kan smutte fra Trottoiret ud paa Gaden. Og selv i denne Passage har i
Reglen en fattig Stakkel, der ikke besad Kontanter nok til at leje sig en
Bod hos Kompagniet, som slaar dem op, anbragt sit Bord, hvorfra han under
høje Raab priser sine Varer, i Reglen en eller anden ny Opfindelse: en
Maskine til at skrabe Gulerødder med, en Plade til at sætte paa
Stearinlysene, for at de ikke skal dryppe, et Væktøj, der paa samme Tid
er Hammer, Ildtang, Proptrækker, Kniv og Fil, eller et nyt Slags Fyrstik,
paa hvilket Sælgerne slår at være Opmærksomhed ved med hø skrigende
Stemme at præsentere det under Titulaturer som "la mort des allumettes",
"le feu miraculeux", "achetez votre feu pour toute l'Éternité, dix
centimes", o.s.v.

Halvparten omtrent af, hvad der sælges paa Boulevardernes Julemarked, er
nemlig nye Opfindelser. Det rige, fornemme Paris har ingen Lægsel, som
vi har det efter Julen. Lægsel er atter et Begreb, for hvilket det
franske Sprog ikke ejer noget Ord. Men i de smaa Væksteder, i de
flittige Arbejderhuse--og de eksisterer i Hobetal--strædes og spekuleres
og slides der alligevel hele Aaret rundt med Juleugen for Øje. Den er den
lille Pariserindustri's store Fest. Til daglig Brug har Paris ingen Plads
for denne Industri. De storartede Nouveautémagasiner og lignende
Forretninger holder den nede; Haandværkeren kan ikke etablere sig paa

egen Haand i det Smaa, fordi han ikke kan tage Konkurrencen op med Masseproduktionen. Han maa arbejde i dens Sold under Betingelser, der stadig, bliver mere og mere ugunstige for ham, og ~~væ~~ glad til, naar den vil give ham hans daglige Brød. Den lille Rente, Rygstødet for de kommende Aar, der spiller en saa ~~væ~~sentlig Rolle i enhver rigtig Franskmands Liv, kan han ikke tjene sig paa den Vis. Men saa er det, at Jule- og Nytaarstiden kommer ham til Hjælp. For en Bagatel lejer han sig en Bod paa Boulevarderne, og der er han eller hans Kone eller hans Sønner og Døttre uden nogensomhelst Afgift Handlende paa egen Haand den Snes Dage dette Marked varer. Det skulde i Grunden kun holde ud til Hellig tre Konger, men som oftest faar man Tilladelse til at lade Boderne blive staaende endnu en Ugestid efter. Det ~~gjæ~~lder da at finde paa Noget, som kan faa Afsætning paa dette Julemarked. Og den parisiske Arbejder er Opfindsomheden selv. Man støder i disse Boder paa Hundreder af snilde Smaaating, der rører hans Talent. Hele den Uendelighed af Luxus- og Nødvendighedsgjenstande, der gaar Verden rundt under Fællesnavnet "articles de Paris", har første Gang ~~væ~~t udstillede i Juleboderne paa Boulevarden. I den oprindelige Skikkelse, hvorunder de dukke op der, har de maaske ikke havt den Fuldkommenhed, som de senere faar, det mangler Opfinderne i Reglen Midlerne til at give dem. Men de store Handlende, der er de flittigste Bestgende ved Juleboderne, aner gjennem de første, primitive Forsøg, hvad der kan komme ud af Opfindelsen, de sætter sig i Forbindelse med Arbejderen, hvem den skyldes, de sørger for, at han kan fuldkommengjøre den, og naar saa den ~~næ~~ste Decembermaaned kommer, sælges Artiklen fin og straalende fra de store Nouveautémagasiner for siden at gjøre sin "tour du monde". Des~~væ~~re, det er saa ikke lægere den fattige Arbejders Ejendom; Masseproducenten giver ham kun Beskjæftigelse Aaret igjennem paa den Betingelse, at han udelukkende stiller sin Opfindelse til hans Raadighed. Men i hvert Fald det daglige Brød har den sikret ham, og den Snes Dages Salg paa Boulevarden har ogsaa givet en lille Spareskilling, der kan voxe ad Aare. Thi til ~~næ~~ste Julemarked har han atter noget Nyt, og paa Julemarkedet tjenes der Penge.

Der er, saalænge Julemarkedet staar paa, et Mylr foran disse Boder og en Trængsel uden Ende paa Boulevarden. Men ~~væ~~st bliver det naturligvis selve Helligdagene. Man kan kun komme frem og slippe for at blive klemt ihjel ved at lade sig føre viljest med af Strømmen. Hast~~væ~~rk ~~gjæ~~lder ikke. Paris har intet Hast~~væ~~rk i denne Tid; det handler og ser kun. Men der er ogsaa Nok at se paa. Alle de store Butikker holde naturligvis aabent; Alt har aabent i Julen. Theatrene giver første og anden Juledag baade Matinøer og Aftenforestillinger, en Cirkus har endogsaa drevet det til at give tre Forestillinger paa samme Dag. De runde Plakat kiosker, hvorpaa de parisiske Fornøjelsesetablissementer annoncerer og som er et af de ejendommeligste Træk af Byens Gadefysiognomi, lokke med en uendelig Mylr af brogede Farver og brogede Adspredelser. Kaføer og Restaurationer ere fra Middag til Midnat eller rettere til et godt Stykke paa den anden Side denne, saa fulde, at man maa staa og vente for at faa Plads. Det ligger ikke for den parisiske Handlende at lade en saadan Lejlighed til at tjene Penge gaa ubenyttet hen. Han har ingen Helligdagsanordning, der binder ham, men han har en meget udpræget Fornemmelse af, at man gjør ham Konkurrence paa den anden Side af Fortovet, og hvor fattig end denne Konkurrence muligvis er, kunde det aldrig falde ham ind at foragte den. Saasnart han har tjent saa mange

Penge, at han ikke vil tjene flere, bliver han fornem ude paa sit Landsted, men saalænge han driver Forretning, bukker og skraber han ud for hver Sou, Publikum vil lade flyde i hans Kasse. Bignon, Ejeren af CafØ Riche og en stor Part af Paris' fornemste KafØer, er Millionæ men hans Sin staar med bart Hoyed og Serviet under Armen ude paa Gaden og bukker for Blusemanden, naar han bestiller en Bock; den unge No^o Peters har taget sin Doktorgrad i Jura, men saa saare han fik sin Faders Restauration i Arv, en af Paris' berømteste, gjorde han sig til Overgarøn i Lokalet. Strøsteparten af Paris's Handlende hører til ganske den samme Race Mennesker.

Fattigmandsboderne vis-à-vis dem er kun en Stimulation for dem til at vise sig i al deres Glands og Herlighed. Naar man i Juleboden skriger sig hæ for at anbefale en ~rme knap til to Sous, der er nikkeleret "ved Elektricitet", saa sløjer Juveleren ligeoverfor at drage Opmærksomheden bort fra dette Raab ved at sætte elektrisk Lys paa sine Diamantsmykker til tyve Tusind Francs. Naar en ivrig Batignollesmand med en Svada uden Ende lokker Publikum til at betragte hans Maskine til at udhule Roer, saa neutraliserer Potel paa den anden Side af Fortovet hans Veltalenhed med Pæer saa store som Græskar, Druer af Dimensioner som Aprikoser, friske Jordbær og Ferskener. Gjør en ung Blomsterpige med et Smil og fagre Ord Reklame for sine stuedrevne Resedaer og Nelliker, saa fylder den store Blomsterbutik sine Vinduer med Tusind og en Nats Flora, med Rosenbuketter til to Hundrede Francs og med favnehjerte Orangetræer, der bugner af modne Frugter. Der er ikke nogen Tid paa Aaret, hvor Paris's Butikker udfolder en saadan Rigdom som i Juleugen. Den ene Part af Publikum kommer for af kigge paa dem, den anden for at kjøbe Nytaarsgaver. Det rige og det fattige Paris mødes i Stimmelen, fleres nogle Minutter med af den samme Strøm og vender saa tilbage til Luxuspaladser eller Stuer, der er for fattige til at holde Ild i Kaminen. Julen samler dem Alle i Paris's Hjerte, paa de store Boulevarder.

[Illustration: Plakat Kiosken.]

Men det er forresten hele Byen, der er festklædt. De ydre Boulevarder og Pladser vrirler af Karusseller, af Gynger, af Gjøglere, der dandse paa Line indenfor en med Snor trukken Kreds, af Sonnambuler og Telte med Kæmpekvinder eller tohovede Kalve. Overalt Gadeliv, som man end ikke ser det i den skjønneste Forsommertid. Kulden, hvis den skulde komme, respekterer Pariserne ikke. Men det er ivrig næsten, som den selv respekterede Boulevardmarkedet. Den kommer kun yderst sjelden, mens det staar paa. I Regelen er det stadig blaa Himmel og Solskin med flere Graders Varme.

Den glade Tid begynder Juleaften. Allerede da er der sort af Spadserende overalt, og de fleste af Boderne lukker op. Men det er en Antecipering. Først "Midnatsmessen" og den efterfølgende "Røveillon" ere i Grunden Festens Aabning. Midnatsmessen er en storartet Kirkekoncert, som kun Minoriteten af Pariserne forsømmer. Alle Kirkerne er overfyldte; udenfor dem, der er bekendte for at have de bedste Sangere, staar Publikum i Queue fra Klokken 8-9 for at komme ind. Sædlig til Messen i Madeleinekirken, St. Roch og St. Augustin vil Alverden. Andagt kan der i den endelige Trængsel ikke være Tale om; men Koncerten med dens glimrende

Orgelmusik, dens Kor og dens Solonumre i komplet Operastil og sungne af komplette Operastemmer er det ganske vist nok Umagen værd at høre. I vor Julestemning vilde det Hele skurre stærkt, men til Parisernes Julefest er det en Ouverture, der passer.

Fra Kirken gaar Vejen til "Le Røveillon", det store Julemaaltid med dets obligatoriske Kalkuner. Der er dem, der holder det hjemme, men en Mængde har dog ogsaa arrangeret det paa Kaføer og Restaurationer. Disse er allesammen Julenat aabne til Morgenstunden, og fra dem allesammen lyder der Sang og lystig Tummel. Holdes der "Røveillon" paa orthodox Vis, maa Gildet ikke ende, før Solen er staaet op den næste Morgen. Det er den eneste Gang hele Aaret rundt, Pariserne har Forpligtelse til at drikke tæ Til daglig Brug er de det sobreste Folkefæl, der eksisterer, men Julenat hører der en lille Perial til.

Saadan ser Julen ud i Paris. Forskjelligt er Alt dette, det er vist, fra vor stille, fredelige Fest med gode Venner inden sneomfygede Mure. I det trægselsfyldte, tumlende, straalende Paris læges Nordboen efter Hjemmet. Men for Pariserne er det rette Hjem paa Gaden, i Fædselen og Livet, som spæder hans Handlekraft, paa Kaføen, hvor der deklameres og diskuteres, i det brogede Forretningsvirvar, hvor hans Øe spejder efter Planken, paa hvilken han skal redde sig fra at gaa tilbunds i det uendelige Menneskehav.

Med al dens Tummel, alt dens brogede Boulevardliv er Juleugen imidlertid dog nærmest kun et Slags Ouverture til, hvad der skal komme bagefter. Alle de Motiver, som ligger i den, faar endnu rigere Udfoldning senere, det Pittoreske Nytaarsnat, det Hexesabbathagtige sælig paa den første Dag af det nyfødte Aar. Man kan ikke med Rette beskylde Pariserne for at de tager lunkent mod dette. Deres By er i straalende Gala, naar Midnatsklokkerne ringer det ind, alle Boulevarder tæpakke af Mennesker, Alting i fuld Belysning. Ikke et eneste Udsalgsmagasin har lukket, i Konditor-, Blomster-, Legetjs- og den Slags Boutikker stimier Publikum saaledes sammen for at gjøre Indkjøb af "Frenner", at ikke engang et tripleret Sægerpersonale kan tilfredsstille Begjæret. Alle Markedsbarakkerne sætter det bedste Ben foran for at tiltrække sig Opmarksomhed i den extraordinære Stund, da hver ægte Pariser er i Spendeerhumør, Udraabernes Lyrik er paa Kothurnen, de Spadserendes Munterhed søger at følge dens Flugt. Illuminationsgirandolerne, hvormed de Handlende har fundet paa at pynte deres Façade ogsaa til daglig Brug, de store, leende Klynger omkring mekaniske Legetjdsdyr, der hopper og kravler paa Fortouget, de futtende Petarder, hvormed man fra Vinduerne skyder det nye Aar ind, Alting sætter Liv og Lune i de drivende Menneskemasser. Og hvilket Skuespil er det da ikke, naar der over dette fantastiske Virvar af Farver, af de hvide, tellignetjde Barakker, af deres Flag og brogede Lampetmylr, over den sorte Folketrægsel og den tredvende Stj hvor sig en Himmel, stille, stjernebesat og maanebeskinnet som den, der ser ned paa Neapels Golf, og naar Luften mættet til Overflod med denne ejendommelige Pariserodeur, der kommer fra Blomsternes og Damernes Parfume, fra Gassens og de store Restaurationers Udstraalinger, naar den ligger om En varm og lun, som om Foraaret vilde vaagne med den gryende Sol!

Men Paris er Kontrasternes By; naar Nytaarsnattens Rus er sovet ud, kommer Nytaarsdagen efter. Den er i den gode Seinestad de forfædeligste tolv Timer, man oplever hele Aaret rundt. For hvert Skridt, man gaar, er der en betlende Invalid, for hvert andet en Lirekasse og for hvert tredje et Væsen, der skal have Drikkepenge. Man bliver jaget, hidset, slidt i, flaaet, som om man var kommen ud, ikke for at spadsere i Januarforaars Solskin, men for bogstavelig at fungere som Bytte for en Parforce-Jagt. Nytaarsdagen i Paris er Tiggeriets Festdag. Skjøndt det under almindelige Forhold er principmæssigt forbudt, florerer det dog bestandig paa Gader og Boulevarder med en Frækhed, som om der slet ikke existerede Politi. Men hver første Januar kvæder det formelig Byen under sig. Alverden har paa denne Dag Lov at betle, saameget den lyster, og det er utroligt, hvilke Hæskarer, der benytter sig af Tilladelsen. Hele det uhyggelige Paris, der til daglig Brug fører en lyssky, underjordisk Tilværelse i Forstædernes smudsige Gyder, spyer sin Befolkning ud over Boulevarderne, Kajerne og de brede Seinebroer. De samler sig familievis med Alt, hvad der kan præsteres af affædige Oldinge, Spedalske og udmagrede Dieblm. Har Familien det normale Tilbehør af Lemmer, Øne, Næse og Øen, saa stiger man ved Kunst at supprimere Et og Andet for at gjire Indtryk. Pariservagabonderne er rene Hexemestre, naar det gjælder at gjire sig til Blinde eller Kræblinge for en Dags Tid. Jo mere Jammer og Elendighed, man kan vise frem, desto flere Sousstykker skraber man ind. Alle Saar og Skribeligheder blottes og stilles til Skue, de væste Pjalter, man kan støve op, er paa denne Dag de bedste, Paris's Gader bliver til uhyre Hospitalsgange, Luxusstaden ser ud, som var den slet ned i al Orientens Smuds og Mistære. De spædste Blm vralter omkring og spærer En Vejen med deres fremrakte Tallerkener, Fruentimmerne hyler og trækker Kjolen fra det kræbefægte Bryst, de lamme Oldinge, Invaliderne uden Arme eller Ben hyler, Luften gjenlyder af Jamren og Klynken, og om kap dermed hviner Lirekasser, Flijter, Sækkepiber, Violiner, Harper og andre Rødselsinstrumenter.

Fortumlet flygter man ind i en Kafø. Men ogsaa der finder man Tiggeriet, det har kun faaet andet Kostume paa. Gærønerne ere saa fri "at tilbyde deres lille Nytaarsgave", det vil sige en Cigar med kulrt Baand paa til Herrerne og en Appelsin eller et Kræmmerhus Bonbon til Damerne. Hvis man betragter denne Nytaarsgave som en Tak for de regelmæssig efter hver Konsumation i Aarets Løb erlagte Drikkepenge, tager man imidlertid højlig fejl. Den er kun en Invitation til Extraductr i Anledning af det nye Aar. Er man blot set en halv Snes Gange, udebliver Cigarerne og Appelsinerne aldrig. Og den langt overvejende Part af Pariserbeboerne har idetmindste en Snes Kaføer eller Restaurationer, hvor de kommer nogenlunde hyppig. Slap man saa med dem, kunde det endda gaa an. Men det er i Paris Alverden, der skal have Nytaar: Brev-, Avis- og Pengepostbude, Frisrsvende, Handskejomfruer, Skræddertjenere, Theaterouvreuser og saa fremdeles i det Uendelige. Endogsaa Pigerne i Tobaksudsalgene have deres baandpyntede Tallerkener staaende paa Disken, altid omhyggelig fyldte med Fem- og Tifrancsstykker for at markere, at en Gentleman comme il faut ikke kan give mindre end en saadan Mønt. Det varer ved lige saa længe som Boulevardbarakkerne og læger endnu tidt. Før henimod Slutningen af Januar begynder Paris ikke at blive normal igjen.

Under Karnevalet,

"I overmorgen afholdes det næstsidste Operabal, der lover at blive ualmindeligt glimrende. De, der ønsker at deltage i denne enestaaende Karnevalsfest, maa derfor væ om sig i Tide." Saaledes lød en Notits, som gik igjen, med nogle Variationer hist og her under samtlige Pariserbladets Theaterrubrik. Jeg fulgte det enstemmige Raad, afleverede itide mit Tyvefrancsstykke i et Lokationsbureau, og da Midnatsklokken slog sine tolv Slag, styrede jeg gennem Kredsen af beredne Gendarmer mine Skridt op mod det straalende illuminerede Académie nationale de musique, hvor den enestaaende Fest skulde til at tage sin Begyndelse. Maskerne kom, under Latter og Hvin fra de sammenstimlede Tilskuerskarer, hoppende ud af Hundreder af Drosker, de brogede Silkekjoler raslede op ad Vestibulens Marmortrapper, Tusinde Lysreflexer fra Guld og Spejle, en Luft maet med Blomsterduft og Parfumer, brusende Dandserhytmer fra Gungls Orkester blægede de Indtrædende imøde. Det saae ganske vist overordentlig lovende ud, og havde Enden væt Begyndelsen lig, vilde man ikke havt Anledning til at beklage sig over Bladenes Notits. Men desvære, det gaar med de parisiske Operaballer ikke anderledes end med saa mange skjønne Sager, som kun taaler at ses paa Afstand. Klokken Tolv har man Hastvæk med at komme ind til al den feagtige Pragt, hvis første Indtryk væker de allerstørste Forventninger, Klokken Tre, naar Olivier Metra og den ungarske Maestro har løftet Taktstokken for sidste Gang, gaar man bort støvet og fortraadt, saa skuffet og slukret som det er muligt.

[Illustration: Indgangen til Operaballet.]

Det kunde være ganske kuriøst at vide, om Operaballerne nogensinde har set ud, som Romanerne fortæller. En meget gammel Generation paastaar, at de i deres unge Dage har væt baade morsomme og pikante. Men det er saa sin egen Sag med, hvordan Alting saae ud, dengang de Gamle var unge. Man bliver en Smule skeptisk til Slutning, naar man ret tæker over de enorme Tilbageskridt, Verden paa alle Kanter maa have undergaaet siden hine paradisiske Tider. Faktisk er det, at disse "enestaaende Karnevalsfester" nu langtfra er enestaaende morsomme; deres væsentlige Pikanteri er ikke synderlig forskjelligt fra det, hvis daglige eller rettere natlige Skueplads er Boulevardtrottoirerne mellem Faubourg Montmartre og Cafè Americain. Endnu i Romaner fra Firserne findes der overgivne unge Damer af den fornemme Verden, som Øn Karnevalsnat gaar paa Eventyr i Operaen, og hvis røde Skuldersløjfer medfører saa markvædige Kombinationer, at de kan fylde hele to tykke Bind. I Virkeligheden derimod har kun yderst faa anstændige Damer--naar da undtages Udlændinge, for hvem Alt er tilladt, og som tillader sig Alt i Paris--sat deres Fod paa et Operabal i de sidste halvtredsindstyve Aar; ialfald har de kun gjort det af Nysgjerrighed og under Ledsagelse af deres Mænd.

Hovedbestanddelen af det kvindelige Selskab er af den sletteste Art, og de fleste af Dragterne ere ligesaa smagløse som dekolleterede. Det er nemlig ikke læger Fashion for Fruentimmerne at være i Kostume. Hvad de mandlige Gæster angaar, falder det end ikke en parisisk Urtekraamersvend ind at klæde sig ud. De mandlige Masker er lejede allesammen uden Undtagelse. Skal de tilmed dandse, betales der dem forhøjet Taxt, og de strger saa ogsaa for at maskere deres Ansigt, saa Ingen kjender dem i

deres nedværdigende Bestilling. At dandse paa Operaballerne for sin Fornøjelse er rent ud forhistorisk, I de tre Timer, Dandsemusikken varer, springer de Ulykkelige, der er dømte til dette Træarbejde i Kankan-Attituder omkring i den store Sal og giver med deres halvnøgne Danserinder Forestillinger for dem, det kan mere at se paa disse lascive Scener. Men det er ikke Mange. Hovedparten foretrækker at betragte Operaballerne som en Slags Promenadekoncert. Med sin Klaphat under Armen driver man frem og tilbage i første Etages Couloirer, hvor Gungl spiller umiddelbart over Hovedtrappen, og kjeder sig med Anstand. Det mest overfyldte Sted er den store Foyer, til hvilken Adgangen ganske karakteristisk er forbudt Enhver, der er i Kostume. I Rotunden ved Siden af er der en Buffet, hvor et Vinglas fuldt af Økoster en Franc; denne Buffets Priser er maaske, naar Alt kommer til Alt, det mest Aparte ved den "enestaaende" Karnevalsfest.

Karnevalsstigheden begynder først, naar Ballet ender. Pariserne er et for ceremonielt Folkefæd til at kunne mere sig i Stuer; den gode Tone paalægger dem Hundreder og atter Hundreder af minutiøse Hensyn, som gjør dem stramme og stive inden fire Vægge. Udenfor derimod giver man Konveniensen en god Dag. De samme Herrer, som i Operaens elegante Lokaler end ikke af de mest overgivne Dandserhytmer kunde falde paa at lade sig forstyrre i deres langsomme, slæbende, blaserede Promenademarche, er løjeblikkelig, saasnart de kommer ud paa Gaden, med til at dandse en Kvadrille midt paa Fortovet. Boulevardkaføerne har de Natter, der er Operabal, aabent lige til Morgenstunden, og ligesaa dræbende kjedsommeligt der har været paa Ballet, ligesaa livligt er der paa Kaføerne.

Man gjør i det Hele taget det parisiske Gadekarneval Uret. Det skal være død ud, paastaar man. Ganske vist, paa den venstre Seinebred finder man det ikke lægger, men ganske simpelt af den Grund, at man der i vore Dage overhovedet kun undtagelsesvis finder Udslag af det egenlige Pariserfolks Liv. Paris' Hjerter har flyttet sig med Aarene: det slaar i helt andre Kvarterer nu end i Studenternes.

Sædigt "Mardi gras" er for den parisiske Arbejderbefolkning og for Smaaborgerne maaske Aarets største Festdag. Før den lange Fastetid, der i mange Familier overholdes med en vis Strenghed, gaar fire "fede" Dage, paa hvilke man ifølge Traditionen skal sætte Maven istand til at kunne staa imod de efterfølgende Savn. Tirsdagen, den sidste af dem, gjør Alverden det saa grundigt som muligt. De Smaafamilier, som paa denne Dag spiser deres Middag hjemme, kan tabes. Alt, hvad der eksisterer af Restavrationer, Vinknejper, Kaføer og lignende Steder, som i en snever Vending ogsaa kan servere Spisevarer, er til den Grad overfyldte, at der maa staa i Queue i halve Timer, før der kan opnaas en Plads ved et Bord. Jo lægere man kommer ud mod Yderkanten af Paris, desto galere er det. Oppe i Montmartre kan man en saadan Mardi gras finde Smaarestaurationer, hvor selve Kjøkkenet tages til Hjælp, og hvor der serveres Gæsterne ved improviserede Borde, lavede af Vinkasser, store Kogekjedler og Sligt. Thi hele Familien slæbes med paa Spisekvarteret, fra den gamle Bedstemoder, der knap kan rokke afsted, til Skjoldbarnet paa et halvt Aar og derunder. Til daglig Brug slides der i de parisiske Forstæder, saa man knap kan danne sig nogen Forestilling derom. Tre hundrede og tredsindstyve af

Aarets Dage er Arbejdsdage for de Fleste, og tidt og mange Gange arbejdes der de atten Timer af Dignet, uden at man nogensinde faar Sol eller Himmel at se. Man kan da tæke sig, hvilken Fest det maa væe for saadanne Væener en enkelt Gang at komme ud. Og naar man kjender en Smule til, hvilket naturligt, selv af al mulig Modgang uopslideligt godt Humor der er karakteristisk for det egenlige Pariserfolk, kan man ogsaa nok tæke sig, hvordan de maa more sig. Tummelen, Snakken, Latteren oversvømmer de smaa, til daglig Brug tomme Restavrationer i Paris' Yderkanter med et Liv, saa broget, saa animeret, at det spotter al Beskrivelse. Efter Middagen gaar man naturligvis ikke hjem; Lystigheden fortsæes ved KafØbordene udenfor paa Gaden, senere hen paa Aftenen under spadserende Driven langs Boulevarderne, der fra den ene til den anden Ende er et uoverskueligt Folkemarked, saa tæproppet, at det paa sine Steder er rent umuligt at træge sig gennem Menneskestrømmen. Paa de "store" Boulevarder er Trægselen i Aarenes Løb bleven mindre, men samtidig er den voxet paa de ydre. Til dem er nemlig nu Hovedparten af Maskerne fortrukne, siden de pæe Folk blev for blaserede til lægere at tage Del i Ljerne. Men Karnevalslivet har næppe tabt derved. Maskerne er blevne adskilligt tarveligere ganske vist, men samtidigt ogsaa adskilligt mere oplagte til at slaa Gjakken lts. Rundt omkring paa Gadehjørnerne improviseres der til Musik af en Mundharmonika eller ganske simpelt til Akkompagnement af en overgiven Gadevise de vildeste Kvadriller, der naturligvis kun voxe i Overstadighed, efterhaanden som Grupperne flokkes om de Dandsende og opmuntrer dem med lystige Tilraab og Vittigheder. Snart er det en hel Flok Klodocher, der skrigende og horntudende stormer ned over Boulevarden og faar de smaa Arbejdersker til at flygte tilside under hje Hvin, snart en flagpyntet Kreaturvogn, paa hvilken Karrikaturer af forskjellige politiske Personligheder bliver trukne i Triumf af lystige Ungersvende, der har faaet sig lejet et Dyrehoved og er ganske overordenlig fornøjede med sig selv, snart endelig lange Kompagnier af Maskerede med en eller anden hornblæende Forening i Spidsen. At Lystigheden af og til slaar en Smule ud i Kaadhed, følger af sig selv, men Alverden er glad og fornøjet og morer sig virkelig; det forsoner dermed.

Naar det lakker henad Midnat til, begynder Indvandringen i Ballokalerne langs de ydre Boulevarder--der findes et for hvert hundrede Skridt. Til daglig Brug er disse Lokaler næst bestgte af et Publikum af endnu væe Art end det, der kommer i Bullier, og om muligt endnu mere blottet for muntert, naturligt Folkeliv end dette sidste Sted, der daglig bereder saamange paa Traditionen stolende Fremmede de allerstørste Skuffelser. Nu derimod stiller Sagen sig anderledes. Krapylet er ogsaa da med i den broget kostumerede Mægede, men det er ikke eneherskende. Smaa skikkelige Portner- og Haandværkere kommer i de guddommeligt kejtede Forklæninger, ledsagede af den hele Familie, Vuggebrnene medindbefattede, med Øne, der straalere af Dandselyst, og med kirsebærde Trikotben, der ikke kan blive kjede af den saa uvante Motion. Man skulde tro sig milevidt borte fra Paris, midt inde i Hjertet af den uskyldigste kluntede Landsby.

Det hele Paris er paa Benene den egenlig store Karnevalsnat. Ogsaa det fornemme Paris; men det bliver paa sin egen Grund og fejrer der disse Tusind og Øn Nats Fester, om hvis overdaadige ventyrpragt der af og til

naaer Rygter til de smaa, fjerne Kroge af Verden, hvor man slaar Hæderne sammen og korsrer sig over, hvor Aviserne dog kan lyve. Aviserne lyver imidlertid ikke; Overdaadigheden fra hine Tider, da Kleopatra lyste Perlerne op til Drikkevand, begynder virkelig at vende tilbage i det moderne Athen. Millionfyrsterne fra hele Verden har bestandig haft Passion for at forbause Paris med deres Overdaadighed, og da Paris er noget vanskelig til at lade sig forbause, maa de efterhaanden tage deres Tilflugt til større og større Extravagancer. De orientalske Nabober er i saa Henseende lægst dethroniserede af Amerikanerne. Der fortæles saaledes blandt Andet om en Karnevalsfest i Mackayhotellet vis-à-vis Triumfbuen, hvor man uagtelig kom Kleopatras kikkene ganske nær Familien Mackay hører hjemme hinsides Atlanterhavet og skal have sin eksempellose Rigdom fra Stilverminer derovre. Der er ingen Ende paa dem, hedder det; i hvert Fald er der ingen Ende paa Millionfamiljens Luxus. Hotellet var ikke stort nok til at rumme de Gæster, man vilde indbyde. Men det generede ikke Naboben. Som en ny Aladdin lod han i et Par Nætter, ved Hjælp af Hundreder af Arbejdere og nogle hundrede tusinde Francs, et Dandsepalais rejse sig paa hans Haveplads, ikke en interimistisk Sal, men et virkelig Palais med røde Fljls Vægge, Spejlglas, Marmor og Guld overalt, med indlagt Parketgulv og Sligt. I dette Palais serverede han sine fem hundrede Gæster friske Jordbær forskrevne fra Alverdens Sollande, Stær fra Rusland, Fuglere der fra Indien og Vildsvineskinke fra Ungarns Skove. Og ikke nok dermed; efter Bordets Overraskelser bragte Kotillon en ny, om muligt endnu større. Istedetfor den ordinære Papirspynt indeholdt Knallerterne pragtfulde Silkebatter, Skæf, Tirkleder o.s.v., alle forsynede med et agte Smykke, hvorpaa det amerikanske Vaaben var ciseleret, en lille Kotillonsfinesse, der havde kostet Hr. Mackay halvandet hundrede tusinde Francs. Han havde den Tilfredsstillelse, at hans Fest berømmedes som den rigeste under Aarets Karneval. Men han skal tage sig iagt; der er Adskillige, som er lige i Hæderne paa ham. Jordbærene og Kotillon bragte ham Sejren; næste Gang vil imidlertid en eller anden Konkurrent stige at overtrumfe dem, og Hr. Mackay maa saa finde paa nye Overraskelser, hvis hans Renommø ikke skal gaa fljten. Heldigvis for ham har han de uudtømmelige Miner; de er snart absolut nødvendige, naar man vil føre Hus i Paris. De primitive Tider, da man nøjedes med en Smule Aandrigthed i de fornemme Kredses Selskaber, de er forbi for længe siden.

Hos Republikens Præsident.

Hr. Jules Grøvy er en rar, stilfærdig Præsident, der ikke beskjæmmer Verden altfor forfædeligt med sin Personlighed. Ministerierne komme og gaa. Freycinet afløses af Ferry, og Ferry af Gambetta, og Gambetta igjen af Freycinet og Ferry; Hr. Grøvy lader dem ganske roligt skifte. Han gaar paa Jagt med sine Venner i Provindsen og spiller Billard med sine Venner i Paris, og naar engang imellem en Avis, der vil give sig ud for at være inspireret af ham, tillægger ham en decideret Mening om Sagerne, saa kan man være ganske sikker paa, at den Dagen efter bliver nødt til at dementere sig selv. For en Republik, der gjør saa meget Spektakel som den franske kan der ikke tækes nogen mere hensigtsmæssig Præsident. Hans Rolde er en Smule paa Uroen ellers. Var han som de Andre, vilde der ikke være til at leve i Frankrig for bare Politik.

[Illustration: Ankomsten til Ballet.]

[Illustration: Jules Grøvy, Republikens Præsident.]

Hele Aaret rundt er der i Grunden kun tre Gange Hr. Grøvy virkelig beskæftiger Pariserne. Det er, naar han giver sine tre store Elysøeballer. Kunde han følge sit Hjertes Drift, strøg han ganske sikkert ogsaa dem. Men det--veed han--vilde Pariserne aldrig tilgive ham, og som en klog Mand finder han sig da i at ofre paa deres Passioners Alter. Han trækker det slørgelige Øeblik ud saa længe som muligt, men henimod Midten af Februar begynder Aviserne saa smaat at raillere over Stilheden i Elysøe; det er saa nødvendigt, at der gjøres Noget. Grøvy kalder sin Overkok til sig og underretter ham om, at der maa kjøbes ind til det første Bal. Præsidenten for den franske Republik og Præsidenten for Kjøkkenet i Elysøepalæet have ogsaa ellers--paastaar man--hver Morgen deres regelmæssige Sammenkomster; men det er kun under Balforberedelserne, at disse huslige Konferencer udstrække sig til Timer. Kjøkkenchefen forlader dem med stolt løftet Pande i Bevidstheden om den Ærbødighed, hvormed Leverandørerne vil modtage ham, naar han kommer og gjør sine exceptionelle Bestillinger; Statschefen gaar fra dem tankefuld og med Skyer paa sin Pande. Han kan i det Hele taget ikke lide det Exceptionelle og allermindst den exceptionelle Luxus; Han finder det langt fornuftigere at anbringe sine Penge i Huse paa Boulevard Malesherbes end i Spise- og Drikkevarer, og han veed af slørgelig Erfaring, at et Elysøebal koster mange Penge.

Naar Præsidenten lader spille op til Dands i sit Palais, kan han nemlig ikke, som naar han gifter sin Datter bort, indskrænke sig til at invitere Familierne Grøvy og Wilson med samt nogle ganske enkelte gode Venner af Huset. Hele Paris gjør Fordring paa at modtage Indbydelser, hele den Part af Provinserne og af Udlandet, som tilfældigvis opholder sig i Byen, mener at have om muligt endnu større Berettigelse til at stille samme Fordring. Saa saare Rygtet om, at Ballet nærmer sig, kommer ud i Staden, bestormes Præsidentskabets Sekretariat med Anmodninger i massevis om Billetter. Selv et Theater i Valen, der er ifærd med at bringe et nyt Stykke af Sardou eller Dumas paa Scenen, kan ikke være mere plaget. Alverden kjender et Municipalraadsmedlem eller en Deputeret, der maa gaa i Ilden for dem ved denne Lejlighed. De har Allesammen deres alenlange Lister, og saa indflydelsesrige Personer er det i en Republik grumme vanskeligt at afslaa Noget. Legationerne paa deres Side ser sig ligeledes nødsagede til at stille store Krav. Hele Kolonien danner Queue udenfor Gesandtskabshotellet for at skrive sig paa Listen, og selvfølgelig betragter hver Enkelt det som en personlig Fornærmelse af Gesandten, naar hans Begjæring ikke tages til Følge. Det bliver paa denne Maade Hundredetusinder, der vil med til Grøvys Bal; en halv Snes Tusinde af dem i det Allermindste kan man paa ingensomhelst Maade undgaa at tage med. Der fljes af Teldug store Tilbygninger til Palæet, alle de til daglig Brug ubeboede Sale stives af og befries for deres Misbeloverter, de Tusinder af Messing-Moderatrlamper, hvormed Huset ved en saadan Fest belyses fra først til nederst, poleres og fyldes, der bliver lejet Planter og Blomster til at dekorere med hos alle Parises Gartnere, Municipalgardisterne tilhæst kommanderes til Tjeneste for at holde de nærmeste Gader ryddelige, og Vognene begynder saa paa den hjftidelige

Aften at rulle ind i Gaarden.

Man er i Republik. Det ceremonielle Reglement fra Kejserdømmets Dage, der gjorde en Vogn uden Numer obligatorisk for Enhver, som indfandt sig til Hove, eksisterer ikke læger. Man kan komme i Droske eller tilfods ganske efter eget Behag. Adgang nægtes Ingen, som er i Selskabsdragt og præster et Invitationskort. Men det maa han ogsaa af med, og det er for Mange en stor Skuffelse. Det saae saa imponerende ud: en kæmpesig Karton af hvidt Glacøpapir, hvorpaa i smagfuld Snirkelskrift læstes: "Præsidenten for Republiken og Fru Jules Grøvy udbede sig ðren af Hr. N. N.'s behagelige Nærværelse i Elysøepalæet den og den Dag", og nedenunder paa Foden den lille Bemærkning "on dansera". Paa en Visitkortskaal vilde det have gjort magells Effekt. Men Kontrollen ved Indgangen er yderst streng. Man har adopteret det samme System som i Parisertheatrene. Tre Herrer i kjole og hvide Halstrklæder sidde ved et stort Skrivebord og attrapere enhver Indtrædende med Anmodningen "votre carte, Monsieur". Der rives et Hjørne af den smukke Glacøkarton, og naar man vil ind efter at have givet sit Overtøj til Opbevaring i et af de uhyre Skabe paa begge Sider af Entrøen, maa ogsaa selve Kortet afleveres til Lakajen, der vogter Adgangen til den forreste Sal. Udgangsbillet kan ikke faas. Er man een Gang inde, maa man blive der, til man er træog mæaf Herligheden. Stundom kan det endogsaa hæde, at man maa blive der lægere, end man selv skjætter om. For at forebygge Trægsel, paastaa Nogle, Andre mene af faderlig Omsorg hos Præsidenten, for at hans Gæster skal faa Alting at se, er der nemlig ved Elysøeballerne foreskrevet Selskabet en permanent Rotationsbevægelse. I den forreste Sal, hvor Præsidenten og Fru Grøvy tage imod sædige Honoratiores, samt i de umiddelbart tilstødende, hvor Corps diplomatique opholder sig, er det for det almindelige Publikum ikke tilladt at blive staaende. Standser man et Øeblik, har man strax en sortklædt Lakaj med Silvkjæde om Halsen paa Siden af sig og bliver i en dæmpet, men meget bestemt Tone anmodet om at passere videre. I de mindre hellige Lokaler er det tilladt at blive, hvis man skjætter om det, men det er ikke tilladt at vende om og gaa tilbage til den Sal, fra hvilken man er kommen. Op ad Dirstolperne staar der, fra Ballet begynder, til det ender, plantet to høje, haandfaste, violette Lakajer i Drabantattitude og med Muskler som Saint-Marceau's Harlekin. Deres udstrakte Fod spærrer Døren. Vil Nogen fremad, trækes Lægen i den hvide Silkestrømpe ælddig ind, men for den, der vil tilbage til det forladte Paradis, spærrer den Passagen, og fra Cerberus'ens Mund lyder der et ubnhrligt "on ne passe pas". Hele Palæet, Stue, første og anden Etage med dets labyrinthiske Virvar af Sale, Trappegange og Korridorer maa vandles igjennem og Vandringen begyndes forfra igjen, før man kan komme til det Sted, man engang har forladt. Kun fire Sale i Midten danner en Undtagelse: to, i hvilke der danses, en, hvor man i uendelig Trægsel slaas om at komme til Buffeten, og en, pyntet med Palmer og bredbladede Planter, som er bestemt til Hvilested for de dansende Damer. Mellem dem har man Lov til at vandre, som man lyster. Det er ganske heldigt. En Kavaleer, der mellem Dansene inskede at skaffe sin Dame et Glas Is, vilde, hvis han skulde gjøre den ellers foreskrevne Rotationsbevægelse, blive nødt til at absentere sig for et Tidsrum af mindst et Par Timer. Han kan bruge Tid nok, før han faaer banet sig frem mellem Rækkerne, der stadig staar opstillede ved Buffeten.

[Illustration: Ved Buffeten.]

Forlrigt er det saa viselig indrettet, at dette lille Komplex af Sale, hvor man har Tilladelse til at bevæge sig frit, ogsaa er det eneste Sted i hele Palæet, hvor det er fornøjeligt at være. Toiletterne opholde sig ikke der; Trængselen er altfor umaadelig, til at de kan gjøre sig gjældende. Men Toiletter behøver man i Paris heller ikke at gaa paa Elysøebal for at beundre. Hvad der derimod træffes i dets Dansesale, det er netop det Sjeldneste, der ses i den store Seinestad: unge Piger uden Toiletter, i en simpel hvid Kjole, men med Foraarsroser paa de usminkede Kinder, med store, forundrede Øjne og Ansigter, der straalende af Henrykkelse over at være paa Bal, Fænomenet er overraskende, men det er ikke uforklarligt. Ved Siden af de sextusind Indbydelseskort, der udstedes til Kreti og Pleti fra Paris og Provinserne, de to tusind, som Amerikanere og Englændere erobre, samt det halvandet Tusind, der gives til andre Udlændinge, indbydes der ogsaa nogle Hundrede Personer af Hr. og Fru Grøvys private Omgangskreds, det vil sige af det ægte parisiske Bourgeois. Det er til daglig Brug ikke med i Verdensstadens Rummel og Tummel, og det stiller fremfor Alt ikke sine Koner og Døtre til Parade mellem store Kokotter og smaa Boulevardliv. Men for Præsidenten har det saa megen Estime, at det ved hans Baller undtagelsesvis blander sig mellem den mylrende Skare. Dets Døtre melder med Balkortet ved Viftesnoren og med Sextenaarsglæde ved at danse, de skriver de unge engagerende Officerers Navne op paa Kortet med en Alvor, som var det Fredstraktater, de undertegnede, de valser og polkerer, som gjaldt det Livet, og med Studsen standser Udlændingene og Boulevardpublikummet. De har saa tidt forsvoret, at Dramaforfatterens Ingenufigurer findes andetsteds end i Digternes egen Fantasi; her begynder der at dukke en Anelse op hos dem om, at disse henrivende unge Væbener virkelig er tro Kopier efter Naturen. De faar et Indblik i et Paris, som de ikke kjender, men som de dunkelt fornemmer maaske er det, som det, naar Alt kom til Alt, lignede sig bedst at stifte Bekjendtskab med. Det er formelig, som om Luften i Balsalen blev rensat af al den sunde Ungdom. Ellers er der Svedebadstemperatur og Pestatmosfære af Lampeos og sammenpakket Menneskemyr allevegne. Man gisper og stønner, Hovedet vækker, Tindingerne banker i Feber, for Rotationsbevægelsen er tilende, og man atter kan trække Vejret i de forreste Sale.

Men Pariserne holder trolig ud. Naar det blot ikke drejer sig om Politik, er der i hele Verden ikke noget taalmodigere Folkefælend dem. Først henad Et kommer Ballets store Mærkværdighed, og til den maa man aldeles nødvendig være med, om ikke af anden Grund, saa af ren Nysgjerrighed. Lidt over Midnat viser der sig et oplivende Syn. Salenes Trængsel viger tilside og aabner i Midten Passage for en stolt fremadskridende Afdeling Militær. Man har savnet det hele Aftenen, og Savnet har været saa meget mere paafaldende, som den stadselige republikanske Garde ellers plejer at pynte op allevegne i Paris, hvor der er noget Højtideligt paa Fæde. Nu kommer den, høj og strunk og stram i sine lange Ridestøvler, hvide Benklæder, blanke Harnisker og Hjelme med den vajende Fjerbusk. De Fremmede bilder sig et Øjeblik ind, at det er Præsidenten, der gjør ceremoniel Promenadetur omkring mellem sine Gæster. Men Hr. Grøvy er ikke saa pretentiøs. Naar han i et Par Timers Tid har taget mod de Kommende og trænger til at hvile sig lidt i de for ham og hans Familie

reserverede Værelser paa første Sal, ser man en ældre, graahaaret Herre gik for sig paa at arbejde sig gennem den roterende Mængde. Det er Statschefen, men forholdsvis kun meget faa kjender ham og viger tilside. Han ser i sin sorte Kjole uden Ordensbaand ud som Pluraliteten af de mandlige Balgjæster, og Tjenerskab til at bane Vej for ham er der ikke Tale om. Republikansk Garde vilde han endnu meget mindre kunne falde paa at rekvirere til sit Behov. Det er Chefen for Elysøe-palæets Kjøkken, den kommer for at assistere. Mærkeligheden, som skal gaa for sig, er Aabningen af hans Souper, en rigtig Souper med koldt Kjøkken og Champagne i Strømme. Ved de almindelige officielle Fester haves der kun en ordinær Forfriskningsbuffet med Sandwich, The, Punsch og Konditorsager. De tre aarlige Elysøeballer er de eneste, ved hvilke Gjæsterne bydes paa Souper. De faar den ganske vist kun efter noget Besvæ men de faar den dog. Gardistkorpset stiller sig op ved de to Adgange til Salen, hvor den serveres. Den dem givne Parole er overordentlig streng. Der er dog altid et mystisk Ord, som gik Passagen forbi de violette Tjenere mulig. Naar man hvisker dem "Corps diplomatique" i Øret, trækker de Silkelæggene tilbage. Men overfor Gardisterne hjælper ingensomhelst Parlamentaren og ingen Personsanseelse. Enhver maa vente, til hans Tur kommer, Og Pariserne venter; de stiller sig op i Queue og venter timevis, som de gjorde det i den elektriske Udstilling for at faa det Halve af en Arie paa Operaen at høre, som de gik det ved deres Theatres Billetkontorer, ved deres Omnibusstationer og overalt. Vanen til at gik Queue er bleven deres anden Natur, og de finder ingen Inkonveniens ved det lægere. Med Mellemrum aabnes Souperalonen, og der slippes saa Mange ind, som den kan rumme. Naar Holdet er bespist, sendes det ud ad den anden Dør, og en ny Afdeling af Queuen kommer til Fadet. Det bliver saaledes ved fra Klokkeren Et til Klokkeren Fem om Morgenen. Saa lukker Kjøkkenchefen Bevæningen, og de sidste Ventende maa gaa hjem med tomme Maver. De har kun den Trøst, at de ved at staa opstillede saa længe har erhvervet sig større Chancer for at faa deres Overtøj end de, der er brudt op paa et tidligere Stadium af Festen. At komme fra et Elysøebal ligesaa beklædt, som man er kommen til det, er at have vundet et Lod i Lotteriet. At komme derfra uden at være fortraadt, forpuffet og forstumlet af kvalmende Skjælsildstemperatur er en total Umulighed. Men Konveniensen fordrer, at Republikens Præsident og Fru Jules Grøvy tre Gange om Aaret udbede sig deres tro Republikaneres Navne til denne Fornøjelse, og Konveniensen fordrer ligeledes, at de tro Republikanere finde Navnelisten saa behagelig, at de sætter Himmelen og Jorden i Bevægelse for at opnaa den. Konveniensen har nu engang Ingenting med det Begribelige at gik,

FORAAR I PARIS.

Den tyvende Marts skal ifølge den franske Almanak Foraaret begynde, og den tyvende Marts skal ifølge gammel Tradition det første Foraarstrå Paris staa med grønne Blade. Der er et, der er foran alle de andre; og morsomt nok, som det hjemme i Kjøbenhavn er Holbergs Træsaaledes er det her Molières, der lyser Vaaren ind: et rankt og rundkronet Kastanietræ lige for Indgangen til Théâtre français. Der staa det midt i Byens

Hjerte, og der er ikke een Pariser, som ikke kjender det og holder af det. Saa saare Vinterspleenens Taage letter, og den første gyldne Solflod breder sig og svømmer ud over Boulevarderne gjr han en Afstikker til Træt paa Theaterpladsen, saa tidt han kan komme til det. Lægselsfuldt kiger han op til de violetbrune Knopper og følger deres voxende Bugnen. Den Dag, han paa Asfaltflisen finder det første dryssede, harpixfede Skjæb og ser det første grønne Blad deroppe titte frem, pjusket som en lille dunet Kylling, der lige kryber ud af ÷gget, den Dag er hans store Fest. Thi med den begynder den herlige Tid, da hans kjæ Paris Maaneder igjennem bliver, hvad han saa uendelig gjerne vil have, det skal væ: den skjønneste Stad i Verden.

Samtidig med Molières Træspringer hele Paris ud i et Nu. Under Boulevardkaføernes Solsejl mylrer det med glade Mennesker, der sidder paa Trottoiret og leer op til det piplende Grønne og til det endeløse Tog derude paa Gaden, hvor under blaa Himmel og Sol og brogede Parasoller Vogn efter Vogn farer afsted. De farer gennem Champs-Elysées i Række ved Siden af Række, gennem Boulogneskovsavenuens Solbundtstraaler og ind mellem de livende Alløer. Hele Vejen sidder der Tilskuerhobe i Tusindvis, Blrnene llber og leger mellem de knoppende Syrener eller jubler paa Karusselhestene eller staar og hviner af Glæde over Forestillingen paa Marionetteatrene. Henover Skovens lange, snorlige Ridestier galopperer Kavalkader af elegante Ryttere og Amazoner, i den zirlige lille Kabriolet promenerer Dandyen sine Væddellbere og sin strunke, stoltpudsede Kudsk, de hvide Frugtrær drysser deres Blomster, og under dem, paa de store, grønne Plæer, ligger der boltrende Grupper og bader sig i den varme Sol. Lægere borte kommer Seinen, uden den mindste Krusning, spejlende hver lille Fjersky; der glider hen flygtig og luftig som Ringe fra en Cigar. Kanotiererne har faaet deres stramme Trikottrjær paa og deres røde og blaa Huer, og i deres lange, spidse Baade flyver de afsted over Vandet og forsvinder bag Pynten under Hægepilens fantastisk-skjønne Hang af lysgrønt Løv. Hele Paris er ude og fylder sine Lunger med den vidunderlige Luft og svæver i Bevidstheden om, at den tre Maaneder paa Rad, lige til de store Juniløb er forbi, vil Morgen efter Morgen vaagne til den samme Herlighed og Fest.

[Illustration: Dandyen promenerer sin Kudsk.]

Pariseren har Ret: der er ingen Stad, der i Foraarsdragt er saa smuk som hans. Det er nemlig ikke blot Foraaret, der pynter Paris, men ogsaa Paris og Pariserne, der pynter paa Foraaret. Deres Parker og Avenuer, deres Boulogneskov, den hele Omegn soignerer det og slrger for, at det kan vise sig fra sin fordelagtigste Side. De stadser paa det som paa et slødt Kjæde og barn, der dog træger til rentvaskede Kinder og snehvid broderet Kjole og fintkruset Halsstrimmel for ret at kunne gjre sin Slødhed gjældende. Det gjr de ikke saa ilde i endda. Der er aldeles ingen Anledning til at komme i Iyrisk Fyr og Flamme mod en saadan Servering af Natur paa Præsenterbakke. Den træger ikke til nogen Assistance, naar dens fulde Skjønhed staar i Sommerflorete; saa er der langt vidunderligere i en Skovskygges Ro, paa en duftende Klivermark eller ved Aalbæ, der risler mellem Enge, hvor Guldsmede og blaa Sommerfugle sidde og drømme paa de røde Valmuer. Saalæge der derimod endnu ikke er hverken Romantik eller Skygge, men kun Sløle og vissent Vinterliv under Skovtræerne,

saalæge Kløvermarken hverken har Blade eller Duft og Aabredde hÿst en lille Anemone bag en graaskiden Snebunke, der er i Fæd med at smelte, saalæge har den kjæ Natur dog maaske en Smule for meget Slægtskab med de mindre propre Smaaglutter, hvem Naesen lÿber paa. Man skal væ Moder for at have Blik for deres Englelighed, og man skal væ idetmindste et Stykke af en Poet for at kunne goutere Foraar i det Kostume.

Pariserne er ikke Poeter; de pynter deres Foraar, som Watteau pyntede sine Hyrdestykkers Faar og Le Notre sine Versaillesparker. Det er en gammel Svaghed, de har, og den maa man tilgive dem. Der kommer noget saa udmæket Dejligt ud deraf. Paa den fÿrste Foraarsdag er Alt komplet, Alt i _grande toilette,_ blankt og pillet og pudset. Det er Gjenfÿdelsesfest, og Paris har Festens Dragt. Plæerne stræker sig grÿnne og tykke og blÿde som Flÿjl i Park Monceau. Der er ikke et Straa, der mangler i det svulmende, fyldige Tæppe; der er ikke et drysset Knopskjæder der har faaet Lov til at ligge og sætte Plet paa Vaarens jomfruelige Klædebon. Riven har glattet Gangenes brune Gruskies og fjernet Alt, hvad der ikke skulde væ der; de gule, fjedrende Stole staar paa Ræke og Rad i Solskinnet som til stor Ceremoni, de runde Blomsterbede pranger i Farver af Aurikler og store Stedmodersblomster og hvide Bellis og røde Ribes. Om den antike Stjlekolonnade ranker Efeuen sig uden et vissent Blad, og de unge ðllinger staar paa Hovedet i Dammen og plasker Vandperler op paa Laurbæruskenes Blade. Ovenover Alt det kan det fine, lyse Bladlÿv sagtens tage sig ud, og som det er der, er det allevegne. Paris har Park ved Park, en lille, firkantet Square idetmindste ved hver anden Gadeende, hvor den fÿrste Foraarsskÿnhed bliver poleret og fredet om og sat i flatterende Ramme med ikke mindre Omhyggelighed. Saa kommer det mylrende Virvar af Avenuenettet paa alle Kanter, med dets altid friskvandede Kÿtreveje, med dets Fontæner, dets Statuer og Bosketter, og saa kommer endelig Boulogneskoven. Man kan tage en Droske til den paa Boulevarden og naa den i et Kvarter og for halvanden Franc. Den ligger som i selve Byen, og dens Foraarsapotheose giver hele Paris Relief.

De Fremmede er himmelraabende uretfædige mod den stakkels Boulogneskov. Det har sin ganske naturlige Grund, det kommer simpelthen af, at de i Reglen aldrig faar den at se, fÿr den er affloreret. Deres Indvandring i Paris begynder fÿrst, naar deres Sommerferie begynder. Men saa er dens Glans forbi, saa er den flov som Moderne fra Faubourg Saint-Germain, baarne af Bondepigen ved et nordisk Kÿbstadmarked. Den skal ses helst i Marts eller April, tilnÿd i Maj, saa er den enestaaende i Verden. Den har da ikke blot den allersarteste og allereleganteste Foraarsdragt, som Natur og Kunst har kunnet komponere i Forening, men den har den gennemtrukken med en Parfume af _Tout Paris_ koncentreret i Essens. Det er, hvad man nu end vil sige, en ganske ejendommelig Ting. Gran- og Lindeduft kan væ berusende, Orangers krydrede Vellugt ikke mindre. Men den er der Tusinder af Skove, som er fædes om. Boulogneskovens er der derimod kun en, der har, en eneste paa hele den samlede Klode.

Fra den Dag, da Foraarstræet ved Thÿåre français staar i Knop, indtil Mylret af nummererede Fiakrer og Epiciertrægselen og Stÿvet paa den store Vædelÿdsdag ved Longchamps har stæket Banalitet over de fornemme Allÿer, i de tre unge Foraarsmaaneder er Boulogneskoven obligatorisk for hver ægte Pariser-existens. En Promenade der hÿrer til. Man kan bedre

undvære Desserten til sin Diner, end man kan undvære den. Men der er kun een bestemt Promenade, som gjæder, den mellem Fire og Syv. Saa ruller Alt, hvad Paris har af Ekvipager, afsted til den, Faubourgernes Adel kommer i Karosserne à la Louis quatorze med den vædige Fadding vuggende sig paa Kænepfejdre og med de silkebestrømpe, stive Lakajer. Finansbaronerne kommer med det springende Fuldblod for den elegante Kabriolet, Politikerne, ukjendte igaar, magtstraalende idag og forglemte imorgen, kommer i Hyrevognen, der er lejet for deres korte Glorietid; Kunstens og Videnskabens Stjerner skjuler sig for profane Blikke i Baggrunden af deres lukkede Koupø, men udfordrende, brammende, med Rosenbuketter bag Hestens Øe og i Groomens Knaphul, stiller den store Kokotte sin straalende, friske Toiletteluxus og sin maledede Skjnhed ud paa de polstrede Silkehynder. Alt, hvad der i Paris har et Navn, en Stilling, en Formue, ruller afsted til Boulogneskovstænet. Fremmedkolonierne følger Trup, denne stadig voxende Mylr af Millionkonger fra alle Verdens Egne, der kommer en Sæson til Paris, for at Guldfloden, hvori de væder sig, kan kaste en efemer Glans over deres obskure Tilvæelse. Alle jager afsted over de friskvandede, brede Veje, gennem de blinkende Solbundtstraaler, ud til _le lac_. Der, ved Begyndelsen af den, hvor Svanehuset titter op mellem den skvulpende Gondolflotille, strammes pludselig Tjilerne, og hele Strømmen af Kjøretjjer ruller langsomt videre i Skridt. Man gjør _le tour_, den verdensberømte _tour du lac_. Slentrende, standsende ved hvert tiende Skridt, fordi Trægselen er for tæ kjører man paa Parade i Queue langs den kunstige Skovsø's Bred. Der er tre, fire, undertiden fem Rækker Vogne ved Siden af hinanden og ikke en Armlægdes Plads mellem hver. "Baronesse d'Ange", den store parisiske Depravations-Baronesse, der altid kjører selv, maa holde igjen, for at hendes hvide Hest ikke skal stikke Hovedet ind til Dronning Isabella af Spanien. Gambetta og Rochefort ruller Side om Side. Mde. Rothschild og Mile. Eva fra Fantaisies-Parisiennes reklamerer _vis-à-vis_ hinanden for een og den samme Modehat fra igaar. Stadig i Queu'en, stadig standsende, bevæger man sig fremad til Enden af Sten. Paa den anden Bred er der maaske nok saa smukt i den lange, skyggende Alløe, men denne anden Bred foragter man. Der er der ikke en eneste Vogn. _Le Tour_ gjæder kun den ene Side, den holder man sig til. Saasart man er kommen til Enden, vender man, alle Vognene paa een og den samme Plet, og slentrer tilbage igjen, ind i Trægselen, langsomt nedad mod Svanehuset, for, naar man har naaet det, at begynde forfra paany. Det er deri, Promenaden bestaar. Man, sidder stram og strunk, pyntet og fornem. Et Toilette uden Smag, et Smil paa urette Sted, en Bevæelse, der ikke var korrekt, vilde ligefrem sætte Plet paa Ens gode Navn og Rygte.

Landskabet selv er som denne luxuløse Ramme omkring det. Det kunde males paa Bagtæppet i en Føriedekoration uden at idealiseres. Alt er her, hvad der kan udtækkes af fortryllende fin og yndefuld Natur. En bestandig spejlblank Sø med vuggende Gondoler og sejlene Svaner, Smaaler, der romantisk bryder Udsigterne i Pynter, hvor Guldregnen hænger ud, saa at dens Blomsterklaser kysser Vandet, Klippevildnis med Kaskader mellem Bregner og Efeu og blaarakkede Clematis, fantastiske Broer og blomstrende Bosketter og bløde, grønne Engskræter, hvor de hvide Sommerfugle leger Tagfat. Og saa rundt omkring de brede, fornemme Alløer og de sarte Akacielunde og de lange Plæer, der ligger saa rolig, som om de var vuggede i Drøm af Duften fra de store, gulblomstrede Buske, der hegn

dem ind. Ovenover det Hele Solen, som ingen Skovtykning tager Varmen og Glansen fra, men som lister sig legende ind mellem det unge Liv og tegner det igjen i Skyggerids paa Græsset nedenunder. Friskhed bestandig fra Vandbrusens vaskende Regn, ikke et Støvgran paa noget Blad, men smaa Draabeperler allevegne, der blinker i Solen som evig Foraarsdug over det fortryllede Land. Man kan saa tusinde Gange sige, at det er Kunst og ikke Natur, vidunderlig dejligt er det, hvad man end vil kalde det. Det er Foraaret, der holder kongeligt Indtog med kongelig Pomp. Hele dets Hof er der paa Parade i Galapuds for at hylde dets Komme.

Saaledes ser Pariser-Foraaret ud ved Boulogneskovens St. Men det ser ud omtrent ligesaa paa alle Kanter af den store Luxusby. Allevegne er der fine Lystslotte og pudsede Parker, Skræter med Villahaver og ranke Alløer til at pynte paa det, allevegne rammer Seinens bløde Bugtninger det ind med Romantik, allevegne ligger Kæmpestaden i Baggrunden med Solglans paa de forgyldte Taarnspir. Foraaret er dejligt, hvor det saa slaar sine Øer op i den hele Verden. Men det har et Sæpræg her, som det intet andet Sted har. Det er badet i Pragt, gennemsyret med Fest, hyllet i Elegancens skinnende Klæder. Det er parisisk fra Top til Taa.

[Illustration: Kaskaderne i Boulogneskoven.]

[Illustration: I Kammeret: En Tilhørrerloge. Tegning af Mars.]

[Illustration: Kammerets Talerstol.]

I KAMMERET.

Hvis Parlamentarismen ikke allerede havde været opfundet andetsteds, vilde Franskmændene have opfundet den. Den er netop Noget, som passer for deres Behov. De trænger til at høre og høres. Først i det talte Ord er Personligheden helt med, og det er i at give Personligheden som Indsats, at de har deres Styrke; først det talte Ord virker paa Sandserne, og de staar under Sandsernes Herredømme i al deres Fæd.

Men havde Franskmændene gjort Opfindelsen, vilde der være kommen en hel anden Parlamentarisme for Dagens Lys end den, til hvilken Gjenboerne hinsides Kanalen har givet Tonen an. Ogsaa nu har de, for at akklimatisere den, maattet lænpe den adskilligt. De har, om man saa vil, oversat den fra een Races Liv i en andens. Den er i England en rolig, jævn, daglig Bestyrelse af Landets Forretninger. Men for en saadan Bestyrelse og for disse Forretninger har Franskmændene kun ringe Sans. De er ikke Politikere, som man er det i England. Der er Politiken bleven Kjød og Blod af Folket, det interesserer sig for dens smaa og store Sider uden Forskjel, den gennemtrænger hele Nationens Liv. Anderledes derimod med Franskmændene. De kan i et givet Øeblik passionere sig for en Regeringsform, men ogsaa kun et Øeblik. Saasnart de har den, ønsker de, at den faderligt skal vaage over dem i Et og Alt, uden at de behøver at tage Haand i Hanke med selv. De vil leve i Ro, de vil, at Regeringen skal

strge for Landets Sager, og at de selv maa have Lov til at passe deres egne. Mens i England hele Pressen er politisk og netop derigjennem har sin uhyre Udbredelse, klemmer, hjst karakteristisk, de mest læste Pariserblade Politiken ind til et Minimum og stryger den undertiden rent for udelukkende at blive litterære. Politiken spiller kun en Rolle i Franskmandenes Liv, naar den gjør Spektakel, naar den byder Tilfredsstillelse for deres stadige Thrst efter Sensation. Det forklarer, hvorfor den engelske Parlamentarisme har maattet oversættes til fransk Behov. Den hedder i denne Oversættelse Tribunen, og den har i den undergaaet en fuldstændig Forvandling. Parlamentarismen i England er en Administration, Tribunen i Frankrig er et Skuespil.

Den teatrale Iscenesættelse er det Første, der springer i Øjnene, naar man kommer ind i det franske Deputeretkammer. Selve Salen ligner et Theater. Den har sin Scene og sin Tilskuerplads. I en stor Halvkreds hænger de Deputeredes røde, magelige, hjryggede Klædesbæke sig over hinanden, med saa stærk amphitheatralsk Stigning, at den bageste er naaet op til Rummets halve Højde. Omkring dem en Kreds af tyve joniske Marmorsøjler med Broncekapitæler, der bærer Loftsplatfonden, hvor Fragonnards Arabesker krandsrer den matte Glaskuppel, ned fra hvilken Lyset falder. I to Etagers Loger, anbragte mellem disse Søjler og byggede fuldstændig efter Münster fra et hvilket som helst Parisertheater, har det profane Publikum Plads. Allevegne fra kan man, idetmindste ved Hjælp af Theaterkikkerter--og dem er der bestandig nok af baade i Loger og paa Amphitheater--tydeligt følge Alt, hvad der foregaar paa Scenen, det vil sige paa den mægtige Tribune, der indtager hele Rummet en face for Halvkredsen. Den er ikke nogen simpelt, enkelt, almindelig Talerstol, den er en formelig Bygning med Etager, Trapper, tappebelagte Afsatser, Ornamentsdekorationer og en hel lille Verden af permanente Beboere. Øverst throner i sin gyldne Lærestol Kammerets Præsident, omgivet af Staben af Sekretærer og Ivrige Embedsmænd. Paa Trapperne farter Medlemmerne frem og tilbage; Huissierer holder Vagt der i deres elegante Kjoledragt med Silvhalskjeden og den fine Kaarde. Nederst er Stenografbordet, flankeret stadig af lyttende Grupper, som Ivrigheden og Uroen ikke har tilladt at blive paa deres Bæke, og midt imellem, bag Talerstolens flatterende Brystværn, paa en Plads, der er saa stor som et almindeligt Stuegulv, samler da Tribunens egentlige Helt, Taleren, hele Salens Opmærksomhed paa sig.

[Illustration: Kammerets Præsidentstol.]

Ingen, som kan finde mindste Anledning dertil, undlader at vise sig paa denne Scene. I det engelske Parlament rejser den Deputerede sig ligesom hos os simpelthen op paa sin Plads og holder sit Foredrag der. Franskmanden derimod maa ved enhver Lejlighed paa Talerstolen, selv om det kun er for at meddele, at han frafalder Ordet. I det samme Øeblik, han begynder at beskæftige sig med Politik, bliver Tribunen hans Afgud. Selve Politiseringen er som en hemmelighedsfuld Elskovsdrik, der drager ham til den med uophørlig, magisk Magt. Tribunen er Gjenstanden for alle hans Længsler, Maalet for al hans ~rgjerrighed. Thi Tribunen fører i Frankrig til Alt. Man vinder der ikke Position i det offentlige Liv Skridt for Skridt, ved i een betroet Post at lægge Evner for Dagen, der anbefaler til en hjere, man tager sin Stilling med Storm i et langt

Spring. Den ene Dag er man en ukjendt Deputeret, saa holder man en Tale, og den næste er man Minister. Er det sandt, at enhver fransk Soldat bærer Marchalstaven i sit Tornister, saa er det endnu hundrede Gange sandere, at enhver fransk Politiker allerede er godt paa Veje til Ministertabouretten, idet han sætter Foden paa Tribunens første Trappetrin. Hvorfor skulde ikke det Samme hæde ham, der er hædet Hundreder af hans Forgjængere? Han har altid Exempler fra de seneste Dage. Waldeck-Rousseau var en ung Mand paa nogle og tredive Aar, om hvis Kapaciteter Ingen havde Anelse. Saa fik han en Dag Ordet i Debatten om den juridiske Reform, og nogle Uger efter sad han som Medlem i det store Ministerium. Det er ikke en Undtagelse, det er kun et Paradigma paa Regelen. Gambettas Exempel staar som det mest lysende af alle. Han gik som en anden lille, brødtls Advokat omkring og holdt Taler ved Øglasseset og tog paa Borg paa Kaføerne, da han tilfældigvis kommer til at føre Forsvaret i Baudins Proces. Det var ikke engang i Kammeret, men kun for Retsskranken, at hans Veltalenhed lagde sig for Dagen. Og dog var denne ene Tale nok til at skabe hans Karriere. Han blev Deputeret, han blev Partifører, han blev Landets Diktator, saa at sige inden der var gaaet Aar og Dag, I det moderne Frankrig er Tribunen Valpladsen, hvor alle de store Sejre vindes.

[Illustration: Gambetta.]

Men man maa forstaa at vinde dem. Det er en Kunst, der er en hel Del i Slaget med Skuespillerens. Kommer man løbende fra Gaden op paa Scenen uden at kunne hverken gaa eller staa paa den, uden at kunne beherske hverken sin Stemme eller sine Gestus, og vil tage Publikum med Storm udelukkende i Kraft af den indvendige Genialitet, saa gjør man ynkeligt Fiasco. Det er paa Tribunen ligesaadan. Der spørres der meget mindre om, hvad man har at sige, end om hvorledes man siger det. De nye Ideer passer ikke der; den Virkning, de frembringer, er en hel anden end den, i Kraft af hvilken der sejres. De forbauser, men i enhver Forbauselse er der et Element af Modstand, før Forstaaelsen kommer. De griber ikke øjeblikkeligt og river med, og det er just deri, den sejergivende Hemmelighed ligger ved Ordet, der flyver ud fra Tribunen. Det skal simpelthen reproducere de Ideer, der allerede er modne, det skal fange Tankerne, der ligger og slumrer i hver enkelt af Tilhørerne og præsentere dem saa pænt paaklædt som muligt, helst i en eller anden lille skarp Formel, der springer i Øret og kan blive Feltraab. Kan man finde den, er Slaget halvvejs vundet, og kan man saa med oratorisk Kunst ciselere Rammen udenom, der stiller den i tilbrølig Relief, saa er det vundet totalt. Gambettas umaadelige Succès ligger heri. Med de fem smaa Ord "_se soumettre ou se dømme_" har han styrtet Majregjeringen, skabt en hel ny Periode i den tredje Republiks Udvikling og stillet sig selv paa Pjederal som Landets Afgud. I de afgjørende Øeblikke har han bestandig det lykkelige Klarsyn, der finder Formlen, som slaar ned: det er hans Genialitet. Og ved Siden deraf er han Herre og Mester i Tribunens tekniske Kunst. Naar man læser hans Taler, forstaaer man ikke deres Virkning. Men naar man hører dem, forstaaer man dem tilfulde, Stemmens uendeligt varierede Overgange, Ansigtets stadig skiftende Udtryk, Øjnens Flammen, Kast med Hovedet, Gestus og Slag i Bordet, den Maade, hvorpaa han personligt stiller sig i Forhold til Auditoriet, fæstner dets Opmærksomhed ved direkte Spørgsmaal, lurer paa hver af dets Bevægelser og øjeblikkelig fanger selv den mindste af dem,

for at stutte sig paa den, hvis den gaar ham med, og strax slaa den til Jorden, hvis den gaar ham imod,--Alt det er det Halve og mere end det Halve af hans Tale. Det er det, der har gjort ham til den, han er. Thi i den engelske Parlamentarisme er det Indholdet, paa den franske Tribune er det Formen, det gjælder.

[Illustration: I Kammeret: Deputerede paa deres Pladser. Tegning af _Mars_.]

Den er et Skuespil, og i den almindelige Bevidsthed bliver den ogsaa kun betragtet som et saadant. Kunde Pariserne faa Billetter at kjøbe til Deputeretkammeret, vilde der ~~væ~~ Dage, da de gjerne betalte Hundreder af Francs for en Plads, men der vilde ogsaa ~~væ~~ andre, da man ikke fik dem til at gaa i Palais Bourbon, om man gav dem Guld derfor. Er det kun en almindelig Forretningssag, der staar paa Dagsordenen, et Budgetspørgsmaal, selv om det drejer sig om nok saa mange Millioner, saa er der altid grumme trist i Salen. Logerne er tomme. Kun hist og her sidder en ensom Tourist og falder i Slvn efter forgjæves Forsøg paa at gjenkjende de berømte Hoveder, han har set i Fotografier, eller en Landvæger, der er kommen til Hovedstaden, har faaet Kort af sin Kandidat og nu bilder sig ind, den stakkels Mand, at han skal ~~væ~~ med til en rigtig Fest. En tung Atmosfæ, ~~at~~ med Kjedsomhed, fylder Rummet. Ogsaa Amphitheatrets ~~Bæ~~ke er yderst sparsomt besatte. De Deputerede, som sidder der, gjr Orden i deres Skuffer, læser deres Post, besrger deres Korrespondence eller anstiller Tegnelser i Lovforslagenes Margina. Men Pluraliteten er ude i Koulisserne, faar en Passiar i _Salle des pas perdus_, drikker en Mazagran ved Buffeten, lader sig interview af Nyhedsreferenter, gjr Citationsnotitser i Bibliotheket til den Tale, de selv gaar svanger med. Af og til kigger de ind for at se, om Taleren ikke endelig er bleven fædig. Men han staar der endnu, bladende i sine Papirer, tumlende med Tal, som Ingen bryder sig om. Hjt den Sagen vedkommende Minister gjr Forsøg paa at hre efter. Man har flokket sig i Grupper og snakker hjt, hele Kammeret i Munden paa hinanden. Som Minutskud gjentager Huissieren ad hoc, den statelige Figur med de graa Bakkenbarter og de altid korsede Arme sit _"Faites silence, Messieurs--Un peu de silence, s'il vous plait,"_ Præsidenten dunder i Kathedret med sin store, gule Opskjærkniv, et Par ~~Sæ~~ninger af den ulykkelige Talers Foredrag bliver hrlige, men strax efter drukner igjen hans Stemmes Klang i den almindelige Summen og Mumlen. Varer det altfor læge, taber man til Slutning Taalmodigheden. _"Au vote, au vote!"_ lyder det i Kor fra alle Ender og Kanter af Salen. Præsidenten farer op; han slaar et, to Slag paa Klokken, men Utaalmodighedskorets Blger voxer kun hjere derved. Han bliver heftigere, han kimer; den store, skingrende Allarmklokke gjr et Spektakel, saa almindelige ~~Ø~~er er lige ved at blive dve. Men de Deputerede er vant til den og har kun grumme lidt Respekt for dens Stj. Præsidenten maa rette en Appel til Taleren. Han kan ikke fratage ham Ordet, men han henstiller til ham, hvad han selv finder passende at gjre. _"Au vote! au vote!"_ brller det opmuntrende Kor endnu mange Gange hjere end ffr. Den stakkels Tribunehelt maa vige Pladsen; Stemmeurnerne gaar rundt. I Gruppemjderne har de Deputerede faaet Parolen; efter den afleverer de deres hvide eller blaa Stemmesedler. Mldet er tilende. Argumenterne fra Tribunen er der ikke ti Medlemmer af Kammeret der kjender, ffr de den næste Dag læser dem i Bladene. Den hele Forhandling

har kun fremkaldt et Overmaal af Indifferentisme.

[Illustration: Kammerpræsidentens Klokke.]

[Illustration: En Stemmeurne.]

Helt anderledes derimod, naar der er "grande sØance". Det er ikke fuldkomment definerligt, hvad der falder ind under dette Begreb. Flrst og fremmest gjr naturligvis alle de Mlder det, i hvilke man forsger at vde Regjeringen. Det er, som bekendt, en ganske yndet Sport i det franske Deputeretkammer, om den end stundom tager sig adskilligt mere bister ud, end den i Virkeligheden er paa Bunden. Saa stor en Anledning behøves nu dog ingenlunde altid for at faa en "grande sØance" stillet paa Benene. Der udkræses dertil kun Sikkerhed for, at en af de yndede Tribuneaktører vil optræde. En meget almindelig Interpellation om et rent ubetydeligt ÷mne kan væ nok, saafremt den blot giver Lejlighed til oratorisk Duel mellem Kamphaner, som forstaar deres Kunst. Naar Clømenceau udbeder sig Oplysninger af Regeringen om, hvorfor en Politibetjent har pryglet en Kommunist ved en Gadetumult, eller naar Baudry d'Asson, Kammerets vilde Slagsbroder paa Højrebækene, den unge Deputerede med det ligblege Ansigt, det store, sorte Rundskjæg og de altid ulmende Tendenser til Vesuveruption insker at vide, hvorfor der er bleven flyttet et Helgenbillede bort fra en Almueskole, saa er det strax en "grande sØance" af allerflrste Rang. Diskussionsthemaet har Ingenting at sige; det, det kommer an paa, er om Forhandlingen sætter Lidenskaberne i Bevægelse, saa der bliver Udsigt til Sensation, til et rhetorisk Skuespil _a grand spectacle_.

Gjfr den det, saa bliver Kammermødet en stor Pariserbegivenhed. Alverden faaer travlt for at erobre Billetter ligefra Frisrsvenden, der plager sin Kundekreds mellem de Deputerede for denne nye Art Drikkepenge, som meget let lader sig realisere i klingende Mnt, helt op til de fornemste Damer, der vel endogsaa kan drive det til at stille en Præktpost i Udsigt som Douçr for et passende Antal gode Logepladser. Damerne er det flrst og fremmest, der maa med. Lejlighederne til at udfolde Toiletteluxus bliver for den rigtig fine Portion af dem sjeldnere og sjeldnere, efterhaanden som Gjennemdemokratiseringen af Samfundet antager stlrre og stlrre Dimensioner. Under Marschallen var der endnu et Slags Hof i Palais de l'ElysØe og ved de store offentlige Festiviteter. Men med Hr. Grøvys Regeringstiltrædelse er det komplet forsvundet. Selv paa en Pariserdag som _Grand prix de Paris_ er Publikummet paa Præsidenttribunen saa blandet med smaa Bourgeoiselementer, at den fornemme Dameverden finder det under sin Værdighed at vise sig der. _"a devient horriblement canaille"_ skriver de royalistiske Blade, Den kvindelige Faubourgadel har foruden sine Tirsdage i ThØatre français og sine Fredage i Operaen egentlig kun Receptionerne i Akademiet og de store Kammermlder tilbage, hvor der er rigtig Fashion at vise sig. Og da det er Fashion ogsaa for det altformaaende Bourgeoisie, bliver Konkurrencen fllgelig enorm. Det er aldeles utroligt, hvilke Intriger der undertiden kan sættes i Gang for at opnaa en Plads. Den stakkels Hr. Becherelle, Kammerets lille, vimse _chef de service_, er overmaade fortvivlet. Han vil saa gjerne væ alle mulige Mennesker til Tjeneste, men end ikke de mest formaaende Medlemmer af Forsamlingen kan han skaffe en Krog, hvor de kan anbringe deres Venner.

"Hans Sal" har været overfyldt allerede for flere Dage siden.

[Illustration: Hr. Becherelle.]

Saa maa da Strstparten af de Nysgjerrige tage til Takke med at stille sig op paa Quaien udenfor Palais Bourbon. De staar der fra Klokken Tolv, skjndt Midet flrst skal begynde Klokken To. Stærke Delinger Politi trækker Kordon paa begge Sider og danner en AllØe, gennem hvilke Vognene kan kjøre ind. Bagved denne Kordon er der sort af Tusinder af Hoveder. Pluraliteten kan Ingenting se, men de bliver troligt staaende i Trægselen alligevel. Skulde der virkelig passere Noget, kan de jo dog saa sige at de har været med, og det er til Syvende og sidst Alt, hvad de forlanger.

Ogsaa de Begunstigede, der har faaet Kort, kommer tidligt. Pladserne er desvære ikke numererede. Man har maattet sluge Frokosten; hvis det Forfædelige indtraf, at man kom til at sidde paa anden Række, vilde det nye Toilettes Virkning være Idelagt. Man vilde maaske ikke engang blive opdaget fra Journalistlogen og fllgelig heller ikke blive nævnet i Aviserne den næste Dag. Allerede Klokken henad Et begynder da Vognene at rulle ind i Gaarden. Det er, som der var stor Gallafest. Selv Pluraliteten af Deputerede lader sig det være magtpaaliggende at optræde standsmaessigt. Til daglig Brug kan det gaa an at komme tilfods, men naar der er _grande sØance_, maa der Vogne til, og det tilmed helst en ikke numereret. Kun de allerrideste Medlemmer bruger Fiakrer. De gjr det grumme ndigt, men de tr ikke risikere deres Popularitet hos Tilskuerhoben paa Quaien.

DefilØen varer en Timestid. Klokken To er Salen fyldt, baade Amphitheater og Loger. Soldaterne i _Salle de la Paix_ præsenterer Gevær Fanfaren lyder, Kammerets Præsident begiver sig, eskorteret af Huissierer og Sekretærer, fra sin private Bolig til Forsamlingssalen. Han bestiger Tribunen, stiller sig foran den gyldne Stol og slaar et Slag paa Klokken. Midet er aabnet.

Selve den store Forestilling begynder dog i Regelen aldrig strax. Ligesom i Theatrene har man som oftest en lille _Pièce de rideau_ til at aabne med, et Par smaa Lovforslag, som Ingen bryder sig om, og som kun er der, for at de Deputerede kan faa snakket af og blive enige om, hvilken Holdning de vil indtage til Dagens store Begivenhed, samt for at Damerne i Logerne kan faa Lejlighed til at studere Kammerets Fysiognomi gennem deres Kikkerter, maaske ogsaa til at blive studeret selv en Smule. Endelig, lidt efter lidt, dæmper den blggende Uro imidlertid af. De Deputerede har indtaget deres Pladser, de smaa Lovforslag er vedtagne uden Opposition, Formanden slaar atter paa Klokken, denne Gang fastere og som med Tilkjendegivelse af, at det nu er Alvor, Betjentene besætter Opgangen til Tribunen, for at intet iltert Medlem i Stridens Hede skal forcere Adgangen til Talerstolen, Huissieren med de graa Bakkenbarter raaber sit _"Faites silence!"_ --Turneringen begynder.

Undertiden kan det hæde, at den fuldstændig skuffer Forventningerne, at den bliver en lang, alvorlig Styrkeprøve med Tale efter Tale, hvori der er mange Argumenter og kun faa Personligheder, en ordnet Diskussion uden

Storm og Torden, uden væsentlige Afbrydelser engang. Saa er man meget lidt tilfreds oppe i Logerne. Varmen bliver efterhaanden intensivere, Luften i det overfyldte Rum utaaleligt trykkende. Time slæber sig hen efter Time, og man tør dog ikke gaa, thi det vilde jo være altfor harmeligt, om det store Sammenstød indtraf netop som man var forsvunden. I Journalistlogerne erklæres Mådet for det mest kjedsommelige, der nogensinde er blevet afholdt, og Boulevardbladene gjentager næste Morgen den samme Dom. Man er slet ikke kommen for at overvære noget Saadant; man vil have Spektakel. Og det maa da ogsaa siges, at man faar sine Forventninger opfyldte tiere, end man bliver skuffet. Det er forholdsvis sjældent, at Partilidenskaben ved en _grande sØance_ ret længe kan holde sig i Tømme. Der dumper en lille, bidende Bemærkning ind, som bliver fanget op med Protester, Taleren hidses, han streger sine Angreb under, Pareringen bliver voldsommere, og i et Nu voxer Stormen til Orkan. Fra alle Kanter af Salen raabes og skrives, applauderes og interPELLERES der. _"Silence au Mexique"_ brøler et regeringsvenligt Medlem under vilde Bifaldshyl af Majoriteten over til Højre. _"Silence à la commune"_ svarer Baudry d'Asson eller Paul de Cassagnac tilbage i den voldsomste Extase. Præsidenten kimer, Larmen er saa altopslugende, at Huissieren ved Tribunens Fod ikke engang finder det Umagen værd at anbringe sit _"Faites silence."_ Man rejser sig fra sine Bænke, man flokker sig sammen i Grupper, Taleren forlader fortvivlet Tribunen og en ny sætter derop med Leopardspring uden at have Ordet og uden at blive hørt. Tumulten kan vare hele Kvarter ad Gangen, flere til personlige Sammenstød og Udfordringer, flere til, at Mådet foreløbig maa suspenderes. Man har dog saa faaet lidt mere af sin grande sØance, end man egentlig ønsker. Idealet er, at Stormen kommer, men at den dæmpes igjen af en oratorisk Koryphæder behersker Forsamlingen med sin Autoritet, og at han saa, med de ophidsede Lidenskaber som Baggrund og med den Spænding, som de sætter paa det Hele, bringer Forsamlingen under Fortryllelse ved sin Veltalenhed og med et stort Bravourslag afgjør Dagens Kampagne til Fordel for sig og sit Parti. Parallelen med Theatret ligger atter lige for. Det er et formeligt Drama, man vil have. Udviklingen kan gjerne trækkes lidt i det Lange, om det skal være, med smaa skjæmtende Skjæmnydsler, men Knuden maa strammes, Katastrophen maa komme, og efter den maa ogsaa komme den klare, forsonende, ophøjede Løsning paa det Hele, den, efter hvilken man gaar hjem med Ro i Sindet, men bevæget, løftet ud over det Dagligdags. Først naar man har dette Indtryk, er Alverden rigtig tilfreds med sin grande sØance. Aviserne kan saa den næste Dag med rolig Samvittighed skrive Spalte op og Spalte ned om Mådet, naturligvis først og fremmest om dets smaa accessionelle Sider. De kan være sikre paa, at hele Paris vil sluge dem med Opmærksomhed. For den Slags Politik har Pariserne altid stor Passion; en, der er mindre nervepirrende, bekymrer de sig derimod under almindelige Forhold ikke synderligt om.

[Illustration: "Faites silence, Messieurs!"]

De er ikke Politikere i Hjertet. De er det kun, naar Politiker og Patriot bliver Et og det Samme. Men saa kommer ogsaa det Øeblik, da den franske Tribune bliver mere end et sensationsvækkende Skuespil. Saadanne Øeblikke har Verden set. Hvilke Scener end Forsamlingen i Palais Bourbon tidt kan frembyde, saa tør det dog aldrig glemmes, at den i lige Linie stammer ned fra den, som med Menneskerettighedernes Forkyndelse skabte

vor moderne Tid, og at den aldrig endnu, naar det virkelig gjaldt, har vanslægtet fra sit store Ophav.

DET RØDE PARIS.

Paa den venstre Seinebred, i en af de lægst bortfjernede Udkanter af Paris, ligger der mellem faldefærdige Rinner, i en mørk, ubrolagt Gade en lille, smudsig Kneipe, som man fra Centrum af Byen er over tre Kvarter om at naa i Droske. Bagved Skjækestuen med dens grøntmalede Træborde og tilfægede Vægge er der et større Lokale, som af og til plejer at blive brugt til Føer af Quartier latin's Gymnastik- og Sangforeninger. Ogsaa Kvarterets "Silkekaskjetter" producerer sig der jævnligt i koreografiske Evolutioner. Salen er rummelig, ganske godt oplyst og har Plads til tusind Personer. Naar man klemmer sig sammen som Sild i en Tinde, kan der ogsaa til Nid stuves halvandet derind.

En af de sidste Dage i Juli 1880 var der her stort Halloh. Salen var bleven festlig smykket, det vil sige man havde under Loftet ophængt en væg, med rødt Flagdug omviklet Krands af den Slags, som anbringes udenpaa Skibe for at afparere Stid, og man havde dekoreret Væggene med tre, fire visne Granguirlander samt nogle Stumper rødt Shirting, mellem hvilke der hist og her var placeret Skillingsbilleder af "Martyrer", og af Kommunarder, der var blevne skudte paa Sartorysletten. Endvidere var Klaveret paa Musiktribunen blevet trukket frem, behængt med rødt Tøj og ved Hjælp af en foran det anbragt Skammel indrettet til Talerstol. Langs Væggene stod der lange Borde af uhvlede Bræder, bedækkede med grove Duge og store Øglas.

Anledningen til alt dette var saare højtidelig. Tro mod Traditionerne fra den store Revolutions Dage indviede den franske Ungdom den nye Frihedens, Broderskabets og Humanitetens Æra, som skulde brede sit Lys ud over hele Europa. Saaledes hed det idetmindste paa Indbydelsen. Oversat i et mindre festligt Sprog betød det, at en Borger Lagarde og en halv Snes andre akademiske Ynglinge i den franske Ungdoms Navn, men dog naturligvis uden nogensomhelst Bemyndigelse, havde indbudt de mest notable af de nylig hjemvendte, amnesterede Kommunarder til en "Punch d'honneur".

Festen skulde tage sin Begyndelse Klokken ni, men allerede en god Stund forinden var alle Pladser omkring Bordene fuldt besatte af Ungersvende med deres Piger, der stampende og syngende forlangte Punch og Smørbrød paa Melodien "Les champions, les champions". Paa Slaget Ni viste Blanqui sig, eskorteret af et halvt Hundrede amnesterede Kommunarder i hvide Blouser og sorte Silkekaskjetter. De var næppe komne til Syne, før hele Selskabet hylede: "Leve Blanqui! Leve den sociale Revolution! Leve Kommunen!" Men Ingen tænkte paa at gjøre Plads for de ankomne Gæster; sit Glas ved Bordet havde man faaet, og det vilde man ikke forlade, før man havde erholdt den lovede Punch i det. Da nu ogsaa Blusemændene fra Ny-Kaledonien var tørstige, og da de pressede paa for at faa Plads, var der en Stund al mulig Udsigt til, at Festen kunde komme til at tage sin

Begyndelse med en lille Bataille. Men Borger Lagarde fik et praktisk Indfald. Han ringede med Formandsklokken og meddelte, at Blusemændene var resgjæster og kunde tage Plads paa selve Tribunen, hvor man ad en reserveret Dør vilde bringe dem de dem tilkommende fyldte Glas. Da der ikke længer var nogen Fare for, at man selv skulde gaa glip af Bevæbningen ved at væ imødekommende, aabnede Rækkerne sig, og Festforspillet endte. Der blev en Stund forholdsvis Ro, indtil endelig hje Raab nede fra Skjækestuen meldte Rocheforts Ankomst. Han var arriveret tilvogns, ledsaget af sin dengang stadige Adjutant, Olivier Pain, og traadte nu ind i Salen, hilst af den vildeste Akklamation og af aldrig endende Brll: "Leve Rochefort! Leve Kommunen!" I hans Følge saaes Staben af "Martyrer": Jules Allix, Amouroux, Eudes, Johannard, Benoît Malon, GuØsde og andre forhenvæende Kommunechefer. De tog Plads ved et for Festens Notableteter forbeholdt Bord umiddelbart nedenfor Tribunen. Midet var fuldtalligt. Opvarterne præsenterede sig i Salen med langskafede Kaffekander, hvoraf Punchen udskjækedes samt med store Brldbakker fulde af "Sandwichs". De hilstes med endnu hjere Hyldestraab end Martyrerne, sprang op paa Bordene for at kunne tilfredsstill Alle og stoppede endelig med deres Smrrebrld Munden paa Skraalhalsene. Formandsklokken ringede; den hjtidelige Del af Festen tog sin Begyndelse. Det var en uendelig Ræke af Taler, i hvilke Essensen dog omtrent vedblev at væ den samme. Ved det souveræe Folks Villie var de overvundne Helte fra 1871 vendte tilbage til Færelandet, fordi det republikansk-kommunistiske Frankrig satte sit sidste Haab til dem i den forestaaende Kamp, som Revolutionens Tilhægere vilde levere det kapitalistiske og opportunistiske Samfund. Fra denne Dag begyndte Kommunen igjen; næste fjortende Juli vilde hele Frankrig kun væ smykket med røde Flag, og inden Aartiet var tilende, vilde hele Europa, hele Verden have fulgt Frankrigs Exempel.

Man lo i Paris meget af denne Fest og af alle dens smaa Intermezzoer. Den havde i Virkeligheden ogsaa næst gjort Indtryk af en Fastelavnsforestilling med dens skrigende Studenter og overgivne, halvfulde "Studentinder", med dens gamle, rtdskjæfede Borgerinder, der fik Rundstykker i Hovedet, naar de blev altfor ivrige i at afbryde Talerne, med de hvert andet Øeblik væende Borde, med dens opstyltede Mord- og Brandfloskler, dens Preater for Bourgeois'erne, Kongerne og "le bon Dieu", dens hele fædvende, barokke, bindegale Virvar og Spektakel. Men ikke destomindre var Dagen en Mækedag i det røde Paris' Historie. Det traadte paa den ind i en ny Fase af sit Liv, det holdt Rejsegilde paa den nye Bygning, som det endelig lykkelig og vel havde faaet under Tag, til Erstatning for det Kommunepalais, der var blevet skudt ned af Versaillesropernes Kanoner.

I hele Tiaaret efter Kejserdømmets Fald havde man kun kunnet arbejde saa smaat paa denne Bygning. De kraftigste Arbejdere var blevne skudte paa Sartorysletten eller vegeterede i Ny-Caledonien, og Belejringstilstanden holdt et saa uhyggelig skarpt Tilsyn. Saa at sige hver eneste Sten, man lagde til Bygningen, maatte lægges i Smug. Men saa blev Marschallen styrtet, der kom ubegrædset Tale- og Skrivefrihed, der kom ffrst og fremmest den almindelige Amnesti. De gamle, prvede Arme vendte tilbage fra Landflygtigheden og fra Bagnoerne, Arbejdet kunde atter gaa for sig ved hjlys Dag og med det Tryk paa sig, som var fornldent, for at det

kunde blive til Noget. Efter den første "respunch" for de hjemvendte Martyrer, fulgte en lang Række Banketter og lignende Festligheder, ved hvilke man søgte at gyde ny Olie i den kommunistiske Ild. Pariserne blev ved at le. De seer kun sjelden ud over den Dag, hvori de lever, og i Øblikket var det ganske vist mere Ljær end nogen alvorlig Samfundsfare, der var paa fæle. Friheden selv, sagde man, vilde være den bedste Skranke for Udskejelserne, og dermed slog man sig til Ro. Man glemte, at der paa Bunden af al denne tragi-komiske røde Agitation laa et stort, alvorligt Samfundsspørgsmaal og ventede paa sin Løsning.

Det stod i Begyndelsen kun i Baggrunden med tætte Taager om sig. Lykkelige over igjen at kunne gjære Spektakler, saa galt de lystede, flokkede alle Revolutionsmagerne sig sammen hulter til bulter uden andet fæles Maal end netop at gjære Spektakler. Der kom da den første Periode i det røde Paris' nye ÷ra, den store Enighedstid under Banneret, som Kommunens Jeanne d'Arc rejste. Hele den sidste Halvpart af 1880, lige til hen paa Foraaret 1881, koncentrerer sig om den ligesaa pludseligt opdukkende, som pludseligt igjen forsvindende røde Helgeninde Louise Michel.

Hun er oprindelig Lærinde og har, skjndt hendes Forældre var Bønder, faaet en ganske god Opdragelse. Fra ganske ung paastod hun at have havt sædig Interesse for Historie. Da hun var bleven saa gammel, at hun kunde reflektere over, hvad hun havde læst, gik det op for hende, at hver Gang Frankrig havde befundet sig i en uheldig Periode, havde det været tilstrækkeligt "de supprimer un homme pour sauver le pays". Siden det Øeblik har hun selv kun levet for at udføre et saadant Supprimeringsværk; hun fllte det som en hellig Mission, der var betroet hende fra oven. At hun hidtil endnu ikke er kommen til at fuldføre den, er hendes tragiske Skæbne, ikke hendes egen Skyld; hun har gjort sig Umage nok. Først var det Kejseren, der skulde være hendes Offer. Hun lod sig endogsaa, for at hendes Moder kunde have et Billede af hende, hvis hun blev henrettet, fotografere staaende ved et Bord med den ene Haand støttet paa et Dtdningehoved og den anden lfttet theatralsk hænnende i Vejret. Men den snu Napoleon vilde aldrig give hende den Lejlighed, som hun stadig lurede paa. Hele de ti Aar af hendes Liv, mellem Tyve og Tredive, var det hende ikke en eneste Gang muligt at trænge frem til Kejserens umiddelbare Næhed, og fllgelig kunde hun heller ikke komme til at stde Dolken i hans trolse Bryst. Da han var styrtet, kastede hun sine Øne paa den nye "Undertrykker" Thiers. Hun tilbød Kommuneregeringen at gaa til Versailles og gjære Brug af sit saa længe slebne Vaaben, og for at bevise, at hun var istand dertil, gjorde hun virkelig en Tour til Versailles og kom uskadt tilbage. Hun forlangte derpaa et officielt Mandat til at iværksætte sin Plan, men FerrØ, den Samme, der lod Gidslerne skyde, mente overfor hende, at Revolutionen ikke burde bygges paa en Forbrydelse og forbød hende at fuldføre sit Forsæt Stakkels Louise Michel! Hun lod sig da nøje med at iføre sig en Uniform som Nationalgardist og kæmpe ved Forposterne. Under Forsvaret af Fort Issy blev hun saaret, og da Versaillestropperne rykkede ind i Paris, meldte hun sig selv og erklærede, at hun vilde have rejst en Barriere af Flammer mod Undertrykkerne, hvis hun blot havde kunnet komme til. "Skyd mig," sagde hun til Krigsretten, "eller I er nogle Kujoner tilhobe." Men hun blev ikke skudt, hun blev sendt til NoumØa, hvor hun senere kom til at bo

Dlr om Dlr med Rochefort, hvad der utvivlsomt ikke har bidraget saa lidt til hendes Popularitet, idet Lanterneskriveren efter sin Hjemkomst ved alle Lejligheder flrte hendes Ros i Munden. Derovre skal hendes Mordlyst have valgt sig Kejserprinsen til Gjenstand. For at umuliggjre en fremtidig napoleonistisk Restauration omgikkes hun med Planer til at myrde ham. Men for tredie Gang mislykkedes hendes Forsæ Zuluerne gik hende i Nængen.

[Illustration: Louise Michel.]

Ved sin Hjemkomst fra NoumØa fandt hun imidlertid Gambetta i hele hans Glorie. Han var bleven den flrste Mand i Republikken, han stod omgivet af en Popularitet, som selv Thiers i sine mest populæ Dage aldrig havde naaet, Louise Michels Supprimeringsmission havde et nyt Maal. Hun kastede sig over det med Lidenskab. Maaneder igjennem afholdt hun den ene Folkeforsamling efter den anden, snart i Batignolles, snart i Belleville eller La Villette, og overalt strfmede den rde parisiske Arbejderbefolkning til for at hre "den store Borgerinde". Rochefort havde arrangeret en hjrtelig Modtagelsesscene paa Saint-Lazarebanegaarden for hende, da hun kom tilbage efter Amnestien, og i sit nystiftede Blad "L'Intransigeant" leverede han Legende paa Legende om hendes ny-caledoniske Nonnegjerning. Hun havde under Landflygtigheden vist sig som en sand kommunistisk Helgeninde. Den Bolig, man havde givet hende, indrettede hun til Hospital for alle de syge Kommunarder, som hun kunde overkomme at pleje, hun underviste gratis Blrnene i Omegnen og skjækkede stadig de Honorarer, hun modtog hjemmefra, for Smaaskrifter og Bladartikler, til ulykkelige Lidelsesfæ i Exilet. Da man i Betragtning af denne Adfæd tilbød hende Benaadning, afslog hun den og erklæede, at hun vilde blive paa NoumØa, saalæge der var en eneste Landsmand derude, der trængte til hendes Hjæp. Og ogsaa efter sin Hjemkomst stgte hun at give dette Helgenindery ny Næng. Hun afviste Udbyttet af en Indsamling, Rochefort foranstaltede til Fordel for hende. Folk, der besgte hende i den lille Landsby ved Paris, hvor hun tog Ophold for at pleje sin syge Moder, fortalte, at hun levede i den yderste Armod, og hver Gang hun gav Mde i en Forsamling, undlod hun ikke, efter at have holdt sit Foredrag, at oplyse Tilhrerne om, at hun desvære maatte forlade dem igjen, da hun paa det eller det Hospital havde en syg Veninde, som utaalmodig ventede hende. Hvor gjennemsigtig denne hendes ostentative Præsentation af sig selv som barmhjertig Sister end var, undlod den ikke at gjre et umaadeligt Indtryk paa de parisiske Arbejdere, der ikke var vante til at se deres Flrere i den Grad opoffrende og uegennyttige. Naar man talte med dem, hlrte man dem idelig sige: "De seer jo, hun gjr Alt for os, Intet for sig selv." Det var det væsentlig, der gav hendes Agitation en saa overordentlig Tilslutning. Thi personlig bestikkende Egenskaber har hun ikke. Havde hun væet smuk, vilde hun deri have haft en Betingelse for Herredfmmet over Masserne. Men hun er tvertimod grim som de Færeste. Paa en lang, mager Hals sidder der et spidst, rottelignende Hoved med en stor, styg Næse, smaa sorte, stikkende Øne og grove, mandlige Træ. Hendes Organ er flrt, rustent, hun taler uden Nuancer og uden Foredrag. Man faaer Indtrykket af, at hvad hun siger, er en Lektie, hun har læt udenad. Men hvert Ord siges distinkt, saa at Ingen i Salen gaar tabt af det, og hun fremsæer sine Meninger kort og fyndigt, som man ikke er vant til at hre i disse

Forsamlinger. Efter hver Sæning gjr hun en lang Pause, under hvilken man i hvert Fald i hendes rigtige Popularitetsperiode var næved at vade Huset i endells Begejstring. Og naar Talen saa var fædig, var der i Regelen en lille rdklæt Pige ved Haanden, som overrakte hende en vædig, hjrtd Rosenbouket, Louise Michel blev rrt til Taarer, takkede i bevægede Ord og erklærede, at hun modtog disse Blomster for at lægge dem paa den store Martyr Flourens Grav. Havde Jubelen ikke væet vild fr, blev den det nu. Flere Gange var man lige ved at hale hende ned fra Tribunen og bæ hende i Triumf gennem Salen. Alt Sligt giver naturligvis Selvbevidsthed, og den har Louise Michel i allerhøjeste Grad, Hun staar paa Talerstolen i Stillingen fra Tyveaarsfotografiet, med fremstrakt Pegefinger og tager sig ud, saa hun virkelig uvilkaarlig væker Tanken om en Slags Jeanne d'Arc eller saadant Noget. Hvad hun siger, er Fraser, men Fraser, der klinge, hjtravende Ord om Folkefrihed fra Verdens ene Ende til den anden, om Revolutionens hellige Sag og om Pligterne mod Martyrerne, der have givet deres Blod for den, blandet med smaa, historiske Fortællinger om disse Martyrer fra Sartorys Slette, Versailles' Fægsler og Auberive. Selvfølgelig har hendes Foredrag et staaende Omkvæ, der gjæler hendes og hendes Medborgerinders Mission. Hun har mellem dem formelig skabt Skole, og hun mlder stadig med en kvindelig Adjutantstab, af hvilke nogle, Paule Minck, Leonie Rouzade og Marie Cadolle jænlige tage Ordet. "Vi Kvinder har væet underkuede," siger hun, "men ogsaa vore Baand skal spræges. Alle skal væe ligeberettigede, og ogsaa vi vil væe det. For at bevise vor Ret dertil, forlanger vi i den Kamp, der forestaar, at maatte frte det frste Sttd. Vi Kvinder vil præsenterere vort Bryst. Der er flydt Blod nok, og man har nu kun Brug for nogle Faa, der kan tage Haarens Vaaben i Haanden og offere sig selv for de Mange."

Mens hun stadig forgyæes venter paa Lejligheden til at gjre dette, er imidlertid Popularitetens Forgyldning saa smaat begyndt at gaa af hende. Hun viser sig endnu af og til ved stlrre, hjtidelige Anledninger, men Begejstringen for hende er blegnet, ti tusind Mennesker staar ikke længer som fr i Queue i og udenfor Salle Levis for at opfange et Ord af den rde Manna, der flyder fra hendes Mund, hun er bleven "usØe", som det, sædig i Paris, er de fleste populære Afguders Skæbne at blive det. Hun har slaaet sig paa Romanskrievningen og udsender regelmæssig et nyt Bind hver anden Maaned. Den rde Bevægelse, som hun en Stund bidrog til at give Vind i Sejlene, har ikke længer Brug for hende; den er kommen ind i nye Faser.

[Illustration: Paule Minck.]

[Illustration: Leonie Rouzade.]

Man havde en Stund levet paa Gjensynsglæden efter NoumØaaarene og paa rene abstrakte Deklamationsnumere. Der kom en Slaphedstid efter, og den kunde rimeligvis have varet adskilligt lægere, end den varede, hvis ikke den Allarmanledning, som man gik omkring og slgte uden at kunne finde den, pludselig var dukket op under Skikkelse af Tuniskrigen. Hvem end de uheldige Resultater i Afrika skyldtes, saa var Alle enige om, at Kampen derovre hverken var forberedt med den ndvendige Indsigt eller frtes med den tilbrlige Energi. Stadig vedblev der fra den anden Side Middelhavet

at komme Efterretninger, som foruroligede Paris paa den slrgeligste Maade. Regeringen manglede Fasthed, en ganske naturlig Følge af, at Frankrig styredes af et Ministerium, hvis væsentligste Beskjæftigelse i lægere Tid var Forhandlinger om, naar det skulde indgive sin Demission, i hele to Maaneder var Landets Repræsentation under disse alvorlige Forhold ikke samlet, den røde Agitation kunde aldrig ønske sig heldigere Betingelser for sin Virksomhed. Man var paa sin Post; de store Anklagemeetings' Periode kom. Ideen om Folkets souveræne Ret til selv at konstituere sig som uappellabelt Tribunal var netop kort forinden dukket op med den forhenværende kommunistiske Overgeneral Lulliers Proces for og Domfældelse af Folkeforsamlingen i Ballokalet ElysØe Montmartre. Opflammet af det Held, de der havde havt, betoges de Røde nu af en formelig Mani for at ville sætte under Anklage. Der blev Uge efter Uge i Anledning af "de skandaløse Myrderier paa den afrikanske Befolkning" og ikke mindst i Anledning af denne "Finanskrig, der kun var en skjædig Spekulation af rovbegjærlige Bourgeois'er, som vilde plyndre Staten", holdt Ret i store, myldrende, tumultuariske Folkeforsamlinger og faldet Dom under Skikkelse af Dagsordener, der satte Alverden ligefra Gambetta til hele Samfundet under Tiltale. De Røde svævede i Spektakelnydelser. Deres populære Dandsesale præsenterede sig i straalende Dragt. Fra Balkonen vajede der røde Flag i Mængde; foran Musiktribunen i Salens ene Ende var der rejst en stor Talerstol, betrukket med Rødt og flankeret af sorte Bannere, hvorpaa der med luerede Tal stod "1871". Vaabenskjolde med Stokkebundter og Liktorløxer, Statuer af Republiken med den røde frygiske Hue paa Hovedet, lange, røde Silkefaner med gyldne kommunistiske Inskriptioner overalt. Ganske vist mindedes man i Regelen uhyggelig meget om Lokalets sædvanlige Anvendelse ved Skilte med Priser paa Øg og Brædevin, og ved den Lugt, der herskede derinde af disse Drikkevarer og af Hvidtøg, og som ikke forbedredes ved Tobaksrøgen fra Hundreder af Kridtpiber. Men det generede ikke de selvbestaltede Dommere i Udførelsen af deres Funktioner. De talte og hvinte, brædemærkede Regeringen med samt de andre "Forrædere", som var i Pagt med den, væbende det gamle Samfund og lod Kommunen leve ret af Hjertens Lyst.

Til at ville sætte under Anklage var de Allesammen med, men saasnart der blev Tale om, hvem det i Grunden var, Anklagen skulde gjælde, hørte Enigheden mellem dem op. Rødt er ganske vist altid rødt, men den røde Farve har jo utallige Nuancer. Karmoisin og Magenta, Koquelicot og Cerise skriger paa det Gyseligste, hvis man vilde falde paa at stille dem ved Siden af hinanden. Saalænge det i Samlingsperioden under Jeanne d'Arc-fanen kun havde drejet sig om Floskler ins Blaue hinein, havde Anarkister, Kollektivister og Intransigente broderligt kunnet gaa Haand i Haand; saa saare derimod et konkret Spørgsmaal tvang dem ind paa Understøtelse af, hvad der skulde være Maalet for deres Spektakler, kunde der ikke undgaas en Spaltning. Rocheforts "L'Intransigeant" gjorde ganske vist Kampæanstrengelser for at holde Enigheden vedlige, men det nyttede ikke. Der kom Meeting ved Siden af Meeting, Høj over Høj. Kollektivisternes forkjærede de Intransigente, de rene Anarkister forkjærede igjen baade Kollektivister og Intransigente. Disse Sidste var kun Opportunisternes Arvetagere til Magten. Selv Louis Blanc blev stemplet som en Reaktionær. Han havde jo "slikket de kejserlige Generalers skimlede Støvler", blev der sagt i en Anarkistforsamling, en Hentydning til, at han stemte for Nationalforsamlingens Takkevotum til

Hæen, efter Pariserkommunens Undertrykkelse. Mens de Intransigente simpelthen vilde have Ministeriet sat under Tiltale for Domstolene, erklærede Gauthier, en af de Højesterets Talsmænd, Slikt for ligefrem Idiotisme, Kun Forbrydere eller Stæblinde kunde fremkomme med et saadant Forslag. Nej, for Folkets Dom skulde de indstaaes, for de Mødres Dom, hvis Sinner flirts til Slagterbæken i Afrika, for de Fædres, de Brødres, hvis Stifter og kjæreste Slægtninge myrdedes uhaandede paa en fremmed Jord, Da der imidlertid var overvejende Sandsynlighed for, at Ministeriet ikke vilde vise sig saare villigt til at give Møde for en saadan folkelig, hellig og suveræn Domstol, foreslog Gauthier, at Folket efterat have drøftet Sagen og afsagt sin Dom over Ministeriet, skulde begive sig til Deputeretkammeret og forlange Forbryderne udleverede. Vilde yderste Venstres Deputerede forsøge paa at spørre Folket Vejen, skulde man gaa over deres Lig. Dommen vilde da blive exekveret og Forbryderne lide deres Straf. Af hvilken Beskaffenhed denne Straf skulde være, fik man ogsaa at vide, I Frankrig var det en gammel Skik, at Alt endte med en Sang. "Saa lad da," saaledes sluttede den unge Revolutionshelt sit Foredrag, "ogsaa de nuværende Institutioner i Frankrig, hele det nuværende Samfund ende med en Sang. Men denne Sang skal være sidste Vers af Carmagnolen: "à la lanterne! à la lanterne! à la lanterne!" Paa et af de sidste Meetings i Salle Levis gik man endogsaa endnu videre. De nys sammentraadte Deputerede, blev man enig om, havde ikke opfyldt deres Pligt og fløjeblikkelig realiseret Folkets Trudsel. De var fløjgelig ikke Andet end en Hoben Forrædere, Menedere og Bedragere. Clémenceau havde aldrig været Andet end en forklædt Royalist af væste Sort, selv Tony Røvillon, deres egen Repræsentant og Gambettas Besejrer, havde kun behøvet at sidde i Kammeret tre Dage for at blive gennemtrængt af dets Raaddenskab. Man havde fløjgelig kun Et at gjøre: lade hele denne Yngles Hoveder falde under Guillotinen. "Folkets Justitsredskab" blev i dette Møde med rene Ord anbefalet som en Nødvendighed, og man skiltes med Løftet om snart atter at overgive Paris til Luerne og saa ikke spare, hvad man sidste Gang havde været saa ufornuftig ikke at brænde.

Man kom dog ikke til at opfylde dette Løfte. Regeringen lagde Proces an mod Hovedtalerne paa Mødet for Ophidselse til Oprør, under et tidligere Meeting havde den samlet Kavalleri og Kanoner i en umiddelbart til Forsamlingsalen stående Kaserne for at skride ind, hvis Spektakelmagerne gik fra Ord over til Gadedemonstrationer, og da endelig Gambetta kom til Roret, fandt de Røde det endnu hensigtsmæssigere at stikke Piben ind. De vidste ganske vel, at han i fornødent Fald ikke vilde være bange for at lade dem lugte Krudtet. Men Agitationen under denne Meetingsperiode havde alligevel i en vis Henseende styrket det røde Paris meget betydeligt. Den havde læst Taagerne omkring det; den havde tilvenstre udskilt de vildeste Anarkister, tilhøjre de blakkede, famlende Intransigente, men den havde samtidig i Midten formet et Parti med en Fane og et Program. Dette, de rene kollektivistiske Socialister, er det, der i Fremtiden vil tage Ledelsen af den røde Bevægelse i sin Haand. Det kan under givne Forhold faa Assistance fra beslægtede Revolutionære paa begge Sider af det, men kun det har Betingelserne for nogensinde at kunne komme til at spille en virkelig Rolle.

Anarkisterne tilvenstre for det er ikke noget Parti. Kun en lille Gruppe af dem, Blanquisterne, har Noget, der ligner en Organisation. Man har

under de forhenværende Kommunardchefer Eudes, Grangø, Vinant og Cournet delt hvert af Paris tyve Arrondissementer i Legioner og Batailloner med Formænd og Underformænd, der skal sørge for Udførelsen af det hverste Raads Beslutninger. Men den parisiske Arbejderbefolkning følger ingen Lyst til at indrangsere sig i disse Legioner og Batailloner, thi der er Ingen af Cheferne, der kan fortælle dem, hvad man egentlig vil. Blanqui var faldt Konspirator. Der er Folk, der følger til det, som der er Folk, der følger Poeter, og Andre, der følger Kokke. Hans Arvetagere har som han kun det ene Maal: at konspirere. Om det Program vil de aldrig kunne samle mere end nogle faa hundrede ligestemte Sjæle. Selv Hovedmassen af dem, der er tilsinds at være det hele Samfund omkuld ene og alene for at faa Lov til at være, selv de vil ikke indordne sig under det blanquistiske Frimurerselskabs strenge Disciplin. Gauthier angav under et af Meetingene deres Standpunkt. Ethvert Forslag paa Organisation var efter hans Mening overflødig og reaktionært, og følgerlig ogsaa Dannelsen af en hvilken som helst Centralkomitee. En saadan kunde jo i et givet Øjeblik konstituere sig som en Slags Regering til Folkets Undertrykkelse. Al den Organisation, som behøvedes, var Arrondissementskomiteer, der kunde skaffe Lokaler tilveje, i hvilke det frie Folk selv voterede sine Love, faldede sine Domme og sørgede for deres Udførelse. Med en saaledes beskaffet Samling af Revolutionære er der under normale Forhold ingen Anledning til at regne. De kan i tumultuariske Tider forstærke Grosset af en eventuel Omvæltning, men de kan ikke selv hverken forberede eller fremkalde nogen Omvæltning.

Heller ikke de Intransigente er noget fast formet Parti med et Program. De existerer kun i Kraft af Alliancer, det er dem, der giver dem deres Farve. Rochefort vil paa sin Viis akkurat det Samme som Anarkisterne: gjøre Spektakel for at gjøre Spektakel. Men under Kampen mod Gambettas Opportunisme kunde hans Blad vinde en forholdsvis meget betydelig Udbredelse og hans Tilhængere synes talrige, fordi det republikanske Partis yderste venstre Fløj med Clémenceau i Spidsen gik sammen med dem. Clémenceau aspirerede oprindelig til en Ministerportefeuille under Gambetta, og det var først, da dennes autoritære Tilbøjeligheder begyndte at stikke Bukkefoden frem, at han i de Intransigentes Lejr søgte Kadrer for den Oppositionshæ, hvis Chef han haabede at blive. Han har et Program, men det bunder til syvende og sidst simpelthen i den frie, demokratiske Republik, gennemført ud i alle dens Konsekvenser. Han vil fare med Damp, hvor de andre Republikanere ønsker en langsommere, gradevis Udvikling, men deres Endemaal er ikke forskjelligt. Der existerer i Frankrig foruden det store republikanske Parti med dets forskjellige Afskygninger og de gamle, Dag for Dag mere og mere forsvindende Konservative, i Virkeligheden kun endnu een Lejr, der har et Program. Det er Socialisterne. Vil de Intransigente fremtidig spille nogen Rolle, maa de ståtte sig til dem. De indseer det ganske vel selv, og alle deres Bestræbelser gaar mere og mere ud paa at skaffe sig Farve ved at skrive det sociale Spørgsmaals Løsning paa den Fane, paa hvilken de ellers vilde have saare vanskeligt ved at indskrive Nogetsomhelst.

Gambetta har i en af sine Taler sagt, at der i Frankrig ikke existerer noget socialt Spørgsmaal. Hans Udsagn ligger et Par Aar tilbage, og han kunde muligvis dengang delvis have Ret. Lige til den seneste Tid har det i Frankrig i alt Fald langtfra existeret med samme akutte Karakter som i

det Ørige gamle Europa. For det Første er det allerede ved Revolutionen af 89 skaaret over paa Midten og den ene Part af det absolut fjernet lige siden da. Den agrariske Socialisme, saaledes som den efterhaanden med Naturnødvendighed maa udvikle sig i England, hvor Grundbesiddelsen er samlet paa nogle ganske faa Hæder, er i Frankrig en absolut Umulighed, simpelthen fordi dens Maal er naaet. I Frankrig er Jorden udstykket saa stærkt, som det overhovedet kan lade sig gjøre. Den langt overvejende Masse af Folket er i England ejendomsløse Nomader, i Frankrig er det en Nation af smaa Grundbesiddere, der sidder fast ved deres egen Jord og paa den lever, om ikke i absolut Velstand, saa dog under forholdsvis antagelige Kaar. Bag Socialismen i Englands og Tysklands store Industricentreer staar som et endnu mere truende Spørgsmaal det Tidspunkt, da Landbefolkningen drages med ind i Bevægelsen; den er den umaadelige Reservehæ, som til Syvende og sidst giver Kampen dens solideste Støtte. I Frankrig derimod mangler denne Reserve fuldstændig; der kan der aldrig blive Tale om nogen agrarisk, men kun om den rent industrielle Socialisme. Og selv denne har ialfald lige til den seneste Tid savnet naturlige Betingelser for at kunne trives. Klimaet i Frankrig er mildt, Jorden rig, Lønnen ingenlunde knap i Forhold til Livsforholdenes Pris. Den naaer aldrig ned under et Gjennemsnit af fem Francs daglig. Det er ikke blot nok til at skaffe den flittige og paapasselige Arbejder et anstændigt Udkomme, men gjør ham det ogsaa muligt, naar han er sparsommelig--og det er jo netop en af de mest fremtrædende Dyder i den franske National karakter--at lægge til Side, saa han kan sikre sin Alderdom.

Det er da ogsaa først netop under de sidste Aars røde Agitation, at den socialistiske Bevægelse kan siges at have faaet nogen Vind i Sejlene. Der er naturligvis her kun Tale om den Socialisme, der hviler paa en økonomisk Basis og har økonomiske Maal for Øie. Lige siden Saint-Simons og Proudhons Tider har Samfundets herskende Klasser stadig frembragt dels enkeltstaaende Fantaster, hvis Doktriner ikke fandt nogen Tilslutning hos Folket, dels politiske Agitatorer, som søgte at blande socialistiske Fraser med ind i de Lokkemidler, de satte ud for Hoben, som de vilde lede. Men den egentlige økonomiske Socialisme er hidtil ikke naaet ned til Folkets inderste Grund, den har lige til den allerseneste Tid ikke været nogen Kræfskade paa det franske Samfund. Selv Kommuneopstanden i 1871 var i Virkeligheden et politisk Fænomæn, fremkaldt ved rent exceptionelle Forhold og uden Forbindelse med en Udvikling før eller senere. Først efter den almindelige Amnesti begynder de socialistiske Tendenser at stikke Hovedet frem. De Rødes Ledere søger en Formel for deres Agitation, og de finder i det sociale Spørgsmaal den eneste, paa Basis af hvilken de har Mulighed for at faa Arbejderne med til en revolutionær Bevægelse. Under Meetingsperioden fremtræder den socialistiske Centralkomitee i Paris med Benoît Malon og Jules Guesde i Spidsen og udfolder, beskyttet af den ubegrænsede Tale- og Skrivefrihed, en overordentlig energisk Virksomhed. Den faaer i Bladet "Le Citoyen" sit eget Organ, samtidig med at ogsaa Malon gennem Artikler i Rocheforts "L'Intransigeant" søger at bearbejde de Samfundslag, hvorfra Proselyter nærmest kunde ventes. Disse Artikler, der oprindeligt kun var fremkomne rent sporadisk, bliver til Slutning, da de Intransigente indser Nødvendigheden af at slutte sig tætmil det nyopdukkende Parti, daglige, og samtidig bearbejdes Arbejderbefolkningen ved et Utal af smaa billige,

populære Pilcer og ved Foredrag i det Uendelige. Theorierne, der prædikes, er simpelthen Carl Marx' Kollektivism, men de fremstilles med fransk Talent til Popularisering, og den franske Arbejder, der har et naturligt Hang til kun at passionere sig for, hvad han virkelig veed, hvad er, opdager hurtigt, at Kollektivismen netop er det, der giver hans vage revolutionære Trang et fast Program. Allerede paa den socialistiske Verdenskongres i Chur i Slutningen af 81 kunde den franske Delegerede Joffrin henvise til, at hans Parti, der ved Kommunalvalgene i Begyndelsen af Aaret kun havde talt 65,000 Tilhægere, ved Valgene til Deputeretkammeret i September var mædte med en Styrke af 106,000. Om nogle Aar vilde de, tilfjæde han, efter hans Overbevisning være en Million og udgjøre "et Parti, mod hvilket Bourgeoisiet og Anarkisterne vilde kæmpe lige forgjæves". Om han end har taget Munden lovlig fuld, saa vil hans Profetier dog næppe blive gjort rent til Skamme. Socialismen er i Opkomst i Frankrig; den er ikke blot den eneste røde Bevægelse, der virkelig er at frygte fremtidig, men den er tillige den, der efterhaanden vil samle alle revolutionære Tendenser om sin Fane. Det er ikke alene, fordi dens Ledelse med Centralkomiteen i Spidsen er omhyggelig organiseret, og fordi den i Modsætning til de andre røde Partier fremtræder med et bestemt Program. Man faaer ingen Sæd til at voxer og trives i en Jordbund, som nu engang ikke egner sig for den. Men Ulykken er, at de oprindelig i Frankrig ugunstige Betingelser for en socialistisk Bevægelses Udbredelse i de sidste Aar har undergaaet saa væsentlige Modifikationer, at et socialt Spørgsmaal virkelig er opstaaet, paa Basis af hvilket der kan rejses en Agitation. Kornhøsten er i flere Aar slaaet fejl, Phyloxeraen har lædelagt Vinmarkerne, og forskellige andre Omstændigheder har yderligere bidraget til at fremkalde en gennemgaaende Stigning paa alle Livsforholdene. Selv om den franske Vindyrkning ikke har faaet sit Banesaar ved den ulykkelige Epidem, som har hjemstøt Vinhaverne, vil der dog altid gaa Aartier, før Skaden kan være udbedret. Desuden maa der tages med i Betragtning det mærkelige økonomiske Fænom, der endnu aldrig har slaaet fejl: at de ved forbigaaende uheldige Forhold i Vejret drevne Priser ikke synker, selv efterat Aarsagen, som fremkaldte Stigningen, er fjernet. Men samtidig med, at saaledes Dyrheden paa Alt er tiltagen og ikke kan ventes at ville forsvinde igjen, stiger ligeledes mere og mere den franske Arbejders Behov. Han er endnu betydelig heldigere stillet end sine Kaldsfaer i England og Tyskland; det rent materielle Udkomme kan han stadig faa uden Besvær. Det bliver ham imidlertid, efterhaanden som hans Intelligens udvikles, mindre og mindre tilstrækkeligt. Med den stadig voxende Følelse af Menneskeværdighed, med Nedrivningen af de selskabelige Skranker, med de tiltagende Bestræbelser for at gjøre selv den mest Ubemidlede delagtig i Videnskabens Resultater og aabne ham vid Adgang til de Kunstskatte, Civilisationen har sammenhobet, med alt det voxer ogsaa Arbejderens Trang til Noget ud over det for Livets Ophold absolut Nødvendige, han faar en Sans for Nydelse, et Behov for Komfort og Luxus, som han hidtil har manglet, men som mere og mere energisk kræver Tilfredsstillelse.

Den stadige Stigen af Arbejdslønnen, hvori et saadant Krav havner, har hidtil været mulig i Frankrig. Siden Begyndelsen af Treserne har den franske Industri taget et umaadeligt Opsving. De da afsluttede Handelstraktater, som slog Frihandelssystemet fast, gav den et mægtigt Stød fremad; Dampens Udvikling af Kommunikationsmidlerne og af

Produktionsmetoderne, Nødvendigheden af at gøre den engelske Industri Konkurrence paa selve fransk Grund i Forbindelse med forskellige tilstødende gunstige Omstændigheder bidrog til at gøre dette Opsving endnu stærkere; hele det sidste Tiaar af Kejsertidmet var en industriel Guldalder for Frankrig. Krigen medførte vel en uundgaaelig Stilstandsperiode paa et Par Aar, men den gav saa langtfra noget dædbringende Stød, at Fremgangen endogsaa fortsattes under Republikken, indtil den endelig henimod Slutningen af Halvfjerdserne naaede sit Kulminationspunkt. Denne Industriens Floreren frembød Betingelserne for, at ogsaa Arbejdernes stigende Fordringer kunde tilfredsstilles. Men Fremtiden vil i saa Henseende rumme Vanskeligheder, som Fortiden ikke har kjendt. Samtidig med, at Livsforholdene bestandig bliver dyrere og dyrere, og at Livsbehovet hos den arbejdende Klasse bliver større og større, vil der rejse sig en saa godt som uovervindelig Hindring for, at Arbejdslønnen yderligere kan forøges. Denne Hindring er den Konkurrence, som de Forenede Stater i Amerika efterhaanden byder Europa paa alle Handelsomraader. Paa Kornmarkedet er den allerede stærkt fremtraadt. De uhyre Landstrækninger derovre af jomfruelig Jord, hvis Frødhed gjør det muligt for en Kolonist med sine egne Hænder at kultivere et ti Gange saa stort Areal som en fransk Agerdyrker, har bragt Korn i Handelen, der i Hårens Havn kan sælges billigere end det, som kommer fra Normandiet. For mangfoldige Industriers Vedkommende har den nye Verden en ligesaa uendelig Rigdom af Materiale og en ligesaa billig Arbejdskraft. Den har end yderligere enorme Driftskapitaler og et Virksomhedsinitiativ, der lader de europæiske Industridrivende langt tilbage. Kampen, som den har aabnet paa Kornmarkedet, er den i Færd med at gennemføre paa saa godt som alle Industriens Omraader; denne Kamp vil udvikle sig videre og videre, og det gamle Europa vil her faa en ganske overordentlig farlig Konkurrent. Priserne vil trykkes, Arbejdslønnen vil trykkes med dem.

Forholdt det sig nu som i gamle Dage, at de store industrielle Foretagender var i Hænderne paa Enkeltmand, vilde Sagen maaske endda ikke være saa betænkkelig. Disse private Industridrivende vilde indse Faren for dem selv ved ikke at indkomme deres Arbejdere saa meget, som det paa nogen Maade lod sig gøre, de vilde finde sig i at lide nogle hundrede Francs Tab om Dagen for dog at kunne stikke et ganske smukt aarligt Udbytte i deres egen Lomme, de vilde sige sig selv, at om man end giver Afkald paa at tjene Millioner, for at Ens Medmennesker ogsaa kan leve som Mennesker, saa er Hundredetusinder heller ikke at foragte. Men en saadan, af Humanitets- eller Klogskabshensyn dikteret Indtækt mod den arbejdende Klasse er ikke lægere mulig. Thi de Tider er forbi, da den store Industri var i Hænderne paa Privatpersoner; det er nu saa godt som overalt i Frankrig Aktieselskaber, der har overtaget Driften, det vil sige et uforsonligt Administrationsraad, der ikke giver sig af med Humanitetshensyn, og hvis Klogskabshensyn udelukkende munder ud i, at Udbyttet kan blive saa stort som muligt, for at Aktierne kan stige og Aktionærernes stadig videre og videre gaaende Fordringer om Renter af deres Penge kan tilfredsstilles. Med andre Ord: man befinder sig overfor den skarpt tilspidsede, rent abstrakte og uforsonlige Kamp mellem Kapital og Arbejde.

Delvis er de her antydede Forhold endnu kun i Færd med at forme sig i Frankrig, men Udviklingen af dem kommer med Nødvendighed og synes i

ethvert Tilfælde saare vanskelig at standse. Det er i Sammenstødet af dem, at den socialistiske Centralkomite i Paris vil finde den Jordbund for sin Udsæd, som hidtil har manglet, men som Omstændighederne synes hurtig at skulle opdyrke for den. Og jo flere Proselyter den hverver mellem selve Arbejderbefolkningen, desto ivrigere vil ogsaa de revolutionære Politikere blive for at gaa dens Vindinge og derved om muligt fremkalde de røde Vand, hvori de kan komme til at fiske. Med deres Hjælp gaar Alting grumme hurtig i Frankrig. I Tydskland er man og vil sandsynligvis endnu i et uoverskueligt Tidsrum være i Stand til at holde den socialistiske Bevægelse nede ved administrative Forholdsregler. Man udsteder Love mod Socialisterne, man erklærer Belejringsstilstand, man undertrykker Blade, arresterer og dømmer Partiførerne. I England har Demokratiet gennem Aarhundreder blevet sig saa dybt under Autoriteten, at der uden Støtte udefra sikkert vilde gaa nye Aarhundreder, før det atter kunde løsgjøre sig saaledes fra den, at en Eruption blev mulig. Begge Steder mangler Befolkningen desuden det Initiativ, som Tilspidsningen af en Katastrofe fordrer. Det franske Folk derimod er iltet og hurtigt til Alt. Det vilde aldrig have kunnet finde sig i at lade et Spørgsmaal som for Exempel det irske trække ud i over firsindstyve Aar. Saa saare Spørgsmaalet har rejst sig tilstrækkelig pointeret til, at det fordrer en Afgjørelse, taaler man ikke, at denne skydes ud. Dertil kommer yderligere det, at man har Lov til fuldstændig frit at diskutere ikke blot Regeringsformens, men hele Samfundets Omvæltning og Sprængning saa bindegalt og i saa ophidsende Udtryk, som man lyster. Under saadanne Forhold kan et stort Samfundsspørgsmaal, naar det en Gang er stillet, ikke længe blive holdt in suspensio. Og der er da, tiltrods for Frankrigs oprindelig ringe Modtagelighed for den socialistiske Smitte, en overvejende Rimelighed for, at det alligevel vil blive den første Skueplads for dens Hovedengagement med det bestaaende Samfund. Det røde Paris har opdaget dette Hovedengagements Mulighed; det koncentrerer allerede og vil fremtidig yderligere koncentrere alle sine Kræfter paa Forberedelserne til det, for endelig, naar Kampens Tid er moden, at fremkalde Explosionen, saaledes som Paris under alle Revolutioner har gjort det. Det er en økonomisk, ingen politisk Omvæltning, der gaar imøde. Det sociale Spørgsmaal vil fremtidig være Indskriften paa de Rødes Banner. Det er deres Styrke. Kollektivismen er en vild, umulig Løsning paa Samtidens store Hovedspørgsmaal, men saalænge ingen anden er funden, er dens Doktriner de farligste, det røde Paris kunde bruge som Løftestang for sin Agitation.

PAA BØRSSEN.

Lige ved Boulevarderne og heller ikke langt fra Paris's anden, store Hovedaare: Louvre- og Palais-Royalkvarteret, ligger Børspladsen. Den er Centrum for Byens Labyrinth af Gader, og den er Bræddepunkt tillige for disse Gaders tumlende, mangfoldige Liv. Mudderen og Mylderet er der under bestandig Højtryk. Minut efter Minut ruller de fyldte Omnibusser ind paa Asfaltfliserne og sætter deres Menneskeladninger af. Men andre staar i tætte Klynger og venter paa at indtage de ledigblevne Pladser. Numrene

raabes op. De, hvis Tour det er, trykker og skubber og slider sig frem gennem Trængselen. Vognene proppes paany Med en Behædighed som Akrobaten, der dandser mellem ðg, vikler Kudsken sin kluntede Karosse ud af det sammenfiltrede Virvar, og det gaar saa atter i Galop til alle Kanter af Kæmpebyen. Saaledes bliver det ved hele Dagen igjennem til paa den anden Side Midnat endogsaa. En Hæskare af Avislæsere vandrer omkring og rækker paa lange Stænger deres Blade og Flyveskrifter op til Passagererne ovenpaa Vognene og raaber og raaber. _Voilà crime de Boulevard Maiesherbes! Voilà France! la 2me edition! Faut voir le bombardement d'Alexandrie! Les dernières d'Ottailes! Voilà scandale de l'Elysée! Voilà la mort de Gambetta, dix centimes!_ --en ustandselig, broget Blanding af Sandhed og Røverhistorier imellem hinanden, men mest det Sidste, de vildeste Sensationsfantasier, man kan finde paa for at pirre de blaserede Øen og faa Tosousstykkerne til at regne ned fra Imperialen. Overalt Travlhed, overalt jagende Mennesker, Stimmel og Larm.

Og dog kommer der en Tid paa Dagen, da hele denne Uro drukner næsten i en, som er endnu uendelig mange Gange vildere, og da alle disse hundredtunge Raab kun gjør Virkning som enkelte dæmpede Violinstreng i et stort, fuldtbesat Orkester. Denne Tid er de Eftermiddagstimer, i hvilke Mammontemplet paa Midten af Pladsen samler sin Menighed, Saalæge Guldkalvens Kultus staar paa, er det ikke mere blot Verdensstadssummen, man hører, og Verdensstadsmylder, man seer omkring sig; det Hele er potenseret op til en Højde, draget ind i en dæmonisk Sfære, hvor menneskelige Begreber og menneskelige Betegnelser ikke længer strækker til.

Der findes i det moderne Paris ingen anden Kultus, der er saa udbredt som den, hvis Helligdom er Templet paa Børspladsen, ingen anden, der har saa fanatiske Tilhængere, og fremfor alt ingen, der er saa moderne som den. Dens Præster er ikke her en Kaste for sig af stive, tårre, forretningskolde Væener, der Ingenting har med den toneangivende Stab af "la vie mondaines"'s Regimenter at bestille. Tvertimod. Man kan holde Revue over hele den Verden, der svømmer ovenpaa i Paris, der tumler sig i dens Nydelsessol og sætter Præg paa dens offentlige Liv; for hvert Hundrede vil man finde Halvfemsindstyve, hvis Valgsprog og Trosbekjendelse, hvis hele Tilvælses Indhold rummes i den ene Sætning: _je vais à la bourse_. Hvor let end Pengene tjenes i en By som Paris, saa gives de dog endnu lettere ud; hvor stor den Løn end er, der betaales for mangt et Arbejde, saa er Luxus'ens Krav dog endnu større. Med en halvhundrede tusind Francs om Aaret kan et enligt Menneske kun akkurat lige knibe sig igjennem, naar han vil spille en Rolle i det "Tout Paris", der er med til Alt; hvor mange Hundrede-Tusinder en Families Budget skal raade over, for at den kan gjøre Figur i samme eksklusive Verden, er aldeles uberegneligt. Men blot Halvtredsindstyve Tusind er allerede Renten af en Million, og Formuer paa en Million, de er sjeldne endogsaa i Paris. Paa den anden Side skal man være svæt i Skuddet eller have en exceptionel Position, naar de Halvtreds skal tages ind som Vederlag for det, man udretter med sin Intelligens eller sit Arbejde. Saa er det da, at hele dette "Tout Paris" supplerer sin Kasse ved at "gaa paa Børsen". Har man en Smule Bekjendtskab, blot paa anden eller tredie Haand, til Matadorene, som regerer der--og et saadant Bekjendtskab har de Allerfleste i disse Samfundslag--koster det under almindelige Forhold

ikke synderligt Besværet forlge den aarlige Indtægt med baade tyve og halvtreds og tidt med endnu mange flere Tusinder. Gaar man det moderne Pariserliv efter i Stimmene, vil man finde, at det er forbausende Mange, der forstaaar denne snilde Kunst.

I hvert Fald er det aldeles utroligt Mange, der giver sig ud for at forstaa den. Den er Fashion for Tiden. I gamle Dage hørte man til de misundte og beundrede Medskabninger, naar man enten selv var et Stykke af en Poet, en Maler og Billedhugger, eller dog paa en eller anden Maade kunde regnes med til deres Kreds. Nutildags er det Finantsmændene, der staaar paa Piedestal som Samfundets Halvguder. Det er dem, der samler Mængdens Opmærksomhed, hvor de viser sig, det er dem, man slaas om at have i sine Saloner, det er deres Gjæren og Laden, der fylder Boulevardbladenes Nyhedsspalter. Paa den moderne Pariser-Himmel er der Stjerner ogsaa, og det baade saa klare og skjønne, som der nogensinde har været. Men de gjætr ikke næsaa meget Spræsom den store, guldrøde Blrskomet med dens lange, lange Hale af mere eller mindre obskure Smaamillioner. For rigtigt at være med i "Tout Paris"'s Liv er det saa halvvejs ndvendigt at være med i den Hale. En Kavaller _comme il faut_ fra Firserne må gaa paa Blrsen". Har han ingen Trang eller Lyst til Finantsoperationer, maa han dog i hvert Fald lade, som han beskjæftiger sig med dem. Veed han ikke Besked om, hvorledes det er gaaet med Suez og Spanierne og Ottomanerne idag, og hvorledes der er Rimelighed for, at det vil gaa med dem imorgen, saa er han et Menneske uden Spor af Interesse, en Stakkel, der gaar omkring uden at forstaa sin Tid, og som denne Tids mere Oplyste selvfølgelig ikke tager med i Betragtning.

I tætte Strømme bevæger da umiddelbart efter Frokosttid de Andægtiges Skarer sig til Templet. Rue Montmartre, Rue Vivienne og Rue Richelieu er ikke til at passere. Vognfloden fylder dem, glider svagt fremad og gyder sig ud i Blrspladshavet, men den faar stadig igjen Tilløb fra alle Kanter. Paa Pladsen rangerer Ekvipagerne sig op som Kavalleriregimenter og danner en uigjennemtrængelig Skjoldborg omkring den hellige Bygning. Klokkeren halv Et kommer Ypperstepræsterne, "_le parquet_", de edsvorne, af Staten ansatte Vexelmagere, hvis Antal aldrig maa overstige tyve, og som derfor ogsaa er saa lukrative Stillinger, at der tidt betales indtil en Million for et Agent-de-change-Patent. De første Kurser slaas op. I lange, febrilske Spring styrter de Kommende ud af Vognene, endnu før de er standsede, og farter op ad den høje Marmortrappe. Kun den skjønne Part af de Andægtige maa blive tilbage, de har ikke Adgang til Templet. Men til at sidde roligt hjemme har deres Troesiver, deres Feber, deres Lidenskab været altfor stor. De er fulgte med og stikker nu det lille Hoved med de spædte Ansigtstræk ud af Koupøvihduet og sender forventningsfulde, urolige Økast op til den store Bygning, hvor deres Hjerte er med hvert eneste Slag, som det rummer, op til de smaa Tal, der staaar paa Tavlen mellem Stjernerne, deres Sorgens og Glædens Evangelium, det eneste, de kjender. Larmen deroppe fra naaer fortumlende ned til dem, den kribler med hemmelighedsfuld berusende Magt gennem hver Nerve og gjætr det lille Hoved hrt, som Kjærligheden gjorde det i de unge Dage, de knap mindes lægger. Den breder sig ud over dem, denne dæmoniske Larm, ud over Vognborgen, over Pladsen, over alle Gaderne rundt omkring. Den naaer helt op til Boulevarderne, fyldende Luften med Feber, dragende til sig, magnetisk forunderligt, overdvende, hvor fjernt og dumpt den end

klinger, selv de skarpeste, mest skrigende Stemmer tæved En. Den har over sig det Samme som Stjjen af en stor, styrtende Fos inde mellem Bjergene. Den er uhyggelig, denne Stj, den klemmer for Brystet, den jager Svedperlerne frem paa Panden, men den lokker alligevel, den paaskynder Skridtene, den sluger i sin Tummel Alt, hvad man seer og hører og tæker.

Mellem Stjlekolonnaden, der lber rundt omkring Bygningen, og inde i selve Børshallen er det mere end Stj og Larm. Et Tordenbrag kunde rulle umiddelbart over Guldkalvtemplets Tag, det vilde ikke hères. Den umaadelige Sal er proppet af en Menneskestime, der staar saa tæ at der ikke kan sæes en Fod mere paa Gulvets Mosaikfliser. Og Alle skriger de i Munden paa hinanden.--_Jai--qui est-ce qui a?--Je prends!--je vends!--Heu! combien?--Un et quart on fait!--Je prends de l'Omnibus!--Je vends du cinq!--Laissez le passage libre!_ tordner den hje Børsbetjent i sin statelige blaa Uniform, den Eneste i hele Mylderen, der intet øeblik mister sin kolde, vædige Ro. Men de Andre hører ham ikke. Med funkklende øjne og fægtende Arme, med hele Legemet i Fart slger de at arbejde sig frem i Trægselen. Oppe fra Galleriet, der lber rundt omkring Salen, seer det ud dernede som et vildt, sammenfiltret Haandgemæg, som en titanisk Kamp mellem Forrykte. Paa Trappen og i Kolonnaden kan Dagens Begivenheder endnu diskuteres med Ord og de store Nyheder, der indbringer Snese og Hundrede Tusinder, hviskes gode Venner i øet i smaa, hemmelighedsfulde Sæninger, der alene forstaas af de Indviede. Men inde i Salen tales der kun med Gestus. Jo mere bevæget Markedet er, desto bredere bliver de. Paa de store Baissedage seer det ud, som Alverden vilde prygle hinanden. Man farer sammen med opspilet Mund, med udsprede Arme og med Haanden lftet som til Slag. I det næste øeblik synes den at skulle falde ned paa Gjenboens Kinder. Men det er kun en _Façon de parler_, en af Børsprogets mange mærkelige Terminusser. _C'est un Krach!_ raaber den ene Haand, _c'est un voll!_, raaber den anden, og man forstaar hinanden.

[Illustration: Kurserne slaas op paa Børsen]

Tummelen og Trægselen og Galehusvirvarret voxer og voxer lige til Klokkeren Tre. Saa er det, Dagens sidste Kurser sæses, og saa er det, man i en Fart maa bestemme, om man vil kjbe eller sæge. Alle strømmer til _le corbeil_, den runde, gitterindhegnede Kreds, hvor Agents-de-change'erne har Plads. Haandgemæget naaer sit Kulminationspunkt. Man trykkes og skubbes og brøler og river og flaar i hinanden, som om det gjaldt Livet. Hundreders og atter Hundreders Velfærd i hvert Fald har det vel ogsaa i de bevægede Krisetider ofte gjælt. Men det gjælder ikke saa sjældent mere endnu. Efterdønningerne af Larmen derinde naaer ikke blot ud over Plads og Gader, den naaer stundom helt op til de stille Sale, hvor det ikke er om Aktiers Stigen og Falden, men om selve Landets største Interesser, der tages Bestemmelse. Som Børspladsen er Knudepunktet for Byens Gadeliv og Gadefædsel, saaledes er Pariserbørsen snart sagt Hjertet i det moderne Frankrig. Den regulerer de vigtigste Udslag af dets offentlige Liv. Man har set det tidt allerede, og man vil faa det at se oftere endnu. En fransk Regering er kun stak, naar den har Børsen ubetinget for sig, den vil endog have Vanskelighed ved at holde sig, naar den har den ubetinget imod sig. Gambettas ellers

næsten uforklarlige Fald saa hurtigt, efterat han var kommen til Magten, og da Alle antog, at han fra en uoverskuelig Fremtid holdt Frankrigs Skæbne i sin Haand, skyldes hovedsagelig Børsens Aversion mod hans Finantsminister Allain-Targø. Med Rette eller Urette betragtede Finantsmatadorerne denne Mands Budgetsystem som faretruende for Udviklingen af Landets Velstand; man gjorde direkte Forestillinger i denne Henseende til Gambetta, og da han i Tillid til sin Styrke modtog Børsudsendingene koldt og ikke ansaae det nødvendigt at lytte efter deres Raad, erklærede man ham Krig gennem en almindelig Baisse paa alle Papirer. Der sluttede sig andre Allierede til, men denne Baisse var det store Artilleriskyts, som selv Frankrigs hidtil populæreste Politiker ikke kunde holde sig imod. Omvendt blev Sympathierne paa Børsen for Løon Say det Freycinetske Kabinets Hovedhjørnesten. Det havde hverken Sammenhold eller Program, det havde Intet, som kunde indgyde Tillid til det undtagen netop dets Finantsminister. Men han var Rothschilds og de store Børsherrers Mand. Det var deres Syn paa Sagen, der gennem ham fik Indpas i Budgetdispositionerne og i Mangt og Meget af den almindelige Politik ogsaa; havde de tre Præsidenters Ministerium ikke fulgt Vejen, som Børsen viste det, saa vilde dets Dage have været talte, inden der var gaaet Uger. Naar man i Paris skal sige sin Mening om et politisk Spørgsmaal, saa er det første Dokument, man raadspørger, Børsens Kursseddel. Gaar den nedefter, saa ryster man betænkeligt paa Hovedet, selv om man ellers kunde have nok saa mange Grunde til at finde det, der er i Gjæve, fortræffeligt; gaar den derimod i Vejret, saa betragter man det strax som selvindlysende, at det er det eneste Fornuftige og for Landets Velfærd Tjenlige.

Et saadant Fænomen vilde være utænkeligt, hvis det i Børslivets Tummel alene var Finantsmatadorernes Millioner og de nydelsesgraadige Pariserlediggjægeres Indtægtskilder, der stod paa Spil. I Virkeligheden drejer det sig om noget langt Mere og noget langt Betydningsfuldere. Templet paa Børspladsen er Frankrigs Hjerte, ikke fordi der i det spekuleres og spilles og svindles, men fordi det er Forvalteren af Landets Velstand og derigennem Betyggeren af dets Fremtid, Hædereren af dets Position imellem Staterne.

Det er under den tredie Republik, at Pariserbørsen i Ondt som i Godt er kommen til at spille den dominerende Rolle, som den spiller. Men Spirerne til det maa stiges lægere tilbage. Allerede det andet Kejsersdømme gav Stødet. Det var det, der gjorde Paris til et Slags uhyre Karavanserai for den hele civiliserede Verden, det var det, der skabte paa den ene Side den store Industri og de store Spekulationsforetagender, paa den anden det potenserede Luxus- og Nydelsesliv, der naaede sin Apotheose under Verdensudstillingen i 66 og i Aarene mellem da og den ulykkelige Krig var ikke langt fra at skeje ud i et moderne babylonisk Bakkanaal. For at kunne bære de med dette "vie surchauffée" forbundne Udgifter begyndte den fornemme Verden allørede da at gaa paa Børsen. Saalænge Adelen holdt sig fornemt og forventningsfuldt tilbage, gik det endnu an at leve paa Resterne af de fra Revolutionen reddede Formuer, skjændt de selvfølgelig ved idelig Udstykning var svundne mere og mere ind. Men da man, blæst af det tredie Kejsersdømmes Glands, fandt sig befriet til saa halvt om halvt at lægge Fornemheden af og vise sig paa Arenaen igjen, var det nødvendigt, at man ogsaa saa sig om efter Midlerne til at hæve sin

Position. De gamle Dages Fordom mod Forretnings- og Finantspekulationen var forsvunden. Selve Hoffets næmeste Omgivelser lste af den nye Berigelseskilde med fulde Hæder. Millionen var en Sttte for Regeringen, og den hædrede og begunstigede den paa alle Maader. Pengenes Aristokrati blev mere og mere det eneste respekterede, og jo dybere Alverden tog Hatten af for det, desto Flere blev der ogsaa, der fandt det baade ganske fornuftigt og ganske hensigtsmæssigt at give de gamle rustne Vaabenskjolde et nyt Overtræk af Louisd'or-Guld. Børsen gjorde ingen Vanskelighed ved at paatage sig dette Forgylderarbejde, den fltte sig vel endogsaa baade stttet og smigret ved, at man henvendte sig til den derom. Dens Prestige, dens Indflydelse fortedes, dens hele Liv fik Dag for Dag under Kejserdømmet mere og mere Vind i Sejlene.

[Illustration: I Børssalen Klokken Tre.]

Det er imidlertid først under den tredje Republik, at den er naaet til Hjden af sin Position. Krigen havde gjort en Standsning i dens Forretninger, men denne Standsning var forholdsvis kort, og umiddelbart før den kom Milliardlaanene. De gav med eet Slag et uhyre, enestaaende Opsving i dens Liv, de blev et ligefrem Vendepunkt i dens Tilvæelse. Greben af patriotisk Begejstring og i fuld Tillid til Frankrigs uudtømmelige naturlige Hjelpekilder strømmede hele Landets Befolkning til med sine opsparede Kapitaler. De af Regeringen forlangte umaadelige Summer blev overtegnede tredive Gange i Lbet af en eneste Dag, man stod i Queue hele Natten igjennem for at komme af med sine Penge, Alverden var greben af et formeligt Raseri efter at faa Kouponer i det nye Laan. Med Beundring var Frankrigs Venner, med indad Misundelse dets Fjender Vidne til denne overvældende Aabenbaring af Landets Rigdom. Men ogsaa indenfor selve Rigets Grænser kunde den ikke undgaa at vde Forbauselse og, da Forbauselsen havde sat sig, at blive dragen til Indtæg. Man havde faaet det mest evidente Bevis paa, at Pengene var der og kun laa og ventede paa at blive anbragte; man benyttede sig af, at alt dette Guld nu engang var kommet ud af Gjemmerne, og at Lysten til at gjøre det fluktuerende var bleven hidset ved Umuligheden for Mange af at komme til at deltage i Milliardlaanene, man bld det nye Aflbsrender, og det og meget mere til lstes i dem. Det ene store Forretnings- og Spekulationsforetagende dukkede op efter det andet. Stadig overtegnedes de forlangte Kapitaler i en Haandevending, stadig steg og steg Papirerne.

Ganske naturligt steg da ogsaa med dem Børsens Tiltræningskraft. Der bredte sig som Oliepletten Dag efter Dag ud over flere og flere Lag af Samfundet, indtil den endelig sluttede i en formelig Epidemi: Berigelsesvanviddet. Vort Aarhundredes Franskmand har bestandig betragtet deres Liv som forfejlet, naar det ikke endte med Erhvervelsen af en Formue. Man havde oprindelig njedes med at forlange den som Resultat af en Ungdom i ihædligt Arbejde. Men hvad der gik for sig paa Børsen, forstyrrede lidt efter lidt Hovederne. Man saae Exempler paa, at Folk lagde sig tilsengs som smaa Rentierer den ene Dag og vaagnede som Millionærer den næste. Saadanne Exempler maatte nødvendigvis virke fortumlende. Man begyndte med at ville væe sig i Lbet af to, tre Aar, man endte med at ville væe det i Lbet af en Uge eller to. De alvorlige, grundmurede Børsspekulationer blev lagte til Side, man kastede sig over Spillet. Alverden spillede paa Børsen. Landets første Slægt gav Tonen

an; der var Navne som Rohan, Gontot-Biron, La Panouse, Broglie o. s. v. med i alle Kombinationer. Det dirigerende Bourgeoisie fulgte efter. Selv Folk, der indtog betroede Stillinger i Republiken, betænkte sig ikke paa offentlig at knytte deres Navne til Finantsspekulationer, og naar Politiken gik galt for dem, kastede de sig helt og holdent i Armene paa Børsen. En eller anden forhenværende Ministers Navn kunde ikke undværes og var ogsaa stadigt med paa Aktieprospektusserne. Deputerede og Senatorer figurerede saa hyppigt paa dem, at der endogsaa blev Tale om Love, som kunde sætte en Stopper for dette Uvæsen. Og mens Spillevanviddets Smitte saaledes gik fra Dør til Dør paa Samfundets Hjørder, trængte den samtidig ogsaa lægere og lægere ned i Dybderne. Den trængte saa dybt ned, som den overhovedet kunde komme. Kudsk og Tjener, der saae deres Herre kaste Penge ud, skjndt de vidste, at han ingen Formue ejede og Ingenting bestilte, de læste snart at opdage den uudtømmelige Guldkilde og at lse af den selv. Portneren saae en skjønne Dag Kudskene sige Tjenesten op og anskaffe sig Hest og Vogn. De Operationer, der gav saa mageløse Resultater, mente han, maatte han dog ogsaa forstge. Og saa spillede Portnerne, og Portnerne fortalte om de store Summer, de vandt, til Urtekraemer og Spænkere og Grn্থandler, og ogsaa de fulgte Trup. Og Grn্থandlerne smittede Sægekonerne, og saadan i det Uendelige.

Udenfor Børsen, paa Bankene langs Omnibuskontoret og under Træerne, sad i lange Rækker de gamle "Boursicotilrere" og drev Spekulationen i deres vædillse Aktieskrabsammen fra antidiluvianske Aartier med ikke mindre fanatisk Raseri end den hele myldrende Stimmel inde i Templet. Sygdommen havde naaet sit Højdepunkt, der maatte komme en Katastrofe.

[Illustration: "Les boursicotilres".]

Den kom i Affairen med "Union gØnØrale", Bontoux's berømte Bank, det srgeligste, men tillige mest drastiske Exempel paa Børspekulationen og dens Udskejelser i det moderne Frankrig. Bontoux havde flr Firserne kun været lidet bekendt, da han pludselig dukkede op paa Pariserhimlen som den af Lykken mest begunstige Finantsmand i hele Verden. Han havde, da han grundede sit Bankforetagende, havt den kloge Inspiration at sttte sig til Mac Mahons nærmeste Omgivelser og knytte til sig Folk, der gennem denne stod i Høj Gunst hos Kejseren af Østerrig og de Østerrigske Ærkehertuger, Mænd som Vicomte d'Harcourt, Marquis de Bouvois, Baron de Wimpfen, Baron de Bourgoing gik strax fra Begyndelsen Haand i Haand med Bontoux, og de skaffede ham efterhaanden ved deres Indflydelse en Mængde Koncessioner i Østerrig, Ungarn og Serbien. Paa Basis af dem gjorde "Union gØnØrale" og dens Affdning, den Østerrigske "Länderbank", eller "la timbale", som den kaldtes i Frankrig, udmærkede Forretninger og erobrede i forbausende kort Tid saa godt som hele Østerrig fra de tidligere Forretningsmænd. Men dertil kom yderligere en anden, meget vigtig Omstændighed. Bontoux's Bank optraadte med Pretensioner paa at skulle være et Slags eksklusivt katolsk Finantsforetagende, bestemt til at modarbejde Jdernes, særlig de tyske Jders Indflydelse paa det parisiske Pengemarked og i det Hele taget gennem den altformaaende Pengemagt kæmpe paa enhver mulig Maade for den ene saliggjørende katolske Kirke. Den stttedes som Følge deraf af hele Gejstligheden i Frankrig og Østerrig, og det var Folk, der sad inde med Penge. Greven af

Chambord tog personlig ikke mindre end halvtredie tusind Aktier, og selve Paven i hvert Fald lovede man som Participant i og Stytte for Banken. Dens Papirer gik da i Vejret med utrolig Hurtighed. Aktierne lød paa 500 Francs, af hvilke der dog aldrig blev indbetalt mere end halvfjerde hundrede. Kort ftr deres Udstedelse stod de imidlertid i 700, saa steg de til 1200, saa til 2000, 2200, 2500, og godt og vel et Aar efter Bankens Grundlæggelse var de naaede op i ikke mindre end 3200 Francs.

Selvfflgelig kunde det ikke ~~væ~~ gaaet naturligt til. Der havde ~~væ~~t Tillid og berettiget Tillid til Bontoux's Foretagende, men den rent ud mirakulse Stigning havde han og hans Banks Administration kunstig skabt. Under Kampen med de jdiske Bankierer, der dannede Konsortier for at fremtvinge Baisse paa "Union gØnØrale"s Papirer, havde denne selv stgt at holde Kurserne ved strax at opkjbe de af dens Aktier, der blev tilbudte. Da den raadede over store Pengemidler, var det en Stund gaaet godt, og Millionkongernes Konsortier var flere Gange blevne sprægte. Men til Slutning kunde Katastrofen ikke udeblive. De to, tre Gange slagne Børsmatadorer rottede sig sammen igjen, og tilsidst sejrede de. Kampen blev aabnet paa et andet Punkt, Suez-kanalens Aktier var ved en meget betydelig og meget rig Spekulants Agitationer efterhaanden blevne drevne op til en ikke mindre fabelagtig Hjde end "Union gØnØrale"s. Fra 900 var de stegne til 3500. Den nænte Spekulant havde flrst ved alle kunstige Midler, blandt Andet ved at raade sine Venner til at kjbe, faaet det paagjaldende Papir til at stige og stige i det Uendelige, og da saa Hjdepunktet var naaet, kastede han pludselig sine 60,000 Aktier paa Markedet uden at underrette Nogensomhelst derom i Forvejen, ikke engang sine næmeste Venner. Disse tresindstve tusind Aktier budte ud paa en eneste Dag medftrte naturligvis et meget betydeligt Fald. Papiret selv sank fra 3500 til 2000, og den almindelige Baisse kunde samtidig ikke undgaas. Dette øeblik benyttede Koalitionen af Børsmatadorer for at ramme Bontoux ddeligt. Ved et uendeligt Salg fremkaldte de en saa uhyre Baisse, som Paris's Børs endnu aldrig havde set paa noget Papir, ikke engang i MirLs's Dage. Da dette umaadelige Salg ikke mtdtes af nogen Kontramine, og da Banken ikke læger havde Summer nok til at kjbe op som ftr, sank "Union generale"s Aktier paa en enkelt Børsdag fra 3200 til 1300, altsaa noget næ2000 Francs pr. Aktie. Det kom som et Tordenslag over Paris, og det medftrte en almindelig Panik. Den langt overvejende Pluralitet af dem, der led Tab paa Unions Papirer, var Spekulanter, som ikke sad inde udelukkende med dette Papir. For at skaffe Penge maatte de sæge over en Hals ogsaa alle andre Papirer; deres Agenter maatte ligeledes sæge for at dæke dem, og Baissen bredte sig da og oversvfmmede hele Pengemarkedet. Tusinder og atter Tusinder mistede Alt, hvad de ejede og havde, det var Milliarder, der 5 disse Dage blev tabte paa Børserne i Paris og Lyon. Fra den ene Ende af Frankrig til den anden hrte man kun om Ruin paa Ruin. Naturligvis havde der mellem Spillerne ogsaa ~~væ~~t forsynlige Folk, som havde hrft op, mens Legen var god, men de Fleste var blevne ved at spille, til Baissen kom, og paa en eneste Dag styrtede da alle deres Luftkasteller sammen. Ikke blot Alt, hvad de havde tjent, og Alt, hvad de ejede, gik tabt i denne Øelæggelse, men Mange kom kun ud af Krisen med en Gjed paa Halsen, som de kunde behlve Aar af deres Liv til at dæke. Der var sadiig een Klasse af Mennesker, som Katastrofen ramte haardt: Kunstens og Literaturens letsindige Verden med dens store Behov for Luxus, dens stærke Fantasi og dens gamle Tro paa, at

Guld og grønne Skove engang maatte dumpe som stegte Duer ned i Munden paa den. Af hundrede Literater, Journalister og Artister af alle Slags, var der næppe ti, som ikke i større eller mindre Grad kom under Indflydelse af Berigelsesvanviddet. Verdensberømte Stjerner, der havde gjort Karriere og tjent sig en Formue, satte Alt overstyr, saa de maatte begynde forfra igjen med tomme Hænder; unge Journalister med en maanedlig Gage paa fem, sex hundrede Francs, tabte ti, tyve Tusinde. Regelen var, at Alle midte paa Likvidationsdagen med de Summer de skyldte. Men med hvilke kæmpemæssige Anstrengelser og med hvilke utrolige Opoffrelser af Venner og Bekjendte de skaffedes tilveje, kan Ingen danne sig nogen Forestilling om, der ikke selv har havt Lejlighed til at kaste et intimt Blik ind i disse srgelige Forhold. Hele Kunstens og Literaturens Verden blev forarmet ved Katastrofen; de, der ikke selv havde spillet, blev det ved at hjælpe deres Kammerater med den sjeldne Redebonhed og Tjenstvillighed indbyrdes, der er et af de smukkeste Træk i den franske Nationalkarakter. Overfor Fremmede har Pariseren Hfligheden paa Læberne og Hjertet lukket; Ven mellem Ven har han derimod Hjertet og Pungen aaben paa vid Gab.

Denne Redebonhed til at hjælpe, i Forening med den umaadelige Evne paa alle Kanter til at kunne gjøre det, forhindrede, at Katastrofen med "Union gØnØrale" blev nogen almindelig Krach. Foruden Bontoux's eget Foretagende gik kun et Par enkelte andre større Banker tilgrunde i Krisen. Landets Velstand rantes ikke fløelig af den, og den gjorde da maaske kun godt, som Udbruddet af de Sygdomme, der renser Blodet. Den har vel næppe forhindret, at der kan følge andre efter, men den har dog for en Stund gjort de Funktioner normale, som Børsen er bestemt til at udføre i det moderne franske Samfund. Dens Betydning for Landet tør ikke undervurderes. Der har været store Tider, da Frankrigs Aandsliv, da dets magtfulde, smittende Idøer, da dets Kunst og Literatur gav det den første Plads mellem Nationerne. Der har været andre ogsaa, da det var de franske Vaabens Gloire, der lagde Verden for dets Fiddes. Men Tiderne skifter. Det nytter ikke at bedrage sig selv: i vore Dage er de materielle Krav for stor en Magt, til at Tænkere og Digtere kan anvise et Land dets Rang mellem Staterne. Som Frankrig har været Vuggen for alle Menneskehedens store, moderne Idøer, saaledes er det endnu det ukrækelige Tempel, det eneste maaske, hvor de har Asylret mod en, om end sygnende, dog endnu mandsstærk Reaktion. Det er deri, at denne levedygtige Nation har sin inderste Styrke, men det er ikke dens Styrke udadtil. Og heller ikke dens Vaaben er det eller vil blive det i en Fremtid, som menneskelige Øjne kan overse; en demokratisk Republik som den franske bliver aldrig nogen Militærmagt. Skal Frankrig hænde sin Position i vort Aarhundredes Slutning, saa bliver det, fordi det er saa lykkeligt ogsaa nu at have, hvad Tiden gjør til det Største og Vigtigste, fordi det er det rigeste Land i Verden. Det er dets lykkelige Jord og Folkets Arbejdslyst og Arbejdsdygtighed, der forskaffer denne Rigdom, men det er Templet paa Børspladsen, der forvalter og frugtbargjør den. Pariserbørsen behersker ikke blot det franske, den behersker det hele internationale Finantsmarked. Der er ikke noget stort Pengeforetagende Verden over, som ikke bliver udbudt paa den, der er intet Land, der kan skaffe de nødvendige Kapitaler tilveje, uden at det benytter den som Forretningsagent og Mellemand. Da Italien for nogen Tid siden vilde udstede et Laan paa halvfemte hundrede Million og af politiske Antipathier mod Frankrig lod det udbyde paa Londonerbørsen, gjorde man

ynkeligt Fiasco og var nådt til at komme til Paris alligevel. Der indgaar til Frankrig hvert Aar omtrent to Milliarder som Renter af franske Penge, anbragte i Udlandet; det er altsaa en Kapital af henved halvhundrede Milliarder, dette Land har væet rigt nok til at laane den hvrige Verden. En saadan Rigdom vilde aldrig væe kommen, hvis man som i gamle Dage havde gjemt Udbyttet af sin Jord paa Kistebunden eller i Strømpekafter. Alle Samfundslag har læt at bringe det til Børsen, derfor er det, at Frankrigs Formue fordobles og fordobles. Og med Formue naaer man vidt i vore Dage, Penge regerer Verden, Millionerne regerer Krigene endogsaa. Frankrigs Position i Europa ligger i Pariserbørsens Haand, det er af den Grund, at den ikke med Urette, til en vis Grad idetmindste, kan, trods alle dens Udskejelser, betragtes som Hjertet for hele det moderne franske Samfund.

[Illustration: "C'est un Krach!--C'est un vol!"]

KUNST OG KUNSTNERE.

Frankrig har aldrig haft nogen rigtig Kunstperiode flr netop i vore Dage. David skabte Skole ganske vist, men han blev dog egentlig, den eneste virkelig Store i hele Kredsen, der samlede sig omkring ham. Folk som Fragonard eller Watteau staar ene, og de er faa endda. Flrst henimod Fyrretallet, med Piejaden, hvis strste Navne var Delacroix, Millet, Thøodore Rousseau og Corot, begynder den franske Kunst at gjre Epoke. Siden da har den taget svæFart. Den staar nu ikke blot forrest mellem al moderne Kunst, den ikke blot fæter hele Verdens Opmærksomhed paa sig, den har forlget Kunsthistorien med et nyt Kapitel, der er fyldigt som de betydeligste af de gamle og interessant som de interessanteste. Den kan have sine svage Sider, det er der Ingen, der falder paa at nægte. Men den har det umaadelige Fortrin, at den strutter af Liv og Friskhed, og at dette Liv er selve den Tids, i hvilken den er fldt. Den klæder vore Dage i kunstnerisk Kjld og Blod. Den gjr det med store Evner, med en uendelig Sum af Energi og med levende Sandhedskædighed tillige. Det er Forklaringen af, hvorfor den holder Alle fangen under sit Trylleri.

Og som Tiden er en Floreringsperiode for den franske Kunst, saaledes er den ogsaa en hjst behagelig Tid for de franske Kunstnere. Deres Position i det moderne Parisersamfund er ligesaa dominerende som misundelsesvædig. Regeringen og Selskabet slaas om at udmærke dem, Fru Fortuna tser Louisd'orregn ud over dem uden Ende. Maleriet er, efterhaanden som Luxus'en i de sidste Aartier er stegen og stegen, mere og mere blevet dens flrste Fornldne. Et Hus, der er indrettet _comme il faut_, kan ikke undvæe sit Galleri, selv det beskedneste Hjem maa, naar dets Beboere vil regnes med til den dannede Verden, have et eller andet Kunstværk i sin Salon. At det hæger paa Væggen der, er ligesaa ndvendigt, som at der hæger Diamanter i den gifte franske Dames Øen. Om man har Noget i Kjkken og Kjæler faar blive, hvad det er, men Brillantrenringene og Malerierne, de er som Klæder paa Kroppen, Velanstændigheden forlanger deres Existens. Med Begjæret stiger Varens

Pris. De enorme Summer, der betales for den franske Malerskoles Arbejder, har sin første Grund i, at de er Nødvendighedsgjenstande for den moderne Pariserluxus; men den er ikke den eneste Grund, der kommer andre til ogsaa.

Hvert Foraar kommer Amerikanerne. Det er en formelig Invasion. Siden Frankrig blev Republik, har Flirtationsforholdet mellem Franskmænd og Yankeeer Dag for Dag udviklet sig til større og større Intimitet. Ved enhver Lejlighed hører Systerrepublikken paa den anden Side Havet. Dens Sæder og Institutioner fremstilles som et Exempel til Efterlignelse, dens Stjernebannere myldre ved Siden af Trikoloren, naar der er Fest i Parises Gader; dens Pariserkoloni feteres, kjøbes for, lovprises i Aviserne og begunstiges af „La vie mondaine“. Med al den Opmærksomhed er Amerikanerne yderst tilfredse, og de gjengjælder den ved at bringe Paris deres Penge. De har imidlertid saa mange af dem, at selv Seinestadens vildeste Adspredelsesliv ikke kan sluge dem alle. Og naar disse vor Tids Nabober tager hjem igjen, tager de da med sig, hvad de kan faa fat paa af "rigtigt Parisisk". Maleriet er Modeluxus ogsaa hos dem, og det franske Kunstmarked har paa den Maade faaet et uhyre Opland. Der er Malere, som udelukkende "gjørr Forretning" hinsides Atlanterhavet, der er enkelte Kunsthandlere, som tager mange Millioner ind derfra hvert Aar.

Fremdeles har ogsaa Spekulationen kastet sig over Kunstværkerne. Man kjøber nutildags Malerier ikke blot for Fornøjelsens, men ogsaa for Fordelens Skyld. Pengene, som man anbringer i dem, trækker store Renter, mens Billederne hænger og pynter op og giver deres Ejermand Air og Anseelse. Naar man har havt dem en halv Snes Aar, kan man næsten være sikker paa at faa dobbelt saa stor en Kapital ud af dem, som man har sat i dem, og er man en Smule Kjender og lidt praktisk, kan man tidt gjøre det paa langt kortere Tid endogsaa. Med Franskmændenes udprægede Forretningssands har det naturligvis ikke kunnet være længe, før de gjorde den Opdagelse. Langt Flere, end Nogen troer, har draget sig den til Indtægt. Ved at spekulere i Aktier klæber der dog endnu for visse Kredse noget mindre Nobel, men at spekulere i Malerier, det er en god Forretning, der har de tre store Sider forenede: at tilfredsstillende Spekulationstrangen, at være en fin, douce, fornem Spekulation. og dog at give rigtig godt i Lommen. Mod den kan ingen moderne Franskmand have Nogetsomhelst at indvende. Paa den Maade er da det at være fransk Maler, der er en Smule i Skuddet, efterhaanden blevet ensbetydende med at være et Lykkens Skjædebarn, der har alle mulige materielle Goder liggende udbredte for sig. Hans Arbejder vil Alle kjøbe, og de er de eneste, man vil kjøbe nutildags. De gamle Italienerne er sejlede ganske agterud. Der er en parisisk Kunsthandler, der ti Aar i sin Boutik har havt hægende en Primaticcio, som han vil sælge for tusinde Francs, men som han ikke engang til den Pris kan komme af med. Samme Mellemand kan derimod med den største Lethed faa femten tusind for en lille Akvarel af Detaille, malet paa en Dag eller to, og bliver det ham muligt at faa fat i et diminutivt Maleri af Meissonier for tredive, fyrretyvetusind Francs, saa gjørr han store Forretninger. Mesterens bekendte Billede "La charge des Cuirassiers" har Amerikaneren Stewart kjøbt for 300,000. Naturligvis gaar der af saadanne Summer ikke lidt i Mellemandens Lomme. Goupil kunde, da han gav Gørome sin Datter, give hende to Millioner i Medgift og dog beholde en tyve, tredive Millioner tilbage for sig selv. Megen Svindel

Ikke der ogsaa med ind, saaledes ved Auktioner, hvor Kunsthandleren "poussere" sine Malere ved selv paa anden Haand at drive deres Arbejder i Vejret, som dengang for Exempel et Billede af en Spanier Villegas af temmelig underordnet Rang blev betalt med 125,000 Francs. Den Slags Priser kan selvfølgelig ikke holde sig i Længden. Men hvor meget end Kunsthandlerne meler deres egen Kage, og hvor mange uholdbare Reputationer de end skaber, saa er saa meget dog sikkert, at en fransk Kunstner i Firserne, der har Talent, ogsaa med stor Lethed i Kraft af det bliver en velstaaende, endog en rig Mand. De Tider er forlængst forbi, da Millet manglede Brødet til sine Børn, og Rousseaus "Le givre", som han selv kun med Nød og næppe kunde faa fem hundrede Francs for, det er nu hundrede tusind værd. De store moderne Mestere har fyrstelige Indtægter og fører et Liv som Fyrster. De har deres egne komfortable Hoteller, deres Villaer i Syden og i Omegnen af Paris, deres Stalde staar fulde af Heste, deres Saloner bugner af Luxus. Meissonier ejer paa Boulevard Malesherbes et Hus til en Million, og i Poissy et andet, hvis Værdi er endnu større. I hans Samling af Billeder, stikker der saadant Noget som fem, sex Millioner. Han er nu ganske vist fire og tresindstyve Aar, og han har siden 1833, da han debuterede, malet en femten, tyve Billeder aarlig, hvis Gjennomsnittspris nu idetmindste er en halvhundrede tusinde Francs. Men selv de rent Unge har ingen Anledning til at klage over, at Kunsten ikke lønner sig. Der var paa en af de sidste Saloner af van Beers udstillet et Billede, som man vistnok kjender, da det er reproducet allevegne: den unge Pige, som Marineofficeren fører ned ad Dampskibstrappen efter et Besøg ombord. For at danne mig en Forestilling om, hvorledes de unge Kunstnere blev betalte, spurgte jeg ham engang, hvad han havde faaet for det. Han havde ikke kunnet faa det solgt, svarede han meget beskedent. Da jeg undrede mig over, at et Arbejde, der havde gjort saa megen Opsigt og behandlet et saa hyggeligt, tiltalende Sujet, ikke kunde finde Kjøbere, kom Sandheden imidlertid frem. Der havde været Liebhabere nok, men man havde kun budt ham nogle og tyve tusind Francs for det, og han fandt den Pris latterlig lille. Van Beers hører endda ikke engang til de Medaillerede. Naar han stiller saadanne Fordringer, kan man slutte sig til, hvorledes de Unge betales, der trods deres endnu ikke fyldte tredive Aar allerede er naaede til Succès'ens Højde, Folk som Bastien-Lepage, Gervex eller Dagnan.

I hele sin ydre Fremtræden er da ogsaa denne unge franske Malerskole en ganske anden Race Mennesker end dens Forgængere, der førte Bohømienliv paa den venstre Seinebred. Det lange, vildt flagrende Haar, de bulede Filthatte, Farveklatterne paa den slidte Frakke, Bochdrinkingen med Grisetter, Kreditten paa Knejerne, Kankannaderne i Bullier og alt det er der næsten ikke Skygge tilbage af lægger. En ung Kunstner fra vore Dage er en Kavaller _comme ti faut_, klædt efter sidste Mode, fint dannet, elegant, belevet i sin hele Færd. Han spiser sin Middag hos Sylvain eller Peters og lægger ingen Vægt paa, om den koster ham en halv Snes Francs, naar det, han faaer er godt, og han i behageligt Selskab kan ryge sin fine Cigar til Kaffen. Naar han kommer sammen med sine Venner, konverserer han om, hvad der er passeret i "la vie mondaine" og ved de sidste Premièrer; naar man bliver præsenteret for ham, byder han En sit Kort, paa hvis Fod der staar angivet Dagen, da han tager imod. Og aflægger man ham saa et Besøg, finder man ham i det fine Monceaukvarter installeret paa det Allerbrillanteste. Hans store, luftige Atelier er en

fantastisk Modtagelsessalon, fyldt med de kostbareste Sager, dekoreret med orientalske Tæpper og Draperier, antike Kunstmåbler, gamle Vaaben, SØvresporcellain og en Mylder af sjeldne Bibelot'er, der kan gjøre artistisk Virkning. Her kan selv Damer af den fornemme Verden komme til ham for at se ham ved Arbejdet eller tage hans Studier i Øjsyn, og det hæder heller ikke saa sjældent, at de kommer.

Thi den moderne Maler i Paris er en af "Selskabet" saare sløgt Mand. Han lever kun lidt sammen med Kammerater. Noget fales Kunstnerliv, som det endnu findes i Rom eller i tydske Byer, der er Centrum for Malerne, det eksisterer aldeles ikke i Paris. Der er smaa artistiske Kredse paa en halv Snes Mennesker, som samles en Gang om Maaneden til Middag: den, hvis Hovednavne er Bastien-Lepage, Dagnan og Courtois for Exempel, den, som tæller Cazin, Gervex og Finnen Edelfelt mellem sine Medlemmer, eller "Les Rigoberts", hvor Detaille, Vibert, Jacquet, Leloir og Flere samles for at more sig med at efterligne Dyr og den Slags Plaseer. Men disse smaa Dinerer er ogsaa snart sagt det Hele, man faaer Tid til at offere Vennerne. Man drukner i Indbydelser fra alle Kredse af "le monde", En SoirØe er mislykket, naar Væindene ikke kan gjøre Stads med en eller anden Kunstner i Væben. Eller rettere sagt: med en Maler, thi Billedhuggerne holder sig væsentlig udenfor denne "mondaine" Sus og Dus. De betales endnu forholdsvis daarligt og fører et Liv som Kunstnerne i gamle Dage, og det skjndt der mellem dem findes Talenter af allerførste Rang. Paul Dubois er en af Verdens største Mestere, Falguière, Frømiet, Chapu og adskilligt Flere vil have beholdt deres Plads i Kunsthistorien, naar mangen Maler er glemt, som Parisersalonerne nu ligger paa Knæ for. d'Epinay og tildels de St. Marceaux er ikke destomindre saa at sige de Eneste af Billedhuggerne, der er paa Moden. Men navnlig den Første er det ogsaa tilgavns. Amerikanermillionærerne navnlig kan ikke leve uden d'Epinay. Er der Nogen, der kjender ham, saa bliver han bestormet med Billetter. "De maa absolut præsentere d'Epinay hos os iaften." "Jeg vil væ Dem ganske overordentlig forbunden, hvis De kan faa d'Epinay til at spise til Middag hos mig, Frøken Chose vil gaa i Graven, hvis hun skal rejse hjem uden at have faaet ham at se," saaledes lyder det i Kor fra alle Kanter. Og er det muligt engang imellem at slippe fra Salonerne, saa er Cirklerne der strax med deres Krav. Det er i dem stadig Kunstnerne, der maa agere Maîtres de plaisir, det er dem, der maa arrangere og dekorere og spille Komædie og Gud veed hvad. Hvorledes de med alt det faaer Tid til at væ saa flittige, som de i Virkeligheden er, det er en Hemmelighed, som kun den forstaar, der kjender til det Utrolige, der kan naaes i Paris.

Flittige er de nemlig, selv de i Selskabslivet mest sløgte af dem. Franskmandene er i det Hele taget begavede med en Arbejdsdygtighed, som ikke blot tilnærmelsesvis naaes af noget andet Folk. Men hos deres Kunstnere, hos deres Digtere og Forfattere findes denne Evne potenseret til en fabelagtig Højde. Man behøver blot at tælle Balzacs, Victor Hugos, George Sands eller Alexandre Dumas Blige for at have et klart Billede af, hvilket titanisk Arbejde disse Navne repræsenterer. Antoine Baryee har alene produceret Mere, end alle andre Billedhuggere tilsammen, Delacroix' og Rousseaus Værker er utalige. Og denne uendelige Produktivitet gaar paa ingen Maade Haand i Haand med manglende Samvittighedsfuldhed. Tvertimod. Der er et Træk, der er overordentlig karakteristisk, og det er

tilmed hentet fra en af de mest produktive af alle moderne franske Malere, Meissonier. En af hans Specialiteter er, som bekendt, hans Heste. Da han begyndte at male dem paa sine Bataillebilleder, holdt han sig endnu til Skoletraditionerne, men det blev ham snart ikke nok. Han vilde studere Naturen og gjengive den. Er det imidlertid allerede vanskeligt at faa en Hest til at staa Model, naar den skal være i Ro, saa bliver det saa at sige ugjærligt at portrættere den i Bevægelse. Meissonier bar sig saare snildt ad. Han lejede i Poissy, i Næheden af sit Hus, en lang, flad Slette og belagde den med Skinner. Paa disse Skinner anbragte han et Slags bevægelig Læstol, i hvilken han tog Plads med sit Album i Haanden. En Tjener tilhest travede eller galopperede ved Siden af ham, alt eftersom han havde Brug for den eller den Oplysning, medens en anden skjød Læstolen frem paa Skinnerne, parallelt med Hestens Side. Paa den Maade kunde Kunstneren vende hjem med hele sin Skizzebog fuld af Tegninger. Det var for Strstedelen rent ud hieroglyfiske Skizzer, men han forstod dem selv; naar han var tilbage i sit Atelier, resumerede han disse Studier i Voxstatuetter, og efter dem malede han saa. Det er paa den Maade, de unge franske Kunstnere mere eller mindre bærer sig ad alle, og det er paa den Maade, de faar Sandhed og Liv og Troskab i deres Billeder.

[Illustration: Meissonier]

Der er jo ganske vist ogsaa ved Siden af dem Resterne af Akademikerne, for hvem Traditionen er Alt og Naturen Ingenting. Der er Klassikere som Cabanel, og der er _l'art bourgeois_ med Typer som Bouguereau. Bouguereau er Medlem af Institut de France, han leverer det fineste, elegantest slikkede Arbejde, der kan tænkes, han holder Ligtaler over sin Ven Boucicault, Ejeren af Bon Marchø, og han driver selv ved Siden af Kunsten en indbringende lille Biforretning som Husvæ. Samtidig med, at han sender sine Venus'er til Salonen, sender han til Amerika hellige Jomfruer med smaa Lam, som han aldrig vilde vove at vise frem i Paris; han gjør sig til af at male et Hoved hver Dag, prutter med sine Modeller om fem og ti Francs og tager Hundredetusinde ind om Aaret. Han er kort sagt en god, fornuftig Borger og en Kunstner, der aldrig lber lbsk. Folk som han vil altid have et beundrende Publikum, sædlig i Paris, hvor Eliten ganske vist er stlrre end noget andet Sted, men hvor samtidig de Profanes Mængde er ligesaa forfædelig stor, som den er forfædelig intetsigende. De Unge gaar imidlertid hverken i Skole hos ham eller hos en Kunstens Corneille som Cabanel. Der er en skandinavisk Kritiker, der ved Wienerudstillingen har resumeret sit Indtryk af det moderne franske Maleri i følgende Slutningspassus: "Den franske Kunst er i Dekadence, og naar den gamle Bouguereau engang lukker sine Øjne, hvem skal da fbre Idealet frem?" I det har han upaatvivlelig Ret, at der imellem hele de Unges Kreds ikke vil være nogen Eneste til at tage Arv efter gamle Bouguereau, der nu forresten kun er fem og halvtresindstyve Aar. Men med Hensyn til Dekadencen ser han dog vistnok lovlig sort paa Tingen, og hvad Idealet angaar, saa hører det jo nu engang til den Slags luftige Taager, som det er saa sin egen Sag at faa fat paa og blive rigtig enig om, hvad er.

Sikkert nok: den franske Kunstner grubler ikke synderlig over "Idealet". Franskmandene forstaar overhovedet kun daarlig den Sport at ligge paa Ryggen og fantasere over deres egen Villen og Stræben og sende blaa

Cigarringe og blaa Drømme op i Luften. De gaar lks paa Realiteten. Det er det, der er Styrken i deres Nationalkarakter, og det er det, der er blevet Storheden i deres moderne Kunst. Den hele lange Række af unge Malere har i Virkeligheden ingen anden Læremester end Naturen. Det er ogsaa derfor, at man kun i Høst uegentlig Forstand kan tale om en moderne fransk Skole. Der er ikke en enkelt, der er omtrent ligesaamange, som der er Kunstnere af Talent. Selv Mestere som GØrome og Bonnat kan ikke siges at have skabt Skole; de har kun vækket og udviklet en Kreds af Talenter, der senere er gaaede deres egne Veje. Men navnlig Bonnat har uagtelig i saa Henseende gjort saare meget. Hans Elever er ogsaa de talrigste. Der er saa mange Studerende paa hans Atelier, at de om Vinteren kan arrangere store Maskefester mellem sig selv indbyrdes, og oppe ved Avenue de Clichy har der endogsaa rejst sig en hel lille By af Atelierhuse udelukkende for Bonnats Elever. Det er til ham, Størsteparten stger af de unge skandinaviske Kunstnere, der kommer til Paris. Og der kommer efterhaanden Mange af dem, i hvert Fald Svenske, Nordmænd og Finner, Danskerne derimod har kun lige begyndt at finde Vejen til Paris. Næst efter den spanske og den belgisk-hollandske er den skandinaviske Malerkoloni den talrigste og den, der spiller den største Rolle. Wahlberg, Salmson og Hagborg har allerede en Stund havt Billeder paa Luxembourg, Edelfelt, hvem den samme ÷re nylig er bleven tildelt, kappes om Parisernes Gunst med de af deres egne unge Malere, der er mest i Væde. Smith-Hald, Berndtsson, Heyerdahl, Cederstrøm har ligeledes baade Position og Publikum, og adskillige Yngre er paa gode Veje til at faa det Samme. Paa den sidste Salon havde over fyrretyve skandinaviske Kunstnere Arbejder udstillede.

"Salonen", den aarlige Udstilling i det forhenværende Industrialpalads i Champs-ElysØes, er Bræddpunktet for det hele Kunst- og Kunstnerliv. Den er da ogsaa et overordentlig talende Vidnesbyrd om, hvilken betydelig Rolle Kunsten spiller i det moderne Parisersamfund. Antallet af udstillede Arbejder er enormt og Interessen for dem fra Publikums Side ikke mindre stor. Under fem, sex tusind Numere har Salonkatalogen aldrig. At alt det skulde være virkelige Kunstværker, er nu naturligvis umuligt, saa meget mere umuligt, som Salonen ingenlunde er den eneste Afslæbsrende for Paris's aarlige Kunstproduktion. Ved Siden af den er der en Myr af andre separate Udstillinger; en halv Snes "Cirkler" med artistisk Tilsnit har hver deres, i Kunsthandleren Petits nye pragtfulde Lokale i Rue de SØeze er der ligeledes stadig Saloner i det Smaa, og Masser af enkelte Grupper eller Kunstretninger slaar sig hvert Øeblik sammen for at præsentere Publikum deres Værker, hvor de kan komme til det. Det hører snart til Umulighederne at opdage en eneste Dag Aaret rundt, da der ikke er mindst to eller tre offentlige Kunstudstillinger. Man faaer ligeoverfor denne umaadelige Produktion et Indtryk af, at hele Paris maa være en By af Malere. Svært skal det nu i Virkeligheden ogsaa falde at finde en Familie, hvor ikke idetmindste eet Medlem dyrker Kunsten. Er der ikke en Neveu eller en Fætter, saa er der i ethvert Tilfælde en Niece eller en Kusine eller en Tante. De er utallige disse ældre eller yngre Frøkener, der giver sig af med Pensel og Palet. Ogsaa de har den ene Udstilling efter den anden, paa hvilke der ikke maa komme Andet end Billeder malede af Damer. Det vil nu dog kun sige signerede af Damer, thi de Frøkener er kun faa, der ikke paa en eller anden Maade faaer fat paa en rigtig Maler, som de da ikke giver Slip paa, før han har "korrigeret"

deres Billede, hvilket næsten altid bliver ensbetydende med, at han gjør det Hele om. Alt det er Modegalskab og det ynkeligste Dilettanteri, der kan tænkes. Det holder ogsaa paa "Salonen" sit Indtog med Faner og klingende Spil; Halvparten af de sex tusind Numere har kun ganske overordentlig lidt med Kunst at bestille. Men det gjør Ingenting, de hjælper den alligevel; jo bredere Pyramidens Basis er, desto hjere naaer dens Spids i Vejret. Er der altid uhyre meget Daarligt paa Parisersalonen, saa mangler der heller aldrig Værker, der vil leve bestandigt ved Siden af det Bedste, som nogen Tid og nogen Kunstretning har frembragt.

[Illustration: Paa Salonen Vernissagedagen.]

Kan man saa fortælle Pariserne i, at denne Salon for dem er Hovedbegivenheden i Aarets Liv? En Maaned i Forvejen drejer den almindelige Konversation sig udelukkende om den, Bladene er fra Ende til anden Indiskretioner om den, Alle, som har det Mindste med Kunstnere at gjøre, maa spørre sig inde for ikke at blive flaaet ihjel af Nyhedsjægerne. Dagen, da den aabnes, eller rettere Dagen forinden, "le jour de vernissage", er en af de allerstørste Pariserdage, Oprindelig skulde det kun være Kunstnerne, der paa den havde Adgang til Helligdommen for at gjøre sig bekendte med, hvor deres Billeder var blevne ophængte af Komiteen, og for at lade dem faa det Overtræ af Fernis, som de ikke maa have, naar de indsendes til Bedømmelse. Men efterhaanden er det blevet "Tout Paris", der er med til den store Generalprøve. Har man nogensomhelst Pretensioner paa at høre til den Part af Befolkningen, der tæller, saa maa man vise sig paa "le jour de vernissage", det koste hvad det koste vil. Det er Titusinder, der paa den skaffe sig Adgang; hvorledes de faaer den, er en Gaade, men ind kommer de. Fra Klokken Elleve er alle Salene proppede fulde; man støder paa en Berømtthed for hvert Skridt, man gaar. Og Alle har uhyre travlt; man skal ikke blot se hinanden, men ogsaa Billederne. Naar man Klokken Et, To samles til Frokost hos Ledoyen eller i Moulin rouge, maa man kunne sige sin Mening om alle Hovedværkerne og kunne give Salonens Fysiognomi. Det er ved den med Vernissagedagen uadskillelige Rosbif og Saumon, sauce verte, mellem denne Mylr af Herrer med Rosetter og Damer i lyse Foraarstoiletter, som allesammen kjender hinanden og vexler Hilsener og Haandtryk og Indtryk, at Afgjørelsen træffes, om det er en daarlig Salon eller en af Mellemslagsen. Er det ikke der, at Priserne uddeles, saa er det dog der, at de Lykkelige udpeges, som kan vente sig dem. Flyver deres Navne paa Vernissagedagen fra Mund til Mund ved de smaa Borde i Ledoyens Have, saa kan de med rolig Samvittighed bestille Champagnen strax, saa er de sikre paa deres Medaille. Den Dom, Vernissagedagens Publikum fælder, bliver ligesaa sjældent underkjendt som Premiærepublikumets i Theatrene.

I sex, syv Uger efter Vernissagen er Salonen saa Paris's Centrum. Den fine Verden har ligesom i Thøåre français og Operaen sin bestemte Dag, Fredagen, da den samles der. For at den kan anstille sine Kunstbetragtninger uden at lides paa Ærmet af den store Mængde, koster Adgangen paa denne Dag fem Francs. Der er i den demokratiske franske Republik saa mange Inkonsekvenser, at man sagtens kan begaa den ogsaa. Man siger, at man har været nødt dertil; Tilstrømningen er i hele Udstillingstiden til daglig Brug saa stor, at Palaiet næsten ikke kan

rumme Publikum. Alle maa have været paa Salonen, for hvor man kommer hen, tales der ikke om Andet. Højest karakteristisk er det, at Aviserne, der kun uhyre sjældent kan faa Plads til med et Par Ord at omtale en nys udkommen Bog, allesammen fylder Spalte paa Spalte mange Numere i Rad med Kritiker over Kunstudstillingen. De skriver kun, hvad de er sikre paa bliver læst. Men de kjender deres Publikum, de veed, at deres Salonartikler hrer til det, der sluges. Som den franske bildende Kunst i vore Dage er et Hestehoved foran Literatur, saaledes er der heller ingen Tvivl om, at Interessen for den næst efter Theatersvæmeriet i hvert Fald er den af alle aandelige Interesser, der er stærkest og har bredt sig videst ud i det moderne Paris.

[Illustration: Bonnat]

LITTERATUR OG AVISER.

Nationalbibliotheket i Paris skal af Alt, hvad der trykkes i Frankrig og dets Kolonier, have et Exemplar tilsendt gratis. Lige ned til det mindste cochin-chinesiske Provindsblad og den obscureste Gadevise, der bydes tilfals i Bellevilles Baggyder, maa Alt, hvad der udgaar fra en Bogtrykkerpresse, aflevere denne Tribut. Det er paa den Maade muligt stadig at være fuldstændig paa det Rene med den litterære Produktions Omfang; Antallet af de litterære Fidsler kan opgives med samme Nøjagtighed som Antallet af de almindelig borgerlige. For Øeblikket belber de sig til lidt over 30,000 om Aaret. Det vil sige: med saamange Volumina forlger den lovbefalede Tribut aarlig Nationalbibliotheket, og Rang som Volumen faar Pjeser, Smaa- og Flyveskrifter først, naar de er slaaede sammen til et Bind paa nogle hundrede Sider.

En saadan Produktion er enorm; den naaer Millionen i Løbet af en Menneskealder. Og den langt overvejende Part af den udgaar fra Paris. Af ti franske Forfattere lever de ni i Hovedstaden, og selv de, der ikke gjr det, lader dog deres Bøger udkomme der. Forlagsvirksomheden udenfor den er rent forsvindende. Den indskrænker sig saa at sige til nogle provençalske Digtsamlinger i Avignon og Nîmes. Selv Byer som Marseille og Lyon giver sig ikke af med at trykke Bøger. Som alt Andet er ogsaa hele det litterære Liv centraliseret i Paris.

Men man mærker det i Grunden ikke synderligt. Literaturen gjr "grande besogne", men den gjr ikke stort Spræ Udkommer der et nyt Væk af Victor Hugo, af Zola eller Daudet, saa væker det Opsigt ganske vist og bliver en Begivenhed, hvorom Aviserne skriver, og hvorom de fleste Dannede taler. Men det er kun ganske, ganske enkelte Bøger, der har en saadan Evne til at samle Opmærksomheden og blive Dagens Løver. De fleste kommer til Verden i al Stilhed og gjr deres Karrière uden Allarm. En Roman kan være trykt og solgt i tyve, tredive tusind Exemplarer, uden at den har staaet nænt i et Blad, og uden at dens Existens noget Øblik har været et brændende Thema for Konversationen. Paris er ingen litterær By i den Forstand, at en Hovedpart af Befolkningens Interesse samler sig

om Litteraturen. Den er altfor stor, og den har altfor mange andre Sager at beskæftige sig med, til at den kan væ det.

Pariseren i Almindelighed læser heller ikke meget. Han gjør det, saalænge han er ung, før han endnu har taget alvorlig fat paa at bryde sig Bane. Fra den Tid medbringer han navnlig et yderst omfattende Bekjendtskab med den ældre Litteratur. Han kan sine franske Klassikere paa en Prik og har dem altid paa rede Haand til Citater. Men saa saare han træder ind i Livet som Mand, har han ingen Stunder lægger til Læring. Forretningerne, Kampen for at gjøre Karriere optager ham helt. Konkurrencen er saa uendelig; saer han ikke alle Evner og Kræfter og Tanker ind paa at byde den Stangen, saa gaar han tilbunds. Kun hvad der strengt kommer hans Gjerning ved, kan han beskæftige sig med. Og naar der endelig engang imellem bliver Raad til Hvile, er han for nervøts overanspændt til at kunne sløge den i Bløder. Rundt omkring sig har han Adspredelse nok, der ikke koster Besvæ. Desuden har han sine Aviser. Ved deres Hjælp veed han altid saa megen Besked om Alting, at han kan tale med. De diskuterer ikke blot Politik, de strejfer baade Historie og Naturvidenskaber og meget Andet ogsaa, og saa er de tidt baade aandfulde og underholdende. Pariserens Gjennemsnitstrang til belletristisk Fløde tilfredsstilles rigeligt af Bladenes Causerier og Romanstof. Ud derover strækker hans Læring sig ikke. Hans Kjendskab til den egentlige Litteratur skal man ikke stole paa, selv om han giver sig Mine af at have det; han har det kun paa anden Haand, gennem Referater af sine Damer.

De læser nemlig; de gjør det baade for sig selv og for Mændene med, og de gjør mere end det: de kjøber Bløder. Jeg gjorde engang i Selskab med en ParisØrinde en Rejse paa en Maanedstid. Der var megen Jernbanefart, og hun læste bestandig. Paa hver større Station, hvor Toget stoppede, var hun strax ude for at kjøbe Bløder; hun kunde konsumere tre, fire Stykker om Dagen. Da vi kom tilbage til Paris, gjorde vi op hvor mange hun havde anskaffet sig forudem dem, hun havde faaet tillaans af sine Medrejsende; hendes Bibliothek var under Rejsen blevet forlget med fem og tyve Bind, Det er allevegne i større eller mindre Grad Damerne, som den skjønne Litteratur lever af. Men i Frankrig er de ikke alene mere læselystne, de har ogsaa baade mere Otium til at læse og flere Penge til at kjøbe Bløder for end andetsteds. Og saa er de desuden nødt til at kjøbe.

Lejebibliotheker existerer ikke tilnærmelsesvis i det Omfang som for Exempel i Skandinavien og Tydskland, Læseforeninger og Læsemapper er Noget, man overhovedet slet ikke kjender til. Det er den ene store Hovedstøtte for det franske Bogmarked, den andener, at det har hele den civiliserede Verden til Opland; Paris exporterer godt og vel Halvparten af sin litterære Produktion. Paa den Maade forklares det, hvorledes en fransk Roman, der gjør Opsigt, kan trykkes i tyve, tredive, halvtreds, ja med enkelte af Zolas har man endogsaa set i hundrede Oplag, mens selv tydske Forfattere, der er saa populære som Spielhagen og Heyse, i Regelen maa nøjes med fire, fem af samme Størrelse.

[Illustration: Emile Zola]

Dette betydelige Salg gjør, at i Frankrig en Forfatter, der har noget Talent; kan leve frit og uafhængigt af sin Pen. Men det er ogsaa Alt. Skriver han ikke for Theatret, der kan blive en Guldgrube, og gaar han

heller ikke i Tjeneste hos Journalistiken, der aabner ham Vejen til Meget, bliver hans Position vanskelig mere end netop taalelig. Som Kunstneren er han paa ingen Maade situeret. Hverken "la vie mondaine" eller Regeringen tager ham under Armene. Han er ikke i Mode. Atter her kommer det karakteristiske Træk hos Franskmændene igjen, at de kun kan passionere sig for hvad der gjør Indtryk paa deres Sandser, hvad der kan blive et Skuespil for dem. Det kan Malerierne, fljede sammen til store Udstillinger, hvor man flokkes som i Theatret, men det kan en Bog aldrig. Desuden har Kunstneren visse selskabelige Fortrin, som Forfatteren i Regelen mangler. Han kan gjøre Fruen Forænger med sine Skitser, han kan tegne Portrætter og Karrikaturer af Selskabet, han er som oftest livlig, glad, underholdende og meddelsom, Forfatteren derimod optaget af Bogen, hvormed hans Tanker sysler, indesluttet, langt mere tilbøjelig til at gjøre lagttagelser og gjemme sit Vid til sit Arbejde end til at tynde det ud i selskabelig Elskvædighed og Aandfuldhed. Hvad Pariserne siger om Zola: at han er en ren Bjørn i en Salon, omtrent det Samme kan der siges om Hobetal af deres moderne Forfattere. Derfor holder man sig til det Talent og den Esprit, som man finder i deres Bøger, og bekymrer sig ikke synderligt om dem som Mennesker. De forlanger ikke bedre; de har paa den Maade deres Ro og Frihed til at arbejde. Der er kun den mindre behagelige Omstændighed ved det, at ogsaa Regeringen gaar i Modens Spor og lader dem sejle deres egen St. For Malerne har den École des beaux-arts og Prix de Rome og Salonen og Kjøbet af deres Billeder til de talrige offentlige Gallerier, for Forfatterne Ingenting, højst engang imellem en lille Bibliothekarpost paa et Par tusind Francs. Understøttelser paa Statens Budget til Litteraturen eksisterer ikke i Frankrig. Akademiet uddeler vel aarlig tresindstyve tusinde Francs under Form af Prisbelønninger for de bedste til det indleverede Arbejder; men Akademiet er en fuldstændig privat Institution, dets gode Gjerninger kan Staten ikke tage sig til Indtægter. Den interesserer sig nu engang ikke for Forfatterne, den viser det allerbedst ved Fordelingen af sine Æreslegionskors. For hvert, der gives til dem, gives der fem til Malerne; mellem disse er der ganske unge Mennesker paa nogle og tyve Aar, der er dekorerede, Forfatterne maa helst have graa Haar, før der tækes paa dem. Victor Hugo er endnu kun Officeer, Mange, hvis Navne Aar igjennem har været paa Alles Læber, ikke engang Riddere.

[Illustration: Akademiet og Pont des Arts.]

Udenfor Selskabets og Regeringens Opmuntringer er der jo ganske vist nok en anden. Der er den fornemme, kuplede Bygning ligefor Pont des Arts, Uddelighedstempleet for de fyrretyve Akademikere, Men ogsaa dets Glorie er som saa mange andre blegnet svagt med Tiden. Der har efterhaanden i de privilegerede Lærestole siddet Rækker paa Rækker af Folk, hvis Adkomst til Pladsen var saa tvivlsom, at man nu seer Talenter af anden og tredje Rang frabede sig den Ære at værges ind i Kompagniet. Positionen, som det skulde skaffe sine Medlemmer, kan i vore Dage næsten kaldes rent illusorisk. Mellem ti tusind Parisere vil man knap finde en, der kan saameget som blot nævne Navnene paa alle de Fyrre. Balzac fik engang i et af sine mange penge- og modløse Øeblikke det Raad af sin Forlægger: at forbedre sin Situation og sin Popularitet ved at bejle til en Plads i Akademiet. "Det vil ikke skaffe mig een Læber til og endnu mindre en Kjøber," svarede Digteren, "Vil jeg være læst, maa jeg gjøre mig til

Deputeret; det er den eneste Vej, man har til Popularitet i Frankrig." Han tænkte i Virkeligheden ogsaa en Stund paa at blive det, men det lykkedes ligesaa lidt for ham som for den gamle Dumas.

Havde han levet i vore Dage, vilde han have gjort sig til Journalist, og han vilde da uden Besvær kunne være kommen saa højt tilvejrs paa Lykkens grønne Gren, som han lystede. Aviserne slaar Litteraturen ihjel, plejer man at sige. Det er et Postulat, der i høj Grad trænger til Bevis. Sikkert er det i hvert Fald, at Forfatterne slaar de ikke ihjel. De rækker dem i Frankrig materielt en hjælpende Haand af den allerstørste Betydning, og en Haand, der med Begjærlighed gribes af Alle. Selv om en Bog, i hvilken der er Talent, uden Vanskelighed opnaaer flere Oplag, tjenes der dog ikke Kapitaler paa den, Forfatteren honoreres i Frankrig med en vis Sum for hvert trykt Exemplar. Den er i Almindelighed fyrretyve Centimer, og yderst sjældent over halvtreds. De franske Bøger er saa billige, Trykningsomkostningerne saa store, at Forlæggeren ikke kan betale mere. Oplaget er paa femten hundrede Exemplarer, og Forfatterens Indtægt for et enkelt kun mellem sex og halvtreds hundrede Francs. Naar der kommer hundrede, som af Zolas "Nana", saa løber det jo ganske vist op. Men hvor mange Gange sker det, uden at Skandalen hjælper med dertil? Selv den mest renommerede og mest læste af alle moderne Romanforfattere, Daudet, selv en saa fabelagtig populær Skribent som Jules Verne naaer kun sjældent de halvtreds. Lad det nu ogsaa repræsentere en Sum paa fyrretyve tusind Francs, saa maa man jo dog huske paa, at det er et Maximumstal. Fem, sex Oplag er allerede ganske pænt for en almindelig Roman. Men med Indtægterne af dem vilde det falde grumme haardt for en Forfatter at leve i det dyre Paris. Han har imidlertid ogsaa andre Ressourcer. Før hans Fortælling udgives som Bog, trykkes den som Feuilleton i en Avis, og den betales ham der med mellem tyve Centimer og en Franc Linien.

Feuilletontrykket bliver flgelig for de mindre bekendte Forfattere tidt Hovedsagen. Det bryder derhos Begynderen Vej. Der findes i Paris en halvhundredes Dagblade, som hver har Behov for fem, sex Romaner om Aaret, ikke at tale om den mylrende Mængde af literære Uge- og Tidsskrifter. Af Oversættelser ser man højst en hvert andet Aar; den debuterende Forfatter kan altsaa i Regelen ikke have Vanskelighed ved at faa sit Arbejde anbragt i en eller anden Avis. Har det staaet trykt der, findes der altid en Forlægger, der er villig til at udgive Fortællingen som Bog; Publikummet er tilstrækkelig stort, til at Afsættningen stadig stiger, jo mere bekendt Arbejdet bliver.

[Illustration: Alphonse Daudet.]

Til Feuilletontrykket får Bogudgaven kommer yderligere de mange senere Reproduktioner i Provindspressen. De omtrent to tusind Provindsaviser skal have Romanstof ligesaa vel som Pariserbladene, og heller ikke de kjender til Oversættelser som Udvej. Det er da for alle Parter blevet indrettet yderst praktisk. Bladet kan aftrykke hvilken som helst Bog det ønsker imod at betale den Honorartaxt, hvorom det engang for alle er blevet enigt med "Société des gens de lettres". Dette Selskab modtager et Exemplar af alle periodiske Skrifter, der udkommer i Frankrig og dets Kolonier, kontrollerer Reproduktionen, indkasserer Honorarerne og fordeler dem ved hver Maanedes Slutning til sine Medlemmer. Taxten for et

saadant Aftryk er ganske vist meget billig, undertiden ikke hundrede Francs engang, men der er saamange smaa Bæke, at de alligevel til Slutning gjr en Aa. Det hrer ingenlunde til Sjeldenhederne, at en Roman bliver trykt i over hundrede forskellige Provindsblade. Kun tillades den saakaldte Fraklipningsmethode naturligvis ikke; det er en Uskik, der overhovedet ikke kjendes i Frankrig.

Til at tage mod den Haand, Dagspressen saaledes byder den rene Literatur, anser ingen fransk Forfatter sig for fornem. Endogsaa de stlrste af dem bringer ikke blot deres Romaner til Aviserne, de gjr sig til stadige, saa at sige daglige Medarbejdere. Zola var Theaterkritiker ved "Voltaire" endnu efter at have skrevet "L'Assommoir", i "Le Temps" Redaktionsstab findes Navne som Legouvø, Scherer og Jules Claretie, i "Debats" John Lemoinne, Cuvillier-Fleury, Paul Leroy-Beaulieu og adskillige Andre, der er i hele den franske Skjnliteratur ikke een fremragende Personlighed, som ikke har væet mere mere eller mindre næt knyttet til "Figaro", der er mellem alle de yngre Romanforfattere i Vden--ja, man kan gjerne tage selv de lyriske Digtere med--næppe nogen, som ikke samtidig er Journalist. Indtægtssprgsmaalet spiller derved ikke den afgjrende Rolle alene. Det er et Løkkemiddel ganske vist, thi Pariserbladene betaler godt. Den flrste Artikel i "Figaro" honoreres aldrig med under to hundrede Francs, og tidt med mere, naar det er et sædig fremragende Navn, der staar under; bekjendte "Kroniklrer" som Albert Wolff eller Aurelien Scholl faaer tredive tusinde Francs aarlig for et Par ugentlige Artikler, en Gage af ti, femten Tusind kan betragtes som Minimum for en Journalist med noget Talent. Men det Væsentlige, der samler alle Evner omkring Dagspressen, er dog den indflydelsesrige Stilling, den Dag for Dag mere og mere kommer til at indtage.

Pariserbladene har ikke den Position overfor den store udenlandske Politik som de engelske Aviser, det er ganske vist; de staar i saa Henseende tilbage selv for betydeligere tyske Blade. Det kan ikke væe Andet, de har lige til den senere Tid ladet Udlandets Forhold ligge hen uden at beskjdige sig med dem. Interessen for dem er hos Franskmdene flrst bleven vakt efter Krigen og er endnu ingenlunde overvæes stor. Desuden tillader et Pariserblads Økonomi ikke de umaadelige Udgifter, som Kolleger paa den anden Side Kanalen kan offere for at væe velunderrettede. De engelske Blade er faa og har en enorm Udbredelse, de franske derimod snart utæelige. Saa saare en Politiker i Frankrig er begyndt at spille en Rolle, maa han have sit eget Organ i Pressen. Abonnentkredsen bliver derved nrdvendigvis meget indskræket. "Figaro", der trykkes i 60,000 Exemplarer, er en Undtagelse, i Regelen kan selv de ansete Pariserblade ikke gjre Regning paa et Oplag af mere end mellem ti og tyve tusind. Dertil kommer yderligere, at deres Avertissementer er saa godt som ingen, mens en Avis som "Times" derimod har alle sine Udgifter dækkede med mindre end Halvparten af, hvad det tager ind ved sine Annoncespalter. Den ligesaa hurtige som detaillerede Velunderrettethed om Alt, hvad der passerer hele Verden over, der er de engelske Blades Hovedstyrke, kan Pariserpressen ikke byde, fordi den hverken har Læsekreds eller Plads eller Pengemidler dertil. Den gjr i de senere Aar ogsaa i saa Henseende betydelige Anstrengelser; de udenlandske Korrespondenters Antal stiger stadig--medens der saaledes flr Krigen kun var tre Pariserblade, der havde faste Korrespondenter i Berlin er der nu

mindst et Dousin--og Blade som "Temps", "RØpublique française", "Debats" eller endogsaa "LibertØ" sger bestandig at gjtre sine Læere Rede for Alt, hvad der hæder i Udlandet af Betydning. Men Mangt og Meget skal alligevel forandre sig, flr de paa dette Omraade kan naa deres engelske Kolleger.

I alle Spørgsmaal, der angaar Frankrig selv, er de franske Blade derimod baade bedre betjente og har sttrre Magt end noget andet Lands Presse. Som Franskmaedene er fldte Talere, er de ogsaa fldte Journalister. Adskillige af deres mest udprægede Nationalejendommeligheder kommer dem herved tilgode, flrst og fremmest deres klare Logik og deres Aversion mod al unndvendig Brede. Hvad de har paa Hjerter, forstaar de, baade naar de skal forklare det med Ordet og med Pennen, at samle i et springende Punkt, i en Frase maaske undertiden, men i ethvert Tilfælde i en Frase, der slaar ned. Dette springende Punkt bliver Centrum i deres Journalartikel som i deres Tale. Omkring det bygger de, for at belyse det, akkurat saa meget op af Fakta, Argumenter og Konklusioner, som der er ndvendigt, for at det ret kan glittre og finkle, og de slutter af, mens de spillende Blink endnu holder Læerne fangne. Artiklen er gjennemsigtig fra Ende til anden, den væker intet Hovedbrud, og man taber intetsteds Traaden. Naar man er fædig, staar dens Tanke anskuelig og klar for En, og Alt, hvad der kan ligge i den af Interesse er kommet helt til sin Ret. Denne Evne til at skrive, udviklet som den er det i Frankrig til formelig Kunst, kan ikke Andet end betydeligt forlge Indflydelsen, som Pressen altid maa lve i et Land, hvor den er den almindelige Stemmerets Tolk, hvor Diskussionen er ubegrædet fri, og hvor alle Talenter kappes om at yde den deres Assistance. Journalistiken er i det moderne Frankrig den Vej, som sikkest og lettest flrer enhver rgjerrighed til Maalet. Fra Avisernes Redaktionskontorer staar Drene aabne paa vid Gab til alle Statens hverste Poster. Deputerede, Præfeker, ministerielle Embedsmæd, selv Ministre og Gesandter væges ud mellem Journalisterne. Thiers begyndte sin Karriere i Pressen, og siden ham er der saa at sige ikke en af de Republikens Mæd, der har styret Landets Regering, som ikke oprindelig er kommen sammesteds fra. Selv Jules Ferry skylder en Ræke Artikler i "Temps": "Les comptes fantastiques d'Hausmann" sin Notoritet. Bladene er simpelthen en Forskole til Magten; undertiden bliver de endogsaa en Retraite fra den. De har væet det for begge den tredje Republiks to mest fremragende Politikere, for Gambetta, der umiddelbart efter det store Ministeriums Fald navngav sig som Leder af "RØpublique française", og for Jules Simon, der som Direktør for "Gaulois" daglig selv skrev Artikler i Bladet. Det er Trae, der tilstrækkelig tydeligt karakteriserer Pressens Position i det franske Samfund.

Medaillen har imidlertid ogsaa sin Revers, Pariserbladene nyder en høj Grad af Anseelse, og de gjr det med Grund, fordi den Sum af Dygtighed, der offres i deres Tjeneste, er ganske overordentlig stor. Men de drager sig stundom denne Anseelse og Indflydelse til Indtægt paa en Maade, som kaster betædelig Skygge over dem. Materielt er de ikke stillede under de gunstigste Forhold. Deres Budget udviser aldrig færre Udgifter end fem, sex hundrede Tusind Francs om Aaret, og for enkelte af de bedst betjente kan Summen endog lbe op til over en Million. Det kan kun meget faa tage ind ad reglementeret Vej. Andetsteds er Bladenes Hovedsttte Avertissementerne; i Paris spiller denne Indtægtsskilde kun en forholdsvis

underordnet Rolle. Mens Antallet i England af Industridrivende, der indrykker Annoncer i Aviserne, er over fire Millioner, kan det i Frankrig kun sættes til nogle faa hundrede tusind. Pressens Publicitet er dyr, mener de; dens Læsekreds saa spredt, at de for at have noget Udbytte af deres Avertering maatte gaa til en hel Uendelighed af Blade. De foretrækker da at hjælpe sig paa anden Vis, ved Gadeopslag, ved Uddelingen af Adresser eller allerhelst ved splinternye Opfindelser, der rigtigt kan tiltrække sig Opmærksomheden. Fremgangsmaaden, der følges af en Ekviperingsforretning "Old England" paa Boulevard des Capucines, er i saa Henseende meget betegnende. Dag ud, Dag ind ruller fra Morgen til Aften en halv Snes yderst ejendommelige Kjøretøjer med dens Adresse rundt i Gaderne. De er rødmalede og seer ud som store Skildpadder, kun lige Hestens og Kudskens Hoved stikker op af den enorme, rullende Skal. En saadan Kuriositet kan Ingen undgaa at lægge Mærke til, og koster den end noget mere end Bladannoncerne, hjælper den dog ogsaa ti Gange bedre end de. Dernaft er de franske Blades Afsætningsmaade uheldig. Kun faa af dem har en fast, solid Abonnentkreds; Gadesalget fra Kioskerne er det betydeligste. Der er Pariseraviser, der af hele deres Oplag paa ti, tyve tusind Exemplarer knap afsætter fem hundrede ved Abonnement. Resten spredes gennem Kiosksalg, men det kan variere med flere Tusinde; man er saaledes aldrig i Stand til at beregne Oplaget, og hvad man vinder den ene Dag, taber man den næste. Af Paris's omtrent elleve hundrede Dagblade og periodiske Skrifter er der næppe mere end godt og vel et hundrede Stykker, der kunde vedblive at bestaa, hvis de skulde leve af, hvad Pressen ellers ordinært plejer at leve af. Den faaer i Frankrig ikke en Skillings Tilskud af Regeringen; der existerer ikke Skygge af Reptiliefond, den eneste Begunstigelse, der vises ministerielle Organer, er Forsyning engang imellem med interessante Nyheder. Men den har et helt andet udtømmeligt Fond, den har Børsen, den har "Finanserne" at stutte sig til. Den sætter sin Indflydelse, og den faaer den glimrende betalt.

Der er i Paris omtrent hundrede bekjendte Bankinstitutioner. Mindst de firsindstyve af dem lever udelukkende paa Spekulationsforretninger, og kun en eneste, "Banque de France", befatter sig slet ikke med dem. Saadanne Spekulationer kan selvfølgelig ikke færes igennem uden stor Publicitet, og uden at deres Ros idelig og idelig trompetes ud gennem Aviserne. I den daglige eller ugentlige Finantsoversigt har da hver Bank sin Linie eller sine to, tre, fire Linier, hvor dens Aktiers Stigning stadig bebudes, hvor dens Kurser erklæres for faste eller saadant Noget, og for det betaler den sine to, tre, fire tusind Francs maanedlig, alt efter det paagjældende Blads Betydning. Det er Forklaringen af, hvorfor ethvert periodisk Skrift i Paris, litterære Ugeblade, videnskabelige Tidsskrifter, Kunst- og Modeblade, ja lige ned til Organer for Skomagere og Portnere, allesammen har deres Finantsbulletin. Den er _nervus rerum gerendarum_ i det Hele, det er den, der kjøbes for, det er den, der betaler. Forretningen kan drives svært i Vejret; af "Figaros" Finantsspalter har Bladet selv ganske vist ikke mere end halvtredie hundrede Tusind Francs om Aaret, men Selskabet, som man har været saa uforsigtig at forpagte dem paa Aaremaal, tager to Millioner ind. Det er nemlig ikke blot den daglige lille Reklame, der kaster af sig. Hver Gang en ny Emission skal finde Sted, hver Gang et nyt Foretagende skal grundlægges, hver Gang kort sagt Bankerne trænger til Publicitet efter en stærre Maalestok, maa de ogsaa betale store Summer. Ved en Emission for

et Par Aar siden af 500 Millioner Obligationer fordelte "Crédit foncier" tolv Millioner mellem Bladene. Hver nok saa ubetydelig Avis havde herved en Renindtægt af 12--15,000 Francs, de større, mere udbredte Blade det Dobbelte og Tredobbelte. Man kan uden Overdrivelse regne, at der i de sidste sex Aar er blevet indført mindst for fem, sex Milliarder nye Vædpapirer paa Pariserbørsen. Af dem allesammen har Bladene faaet sendt deres rigelige Part "til Anmeldelse".

Og saa er det desuden ikke alene Børsen, som Aviserne har gjort tributpligtig. "Figaros" Reklamekonto udviser en aarlig Nettointægt for Bladet af herved tre Millioner Francs. Alting betales der. Der er ikke et Nummer, i hvilket den, der forstår at læse mellem Linierne, ikke finder mindst een Artikel, som er skreven for Penge. Reklamerne for de store Handelsforretninger er gjennemsigtige nok; dem kan Enhver opdage, men de gjør dog deres Virkning alligevel. Publikum har nu engang en mærkelig overtroisk Respekt for, hvad der har været rost i Avisen, om det saa er Sægeren selv, der har skrevet Rosen. Ved Siden af disse Handelsreklamer er der imidlertid mangfoldige andre. Bladomtalen er nødvendig for Enhver, der vil komme ovenpaa i den parisiske Kamp for Livet. Naar en ny Bog engang imellem anmeldes, har Forlæggeren i Regelen betalt derfor. En ny musikalsk Stjerne kan ikke dukke op paa Pariserhimlen, uden at den først har konstateret sin Glands med Guld, læst i Bladenes Kasse. Det er ikke nok at have Talent, Talenter er der ingen Mangel paa i en By som Paris, man maa ogsaa have et Navn. Naar man har naaet det, tjener man Millioner, men for at faae Navnet skal der ikke blot meget Talent til, men ogsaa mange udlagte Penge. Selv de alvorligste Pariserblade kan ikke sige sig ganske fri for at være inficerede af Reklamesmitten. De egentlige Boulevardblade har den gjennemsyret fra Ende til anden. En Part af deres talrige Redaktionsstab er ikke Andet end Reklameagenter. De faar deres Gage for Artiklerne, de skriver, men den er kun nogle faa hundrede Francs om Maaneden. Ikke destomindre tjener de Tusinder, Resten kommer ved "les affaires", det vil sige ved de Reklamer, de skaffer Bladet, og af hvilke der betales dem fem og tyve Procent. Hvert Blad har sin Administrationsdelegerede, der omhyggelig bekiger alle Notitser, før de kommer i Avisen, for at undersøge, om de ikke skulde skjule et eller andet anbefalende Ord, der, hvor fortjent det end kunde være, alligevel falder indenfor det parisiske Reklamebegreb og følgerlig maa vejes op med Guld ved Kassen, før det kan faae Lov til at passere. Da Sauvages Fideby indviede en Statue af den geniale Opfinder, maatte den betale hvert af Boulevardbladene tusind Francs for at omtale Festen. Byen var et Badested, og Festen lokkede Folk til dette, følgerlig blev Sagen strax klassificeret som Reklame. Paa den Maade er det, at de elleve hundrede Blade i Paris allesammen kan leve, paa den Maade er det, at deres Ejere og Ledere kan holde fyrstelige Landsteder som Girardins i Enghien, paa den Maade endelig er det, at ogsaa indenfor Litteraturen den fordums Bohømientype fuldstændig er forsvunden. Den har i hvert Fald skiftet Ham, saa den ikke er til at kjende igjen. Bohømien'erne fra Firs drømmer ikke og sulter ikke, de gjør ingen gale Streger, de "gør Forretninger". Ovre i Quartier latin har de sunget Visen, som nu er moderne der:

C'est vingt-cinq francs, c'est vingt six francs,
C'est vingt-sept francs cinquante,
C'est ça qui est le vrai bonheur....

Da de vandrede over Vandet og bragte Boulevardbladene deres første litterære Fantasier, har man rystet paa Hovedet af dem og givet dem Kursus i Aartiets store Visdom: _Il n'y a que les affaires._ Nu, saa har de lært at tude med de Ulve, de er iblandt. De gaar ikke paa Knejper, de gaar paa Børsen, de skriver ikke Vers, de skriver Reklamer; det betaler sig bedre.

Men disse Bohømien'er i nye Klæder er kun Marodrer ved Journalistikens store Armee. Den har en Elitegarde af Kombattanter, hvis Dygtighed præger hele Hæren. Og paa samme Vis gik man Uret i at tillægge det Ormstukne ved Pariserpressen altfor overdreven Betydning. Det er en Sygdom, der er kommen naturligt, næsten uundgaaeligt i Følge med det moderne Parisersamfunds overdrevne Jagten efter Guld. Den egentlige Redaktion er desuden, undtagen ved enkelte Boulevardaviser, overført af Reklamevæsenet. Det er en Forretning, som drives af Ejeren og hans Agenter, som beriger ham, og som tillader ham at betale Bladets Stab af Kapaciteter. Var "Finanserne" der ikke, vilde han ikke kunde samle alle de Penne, der nu gik Pariserpressen til den, som idetmindste med Hensyn til Talent staar uovertruffen i Verden. Det gaar her som allevegne: Lys og Skygge følges ad og hænger uadskilleligt sammen.

PARIS SOM THEATERCENTRUM.

I.

Hvor mange Komedier har I i Frankrig? lader Voltaire Candide spørge.--Fem, sex tusind, svarer Abbeden.--Det er mange, siger Candide, men hvor mange af dem er der gode?--Femten, sexten, lyder Svaret.--Det er mange, siger Martin.--Abbeden kunde i vore Dage trøstigt flje et Nul til begge Tallene. Sandt nok: Forholdet mellem dem blev ikke større derved. Men det behøves heller ikke; Martin har Ret, det er stort, som det er. Frodigheden i det franske Theaters Værd er uendelig, og de gode Frugter, den sætter, i hvert Fald saa mange, at intet andet har fler at byde paa. Her mere end noget Sted kan man kun maale ved Hjælp af Paralleler.

Paris er den By i hele Verden, der har flest Theatre. Hver Aften kappes fyrretyve store Skuespilsale om at drage Publikum til sig. De er oftere helt end halvt fulde; de tager over tyve Millioner Francs ind om Aaret, det vil sige i Gjennemsnit mere end en halv Million hvert. Deres Repertoire leveres udelukkende af Frankrig selv, og der er aldrig Mangel. Er end ikke denne Syndflod af Komedier lutter Mesterværker, saa er de dog af den Beskaffenhed, at Pluraliteten fra Paris gik Rejsen over den ganske civiliserede Jord. De bliver spillede paa de største Nationalscener og i de mindste Provindsbyer, og allevegne er det væsentlig kun dem, som Folk vil se. Rejsende kommer fra alle Kanter til Paris med det Hovedformaal at gaa paa Komedie. Selv det mindste Parisertheater har sine fremragende Kræfter, og dog bliver der saa mange betydelige Talenter tilbage, at de maa tage baade Europa og Amerika til

Opland og sprede sig i rejsende Trupper der. Hvor de franske Artister kommer hen, selv i Lande, hvor deres Sprog ikke forstaas, fylder de Huset. Deres Portrætter sættes i hver Fløkke, hvad der gaar for sig paa de parisiske Scener, bliver Begivenheder, som refereres af Alverdens Aviser, og som alle vegne interesserer.

Denne den franske dramatiske Kunsts exceptionelle Position er et Resultat af mange Ting. Først og fremmest beroer den naturligvis paa sædige Anlæg hos Nationen. Germanerne med deres Tankes vide, vage Horisonter, med deres stærkt udviklede Følelsesliv og deres Trang til at spejle Tilværelsen i Abstraktioner, de bliver i deres Digtning overvejende Lyrikere. Franskmændene derimod med deres store Sands for logisk Klarhed og Koncentration, Franskmændene, hos hvem en let Esprit erstatter den fuldstændig manglende Sentimentalitet, hvis Øne ikke ser vidt, men som opfanger den Verden, der ligger lige for dem, med Fotografobjektets Nøjagtighed, de faar ganske naturligt deres Force ikke som Poeter, men som Komedieforfattere. De er et gammelt Kulturfolk, der gennem Aarhundreder har flitt sig som en mægtig Nation, der har været vant til at træde op og gjøre sig gjældende. Det har givet dem den Sikkerhed og Smidighed over deres Person, der skaber Selskabsmænd og Skuespillere.

Saa kommer dertil den store Tradition, Sammenhængen i den franske dramatiske Kunsts Udvikling. Det er en Kjøde, der fortsætter sig med Led ved Led uden Afbrydelse. Thøare français holdt sit Tohundredeaarsjubelæam med Grund. Det er stadig i den Grad Molières Hus, at man endnu der spiller hans Komedier med Træbe opbevarede fra Læere til Elev ned gennem snart en halv Snes Generationer. Paris har i Konservatoriet sit Skuespilleruniversitet, hvor alle unge dramatiske Talenter maa tage deres Examiners, før de kan blive til Noget. Har de ikke gaaet den Skole igjennem, har de ikke der ved Siden af naturlig Begavelse vist, at de forstaar deres Metier, at de har lært det, som kan læses i deres Kunst, saa kan der for det Første ikke være Tale om, at de faaer Anstæelse ved nogen af Nationalscenerne, og saa tager heller ikke de nogenlunde ansete private Theatre imod dem. Baade i Skuespilkunsten og i den dramatiske Digtning forlanger Franskmændene først og fremmest teknisk Færdighed. Men det vil i Virkeligheden kun sige, at de forlanger Sammenhæng i Udviklingen. De forlanger, at hvert nyt Talent skal bygge videre paa den Grund, der allerede eksisterer; jo højere han kan bygge, desto bedre, men klatter hver Enkelt sine Murstumper op for sig hist og her, saa bliver det i Tidens Løb kun en Bunke spredte Ruiner. Fortsætter Efterfølgeren derimod sin Forgævers Væk, saa kommer der til Slutning en Bygning ud deraf, hvori der er Helhed og Skjnhed, som bliver staaende, og som vækker Beundring. Det er en saadan Bygning, det franske Theater er blevet til.

Ved Siden af den Betydning, Traditionen har, ved Siden af Franskmændenes Evne til at skrive og spille Komædie, er der dog ogsaa en tredie Hovedgrund til, at deres dramatiske Kunst er naaet saa højt i Vejret. Den er i endnu større Omfang end noget andet Udslag af Nationens Liv centraliseret i Paris. Tydskland har Snes af Theaterbyer, til hvilke Interessen stykkes ud, hvor Kræfterne fordeler sig, og hvor Kæppestriden spredes, Frankrig samler Alt i Paris. Selv Provindsstæderne med to, tre hundrede tusind Indbyggere bliver ikke Konkurrenter. De har deres

Theatre, der endogsaa tidt subventioneres af Kommunen, men det er og bliver Provindsscener uden Selvstændighed. De faaer udelukkende deres Repertoire fra Paris. Marseille har nogle enkelte Gange gjort Decentralisationsforslg og opffrt nye Stykker af indfødte Forfattere, men disse Forslg har bestandig havt det ynkeligste Resultat. Nogen virkelig fast Trup af Skuespillere findes heller ikke udenfor Hovedstaden. Selv ved de største Provindstheatre skifter Selskabet hvert Aar; de unge Talenter, der en Sæson ikke har kunnet faa Ansættelse i Paris, finder sig i at udvandre for kortere Tid, men de har altid Hjemlængsel, og saa saare Lejligheden tilbyder sig, ombytter de gjerne endog en Førsterangsposition i Provindsen med det beskedneste Engagement ved et Parisertheater. Dermed er det imidlertid endnu ikke nok. Paris er i Færd med paa Theatrets Omraade ligefrem at afskaffe Provindsen og erobre den som umiddelbart Opland under sig. Naar et nyt Stykke har gjort sædlig Lykke paa en af de parisiske Hovedscener, tilkjlber en Direktør, der ligger ledig paa Torvet--og de mangler aldrig i Paris--sig af Forfatteren Eneret til Opffrelse i Provindsen. Ved de forskjellige Theatre laaner han Artister, som man i Øeblikket ikke har Brug for. Da Repertoiret som oftest er det samme Maaneder i Træk, er bestandig en Part af Personalet ubeskjæftiget, og den overlader man gjerne for derved at formindske sine Udgifter. Han sammensætter sig saa af disse Laan et Selskab, indstuderer Stykket, ofte under Forfatterens personlige Ledelse, og gjfr med det Tournøe rundt i hele Landet. Eller ogsaa er det en af de store Stjerner i Væden, der benytter den samme Fremgangsmaade, tager nogle Maaneders Ferie ved sit Theater og i den Tid viser sig for Provindsen i sine Glandsroller. Skuespillerinder som Judic, Variøtøs uforlignelige Vaudevillesangerinde, har i sin Kontrakt med Theatret en udtrykkelig Bestemmelse om, at hun i to Maaneder ved Midvintertid skal væ ude af Repertoiret for at kunne rejse i Provindsen. Efterat de var bragt i Mode af selve Thøåre français Senior Got, er det nu sædlig hende, der har givet de moderne Rundrejser af Parisertrupper et umaadeligt Opsving. De slaar de lokale Theatre ihjel; Lyon med sine halvfjerdehundrede tusinde Indbyggere er kommen saa vidt, at Municipalraadet ikke kan finde Direktører til de to Theatre, det subventionerer. For Provindsbeboerne kan det væ ubehageligt, men den dramatiske Kunst selv faaer en umaadelig Lfftestang i denne stadig større og større Koncentration i et eneste straalende Brædpunkt, hvor alle Kræfterne, al Interessen, al Glandsen hobes op. Kunsten er nu engang aristokratisk. Den kan ikke ffre tarvelig Borgerexistens i smaa Flderativrepublikker, den trækker til et stort Kongedømme med et glimrende Hof, hvor den er _en vue_, hvor dens Turneringer bliver Fester og dens Sejre Triumfer. Først da er den i sit rette Element, først da har den Solen over sig, der kan folde alle dens Evner ud i Blomst. Men et saadant Hof for Theatret er det moderne Paris og bliver det daglig mere og mere.

[Illustration: Thøåre français's Senior: Got.]

II.

Opffrelsen af et nyt Stykke paa en af Hovedscenerne eller blot paa en af dem, der har Renommøe som "parisiske", er en Begivenhed i Byens Liv. Saasnart en saadan "Premiære" nærmer sig, kommer Alverden i Bevægelse. At faa Adgang til den er næst efter Æreslegionskorset det højeste Maal, der kan sættes for en parisisk Ærgjerrighed. Ingen Anstrengelser er for

titaniske, ingen Offre for enorme, naar en Premire-Billet kan blive Resultatet af dem. Man bestormer Forfatter og Direktør og Skuespillere, man farter rundt og smigrer sig ind hos deres Venner og Venners Venner, man lover deres Leverandører sin Stgning, man bestikker deres Tjenestefolk, man gjør det Utrolige for at komme i Besiddelse af en saadan Billet. Den er nemlig mere end Adgangskortet til en Fornøjelse, den er et Slags Adelsdiplom, der rangerer En ind i den lille Kreds af nogle faa hundrede Privilegerede, som tber i Millionbyens Menneskehav. Først naar man hører til Premire-Publikummet, er man "Nogen" i Paris.

Til en første Forestilling er der ikke Tale om at kjbe sin Billet. Billetkontoret lukker slet ikke op, og det modtager heller ikke Bestillinger. Theatret har sine Lister, hvorpaa man maa staa for at komme med, og det er om at blive indskreven paa dem, at det drejer sig. Først er der _"la feuille du service de la presse"_. Bladene har i Paris ikke permanente Frikort til Theatrene. De kan til de ordinære Forestillinger indsende en af Chefredaktøren underskreven Begjng om Pladser, der da i Regelen altid stilles til Disposition, naar de haves. Ved Siden deraf har de Medarbejdere, der staar i nrnere Forhold til Theatret, en lignende Ret, og endelig sendes der til alle Premirer hver af Hovedaviserne en eller to "Fauteuil d'orchestre". Ugeblade og andre mindre udbredte eller mindre indflydelsesrige Blade faaer først denne "service" til den anden Forestilling. Men de strre Aviser er mange i Paris, allerede Fribilletterne til dem fylder en betydelig Part af Huset. Saa er der det Publikum, hvis Nrvelse Theatret selv af andre Grunde sætter Pris paa, det vil sige de store Berømtheder i kunstens, Litteraturens og Politikens Verden. Ogsaa dem sendes der Indbydelser til Premiren som til en anden stor, offentlig Fest. De pynter Salen, og ethvert Theater, der estimerer sig selv, lader sig det ved sine første Forestillinger være magtpaaliggende at kunne fremvise "en smuk Sal". Endelig kommer de, der betaler. Man tager imidlertid heller ikke dem i Flg. For at blive indskreven paa Listen over de Lykkelige, der mod Erlæggelsen af forhøjet Pris kan hente Billet til alle Premirer, maa man allerede indtage en meget fremragende Stilling i det parisiske Selskabsliv eller ogsaa have sædigt formaaende Protektion, og selv med den altid vente længe, ofte aarvis, til der ved Dødsfald bliver en Plads ledig. Ligesaa vanskeligt det er at komme paa de parisiske Premirelister, ligesaa urokkelig sikkert bliver man nemlig ogsaa staaende der, naar man een Gang er der. For erhvervede Rettigheder har Franskmedene en umaadelig Respekt. Et karakteristisk Exempel paa denne Konservatisme er en lille, for faa Aar siden ved et af Boulevardtheatrene passeret Historie. Der var kommet en ny Direktør. Da Dagen nrnede sig for Sæsonens første Forestilling, gik han med sin Generalsekretær Listen igjennem over de Personer, hans Forgænger havde leveret Service. Der fandtes paa denne Liste ved Siden af Navne, som Alverden kjendte, ogsaa ikke faa andre, som man først ved at forhøre sig for hos hele Theaterpersonalet kunde faa en eller anden Oplysning om. En Frignger, en vis Hr. Durand, vidste imidlertid slet Ingen Besked om. Man henvendte sig til Regissr, til Skuespillere, man gjennemstgte Navnene paa alle de Forfattere, der havde leveret Stykker til Theatret; forgjæves, Hr. Durand var og blev en Gaade. Nu vel, mente Direktøren, det kunde jo muligvis være, at han engang havde været anonym Medarbejder af et eller andet Stykke, det var bedst at lade ham staa. Og han blev staaende. Saa en Dag indfinder imidlertid en Herre sig under

Prøven og insker at tale med Direktøren. Direktøren kan Ingen modtage nu, bliver der svaret. Herren træder paa; "sig blot, at det er Hr. Durand, for mig er han ganske sikkert tilstede." Det meldes, og øjeblikkelig farer naturligvis Direktøren bort fra Prøven for endelig at faa at vide, hvem den mystiske Hr. Durand er. "Undskyld, at jeg forstyrrer," siger en lille, soigneret Herre, der venter i hans Kontor, "men jeg staar i Begreb med at forlade Byen og vilde gjerne forinden..."--"Maa jeg bede Dem tage Plads, for Dem er jeg naturligvis altid tilstede. Hvormed kan jeg være til Tjeneste?"--"Sagen er den, at jeg har solgt min Forretning, og da jeg nu selv flytter fra Byen, ønskede jeg gjerne, at den Billet, Theatret hidtil har været saa god at sende mig, kunde gaa over paa min Efterfølger." Hr. Durand var Skrædder; han havde for en Snes Aar tilbage syet for en af Theatrets Skuespillere, der havde haft Vanskelighed ved at betale og derfor havde skaffet sin Kreditor Service til Theatret.

Ethvert Parisertheater har sine Durand'er. De har maaske sjældent fortjent deres Service ved Naalen, men saa har de fortjent den paa anden, ligesaa ejendommelig Vis, mest ved indflydelsesrige Damebekjendtskaber. I Regelen gaar deres Tilværelse imidlertid ikke saa stille hen som Hr. Durands. Naar man hører til det stadige Premièrepublikum, har man den eneste Egenskab, der i Paris erstatter Talent og Formue: man er kjendt. Man hører til "Tout Paris", man hører til de Toneangivende. Den gamle Adel eksisterer ikke længer, men Premièrepublikumet er traadt i Stedet for den. Ved de rigtigt store, opsigtsvækkende Premièrer leverer endogsaa Boulevardbladene Plantegninger over Theatret med Navnefortegnelse over alle de exceptionelle Medborgere, der indtager Pladserne.

Uden tvingende Nødvendighed giver flgelig heller Ingen Afkald paa den eller de Billetter, han har Ret til efter Listerne. Til hver, der ikke afhentes, er der hundrede Ansøgere. Ved de store Theatre faaer de mest Protegerede dem, ved de mindre overlader Direktøren dem mod det Fire-Femdobbelte af forhøjet Pris til Billetsjouerne, der saa driver Handel med dem i en Vinbod ved Siden af Theatret og ikke sjældent forlanger flere hundrede Francs for en nogenlunde ordentlig Plads. Naar undtages Thøare français, hvor Parterret og første Etage altid skal sælges ved Kassen, afhædes ogsaa alle Galleribilletterne til de samme Mellemlandere. For en eller to Louis'orer kan de i Regelen faas tilkjøbs der. En saadan Pris betales gjerne af Pariserne. Blot at have været i Huset ved en Premièr, selv om man Intet har kunnet se eller høre af Stykket, det er allerede en stor Ting.

Naar Bladene den næste Dag beretter om en saadan Gallaforestilling, har de ved Siden af deres Kritik over Stykket ogsaa en særegen, udførlig Artikel om Publikum. Man faaer at vide hvem der har været i Theatret af Berømtheder, hvad Damerne har haft paa, hvem der har besøgt dem i deres Loge, hvad de har sagt i Foyeren og andre slige interessante Ting. Flere Dage efter er Premièren det, Alting drejer sig om. De Lykkelige, der har været til den, faaer Halvgudsglorie om sig i Befolkningens Øjne. De overhænges af Venner og Bekjendte, de spørges ud, de maa fortælle og fortælle om den store Begivenhed, som havde de været med til et Slag, ved hvilket Nationers Skæbne afgjordes.

Aftenen selv har over sig et umiskjendeligt Præg af Fest. Herrerne kommer

i Kjole, Damerne i nedringede Selskabstoiletter. Hvor det kiger ind i de lukkede Loger, glitrer det af Diamanter, store Buketter ligger paa Brystvænnet og fylder Salen med en tung, duftmæt Atmosphære. Endogsaa helt oppe under Loftet er man pyntet; der er navnlig der fuldt af Tyveaarsynglinge i det ulasteligste Galla, med frisk Frisering, guldknappede Spadserestokke, Monocler og smaa Lommespejle, der omhyggeligt studeres, mens Tapetet er oppe og Klakken paa Bænkene foran med sine lftede, applauderende Arme spærrer Udsigten til Scenen. De unge Mennesker har gjort sig saa fine ikke blot af Respekt for Premiæren, men ogsaa fordi der er Mellemakterne. I dem har de nemlig Lov til at gaa ned i Foyeren og stille deres Ulastelighed til Skue, mens de med den ene Tommelfinger i Vestens Ærmegab og med den anden Haand støttet tungt til den guldknappede, slæber deres smaa lakerede Sko og deres hele fine Person hen over det blankbonede Gulv, med et muggent, blaseret Udtryk, som var de dybt krævede over af Hensyn til deres Ven Direktøren ikke at have kunnet lade deres sædvanlige Parketplads staa ledig og endelig skaffe sig en Friaften i det tumlende parisiske Festliv, der gjør det af med dem til Slutning.

[Illustration: En Premiære-Loge.]

[Illustration: Alexandre Dumas fils.]

Mellemakterne, der ved en Premiæreforestilling altid er meget lange, giver dem Revanche for Lidelserne i Varmen og Mørket oppe under Hanebjælkerne. De flør sig uhyre. Men Foyeren er ogsaa uhyre fashionable. En almindelig Aften kommer den noble Part af Tilskuerpublikummet der ikke. Man aflægger hinanden Visit i sine Førsteetages-Loger og promenerer lidt udenfor dem i den brede, med bløde Tæpper belagte Gang, hvor man er for sig selv, men man udsætter ikke sine Koner eller Døtre for i Foyeren at blive bekiget af dubiøse Blik eller deres Toiletter for at blive klemte op ad en malproper Arbejderbluse. Ved Premiæren derimod er det en anden Sag. Saa har man hele Theatret for sig, man er som et sluttet Selskab, man kan bevæge sig, hvor man vil, Foyeren seer ud som en Salon, fyldt af Gæster. Gruppe ved Siden af Gruppe, forbundne allesammen, med Undtagelse maaske netop af Ynglingene fra Galleriet, til en Helhed ved Hjælp af ivrigt gestikulerende Herrer, der farter omkring fra den ene til den anden for at rapportere et Giftermaal, et Didsfald, en Udnævnelse eller en Skandale, de allernyeste Begivenheder, der er passerede i den fæles eksklusive Verden, som hele dette Premiærepublikum tilhører. Hvert andet Hoved kjender man igjen fra Fotografivinduene. Det er ingen Overdrivelse, naar Bladene tidt ved en saadan Forestilling fortæller, at Alt, hvad Paris rummer af Berømtheder, var i Huset.

[Illustration: Korridoren udenfor første Etages Loger.]

Baade Forfatter og Aktør anstrenger sig af yderste Evne for at tilfredsstille dette sjeldne Areopag. Der er i mange moderne Komedier Repliker, hele Scener undertiden, som kun er skrevne for det, og som væsentlig kun forstaas af det. Et Stykke gaar i Paris aldrig saa fuldendt over Scenen som ved den første Forestilling. Man holder Prøve paa Prøve Maaneder igjennem, til Alt er saa godt, som man overhovedet kan gjøre

det, og i en stor Kraftanstrengelse serverer man da Buketten af Evnerne og Samarbejdets Potensering for PremiØrepublikummet. Dets Dom er absolut afgjØrende og uden Appel. Falder et Theaterstykke i Paris den fØrste Aften, saa er der ikke nogen Mulighed for, at det kan rejse sig igjen; gjØr det derimod Lykke, er det aldeles uberegneligt, hvor længe det kan blive ved at spilles. Selv efterat det er blevet ombesat med Middelmaadigheder; saa det ikke er til at holde ud for Kjedsommelighed, slaas Publikum om Billetter. Det har Ryet; er man i Paris kommen op at flyve paa dets Vinger, saa flyver man svimlende hjØjt, helt op til fem, sex hundrede Opførelser _de suite_ endogsaa.

[Illustration: Croizette.]

III.

Strax Morgenen efter Premieren bringer de virkelig parisiske af Pariserbladene udfØrlige Artikler om det nye Stykke. Theatrene begynder i Paris til forskjellig Klokkeslet, halv otte, otte, halv ni alt efter Stykkets Længde, men de hØrer aldrig op fØr Midnat; en fØrste Forestilling kan med sine lange Mellemakter tidt trække ud til et, halv to. Anmelderen har da et drØjt Stykke Nattearbejde. Det nytter imidlertid ikke; Publikum er altfor spædt paa Udfaldet af den store Aften, til at det kan vente. Lyder Parolen paa, at det er Noget, som hele Paris vil strØmme til for at se, saa begynder det ogsaa at strØmme ligestrax. Allerede den fØrste Dag er Huset udsolgt til ti, tyve Forestillinger, eller til saa mange, som Billetkontoret kan naa at sælge til. En saa alvorlig Begivenhed som Overdragelsen af en Theaterbillet gaar nemlig ikke for sig uden adskillige Formaliteter. Man maa opgive sit Navn, der omhyggeligt føres ind paa Theatrets ForkjØbslister og paa Billetten selv. Ønsker man at medføre Damer, maa derom ligeledes Underretning gives. De har nemlig i Paris ikke Adgang til Gulvpladserne, det tillades dem kun at overvære Forestillingen fra Logerne. Til disse sælges ikke enkelte Pladser, man maa kjøbe en hel Loge, det vil sige mindst fem, sex Billetter. Saa skal Damen ved Kassen gennemsløge Listerne for at se, hvad hun har ledigt omtrent ved det Tidspunkt, da man ønsker at gaa i Theatret, Kjøberens skal, hvad der ikke er mere end billigt, da det drejer sig for ham om en Udgift paa halvhundrede Francs eller derover, undersøge Theaterplanen for at se, om den paagjældende Loge konvenerer ham, kort sagt: det er en hel Historie, fØr man endelig har sit Bevis i Lommen for, at saa og saa mange Pladser tilhØrer En den og den Aften om en fjorten Dages Tid. Men Pariserne er ikke utaalmodige. Deres hele Ræsonnement er det, at det maa være en ganske mageløs Fornøjelse, der venter dem, naar der er saa megen Rift om den og saa megen Vanskelighed ved at komme til at deltage i den. De strØmmer til, og de bliver ved at strØmme.

Parisertheatrene prospererer da i Virkeligheden ogsaa alle, hvor mange der end er. Det kan hænde, at en Direktør beregner sit Budget galt, saa at han personlig gjØr daarlige Affærer, men en mere omsigtsfuld Efterfølgere bringer hurtigt Ligevægt igjen mellem Indtægter og Udgifter. De sidste er ganske vist med de stadig videre og videre udviklede Fordringer til Udstyrelsens Rigdom og Korrekthed efterhaanden blevne meget betydelige; man har set Stykker, som Feeriet "Tusind og een Nat", koste en halv Million, fØr de kom paa Scenen; men de Summer, der tages

ind, tillader en saadan Luxus. Billetpriiserne er dyre. De nogenlunde ordentlige Pladser koster mellem fem og ti Francs. Den gennemsnitlige aftenlige Indtægt bliver paa den Maade for de Theatre, der er lidt i Velten, fire, fem Tusind, de større kan ganske vel gjøre Regning paa at have en halv Gang saa meget til. Om Operaen er her slet ikke Tale. Dens aftenlige Indtægt varierer mellem sexten og tyve tusind, men en Parketplads koster ogsaa der tretten Francs til ordinær Pris, og den kan aldrig faaes undtagen til forhøjet. Hvad Thøare français angaar, saa har det i de sidste Aar hver Aften taget Maximum ind, det vil sige ni, ti tusind Francs. Der er heller ingen Udsigt til, at Tallet vil dale. Vanskeligheden ved at kunne tilfredsstille Riften om Billetter er saa stor, at man endog saa alvorligt har tænkt paa at indrette den ligeoverfor liggende Fløj af Palais-Royal til et nyt Theater, saa at man hver Aften kunde give Forestillinger paa to, med hinanden indbyrdes forbundne Scener.

Med Theatrene svæver ogsaa Forfattere og Aktører i Guld. De Førstes Honorar er mellem ti og femten Procent af Bruttoindtægten. Er det en stor Succès, kan de paa den Maade tage indtil en halv Million ind paa en enkelt Komædie. Ved Thøare français, hvor de mere fremragende Skuespillere og Skuespillerinder, de saakaldte "Sociétaires", deler Theatrets Overskud mellem sig, er en aarlig Indtægt af hundrede, hundrede og tyve tusind Francs ganske almindelig, og selv ved Privattheatrene spiller de virkelige Stjerner ikke for ringere Gage. Judic's Engagement ved Varietés sikrer hende en halv Million for fem hundrede Forestillinger, Jeanne Granier, den unge Sangerinde paa Renaissance, til hvem Paris's Operettekomponister kappes om at skrive Roller i Smag med "den lille Hertug", har firsindstyve tusind Francs for to hundrede Forestillinger.

Naturligvis: disse Guldfloeder er ikke Kunstens Maal, og de er heller ikke Maalestocken for, til hvilken Højde den er naaet i et Land og i en given Periode. Men det kan ikke nytte at nægte det, i vore Dage er de meget virkningsfulde og saa halvt om halvt uundværlige Midler til at naa de høje Maal. Jo mere fristende Lønnen er, desto stærkere anspædes ogsaa Evner og Kræfter for at fange den; jo bedre et Arbejde betales, desto større Omhyggelighed kan der anvendes paa det. Enhver fransk Forfatter har Sigte paa Theatret; det er Valpladsen, hvor hans afgjørende Sejr skal vindes. Eet Held der er nok, saa er hans Karrière gjort, det bringer ham Ry, Position, materiel Uafhængighed. Til en saadan Valplads gaar man saa rustet, som man kan blive. For Aktørens Vedkommende er Sagen den samme. Fløer den unge Mand Kald for Scenen, har han ingensomhelst Grund til ikke at følge det. Theatret er baade i Stand til at veje hans Talent op med Guld og til at byde ham en social Stilling, som han skal have stort Besvær ved at naa ad anden Vej. At de franske Skuespillere lige til for nylig ikke kunde blive Riddere af Æreslegionen, var en Anakronisme simpelthen, der var bleven staaende ind i en Tid, hvor den absolut ikke hørte hjemme. Under den tredje Republik er den dramatiske Kunstner fuldkomment lige saa anset som enhver anden Talentets Mand. Han er en feteret Gæst i de fornemste Saloner, han omgaas paa lige Fod med Folk i Statens første Poster. Coquelin er nærmeste Ven med Frankrigs første Politiker og dets tilkommende Overhoved. Dupuis afslutter literære Konventioner med Rusland og indstiller franske Forfattere til russiske

Ordensdekorationer, selv en udelukkende Farceskuespiller som Christian er Maire i den Kommune, hvor han har sin Sommervilla. Staten giver med sine Subventioner allertydeligst Attest for, hvilken Respekt den har for Theatret. Operaen, OpØra-comique, ThØåre français og OdØon faaer halvanden Million aarlig i Statstilskud. Det har hverken Literaturen eller de bildende Kunster. Og ikvrigt er jo nu ogsaa Skuespillernes Udelukkelse fra den nationale Dekoration hæet. Got bæer sit rde Baand, og han bæer det saa berettiget som Nogen i Landet.

Theatrets Prosperitet drager imidlertid ikke alene Talenterne til sig, den udvikler dem ogsaa. Den giver Skuespillerne, hvad der saa mange andre Steder fattes dem, den tilbrilge Tid til at udarbejde en Figur. Det er hjst karakteristisk, hvilken Betydning der i Frankrig tilskrives en Rolles "CrØation". Allerede Ordet angiver, hvorledes der deri lægges en ikke blot reproducerende, men originalt skabende Virksomhed. Man taler om de Roller, en Skuespiller har "kreeret", som man taler om en Digers Væker. Og man gjr det tidt med megen Grund. Figurer som de, Got og Coquelin viser os i "Les Rantzau", er i Virkeligheden skabte af dem. Men den Uendelighed af fine, karakteriserende Træ, hvorved de har gjort Jean Rantzau og den gamle Skole læer til saa levende Menneskeskikkelser, som der nogensinde er set paa en Scene, de er ogsaa kun Resultatet af et meget stort og meget samvittighedsfuldt Arbejde. Coquelin har i sex Maaneder anvendt flere Timer daglig paa at udforme det Billede, han havde tækt sig, og i to, tre Uger umiddelbart ffr Stykket skulde gaa, lod han alle sine Ivrige Roller doublere for ikke ved noget Andet at distraheres fra sin nye "CrØation". Sligt er ikke muligt, hvor Theatret skal slide for Brødet; kun naar det er situeret som i Paris, kan det tillade sig en saadan aristokratisk Soignering. Der har Talentet alle Betingelser for at kunne perfektionere sig. Og ethvert kan komme paa sin Plads. Det er ikke der en enkelt eksklusiv Scene, hvorom al Interessen samler sig, der er en hel Ræke af Theatre, som kan byde den dramatiske Kunstner en Position af ffrste Rang. De strste Forfattere forsyner deres Repertoire, et ligesaa intelligent som talrigt Publikum fylder deres Sale, de har Traditioner, de har Anseelse, de har Rigdom, Alt, hvad der kan stille Talentet i Relief. Derfor kommer det til dem. Palais-Royal har gjennem Aartier stadig havt og har endnu en Samling af komiske Skuespillere, der er aldeles uforlignelig. Judics Kunst er saa overlegen som nogen Skuespillerindes, og VariØtØs har foruden hende en Dupuis, en Baron, en Lassouche, en LØonce, det er ikke muligt at faae nogen i sin Art mere fuldendt Forestilling at se end der. Vaudeville har Blanche Pierson, Renaissance Granier, selv ved Smaatheatre som NouveautØs finder man Kræer som Brasseur og Mlle. Ugalde. Der er knap noget eneste af samtlige Parisertheatre, som ikke i en eller anden Retning kan byde noget Udmark.

[Illustration: Samary]

IV.

Denne Floreringstilstand er et Resultat af Paris's exceptionelle Stilling, ffrst og fremmest som Centrum for det hele dramatiske Liv hos en Nation, der paa dette Punkt har ganske sædige naturlige Anlæg, som det umaadelige Verdenskaravanserai dernæst, i hvis Fornjelsessvælg

daglig Tusinder og atter Tusinder af Rejsende fra alle Jordens Egne tser deres Guld. Ffr Jernbanerne kom, var en Snes Opffrelser af et Stykke det Almindelige, halvtreds det kun overordentlig sjeldent naaede Maximum; nu spilles Alt det tidobbelte Antal Gange. Saaon efter Saaon kommer man hjere og hjere i Vejret, Kulminationspunktet er aabenbart ingenlunde naaet endnu.

[Illustration: Dandserindernes Paaklædningsloge.]

Sine betænelige Sider har disse Forhold imidlertid ogsaa. De ligger mindre i den Mangel paa Tilffrsel af friske Kræfter, som Udslukningen af det dramatiske Liv i Provindsen kunde synes at maatte drage efter sig. Hvor de end kommer fra, myldrer det stadig med nye Talenter. Ved Thøare français for Exempel er aldrig saasnart Madeleine Brohan begyndt at blive, gammel, ffr man har Sarah Bernhardt, og efter hende Croizette, for slet ikke at tale om Reichemberg og Broissat. Ffr Croizettes Stjerne endnu er blegnet, dukker Samary op, og næppe har hun faaet Tid til at gjfre sit Talent gjdelende, ffr der paa Trinet under hende er en Yngre, Baretta, til at fægsle Opmarksomheden. Allesammen er de komne i ikke synderligt over en halv Snes Aar, det er ikke blot en uafbrudt Rækkeffølge, det er en Succession, der formelig jager hinanden. Heller ikke den Mangel paa Plads for den dramatiske Produktion, der bliver en Følge af Masseopffrelserne, har noget ñngstende ved sig. Theatrene i Paris er saa talrige, at det virkelig Gode altid vil kunne komme frem. Desuden er Komponisterne allerede begyndt at ty til London, Bruxelles og St. Petersborg; bliver Tumblepladsen paa Parisertheatrene virkelig de dramatiske Forfattere for snever, vil de hurtigt ffølge Exemplet. Derimod ligger der i Beskaffenheden af det Publikum, som Fremmedtilstrømningen leverer, en alvorlig Fare. Selv om det forstaar Fransk, mangler det dog Parisernes dramatiske Opdragelse. Det er tilfreds, naar det faaer en Komedie at se, der har Ry; Udffrelse og S sammenspil kan saa væe, hvordan det vil. Naar et Stykke er gaaet nogle hundrede Gange i Trae, og de oprindelige Kræfter ikke lægger kan holde ud at spille i det, ombesættes det med andre, der er dem langt underlegne; men Udlæddingene, som nu udgjfr Tilskuernes Pluralitet, lægger ikke engang Mæke til det. Denne Uskik har allerede grebet saaledes om sig, at man endogsaa paa Thøare français kan se den franske Literaturs Mestervæker gaa over Scenen paa en Maade, der er noget næskandalts. Meget ofte forstaar de Rejsende ikke engang Fransk. De tyer da til de Theatre, hvor der er Noget for Øet. Udstyrsstykkerne, sædig de saakaldte „pièces à femmes“, bliver ved denne Tilstrømning ligesaa ægsteligt talrige som ægsteligt blottede for Alt, hvad der har det Mindste med dramatisk Kunst at gjfre. Man ser Stykker som det vanvittigt meningsløse "Tusind og en Nat" gjfre en aldeles formidabel Lykke, give ti, tolv tusind Francs hver Aften ved flere hundrede Opffrelser ene og alene, fordi det vrimler paa Scenen med Heste, Hunde og Elefanter, og fordi der i Dekorationer, overlæssede med Guld og Farver og fantastiske Lysvirkninger, præsenteres Masseudstillinger af unge Kvinder i Kostumer, der som oftest allerhøjest er Antydninger af Costume. Man kalder det Ballet, men dandse kan kun den enkelte Primadonna, og hun er forskreven fra Udlandet, idet Dandsen nemlig er en Kunst, der overhovedet ikke kjendes i Frankrig. Resten er Smaapiger fra Portnerloger og Modemagasiner, Sypiger og Kunstnermodeller, af hvilke man ikke forlanger andre sceniske Kvalifikationer, end at de

kan tage sig ud i Trikot. Udvalg har man nok af altid, skjndt en saadan Ballet er en hel lille Armee. Saa saare det rygtes, at et nyt Udstyrsstykke er paa Stabelen, strlmmes de smaa theaterlystne Evadttre i Hobetal til fra alle Kanter af Paris for at lade sig hverve, og man har Kasernen overfyldt i en Haandevending. Gagen er kun en Snes Sous pr. Aften, Tjenesten streng, Behandlingen, de faaer, rent soldatermæssig. Men de har Ungdom og Fantasi de Smaa, de har megen Livslyst som Vind i Sejlene og meget lidt Moral hjemmefra med som Ballast. Naar der er et Par Minutters Fritid fra Omklædningerne uden Ende, og de sidder oppe i Paaklædningslogerne med deres Kammerater og fortæller hinanden Fehistorier om Forægerinderne, saa glider det snevre Rums Vægge tilside, og ude i Baggrunden dukker der det ene lokkende Billede op efter det andet. Theaterlivet har sine Changementer stlrre, mere uforudsete endnu end de i Eventyrkomedien dernede paa Scenen. Hvad der er hædet de Andre, hvorfor skulde det ikke kunne hæde dem? De har jo nu ogsaa "deres" Theater, "deres" Loge, "deres" Prlver, og de kan anskaffe sig smaa rosenrøde Visitkort, hvor deres Navn staar i Snirkelskrift og et fint lille "du thØåre de la chose" nedenunder. Det er det første Skridt, Skridtet, der koster. Siden gaar Alting af sig selv. Flr Stykket er spillet til Ende, kan de væe flyttet fra Paaklædningslogen over i "deres" Hotel, _un vrai petit bijou_ af et Hotel med Rosentræmblær og lyseblaat Silketapisseri. De kan kjøre i Boulogneskoven i "deres" Vogn, med "deres" Heste og "deres" egen lille sldæ Groom. Hvem veed, maaske kan der paa Visitkortet staa "comtesse" eller "baronne" og en Krone ovenover, som er ægte, og som har Ret til at staa der. Nede mellem Kulisserne er der ikke blot Brandfolkene til at kurtisere. Der kommer saa mange distinguerede kjoleklædte Herrer op, baade unge med Esprit og Humlær og gamle med Diamanter i Brystet og Diamanter paa Fingeren. Og de er saa magellst elskvædige, og de inviterer til Souper og sender Etuier fra Rue de la Paix og Fontana. Man sprger _maman_ hjemme, hvad man skal gjære. Maman siger som Mme. Bichon: "Il y a des situations dans lesquelles on est obligØ de prendre quelqu'un." Og saa gjær den Lille _son choix_, og Alverden er tilfreds--saalæge det varer.

[Illustration: Mellem Kulisserne.]

Kun Fru Thalia har skjellig Grund til ikke at væe det. Engang imellem tager en eller anden Avis sig af hendes Sag og holder Formaningstaler mod Theatreens Forvandling til Menagerier og Fruentimmerbazarer. Men Fremmedtilstrlmmingens Guld har en Klang, der lyder hjere og sldere i Direktrens Øen. Han stopper det i Lommen og tager de smaa Formaningstaler med paa Kjlbet, og Forholdene bliver, som de er. Nu, Noget af den Slags maa der naturligvis ganske nldvendigt altid findes i en By som Paris. Faren er kun, at det ikke breder sig. Og i saa Henseende er der et fortræffeligt Bolværk til at standse: Parisertheatreens uhyre Konservatisme. Man mldær den for hvert Skridt. Saasnart man kommer ind, finder man ved et hjt Bureau tre fine Herrer i Kjole og hvidt Halstrklæde, der anmoder om Ens Billet. Det er dog ikke for at beholde den. De bytter den simpelthen om med en anden, som man saa afleverer ved den egentlige Indgang. Hvad de skal gjære godt for, er der Ingen, der begriber. Men de har siddet der saalæge som Theatret har staaet, og derfor bliver de ved at sidde der. Hele Aftenen sidder de og pynter op i EntrØen og viger ikke af Stedet. Man har en Fornemmelse, som var de

Grundpiller, og som Theatret maatte styrte sammen, hvis de forsvandt. Er man kommen ind i Korridorerne, har man "Ouvreuserne" paa Halsen. De skal anvise Ens Pladser. Det vilde ~~væ~~ langt simplere, om Billetterne bar Numer, som alle andre Steder i Verden, men saa var Ouvreuserne ingen Nytte til, og de er et gammelt Inventarium, der for enhver Pris maa bibeholdes. Saadan er det i Smaat og saadan i Stort. Det, at den franske Theaterforfatter ~~næsten~~ aldrig vover sig ud fra Salonerne, ud i den frie Natur mellem andre Mennesker end netop Parisere og Grever og Baronesser, det er et Udslag af akkurat det Samme. Det er, om man vil, ikke Andet end Respekt for Traditionen; Alt, hvad der er godt i vor ufuldkomne menneskelige Verden, har jo i Regelen ogsaa sin svage Side. Men hvad det end er, saa vil det bevare den virkelige, ~~ægte~~ Komedie paa de Pariscener, hvor den har gammel ~~Hæd~~ paa at florere. Deres Antal er mange. De vil beholde Pariserne som Publikum, og de vil altid trods Udstyrstheatrene faa en saadan For~~stær~~kning af de Fremmede, at de kan gjire glimrende Forretninger selv med det Gode, de ~~præ~~terer, og at der flgelig ingen Grund er til Forandring. Paris's Ophjelse til Theatercentrum ikke blot for hele Frankrig, men saa halvvejs samtidig for den hele civiliserede Verden bringer da saaledes i Theatrenes fortede materielle Velvæ den franske dramatiske Kunst en stor Sttte, uden samtidig at medfere væentlige Farer for den. I gamle Dage har Talentet muligvis kunnet leve af Kildevand og Maaneskin. Det er for vort Aarhundredes mindre primitive Mennesker vanskeligt at ~~sæ~~ sig ind deri. Nu kan det det i hvert Fald ikke læger; i vor Tid træger det til god Vin og god Flde, naar det ikke skal faa Svindsot. Paris er saa heldig baade at have dramatiske Talenter nok og at kunne give dem tilstrækkelig Flde til, at de kan voxe sig store og ~~stær~~ke.

[Illustration: Th~~Ø~~are français' Yngste: Mlle. Baretta.]

SOMMERLIV OG FESTER.

Grand prix de Paris.

Paris har ligesaavel som London sin Saison, visse Maaneder af Aaret, da Befolkningens fine Portion er forpligtet til at lykسالiggjire Hovedstaden med sin Navvæelse, og da flgelig Byens Liv naaer sin hjesteste Potens. Men man er dog ikke ganske saa rigorts som hos de stive Britter. De kan ikke, uden at sæte deres gode Navn og Rygte paa Spil, vise sig i Westend-Palæerne en eneste Dag ffr den 1ste Maj, og de kan heller ikke uden Risiko for, at de mest kompromitterende Rygter bringes i Omllb om dem, atter forlade disse Palæer ffr netop den 1ste August. Selv for den allernobleste Franskmand er derimod et Pariserophold tilladeligt paa hvilkenksomhelst Tid af Aaret, det kan væ ham til Behag. Paris gaar det an at foretræke, endogsaa naar "Alverden" er i Nice og Cannes, paa Jagtslotte paa Landet, eller i Badevillaer ved Kysten. Men sin Sason har Byen alligevel. Den falder sammen med den Tid af Aaret, da Paris er skjfnest. Saasnaart de ffrste Foraarsbebudere kommer, kommer ogsaa den fornemme Verden hjem fra Rivieraen ved Middelhavskysten. Paris er da paa

sit Højeste. Den svæger i Fester, den bugner af Luxus. Theatrene byder paa Sensationspremierer, de berømte Virtuoser kommer fra alle Jordens Kanter og lader sig høre ved Koncerter, hvor den simpleste Plads er til en Louisd'or, der arrangeres straalende Velgjærenhedsmarkeder og elegante Bazarer, hvor Grevinder og Hertuginde og Fyrstinder staar i Butikerne, den officielle Verden giver sine store Galamiddage, Faubourgnernes, Pengenes, Kunstens og Litteraturens, ja selv Demimondens Aristokrati kappes om at holde Soirøer og Baller hver eneste Aften. Saaledes bliver det ved at gaa tre, fire Maaneder paa Rad, indtil endelig det hele tumlende Fornjelsesliv den første Søndag i Juni ender med en Slutningsfæste, der stikker alle de andre, med _le grand prix de Paris_, Frankrigs Derbydag, de store Væddeløb paa Longchamps-Sletten.

Denne Dag er efterhaanden bleven en af Paris allerstørste Festdage. Det er i Grunden kun Nationalfesten den 14de Juli, der er mere. Og der er endda den Ting at bemærke, at ved Nationalfesten holder Ikke-Republikanerne sig tilbage for at protestere; til de store Løb derimod maa Alle med uden Menings- og uden Standsforskjel. I den fornemme Verden har det allerede under Kejserdømmet hørt til god Tone at tage Afsked med hinanden ved et Glas Champagne paa Sadelpladsen, før man lægger sig paa Landet, og denne gode Tone er med Aarene trængt ud til bestandig bredere og bredere Samfundslag. Nu er der knap en stille Calicot lægger, der ikke finder Longchampsudflugten nødvendig for at hæve sin sociale Position. _Le grand prix_ er den Dag, da alle Parisernes Sparegrise, selv den beskedneste Arbejderfamilies, slaas i Stykker. Og har man ikke nogen Sparegris, saa har man dog altid en eller anden Gjenstand, man kan sætte paa Mont-de-Pitiø for at komme med. Man skal til Longchamps, hvordan det saa gaar. Det er ikke egentlig for Løbnes Skyld; Pariserne sidder der ikke som Englænderne nogen medfødt Sportsmani i Blodet. Det er just heller ikke for at more sig; naar man vil være adig, veed man ganske vel, at Dagens Besværtid bliver større end dens Morskab, saafremt man da ikke har hele Lommen fuld af Guld. Men man maa afsted alligevel. Naboer og Gjenboer, alle mulige Bekjendte er med, saa kan man jo dog ikke blive siddende hjemme. Og saa er der ogsaa een Grund til. Man giver sine Penge ud paa Væddeløbsdagen i det stille Haab, at de skal komme ind igjen med Renter og Renters Rente. Man vædder. Alle gjør det; Sadelpladsens Publikum sætter Tusindfrancsnoter paa Spil, Tribunernes Hundredefrancssedler og den store, vulgære Masse paa "Grønsvæet" Louisd'orer og Femfrancer. Spilleraseriet er en af Kræskaderne ved det moderne Parisersamfund. Det er ikke blot paa Børsen, at Alverden gjør Forsøg paa at tjene sig rig i en Haandevending; overalt, hvor man kan komme til det, tumler man med ind i den vilde Parforcejagt efter de rullende Guldstykker. I de parisiske "Cercles" tabes og vindes der ved Baccarat-Bordet Millioner hver eneste Aften, og den Del af Befolkningen, der ikke kan betale de Hundrede, to eller tre Hundrede Francs aarlig, som det koster at blive Medlem af en saadan Spilleklub, rangerer sig da paa anden, billigere Vis ind i Fru Fortunas Tilbederlegion. Efter Frokosttid, næsten hele Dagen igjennem, er de parisiske Kaføborde fulde af smaa grønne Klædesplader, paa hvilke de jevnere Samfundsklasser, helt ned til Arbejderen, vover deres surt fortjente Ugeløn i Ecartø; der pareres ved Billarderne, der spilles i Smug alle Slags Hasard i ethvert Bevætningslokales Bagstuer, der spilles kort sagt af Alle og overalt. Væddeløbsdagen er en velkommen, saa at sige

med det Officielles Stempel paatrykt Anledning til at tilfredsstille denne uhyggelige Passion under exceptionelt fristende Forhold, i fri Luft, Menneskemyr og Sommersolskin, omgivet af Festvirvarets nervepirrende Ramme. Enhver maa til Bookmaker'nes Boder. Der er Hundreder af dem, og de gjaer uhyre Forretninger allesammen. Naar det kommer til Stykket, er det maaske flerst og fremmest dem, der gjemmer Alruneplet, som paa den store Vaedellsdag drager alle Mennesker til Longchampssletten.

[Illustration: "Bookmakeren"]

Allerede tidlig paa Morgenstunden begynder Udvandringen. Da det dog alligevel skal vaere Feriedag, vil man gjaere den saa lang som muligt. Og desuden gjaer det ogsaa at vaere betids paa Pletten for at faa en Plads, hvor man nogenlunde kan se. Forsynede med appetitlige Frokostkurve saetter formelige Haere af Smaaborgerfamilier sig i Bevagelse i Retningen af Suresnes. Fra Klokken otte gaar der overfyldte Jernbanetog, Seinedampere, Sporvogne og Omnibusser hvert andet Minut. Det er, som om det gjaldt en Massestorm paa Mont Valørien. Men de mylrende sorte Striber af Menneskemyrer kravler ikke op ad Hijen, de flgter Trup over Suresnesbroen og spreder sig saa og besaetter hver Grønsvasplet i Terræet mellem Neuilly, Boulogneskoven-Kaskaderne og Seinen. Der pakker de Kurvene ud og holder efter Marchen Siesta i de klige Skovskytter. De har behov at forberede sig til at kunne staa imod Eftermiddagens Trykken og Trængsel og Støv og Solhede; allerede flr Et maa de sige Farvel til Træerne og foretage deres Kapløb ned til Snoren, som indhegner Vaedellsbanen. Samtidig er ogsaa Vognene begyndt at komme rullende. _Grand prix_ er Pariserkudskenes store Festdag. De, der nyder den 3re at throne paa aristokratiske Selvejerekvipagers Bukke, faar Lov til at stille Husets Maximum af Forspands-, Seletjys- og Kjøretjys-luxus paa Parade, de ordinære Hyrekudske har den Tilfredsstillelse at faa et saadant Maximum af Kjørepenge, som de ikke fortjener nogen anden Dag af Aaret. I Reglen slaar Bekjendte sig sammen allerede flere Uger i Forvejen for at leje en Vogn til de store Løb. Prisen er da noget over et halvhundrede Francs for de almindelige Droschker og for Kjøretjyer med et større Antal Pladser i Forhold dertil. Men har man ikke været forsynlig og lejet paa Forhaand, kan det meget vel haade, at man paa selve Dagen ikke slipper under det Dobbelt. Ved den Slags Lejligheder er en parisisk Droschkekudsk grumme lidt medgjaerlig. Han farter op og ned ad Boulevarderne og ryster overlegent paa Hovedet, selv om man stiller sig op paa Fortovet og holder Louisd'orer frem og viser ham. Han tår ikke standse, har engang en af dem forklaret mig. Inden den gentile Herre paa Fortovet naaede ud til Vognen, kunde en brav Bourgeois springe op og tvinge ham til at kjøre _à l'heure_ hele Resten af Dagen. Han giver sig ganske rolig Tid, til han kan se sit Snit og faa god Ladning. Han veed, at for hver Time, der gaar paa den store Vaedellsdag, stiger Vognene i Pris, til der til Slutning saa at sige ikke er en eneste lægger at faa indenfor Paris's Fæstningsvaerker.

Fra Klokken to holder de i endelise Raeder ned over alle Vejene, der flrer til Longchamps. Man vilde naa et Tal af over ti tusinde, hvis man var i Stand til at tale dem. Thi fra Klokken to, det Tidspunkt, da det flrste Løb begynder, er Sadlepladsen, Tribunerne, den store Grønsvaslette, Alt fuldt af hver sin forskjellige Art af

Tilskuerpublikum. Der kan ~~væ~~ indtil tre hundrede tusind Mennesker klumpede sammen paa dette Sted. Man kan overse hele Terræet fra Tribunernes Iverste ~~Bæke~~; det er et Syn, som det ~~na~~ppe nogetsteds paa Jorden er muligt at finde et Sidestykke til. Der er her ikke Tale om spredte Grupper; det er, som om man vilde ~~tæ~~ke sig en ~~væ~~ldig, uoverskuelig Kornmark, bevoxet ikke med gule Straa, men med Menneskekroppe. Vrimmelen er ligesaa ~~tæ~~ Fladen, der dannes af de ~~m~~rke, hattebeklædte Hoveder, ligesaa sammenhængende kompakt som den, der dannes af de bugnende Ax. Hist og her stikker røde Parasoller frem som glidende Valmuer; unge Piger er sprungne op paa Vognsæderne og staar der i deres lysfarvede Sommertoiletter som blaa Kornblomster eller gule Agerkaalsstilke og sætter brogede Pletter i den sorte Mark. Hele Fladen gynger og vugger sig som kruset af Vindkast, men ind i Mylren kan ~~ø~~t ikke se, det kan kun ane derinde en mystisk, ~~æ~~entyrlig Uendelighed af muntre, vexlende Folkelivsbilleder, som sætter Fantasien i Bevægelse og ligesom fylder Rummet med en kondenseret Essens af Liv og Glæde. Fra denne Hovedmasse strækker sig ud, langt, langt bort i det Fjerne, langs hele Væddeløbsbanens Snor, ~~tæ~~ sorte Myregange af andre Tilskuerklynger; Bakker med rigt schatteret Skovbryn indfatter Billedet, over det Altsammen ligger Guldglæds af den varme Junisol.

[Illustration: Paa Tribunen.]

Og saa er der Maleriets Forgrund, som man har lige ved Siden af sig. Hver af Tribunerne fortsættes forneden af en Enceinte, fyldt med Straastole. Ogsaa der er der ~~tæ~~proppet af Tilskuere. Det er den fashionable Part af Publikum. Allerede paa Femfrancspladserne opdager man det ene extravagante Toilette ved Siden af det andet; paa dem, hvor det koster en Louisd'or at komme ind, holder de formelige Saturnalier. Det store Finantsaristokratis, stundom den virkelige Faubourgadels Damer med, og de store Kokotter overbyder hinanden i Opfindsomhed. Deres Fantasi bryder sig ikke om at tage Skjnheden med paa Raad, det gjælder kun at ~~væ~~kke Opmærksomhed. Om de seer ud som Paafugle og Pappegjær, er dem ligegyldigt, naar der blot bliver lagt ~~mæ~~ke til dem, og de kommer i Avisen den næste Dag. De leverer Forestillingens Overture, og Kappelstriden mellem dem kan paa sin Vis ~~væ~~re fornøjeligere end Kapløbet inde paa Banen. Hvert ~~ø~~blik gaar der som et elektrisk Stød gennem Tribunepublikummet.

[Illustration: Paa "Grønsvæet".]

Alle rejser sig op, Beundrings-Ah'er og Vittigheder regner ned rundt omkring, man applauderer, man hviner tidt himmelhøjt. Det er et Parasolmonstrum i Solbrandsfarver og oversaaet med Fuglereder, man har opdaget inde paa Sadelpladsen, en Frøken med Lueforyldningsbroderier paa den hvide Atlaskeskjole eller en havfrueagtig Fremtoning i Sivgrønt: sivgrøn En-tous-cas, sivgrøn Kjole, sivgrønne Strømper og sivgrønne Sko, Altsammen bedækket fra Top til Taa med en Myl af ganske smaabitte Sneglehuse. Det er kun i Paris, at man ser Sligt, og det er selv i Paris kun den ene store Væddeløbsdag, at disse Toilette-Orgier rigtigt kan faa Lejlighed til at slaa Gjakken løs.

[Illustration: I Enceinten.]

Signalklokken ringer, Jockeyerne farer ud paa deres stolte, fine, adelige, men gyselig magre Væddeløbere. Tribunepublikummet har studeret Programmet, det kjender Dyrene paa Jockeyernes Farver, og det raaber deres Navne for at gjælde for Sportsmænd, der veed Besked. Men nogen overdreven Enthousiasme for de første af Løbene er der dog egentlig ikke. De maa mere betragtes som en appetitvækkende _PiLce de rideau_ for den rigtige, store Forestilling. Det drejer sig kun om fem, sex tusinde Francs, Summer, der paa en saadan Dag er altfor ubetydelige til at kunne vække nogen virkelig Spænding. Og saa er der ogsaa det, at man ikke er absolut sikker paa, om disse Løb nu ogsaa kan betragtes som rigtig alvorlige. Man fortæller om saa megen _"blague"_ ved Smaaløbene, om bestukne Jockeyer og Ejere, der med Vilje lader deres Dyr tabe, fordi de i hemmelig Forstaaelse med en Bookmaker har store Pæerer imod dem. Alle mindes Affæren fornylig ved Chantilly. En Jockey blev kastet af og kom slemt til Skade, og det oplystes da, at han var betalt af sin Herre for at holde Hesten tilbage. Men Dyret havde været stærkere end han; dets Instinkt fortalte det, at der var Noget i Vejen, og det skilte sig saa af med sin Rytter og slrgede paa egen Haand for at komme ind som Numer Et. Der skal gaa mange af den Slags Ting i Svang, veed man, og det svækker Interessen. Med _"grand prix"_ derimod er det en anden Sag. Der gjælder det baade ðren og Prisen, og den sidste er ikke mindre end hundrede tusinde Francs. Det kan pirre.

[Illustration: I Enceinten.]

Der kommer en umaadelig Bevægelse mellem Publikum, saa saare Tallene begynder at springe frem paa den sorte Tavle, hvor de Løbendes Numere markeres. Alle rejser sig op. _"Assis! assis!"_ brilles og hvines der fra Tribunerne, men Enceintepublikummet nedenfor dem tager ikke Notits af deres Raab. Damerne springer op paa Stolene og holder deres Kikkerter i Beredskab; selv den mest stikkende Sol har de i dette Øjeblik ingen Tanke for. "Hvem lber?" det er det første store Nysgjerrighedsspørgsmaal, det gjælder om at faae besvaret. Det ene Tal springer frem efter det andet; til _"grand prix"_ er der altid ti, femten Konkurrenter mindst, og man trækker sig kun grumme nødtigt tilbage. Selv om den ikke har nogen Udsigt til at vinde, er det dog altid en uhyre Rekommandation for en Hest, et Slags Adelsdiplom, at den har været med ved det rigtige store Løb. Man kiger paa Programmet, man henter biografiske Notitser om Dyrene hos Naboerne rundt omkring. Der er da ingen Overraskelse i Gjæet? Der findes forhaabentlig ikke mellem Deltagerne i Løbet nogen af de hemmelighedsfulde Ubekjendte, som, opdragne i Smug af en Førsterangstræner paa et eller andet fjernt, lde Sted, pludselig dukker frem og gjør alle Sportsmændenes Beregninger til Skamme? Man har set Sligt ikke saa sjældent endda. Og findes der en saadan Konfusionsmager, saa er jo alle Chancer, hvorpaa man har stttet sine Væddemaal, ikke to Sous værd. Har man derimod udelukkende med bekjendte Løbere at gjøre, saa er det i Regelen muligt at forudse Resultatet med nogenlunde Sikkerhed. Der mangler sjældent en stor Stjerne, mod hvilken der kun pareres med Enere mod Tiere.

Men hvor bliver den af, denne Dagens Helt? Dens Tal staar endnu ikke paa Tavlen. Om der var tilstødt et Uheld! Om den pludselig var bleven

indisponeret og ikke kunde vise sig paa Arenaen! De store Væddeløbere er
imfindtlige som de store Primadonnaer. Ængsteligheden begynder at brede
sig. De, der har været bag Kulisserne, beroliger imidlertid. Der kan
umulig være hædet Noget. "Bruce" er kommen fra England med specielt for
den lejet Extratog, og siden sin Ankomst har den stadig været omgivet af
en Livvagt paa sex fuldt paalidelige Karle, der med ladte Revolvere har
vaaget over, at ingen snedig Bandit sneget sig ind i dens Stald, beruste
den med Brød, dypet i Vin, eller paa anden Vis gjorde den uskikket til
at lade sine Evner straae i det skjønneste Lys. Den er sund og frisk,
glødende af Kampiver, forsikrer de; de har været i Stalden endnu om
Morgenen. Herrer og Damer seer paa dem med beundrende, misundelige
Blikke; Hjerterne hører op at banke i Uro. Og der er jo virkelig ogsaa
dens Tal paa Tavlen. Et hjlt, tusindtunget Hurraraab hilser det. Men det
skjæses over paa Midten, Signalklokken klemter, og der bliver i samme Nu
Stilhed over den store Væddeløbsbane som i Theatret, naar Tæppet hæver
sig. Alles Øjne vender sig mod Sadelpladsens Enceinte. En efter en i
Række kommer Jockeyerne ridende ud derfra. De gjør en lille Galopfart for
at presentere sig ned over Banen en face for Tribunerne. Saa standser de
foran Dommerestræden, en ny Klemten, og Løbet begynder. Hvor der strækkes
Hals, hvor der hvines, hvor der vinkes med Lommeurklæder og Hatte og
Parasoller i Et uendeligt Brøl fylder hele Sletten. Hver Tilskuer raaber
sin foretrukne Dystløbers Navn og bliver ved at raabe det under hele
Løbet, som om Hesten kunde høre det, og som om det uvægerligt maatte føre
den til Sejer, naar det blot overdøvede alle andre. Der kommer de frem
ved Skovbrynet. "Invincible" er foran! Nej, "Bruce" tager den igjen! Den
holder sig! Den tger Distancen! Hurra for "Bruce"! Hurra! Hurra! Hurra!

De tager ingen Ende disse Hyldestræab, medens den lykkelige Jockey,
førende sig som en Heros, promenerer Dagens Sejrvinder i Triumf hele
Væddeløbsbanen rundt. Gommeuxherrer og Sportsmænd paa Sadelpladsen
flokker sig lykønskende om Ejer og Træner. Den Første tager ved dette ene
Løb en halvandet hundrede tusind Francs ind foruden de betydelige Summer,
Bookmakerne muligvis samtidig har ladet flyde i hans Kasse; den Sidste er
efter denne Dag Sportsverdenens store Stjerne, til hvis Gunst hele det
unge Aristokrati bejler mere end til nogen moderne Skjønheds, og hvis
Tjeneste betales højere end en Adelina Pattis og en Faures Toner.

Efter "le grand prix" følger der atter andre, mindre Løb med Priser fra
sex til femten tusind Francs. Det Hele ender først henimod Aftentid. Men
Væddeløbssejlsens Publikum tyndes ud langt tidligere. Den fornemme Part
maa se itide at faa fat paa sine Kjøretøjer, der kan gaa Timer, før de
findes, og den store Hob maa tilbage for fra Stolene paa begge Sider af
Champs-Élyséesavenuen at være Vidne til det nye Skuespil: "le rōtour des
cours," den uendelige Myl af straalende Ekvipagers Hjemkjørsel i Parade.
Hele den brede Alløe er opfyldt af et ustandseligt Tog, det er en
formelig Hæaf Vogne, og det varer Timer, før Revuen tager Ende. Her
holdes Hovedmånstringen over Toiletterne; hvert Minut bringer
Ovrraskelse paa Ovrraskelse. Er "le grand prix" Slutningen af
Parisersejlsenen, saa er den ogsaa dens Apotheose. Man vil vise
Udledningene sin kjæde Stad i al dens Herlighed, før man overlader den
til deres Indvandring. Fra den første Mandag i Juni har de Lov til at
fylde den med Rejsekostumør og røde Baedekere, men den store Væddeløbsdag
skal den være sig selv, være paa Højden af sin Glands og Pragt. Og det

er den.

Badeliv ved Kysten.

Sommervarmen i Paris er som oftest ingenlunde uudholdelig. Saalænge Solen befinder sig paa Himlen, er i Reglen ogsaa Vandslangerne i Bevægelse, En hel Hæf Arbejdere er fra Morgen til Aften beskjæftiget med at holde Alting vaadt, der bliver sprøjtet og sprøjtet paa Makadamiseringen, Husfacaderne overrisles, Gaardene sættes under Vand, Trottoirerne skures og vaskes i en Uendelighed. Det giver Friskhed og Kjilighed, saa den store Bys Indeklemthed ikke trykker.

Men alle Regler har desværre sine Undtagelser. Af og til, naar Temperaturen stiger sædigt højt, og Sommeren bliver sædigt tørt, vil Dhuys og Vannes, de to smaa Floder, der forsyner Paris med Vand, ikke længer gjøre deres Skyldighed. Saa begynder Paris's Trængselstid. Byen begravnes i Støv. Som en tørt brunliggul Taage stiger det op fra de milelange Boulevarder og Avenues. I de første Morgentimer staar denne Taage endnu lavt, som om den ikke rigtig selv vidste, hvorvidt den vilde løfte sig i Vejret eller løse sig og forsvinde. Men efterhaanden som Byen vaagner, efterhaanden som der kommer Folk og Færdsel, med hver ny Vogn og hver ny Fodgænger hæver den sig højere og højere. Den ruller ind over Byen i voxende Skyer, der breder og breder sig fra Kvarter til Kvarter. Indtil henimod Middag kan Solen endnu skinne igjennem dem, saa de tager sig ud som en fin, langsomt faldende Regn af smaa Guldatomer. Men Time efter Time fortæller de sig. Længere frem paa Dagen er det en fedtet, kvalm, okkergul Os, der hyller Alting ind, saa massiv, at man ikke kan se fra Lygtepæle til Lygtepæle. Det Hele er forvandlet til et ubegrædset askefarvet Hav, i hvilket Mennesker og Vogne, Træer og Huse glider sammen. Saa saare man stikker Hovedet ud af Døren, er i det samme Nu Hals, Lunger og Brystkasse fyldte med Støv; naar man har gaaet en halv Gade ned, seer man ud som en Melmand, vil man sætte sig ved et Kafébord paa Trottoiret, maa det først fejes rent med en Kost. De lukkede Fiakrer ruller langsomt og bedrøveligt gjennem Gaderne, som om det tommetykke graa Lag paa Taget af dem tyngede, saa de ikke kunde komme afsted, over de lange Boulevarder er der næsten ikke et eneste grønt Blad at opdage. Alle Vinduer og Skodder holdes den hele Dag hermetisk lukkede, men Støvet ude fra Gaderne trænger sig gjennem hver lille Sprække og Aabning, laver Skyer, lægger sig i Lag overalt.

Paa saadanne Dage er det, at selv de Parisere, for hvem Paris er Alt, faaer Sommerrædsel for den store Stad og flygter. De mindre enragerede Boulevardtilbedere har allerede taget Vejen afsted fra dem. Under den nye atheniensiske Republik kræver Vinteropholdet i Paris stadig mere og mere enorme Udgifter Sommeren er den Tid, da man sparer op til dem. Under Foregivende af, at man har Behov for Landluft, afskaffer man hele det store Træ fra Sazonen, sætter sig paa landlig Dialekt og vegeterer i en Krog for atter, naar Selskabssalene i Paris paany aabnes, at kunne udfolde sin Pragt og Luxus i dem. Det er væsentlig dette Hensyn, der allerede strax efter "le grand prix" begynder at lægge Paris fide. Under de to følgende Maaneder forsvinder dens Beboere mere og mere. I Slutningen af Juli er den berøvet saa at sige hele sit "tout Paris", det lille Frimurerselskab af udvalgte, ægte Parisere, der til daglig Brug

ligesom gennemsyrrer hele Staden og giver den dens Fysiognomi. Ikke Spor af Elegance eller Chiched; Herskabsvogne og Toiletter er blevne saa sjeldne, at de vækker Opsigt, naar de viser sig paa Boulevarderne, Droschkekeduskene har saa lidt at bestille, at de endogsaa om Søndagen formelig plager Folk for at tage dem i timevis. Boulevarderne er halvt tomme, mest befolkede med Arbejdere, stannende Forretningsfolk og langsomt drivende engelske Lorder og Misser.

Paris er paa Landet. Man tager til sit Château, naar man har enten et virkeligt Château eller en lille, afsides liggende Gaard, hvilken der med god Villie kan tillægges dette stolte Navn; man flytter til Villabyerne i Omegnen, naar man er nådt til stadig at ture ind i Forretninger, eller man rejser til Badestederne ved Bretagnes og Normandiets Kyster. Man gjør helst det Sidste; det er mest Fashion.

Disse Badesteder skyder derfor ogsaa mere og mere op som Paddehatte. I gamle Dage var der væsentlig kun Trouville; nu tages de snart i hundredevis. Et af de yngste, der samtidig har vist sig i Besiddelse af virkelig Livskraft, er Etretat. Det er det, vi vil bestige.

Etretat er voxet meget hurtigt i Vejret. For tredive Aar siden laa der paa dette Sted kun et Par enkelte Fiskerhytter, fremskudte Forposter fra FØcamp. Men Alphons Karr kom tilfældigvis dertil og opdagede Stedet, ligesom en engelsk Lord nogle Aar tidligere havde opdaget Cannes. Karr byggede sig en Villa i den lille, lune Dal mellem to høje, hvide Skjærgaardspynter, skrev om Stedet, fik sine Venner derud og propaganderede saa godt for det, at han nu, naar han kommer dertil, kan spadserere gennem en lang Gade, der bærer hans Navn, og hvor de Handlende i deres Butiksvinduer har udstillet alle Paris's Luxusartikler. Foruden denne Hovedgade er der et Virvar af Veje, langs hvilke der ligger prægtige Landsteder med Haver i den rigeste Mangfoldighed. Etretat og den nærmeste Omegn har snart en halv Snes Tusind Beboere. Pariserne og Badegjæsterne fra den anden Side af Kanalen, der er blevne kjede af Wight og Brighton, har kastet deres Kjærlighed paa det, og et Sted, der tages under Armene af saadanne Magter, behøver ikke mange Aar for at komme i Flor. I Virkeligheden har Etretat allerede overfløjet de fleste normanniske Badesteder. Trouville skræmmer trods de demokratiske Tider Folk bort ved et altfor blandet Selskab, og Vandet ved dets Kyst viger desuden stadig mere tilbage, saa at man tidt maa kjøre lange Stræninger ud for at naa det. Deauville er for aristokratisk og FØcamp for provinsielt. Dieppe er vel endnu i Mode, men Parisermoder skifter hurtig, og Vinden blæser ad Etretat til. Naar man vil have et Billede af ægte fransk Badeliv, skal man for Øeblikket tage dertil.

Turisten, der kommer for et Par Dage, vil være henrykt. Det stolte Hav med dets stadig veksle Ebbe og Flod, de hvide Skjærgaardsklipper, som springer ud i det og danner en Række af prægtige Portaler, mod hvilke de herligste Triumfbuer kun er Legeværk, det muntre, brogede Badeliv paa Bredden, den friske Luft oppe paa Toppen af de grønne Bakker, Musiken fra Kasinoet--alt det vil sætte ham i Begejstring, og han vil uden Betænkning erklære Etretat for et Paradis. Men Verden har nu engang kun sjældent Paradieser undtagen for Turister, der kommer og gaar. Og da muligvis En eller Anden, som læser denne Skildring, kunde bygge Rejseplaner paa

Grundlag af den, foretrækker jeg istedetfor Turistens Lyrik at levere et Billede af Stedet, som det virkelig er, naar man kjender det.

Ubetinget fornøjelig er selve Badningen. Er man kun vant til at gaa i Vandet fra nordiske Badehuse, vækker den Forbavselse i første Øeblik, og det er meget muligt, at adskillige af vore Damer strax efter Ankomsten vil erklære, at Sligt kan de paa ingen Maade være med til. I sidste Instans bliver jo imidlertid alle den Slags Ting kun en Konvenienssag. Hvad alle Mennesker gjør, kan ikke i Længden vedblive at være stødende for den Enkelte. Amerikanere, Englændere, Russere og andre Folkefæder følger da ogsaa uden Betænkning Stedets Skik og blander sig uden Hensyn til Alder eller Kjøn i den brogede Vrimmel af Badende. Der er sædlig to Tider paa Dagen, da denne Vrimmel præsenterer sig mest malerisk, nemlig om Formiddagen umiddelbart før Frokosten og lidt ud paa Eftermiddagen, i Timerne mellem fire og sex. Alt, hvad Etretat rummer af Badegjæster, befinder sig da paa Skrænten, som fra Kasinoterrassen fører ned til Vandet. Under Sommerparaplyer og røde Parasoller lejrer man sig i Grupper paa de smaa graalige Rullesten, hvormed Bredden er bedækket, plasker i Vandet eller slaas om en Badehytte, hvor man kan klæde sig af og paa. Disse smaa Trøuse findes i et Antal af hundrede eller saa omtrent umiddelbart nedenfor Terrassen; men i den rigtige Badetid kan man dog ofte komme til at staa og vente halve Timer ad Gangen, før man faaer fat i en ledig Badehytte. Damernes og Herrens er ikke adskilte; at en ung Frøken staar paa Vagt, naar man kommer op af Vandet, og tinger om Hytten efter En, hører til Hverdagsbegivenhederne, ligesaa godt som at en Herre, uden at støde den gode Tone, banker paa Døren til en Dames Paaklædningsværelse og spørger, om han snart kan afløse hende. Alt gaar her paa Badeskrænten for sig fuldstændig „sans genre.“ En Badetur er her det Samme som et Rideparti eller en Skovudflugt andetsteds. Om Aftenen sætter man i Kasinoets Dandsesal hinanden Stævne til Badningen den næste Formiddag. En isoleret Vandgænger hører til de store Sjeldenheder; i Regelen er det hele Selskaber af Damer og Herrer, der følges ad og i deres Badedragter venter paa hinanden for at tumle i Trup og paa Parade ned ad Gangbrættet over de smaa Rullesten og saa hoppe i Vandet.

[Illustration:]

Badekostumet er for Damernes Vedkommende Bluseliv, tidt holdt sammen af et broget Skjæf, Benklæder, hvis normale Længde er til noget nedenfor Knæerne, en stor, koket Solhat samt Sandaler.

Trods al sin Simpelhed tillader det dog en Utallighed af Variationer. Mellem den bedagede Pebermøls folderige, til Anklerne naaende Dragt af sort Merino og den unge, overgivne Amerikanerindes soignerede Trikottoilette af lysblaat Uldmusselin, kantet med Guldguloner, stærkt nedringet, uden rimer og stumpende ovenfor Knæet, kan man vælge Overgangsformer nok, der blotter eller dækker alt, efter hver Enkelt Behov og Tilbøjeligheder. Herrerne mæder som oftest i sribet Trikot, der ender midt paa Laaret. Anseer de sig ikke for præsentable i det Kustume, er det dog ogsaa tilladt for dem at skjule Naturens Skønheder under en Blusedragt i Smag med de gamle Jomfruers. Selv i den kan de stundom være tilstrækkeligt komiske. Under Vandringen mellem Badehytterne og Vandet plejer begge Kjøn at have en Badekappe kastet over Skuldrene; den

er imidlertid ingenlunde absolut nødvendig, og det er kun Faa, der ikke under alle Betingelser lader den flage, som den vil. Den er mest til for Vandrigen opad efter Badet. Under dette lægges den helt nede ved Bredden, fortjæt med et Par af de største runde Sten, man kan faa fat paa, og saaledes, at man strax kan kaste den om sig i det Samme man kommer op af Vandet. En Parade efter Badningen forbi det talrige, inspicerende Tilskuerspublikum er af let En Bademester forstaaelige Grunde ikke hensigtsmæssig uden disse Kapper.

[Illustration: En Bademester.]

Badningen er langt mere et Fornøjelsesparti end en Sundhedsforholdsregel. Man bliver ofte indtil tre Kvarter i Vandet, og man bestræber sig for at more sig saa godt som muligt. Fra Enden af det høje Springbræt styrter baade Damer og Herrer sig ud paa Hovedet. Herrerne springer Buk over hinanden, slaar Kolbttter over hinandens Ryg eller under Brættet, vander sig undertiden ud i Klumper paa en halv Snes Stykker ad Gangen og stiger i det Hele taget paa alle Maader at vise deres Didsforagt for det vaade Element. Ved deres Kunster vil de dog sagtens ogsaa stundom tiltrække sig en eller anden badende ung Frøkens Opmærksomhed. Damerne kan i Reglen svømme, og de foretager ofte lange Ekursioner ud ad Havet til, sammen med deres Kavallerer. Undertiden tager den Skjønne ogsaa Plads i en af de smaa, kvikke Joller, der ligger ved Bredden, jager afsted i den, fulgt af Herresvømmen, og styrter sig, naar hun er kommen langt ud, i Bligterne, for saa at lade deres Favntag bæ hende ind igjen. Fartjæts Bjergning overlader hun ubekymret til den, der har Lyst til at tage sig af det. De Damer, der ikke er indviede i Svømmekunstens Mysterier eller ikke dristige nok til at vove sig langt ud, holder sig paa lavt Vand, faar Undervisning af Bademestrene eller af uopkjendte Herrer, overpjadsker hinanden med Vand og bliver hvert Øeblik bange for Bligterne, som ruller hen over dem og slynger dem omkuld eller vander dem ind mod Land, Bligegangen paa Normandiets Kyst er som oftest ganske respektabel, og de Badendes Kamp med den paa det lave Vand kan fremkalde de pudsigste Scener, naturligvis stadig ledsagede af Tilskuersvømmens hjrtstede Latter, Tilraab og Vittigheder. Undertiden hæder det ogsaa, at en nægaaende Blige skyller helt op til de næmeste Stolerækker og over Hals og Hoved jager deres Indhavere op ad Skraatten, samtidig med, at den fører Badekapper og Sandaler, som de Badende har ladet ligge mellem Stenene, tilbage med sig ud i Havet. Naar Sligt hæder, er der ingen Ende paa Latteren, Virvaret og Tummelen. Hver sliger at redde Sit, men Ingen kan naturligvis finde netop sine Ejendele.

[Illustration: Opgangen fra Badet.]

[Illustration: Paa Rejefangst.]

Den Slags Scener er morsomme. Men det er just ellers ikke let at faae Tiden til at gaa, og det er netop en af Skyggesiderne ved Opholdet i Etretrat, naar det udstrækkes over et lægere Tidsrum. Folk, der ligger ved et Badested, har i Regelen den Anskuelse af Tilværelsen, at Badeliv nødvendig maa væ ensbetydende med Driverliv. Hos Badegjæsterne i Etretrat synes denne Opfattelse at væ bleven til et Dogme. De betragter Driveriet som uafviselig Pligt, ikke blot for sig selv, men ogsaa for

deres Venner og Bekjendte, Naboer og Gjenboer. I en lille Krog som Etretrat hører Alverden efter en fjorten Dages Forløb uundgaaelig til en af disse Kategorier. Den, der har Trang til at bestille Noget, skal derfor blive borte fra et saadant Sted; selv om han skjuler nok saa godt, at han tager sig noget Alvorligt for, vil det dog blive opdaget, betragtet som en Forbrydelse imod den friske Luft og Landliggeriet og energisk modarbejdet baade ved theoretiske Forelæsninger og ved praktiske Forstyrrelser. Dette kunde endda gaa an, hvis det var muligt at drive Maaneder hen i Etretrat uden at tr des; men dertil bliver Stedets Adspredelser og hele Liv i L gden for ensformige. Det kan være saaledes morsomt for en Gang eller to at være med til Yndlingsporten ved disse Badesteder, vade i stort Selskab med bare Ben og primitive Kostumer omkring mellem Skj gaardsklipperne og gaa paa Jagt efter Rejer, men det er dog den Slags Fornjelser, som ikke egner sig til at gjentages hver Dag. Krocketspillet paa de store Pl er omkring Byen synes at være et Privilegium for Engl derne, og Ture op til Bjergtoppene gjør man een Gang i tredive Graders Varme, men saa aldrig mere. Skove findes ikke i Etretrats Omegn, og en Ridetur er en dyr Fornjelse, da man ikke kan faae en taalelig Ridehest at leje under tyve Francs.

Til daglig Brug er man i Virkeligheden saa godt som udelukkende henvist til Kasinoet, det vil sige til saadan Noget som en Stump Pariserboulevard paa halvtredsindstyve Alens L gde, begr set paa den ene Side af Badeskrapten, paa den anden af en Kaf  med de højeste Priser og den sletteste Opvarthning, der eksisterer i hele Frankrig, saavel som af Spille-, L se-, Koncert- og Dansesale.

Næst efter Badetimerne er det Kasinobest gene, der spiller Hovedrollen i Badegj sternes Tilværelse. Naar man ikke hører til de Million er, der paa deres Villaslotte udenfor Byen lever i fornem Ro, omgivne af parisisk Luxus og alle en storartet Kystnatures Skønheder, er man i Etretrat ikke bedre installeret end i en hvilkenksomhelst diminutiv Fiskerlejlighed andetsteds. Stundom er man endogsaa være faren, idet man lever indest gt i en lille Købstads snevre Gader, uden Haver og uden Udsigt til Havet. Komfortable Hoteller findes ikke. Etretrat har endnu kun to saadanne Institutioner, der selvfølgelig ikke kan rumme meer end et Minimum af de Best gende. Pluraliteten lejer sig en Lejlighed af den Slags, hvor man jager Benene gennem Sovekammerv ggen, naar man vil strække sig lige i Sengen. Opholde sig i den Slags Huler meer end højst nødvendigt, gjør man naturligvis ikke, og Kasinoet er og bliver derfor eneste Tilflugtssted. Hvad enten man vil eller ej drives man ned til det paa alle Tider af Dagen. Pariserne spiller  cart , en meget høj  cart --der tabes og vindes stundom Titusinder paa en enkelt Haand--medens Pariserinderne spadserer op og ned ad Boulevardstumpen og viser deres Toiletter, eller af og til gjør en Tour ned paa Rullestensskrapten for at hente det ikke sjeldent frugtbart forhaandenværende Stof til Railleri over, hvor gyseligt den eller den tager sig ud i Vandet, og saa sætter sig i Skyggen under Kasinokaf ens Solsejl for at lade dette Smaarailleri udvikle sig til de forfædeligste Historier om Veninder og Veninders Veninder. Engl derne gaar omkring i Jockeyjakke og har Spleen, mens Engl derinderne derimod str ge for den almindelige Morskab ved at præsentere sig i hvide Trikotkjoler med h jrde Livbaand samt alenlange Sko og sorte Str mper.

Om Aftenen paatager Direktionen sig Underholdningen. Hveranden Aften er der Komædie eller Koncert, hveranden Bal. Af og til kommer ganske vist Kunstnere som Faure og Mounet-Sully og lader sig høre ved disse Koncerter, men til daglig Brug er de hverken bedre eller daarliger end Badestedsunderholdninger i Regelen, hvilket alligevel ikke afholder Damerne fra at staa timevis i Queue for at erobre en Siddeplads i den hede Sal. Til Dandsen er Tilstrømningen ikke mindre. Tilsynet overholdes saa strengt, at Damer, hvis Rygte er slet, ikke faaer Adgang, og det hører flgelig endnu med til god Tone at indfinde sig ved disse landlige Baller. De reglementerede tre Gange om Ugen vandrer hele Ungdommen--og meget ofte ogsaa en stor Part af dem, man udenfor Frankrig vilde kalde Alderdommen--hjem fra Kasinoballet ligesaa drivvaade, som de om Formiddagen er komne op af Badet. Isæpaa Englænderinderne er der ingen stor Forskjel at se, da deres Bade- og deres Balkostume omtrent er ens. Naar de mlder paa Ballet, sidder kun deres Trikottrjjer lidt mere stramt.

Alt det kan, som sagt, væ ganske fornjelig at se paa og væ med til nogle Dage. Men for Uger, ikke at tale om Maaneder, turde det hæde, at Adskillige vilde finde det lovlig monotont. Havet ved Normandiets Kyst er ganske vist stort og imponerende, men det er ofte trist og melankolsk som Normandiets Himmel. Luften skal væ styrkende, siger man, men Alverden gaar dog omkring og klager over Vejret; paa Skjægaardsklipperne voxer der hverken Blomster eller Blade, og de lange, grønne Bakkeskraaninger ender med at blive ensformige, naar man gaar og kiger paa dem Dag ud, Dag ind. Man skal tage til Etretat som Turist for nogle Dage. Saa morer man sig kosteligt over at se "tout Paris" gaa og tumle om mellem Rullesten paa Kysten. Men naar man har plukket Buketten af dette Kuriosum, saa skal man flyve afsted igjen. Boulevardstumpen foran Kasinoet er for lille til aldrig at blive kjedelig, men for meget Boulevard alligevel, til at man kan bilde sig ind, at man er i Naturen.

Nationalfesten.

Siden Verdensudstillingen 1878 har det republikanske Frankrig hvert Aar ved Midsommertid sin store nationale Festsdag svarende til, hvad Napoleonsdagen var under Kejserdømmet. Et helt Aarti omtrent havde Paris baaret Sorg efter Krigen og afholdt sig fra alle offentlige Forlystelser. Men saa kom den stolte 1ste Maj, da Kæmpevasket paa Marsmarken stod færdigt og aabnede sine Porte for de Fremmede, der strømmede til fra alle Jordens Egne. Fredens Gjerning havde læget Krigens Saar. Paris var atter sig selv: Verdens beundrede, lokkende Metropol, Mekkastaden for Turisternes Pilgrimsfarer og Maalet for alle de Hjemmeblivendes Lægsler og Drømme. Den Dag blev Sorgen lagt i Frankrigs Hovedstad og over hele Landet. Festens Faner kom frem igjen og pyntede den mylrende By, Marseillaisens Toner foer tusindstetnigt jublende, elektriserende gennem alle Gader. Den 30te Juni fulgte efter, Nationernes Fest, Verdensdronningens Gallaceremoni for de Hundrede-Tusinder, der havde samlet sig til Turneringen ved hendes gjenfødte Hof. Siden den Tid fejrer den franske Republik hvert Aar sin Fidselsdag. Den har valgt dertil den 14de Juli, Aarsdagen for Stormen paa Bastillen, Indvielsesdagen for den store Revolution, hvis Arv den har taget, og hvis Gjerning den fortsæter.

Denne nationale Fest holdes over hele Landet, i enhver Provindsstad og hver Landsbyfløkke, men hvor store Anstrelgelser man end gjør sig allevegne, bliver det dog, selv Alt tilsammentaget, Ingenting mod Paris's Fest. Pariserne har en Evne til at kunne arrangere Fester som intet andet Folkefæl i hele Verden. Ingen anden By er en saa vidunderlig hurtig. Leder for Stemningens Elektricitet som Paris, ingen anden udstyret med dens Midler til at kunne pynte sig i Fest, ingen anden Befolkning først og fremmest begavet med det samme Sind som Pariserne til at kunne være alt Muligt af sig og fornøje sig som Børn i uskyldig, overstrømmende Glæde. Disse Egenskaber maa ved enhver ny Lejlighed føre til nye, storartede Manifestationer; de vil blive ved at gjøre det, hvor gammel end Nationalfesten bliver.

[Illustration: Lygter hæges op.]

En hel Uge allerede forinden den fjortende begyndes der baade af de offentlige Myndigheder, og af Private paa Stadens Udsmykning. Overalt tømres og hamres man, hæger Lygter op, bygger ~reporte, rejser Mastetræer, pynter Huse og kjøber Flag først og fremmest. Trikolorhavet voxer og voxer, indtil Byen til Slutning formelig er druknet under det. Pariserne flager ikke, som man gjør det i mindre extravagante nordlige Egne af Verden. De hæger Faner ud af hvert eneste Vindue i hvert eneste Hus, de pynter Fagaderne med tilsammenpakkede Emblemer af dem, de spæder dem som Theatersoffitter tvæ over Gaderne fra Tag til Tag, der hæer sig ved hvert tyvende Skridt kolossale Master, hvorfra Faner vajer i Snesevis. Selv den fattigste Arbejder i Belleville stikker sit Flag ud; de store Nouveauté-magasiner sæger dem for et Par Francs Stykket, og det er der i Paris Ingen, som ikke har Raad at betale for at kunne være med til at fejre Nationalfesten. Men for Parisernes extatiske Begejstring er ikke engang dette Flaghav nok. Butikernes Vinduer udstiller slet ikke Andet end trikolorfarvede Salgsgjenstande. Det kjøbende Publikum svæger i trikolore Kjøler, trikolore Damehatte og Herrekaskjetter, trikolore Strømper og trikolore Halstrklæder, trikolore Vifter og Lommestrikklæder og Dukker for Børn; alt Muligt, hvad der sæges, maa, naar Nationalfestdagen nærmer sig, være trefarvet, selv Herrernes Seler og Damernes Korsetter. Man er ikke nogen god Borger, naar man ikke er trefarvet indvendig saavel som udvendig. Ikke engang Heste og Vogne gjør en Undtagelse fra Regelen; de stakkels Dyr farer afsted med hele Hovedet druknet i diminutive Flag, og der er ikke en Omnibus, uden at der vajer mindst fire Nationalbannere fra dens fire Hjørner. Nogle Droschkeejere maler selve Vognene blaa, hvide og røde, pynter Kudskene med trefarvet Liberi og anskaffer sig trefarvede Dækener til Hestene. Samtidig er Gaderne overspædte med et saadant Væ af Guirlander og Blomster, at man i de snevre af dem slet ikke kan se Himmelen. Det er netop dem, der i Regelen er de rigest pyntede, og Alt, Tage, Mure og Vinduer, er da forsvundet under Løv og Farver, ja selv Trappegange og Gaarde pynter man med trikolore Papirsstrimler og med højest primitive trikolore Vaabenskjolde. Er der et Rum paa ti Kvadratalen, hvor der ingen Flag og ingen Dekorationer findes, bliver Folk staaende stille og spørger hinanden, hvad der kan være i Vejen. Selv Sædekoneernes Frugt- og Løvgumevogne maa holde Nationalfest, hvis de ikke vil tabe de gode Republikanere, de har til Kunder. Paa alle Damelivstykker og i alle

Herreknaphuller seer man "la fleur nationale". Arbejderne anskaffer sig trikolore Læredshuer, og Damerne anbringer trefarvede Fjer i deres Hatte; Børnene gik man trefarvede fra Top til Taa.

Og saa oprinder da selve den 14de Juli. Paris er underlig paa en saadan Dag. Den skifter lige fra Morgenstunden Karakter, saa at man ikke kan kjende den igjen. Det sædvanlige Liv er borte og erstattet af et helt nyt. Paa de andre Helligdage, selv paa de store af dem, gaar Handel og Fædsel sin vante Gang. Først henad Aften, naar Forstadernes Beboere gik deres Spadseretur ned paa de store Boulevarder, kommer der lidt af Søndagspragtet over Byen. Men paa Nationalfesten er det anderledes. Hvorsomhelst og paa hvilkensomhelst Tid af Dagen man sætter sin Fod i Gaderne, mærker man, at der er noget Aparte over Staden. Der er først og fremmest en ganske ejendommelig Fred. Alle Butikker uden Undtagelse er lukkede, de store offentlige Haller, hvor man flere Dage i Forvejen har gjort endnu mere omfattende Forberedelser til Festen end alle andre Steder, de er nu rømmede for deres Boder og forvandlede til værdige, guirlandebehængte Sale, hvor om Eftermiddagen Dandsen skal tage sin Begyndelse. Der arbejdes ikke paa noget Værksted, selv Posten standser sin Virksomhed fra Klokken elleve om Formiddagen. Efter den Tid tømmes der ingen Brevkasser og uddeles ingen Breve; Postbudene drager i store Klynger med hinanden under Armen gennem Byen og synger Marseillaisen, yderlig fornøjede over Fridagen, den eneste, de har Aaret rundt. Den rastløse, travle Tummel er borte. Folk driver ganske langsomt, skikkelige, søndagspyntede Grupper med en Myr af Børn, og de standser hvert Øjeblik for at kige paa Flagpynten og Transparentbillederne, der skal illumineres om Aftenen. Af og til flokker man sig sammen midt paa Gaden. En af de tallose Foreninger for Instrumentalmusik har stillet sig op der omkring et Stativ, der bærer et trikolordraperet Republikhoved med frygisk Hue og flankeres af Foreningens medaillebehængte Faner. Man opfører Koncert, og unge begejstrede Mænd holder Taler til Forsamlingen mellem Numrene. Pludselig bliver en lille Pige, klædt paa som Frihedsgudinde, løftet op over Massen, og man raaber Vivat for hende. Men over det Altsammen, selv midt i Tummelen, er der den samme fredelige Søndagshjtidelighed, en absolut Fornemmelse af, at man er ude i den dejlige Sommersol for at hvile sig efter Hverdagsslid og for at have det hyggeligt og rart. Pariserne er ganske overordentlig elskværdige paa denne Dag. Man ler til hinanden og vexler smaa gemyttlige Bemærkninger med hinanden i Forbigaaende, som om man var gode Venner, der mødtes, man gaar omkring med en underkuet Trang til at sladre og til at være forekommende, og man griber med Begjærlighed den mindste Lejlighed, ved hvilken den kan give sig Luft. Man gaar saa vidt, at man rømmer sin Plads for hinanden i Queuen ved Omnibusser og Sporvogne, og det vil sige Meget.

[Illustration: Forberedelse til Nationalfesten i Hulleerne.]

Thi henimod Ellevetiden skal hele Paris afsted ud ad Longchamps til, hvor den store Revue finder Sted om Eftermiddagen Klokken to i Overværelse af Republikkens Præsident og med de officielle Tribuner fyldte af alle de Notabiliteter, som Byen har kunnet holde tilbage efter „grand prix“. Det er, i hvert Fald for Damernes Vedkommende, ikke overdrevent mange. Der er uhyre sparsomt med Toiletter derude, Revuen er Longchampsslettens store populære Fest. Men den er ogsaa populærtilgavns. Den Part af Paris's

Befolkning, som paa denne Dag undtagelsesvis kommer paa Farten, er den tarvelige Verden, som ellers hele Aaret rundt sidder flittig, hjemme ved Arbejdet, og den er altid ellevild af Begejstring over at se sine Soldater. Paa selve Revuesletten gjør den ikke synderlig Spektakel; den staar taalmodig og lader sig stege af Solen, medens de tyve, tredive tusinde Mand defilerer, og bryder kun engang imellem ud i et pæ, anstændigt Hyldestilraab, naar en for dens Hjerte aldeles uimodstaaelig Deling drager forbi: Saint-Cyreeleverne, Pompiererne eller et saadant Korps. Men paa de smaa Kaføer i Suresnes, Saint Cloud og deromkring, hvor Soldaterne trækker over, naar de har defileret forbi Præsidenttribunen, der giver man til Gjengjæld det glade Humør saa meget mere overgivent frit Løb. Parisermylren og Pariserlystigheden er i disse Timer derovre paa den anden Side Boulogneskoven.

Byens store Hovedaarer bliver tommere og tommere, jo lægere man kommer ud paa Eftermiddagen. Den Part af Befolkningen, der ikke er i Boulogneskoven, klynger sig sammen paa Pladser og Squarer, hvor Orphøns-Foreningerne giver Koncert, eller i asfaltbelagte, stille Sidegader, hvor Kvadrillerne har taget deres Begyndelse allerede umiddelbart efter Frokost. Vandrør man ved Middagstid ned over de store Boulevarder, vil man knap tro, at det er dem. De ligger endeløse foran En, fejede rene for al den brogede Fælsel, som ellers tumler afsted over dem. Der er ikke en Vogn at se, saa langt Øet kan naa. Efter Klokken sex er al Kjørsel i Gaderne forbudt, og Kudskene har slrget for at tage sig saa godt betalte om Formiddagen, at de ikke finder nogen Gene ved at holde sig Ordren efterrettelig. I de til Boulevarderne stødende Sidegader drager man sig med ægte Pariserhumør og i ægte Feststemning den sjeldne Lejlighed til Indtægt og flytter Middagsbordet midt ud paa Gadeasfalten. Der sidder hele Familien under aaben Himmel og krydrer Festmaaltidet med en Tilgift af frisk Aftenklighed, og en Hæskare af smaa italienske, guitarspillende og dansende Piger leverer for et Par Sous Underholdning dertil. Ingen bliver staaende og seer paa det, som man vilde gjøre andetsteds; den Slags Indfald forekommer Folk i Paris at væ en ganske naturlig Ting.

Befinder man sig imidlertid et Sted paa Boulevarden, hvor man netop ikke kan kige ind til en saadan Pariseridyl, kan man let komme paa besynderlige Tanker. Foran En ligger den lange, tde, graa Vej, allevegne omkring seer man Faner og patriotiske Symboler, paa Afstand hrer man Trommehvirvler, underlige uharmoniske Horntoner og en uafbrudt Knalden og Plaffen. Det er som et Bombardement; saadan, kommer man uvilkaarlig til at tæke sig, maa Paris have set ud under Belejringen. Og dette Bombardementsindtryk forstærkes kun, naar man drejer ind i en af de Gader, der hrer bort fra Centrum. Politiprækten udsteder stadig Plakater, ifølge hvilke den saa yndede Afbrædning af smaa Sprægbomber og andre Fyrværkerisager hrer til de ikke engang for et Folk, der morer sig, tilladte Adspredelser. Men Pariserne anerkjender paa Nationalfesten Ingenting som forbudt og bryder sig ikke om Politiet. Dette er paa sin Side saa fornuftigt midlertidig at suspendere sine Forretninger og holde Ferie ligesom Postbudene. Kun ganske umaadelig sjældent seer man en enkelt Betjent i Gaderne, og er han der, er han ikke i Funktion. Det er blevet slaaet fast som Regel ved den parisiske Nationalfest, at Befolkningen selv agerer Politi, og hidtil har det ikke væt forbundet

med Ulemper. Da nu Befolkningen ikke har Noget mod Sprægbomber, tvertimod, saa faaer de Lov til at rase saa galt de vil, og det er undertiden ganske forfædelig galt. Efterhaanden som man kommer op mod de ydre Boulevarder, op til Arbejderkvartererne, hvor Aftenfesten bestandig har sin mest støjende og overgivne Karakter, blædes og dves man fuldstændig af disse Rakter, Sole, Svæmere og Bomber, der farer ud fra hvert Vindue og hver Gadedør med Tilbehør af Artillerisalver. Her er der alt Andet end Lede. Menneskeflokkene mylre som Myrer afsted midt i Ildregnen. Hvergang det plaffer og sprutter, hviner Folk himmelhøjt af Fornøjelse. Faaer de Fyrværkeriet i Ansigtet selv, bliver de jo nok yderlig fortruede et Øeblik og farer med vældige Eder over mod den, der har brædt det af, som skulde det gaa paa Livet lts. Men det varer kun et halvt Minut. Naar han paa har afgivet sin Undskyldning og erklæret, at han ikke har gjort det med Villie, forsvinder Vreden igjen ligesaa hurtigt, som den kom. Godmodigheden ligger paa Bunden her som overalt paa den glade Nationalfestdag.

Hele Staden over begynder ved Mørkets Frembrud Illuminationshavet at sende sine Strømme ud i alle Retninger. Det breder og breder sig, gigantisk som Paris selv. Der er ikke den fjerneste Krog af Kampenbyen, hvor det ikke naaer hen, selv det milevide Terræn paa den anden Side Fæstningsværkerne, over hvilket Paris spreder sine yderste Forposter, selv det har sin Part af Aftenens Fæventyrs-Fest. Men paa enkelte Steder koncentrerer Anstrengelserne sig. Snart er der over de store Boulevarder mellem Mastetræer, der følger efter hinanden for hver tredje Lygtepæl trukket prægtige Gaskroner, fem i hver Række, snart er det en af de offentlige Pladser, hvor en ny Statue afsløres i Tusind-og-en-Nats-Glands af elektrisk Lys og bengalske Blus og trefarvede Illuminationsguirlander, slyngede mellem hinanden saa tætsom Lianer, snart atter er det Boulogne- eller Vincenneskoven, der er valgt til Festens Centrum. Inde i Krattet hænger Tusinder af røde Papirslanter og tager sig ud, som om Buskene bar store, forunderlige, fosforiserende Frugter, paa Stjerne vrimler det af Smaafartøjer, overhængte med kinesiske Balloner, Raketternes og de farvede Fyrværkeribombers uophørligt dryssende Regn falder som Myriader af Stjernesked ned over Vandet, og det elektriske Lys, der straalere ud allevegne inde fra Træernes Tykning, lægger sit dagklare, fantastiske Skjæver det Hele og fuldender Illusionen af, at man vandrer i en fortryllet Skov. Gjennem hele Avenue de Champs-Élysées er der mellem Træerne trukket dobbelte Rækker af Gasguirlander med mange farvede Kupler, og de samme hvide, skinnende Perlesnorer fortsætter sig som et Net ud over den umaadelige Concordeplads og oversvømmer den med Lys, mens farvede elektriske Blus kaster deres magiske Skjæind i Fontænerne paa begge Sider af Obeliskens. Tuilerianlægget er blevet en Aladdinshave med store, straalende koultrte Frugter paa alle Træerne, Kirkernes Spir rager op som flammende Kampfakler, om alle de offentlige Bygningers arkitektoniske Linier slynger Gasguirandolerne sig og forvandler dem til Fepaladser i Lueforyldning. Vidunderligt er der ved Seinen. Saa langt man kan se, spæder Broerne sig over Vandet snart i gylden Gasillumination, snart i hemmelighedsfuld dampet Taageglands af røde orientalske Lygter, paa Floden selv glider de smaa Dampere saa tæt behængte med Illuminationspynt, som var de byggede kun af farvede Balloner, og Flammestraalerne fra Palaierne paa Quaien spejler sig i det mørke Vand som tusindslyngede Guldfiligran. Overalt er Paris druknet i Lys

og Flammer, allevegne krydses den mørkeblaa Nathimmel af Raketter fra de sex Kæmpeskræverier, som Municipalraadet i Aftenens Løb lader afbrænde fra hjerteliggende Punkter af Byen.

Ejendommeligt og mest parisisk er dog, hvad Smaaborgerne præsterer i de snevre Handelsgader i Midten af Byen og ude ad Forstæderne til. Paa begge Sider langs Fortouget er der bygget Espalier af ganske smaa farvede Glaslygter, fjedede sammen i trikolort Arrangement til en lang, livganglignende Alløe af Portal ved Portal, lukket for begge Ender med store Soldekorationer i samme brogede Lygtebygning. Eller ogsaa er der paa selve Husenes Façade hægt kulrte Papirslanter op, der dækker hver eneste Mursten, saa det seer ud, som hele Huset var bygget af dem. Ud fra Taget skyder der samtidig lange Stænger, som bærer Buketter af illuminerede Papirblomster, de hænger paa Snore over Gaden, og de gløder som store St. Hansorme i Laurbærbuskene, hvormed man til Overflod har fyldt Fortouget. Uafbrudt stormer Skarer af marseillaisesyngende Mænd og Kvinder med Lanterner i Form af kæmpemæssige Konvolveler afsted gennem disse Gader, røde og blaa bengalske Blus kaster deres fantastiske Skjæ over Mandfolkens frygiske Huer og over Fruentimmernes store, trefarvede Kokarder paa Haaret, Svæerne, der sendes ud fra Husenes Vinduer, drysler deres Ildgnister som Konfettiregn ned over Mængden. Nu råber man, at Pariserne er i Paris igjen. Alle de to Millioner er paa Farten, og Masser af overfyldte Jernbanetog har i de sidste otte og fyrretyve Timer bragt en lille en til i Reserve ind til den festpyntede, festdrukne, fristende, forunderlige Hovedstad. Fra Ende til anden er den en tumlende, overgiven, uendelig Markedsplads. Alle Torve er blevne til Dandsesale, alle Fortouge udenfor Kaføerne til Vauxhalshaver med mylrende, lystige Gilder. Langs de ydre Boulevarder, fra Place du trône hele Kredsen rundt lige til Batignolles, paa den venstre Seinebrede Boulevarder, ja selv midt inde i den fine By, paa Thøare-français- og Blrspladsen holder man _fCÈte foraine_. Hvor den er karakteristisk for Pariserne! De morer sig med Ingenting. Den blotte Bevidsthed om, at det er Fest, gaar dem til Hovedet og beruser dem med Jubel. Deres Yndlingsforhøjelse er Karusellerne. Der er en for hvert tiende Skridt over hele _fCÈte foraine_ -Bæltet, og man staar i Queue ved dem allesammen for at komme op paa Træbucefalerne. Ønede straalere, man leer og hviner af Glæde, mens man strækker Brystet frem og stikker efter Ringen, og mens Udraaberne hyler de fingerede Stationers Navn, som man farer forbi. Der er en vittig Kronikr, som engang har sagt, at hvis han blev Regering i Frankrig, vilde han begynde med at udstede et Dekret, lydende paa, at Karusselhestene skulde være i permanent Rotation paa alle Pladser og Squarer. Naar det var gjort, kunde han rolig lægge Hænderne i Skjød. Intet Oprør vilde nogensinde banke paa hans Dør, thi de nationale Lirekasser vilde standse Insurgenterne, og de nationale Karusselheste vilde vide at dreje Opinionen til hans Fordel. Ved Siden af Karusellerne er der Barakker med hele Theatre, hvor man opfører store patriotiske Skuespil i mange Tableauer. Der er et af dem, "Blrnene fra 93", som stadig gjr stormende Succes. Jeg har kun set de sidste Tableauer, men de er magellse. Saavidt jeg kunde skjønne, hang Stykket ikke sammen, men fremstillede i skjnsom Afvexling Billeder af den store Revolutions Historie. Det ene var en Scene mellem en hel Bunke Østerrigere og en fransk Soldat. Østerrigerne vilde have ham til at forraade hans Generals Planer, og da han ikke vilde det, skulde han skydes. Men Franskmanden jog

dem under Tilskuernes Jubel paa Flugt allesammen med et Gevæi den ene Haand og en Feltkjedel i den anden. Saa kom der et ganske lille Tableau, hvor et Barn laa paa Dødslejet; det var død, forklarede der, fordi dets Moder ikke havde villet raabe "Leve Republikken". Og endelig endte den hele Komædie med et Tableau i bengalsk Belysning, hvor Østerrigerne og Franskmanden og den antirepublikanske Moder og det døde Barn allesammen stod og viftede med Palmegrene op til en Republikstatue med frygisk Hue paa Hovedet. Da det var forbi, fik Østerrigerne og Franskmanden Trommer om Livet og stillede sig op udenfor Theatret og raabte ind til en ny Forestilling.... Hvor man kommer hen, dves Øerne af saadanne Svadaer, for hvert Skridt maa man standse og høre paa disse uforlignelige oratoriske Virtuosstykker af Udraabere til Menagerier og Marionetteatre og elektriske Fruentimmer og Fiskemænd og Kæmpekvinder og Somnambuler, af Markskrigere, der faaer et nyt Tandpulver til at blive en verdensomværende Opfindelse, eller af Kroupierer i Skjorteærmer, der byder ind til Spil, ved hvilke Ingen kan tabe og Alverden vinde Formuer. Grupperne flokker sig, man trænges og ler og siger Vittigheder. Og stadig farer der Sprægbomber ind, hvor Mylren er tæst, og syngende og trommende og trompetende Processioner drager forbi med kulrte Lygter paa Hattene. Skjækevæerne stiller hele Fade med Vin ud paa Gaden og lader dem strømme for hvem der vil drikke, Spænkeren ved Siden af vil ikke staa tilbage og kaster trefarvede ÷g i Grams til hvem der vil gribe. Paris holder Fest! Tre Millioner Mennesker tumler mellem hinanden med Følelsen af, at idag er Alting tilladt, idag maa man vende Verden paa den anden Ende, om man har Lyst. Man hviner og jubler og jodler, men man gijr ikke en Kat Fortræd. Hele Natten igjennem er Byen i Delirium. Men naar Morgenens kommer, er der Ingenting sket alligevel, som den Besindigste kunde ønske usket. Beruset af Fanehavets Farver og af Illuminationens Glands i deres straalende, vidunderlige Fester har Pariserne moret sig og væet, hvad de er, naar de morer sig, hvad de er inderst inde paa Bunden af deres Natur: store, godmodige, elskvædige Børn.

Sommer-Søndage ved Paris,

Udenfor Fæstningsværkerne, i et Bælte, der snevrer sig ind hist og her, men vider sig ud paa andre Kanter til flere Miles Brede, strækker sig rundt om hele Paris et Overgangsdistrikt mellem Land og By, som Pariserne kalder _La banlieue_. Det har Landets friske Luft og grønne Sommerpynt, men det har den bymæssig arrangeret mellem Boulevarder og Alleer med Navnebræt paa Hjørnerne, Sporvognsskinner og Gaslygter. Det er Omegnen, der i Tidens Løb er bleven inkorporeret af selve Staden. De forhenværende Smaalandsbyer er blevne til Arbejderforstæder, Markerne mellem dem stykkede ud til Byggegrunde, paa hvilke der har rejst sig Landsted ved Siden af Landsted, forbundne ved Haver og Parker til et stort, sammenhængende Villakvarter, et solbadet, farvebroget Sommerparis udenom den graa Kæmpeby.

Her er Pariserens forjættede Land. Et Hus og en Have i Banlieuen er Endemaalet for al hans Stræben, den lokkende Belønning for et Livs Slid, Lykken saa stor, som han kjender den.

For at naa den arbejder og arbejder han og paalægger sig alle Savn. Selv efterat hans Bedrift har gjort ham til en velstaaende Mand, lever han i

et Hul uden Luft og Lys, under sig ingen Luxus og ingen Hvile. Saalænge "Renten" ikke er tjent indtil den sidste Hvid, er han i Arbejdsdragt fra Morgen til Aften. Men kommer saa endelig den store Dag, da han har Summen fuld og rund, siges der ogsaa for bestandig Farvel til Butik og Væksted. Han kører sit "Terrain" og drager med Kone og Børn til Banlieuens Kanaan. Hans Ærgjerrigheds Higen kan have stilet hjerte eller lavere, alt efter den Klasse af Samfundet, han hører til, men i Kubikmetre kan den altid måles.

Denne Kolonisation af en stille, vegeerende Menneskerace, for hvem Livets Uro er endt, som hygger sine Haver og pøder sine Pætraer og forresten lader Verden sejle sin egen St, den lægger over Banlieuebæltet en Grundstemning af stor Hvile og forunderlig Fred. Verdensstadsfeberen gaar af En i det Samme man sætter sin Fod udenfor Paris's Porte, Luften i de lange, ligesom slumrende Alleer er fyldt med noget Blid, Bedøvende, en sind- og tankeberoligende Essens af Rentier-Velvære. Heller ikke Landliggerne gjør noget Skaar heri. De maa betale deres Sommerotium i en mæbleret Banlieuelejlighed saa dyrt, at de føler sig moralsk forpligtede til at vegeere tilbunds. Men ved Siden af denne faste og fluktuerende Befolkning er der de nomadiserende Gæster, Søndagspublikumet, som kun kommer for nogle Timer, og som kommer for at more sig, den lange Skare af smaa Bestillingsmænd, som aldrig naaer op paa "Rentens" grønne Gren, eller af smaa Haandværkere og Handlende i de unge Aar endnu, da Slidet først lige er begyndt. De er til daglig Brug bestandig ved deres Gjærning, Uger, Maaneder igjennem uden Hvile. Det er en stor Vildfarelse, naar man bilder sig ind, at Pariserne altid er paa Farten for at more sig. Tvertimod, intet andet Folkefærd er saa sparsommeligt med sine Fornøjelser som de. Kig ind i Portnerens Celle, Han er i Regelen Haandværker ved Siden af, Skrædder, Skomager eller Sligt. Man finder ham ved sit Arbejde fra Solen staar op, til han henad Midnat gaar i Seng for at unde sig den Smule Støv, han kan faa, naar han hvert Øblik skal trække i Snoren, som lukker Porten op for Natte-Efternæterne. Kig ind i Blanchiseusens Stue. Hun holder ikke Kaffeselskab eller Faddersladder med Naboerne; man vil Dag ud og Dag ind til et hvilket som helst Klokkeslet finde hende uforanderligt paa samme Plet, ved sin Vaskebalje eller Strygebræt. Besøg de smaa Butiker. Ejeren, hans Sønner og Døttre staar ved Disken uafbrudt, og Ingen af dem forlader maaske Maaneder igjennem deres Plads undtagen de Par Øblikke, da de skiftes til at gaa ind i Værelset ved Siden af og sluge Maden i sig. Man har ingen Helligdagsanordning, og man laver sig ingen selv. Hver Fridag, der tages, bliver købt med Opoffrelse af Indtægt, og den tages derfor kun sjelden. Men river man sig endelig Iis engang og gjør et "_partie de campagne_", saa skal det fligelig ogsaa være Fest tilgavns. Livslysten har sparet sig op, mens den sad stævet inde saa længe; den maa nu have Luft i en Udladning, der kan forslaa.

Saa fyldes da Banlieuebæltet i Følge med disse Landtours-Gæster og til deres Behov med en Rummel og Tummel uden Ende. Allevegne er der _fCete foraine, bal champCetre_, Kavalkadeoptog, Rosenbrudskroninger, Regattaer, en Invasion af Fornøjelsesvirvar og Fornøjelseslarm _àgrand orchestre_. Men underligt nok, den glider ind i den stille Banlieuestemning uden at skurre; man er vant til Kontraster, man kommer fra deres eget souveræne Kongerige, man vilde savne dem, hvis man ikke fandt dem igjen herude

under andre Former. Disse Kontraster er det just, der gjør Banlieuen saa ejendommelig parisisk. Bestandig skifter Karakteren, det er en broget Vexlen af Kaleidoskopbilleder, man bliver aldrig kjed af den.

Hovedstederne, hvortil der tores ud, har desuden i Regelen ogsaa hver sin Specialitet. Versailles og Saint-Cloud har deres „grandes eaux“, de vidtforgreneede Springvandssystemer, der hørte med til Le Nâres Parkanlæg, og som endnu paa bestemte Sommersøndage sender deres taarnhøje Straaler op over de store Plæer, paa hvilke i tusindfoldigt Myr Grupper af beundrende Smaaborgere har lejret sig. Bougival har sin „Bains-mixts“, hvor de smaa Kokotter og Butiksdandyerne kopierer Trouville, sine Illuminationsfester paa La Grenouillere-Øn og sine Kanotierballer. Asnières og Neuilly har deres store Sommermarkeder, der varer Maaneder i Træk, Nanterre sine Pompier-Processioner, Suresnes sine Rosenbrude, Sannois sin Mille, Maisons-Laffitte, Auteuil, Vesinet deres Væddeløb. Man har hundrede Steder for et at tage hen. „Petit Journal“ indeholder hver Lrdag en Fortegnelse paa flere Spalter over Punkter i Paris's Omegn, hvor der den næste Dag er Noget paa Fæde. Befordringen er saa overmaade let. Fra den halve Snes Jernbanestationer, som Paris har, futter der Tog afsted som Minutraketter i alle Retninger. Ved Enden af Avenue de Villiers er der et Punkt, hvor man, naar man boer højt tilvejs, mellem Levallois-Perret og Clichy har Udkig i Horisonten til en Stump af Saint-Lazares og Nordbanens fælle Linie. Det er mine egne Vinduer, saa jeg kan tale om det. Stumpen seer paa den lange Afstand ikke ud, som den havde meer end en Snes Alens Brede, og der er dog ikke noget Sekund fra Morgen til Aften, uden at mindst een graa Røgslange bugter sig hen over den. Paa en halv Snes Minutter og for nogle faa Sous spreder disse Tog hundrede Tusinder over Banlieuen, uden at der nogetsteds er Trængsel eller Besvæved at komme med. Og ved Siden af dem er der saa ovenikjøbt baade Sporvognene, der gaar lige til Saint-Denis, Saint-Cloud og Versailles, og endelig Mouch'erne paa Seinen ikke at forglemme, de kvikke smaa Dampbaade-Omnibusser, en ægte parisisk Specialitet og det fornøjeligste Sommerbefordringsmiddel, der kan tænkes.

„Du cõt de la Seine“, er i de ni Tilfælde af ti Maalet for Landpartiet, Pariserne næer en ganske umaadelig Kjærlighed til Seinen; deres Passion for den er næsten meer endnu, den er et Slags Kultus, de tilbeder den, som Brahminerne tilbeder deres Ganges, Alene Ordet Seinen faaer deres Hjerte til at vibrere.

[Illustration: Sommer Søndag i Saint Cloud]

Det er som Alt, hvad de elsker ved deres skjønne Land, ligger bundet i dens Flodseng. At hans Støv maatte komme til at hvile „sur les bords de la Seine“ var den store Napoleons sidste Ønske. „Au milieu de ce peuple français“, fljter han til. Det er netop det: Seinen er Frankrigs Midte, Frankrigs Sjø og Frankrig selv. Jeg veed en ung Mand, der laa syg Tusinder af Mile fra Hjemmet. Han tæedes hen af en Sot, som Ingen kjendte, og som Lægerne Intet kunde gjøre ved. Saa sendte en Pariserinde ham en Flaske af Seinen Vand, og han kom sig. Lad det saa nok saa mange Gange væe Afguderier, det er den Slags Afguderier, der udgjør Verdens Skjønhed.

Kun saalænge de er ved Seinen, har Pariserne den Sindslige vægt, der

sætter dem i Stand til rigtigt at nyde Landturen. Kommer de blot en Smule bort fra den, bliver de strax nervøse, ubehjælpelige, de flter sig allerede halvvejs som i et fremmed Land, hvor de tager kejtet paa Alting. Men med Seinen er de fortrolige; ved den morer de sig som i et Lag, hvor man kun er mellem sig selv, hvor man er sikker paa Alt omkring sig, og hvor man kan give sig helt hen. Der er nu det Gode ved det, at denne deres Kjærlighed til Floden bliver gjengjældt. Kan de ikke undvære den, saa kan den paa sin Side heller ikke rive sig løs fra dem og deres By. Den slynger og snor sig i Bugtning paa Bugtning frem og tilbage over det hele Banlieuebælte. Hvor man kommer hen, er den. Man har sluppet dens Løb og troer, den fortsætter det mod Nord; pludselig finder man den igjen i den stik modsatte Retning. Man har fulgt den langs Boulogneskovens ene Side, man gaar tværs gennem Skoven og træffer den igjen paa den anden Kant ogsaa. Den er som Byens Nisse, der titter op alle vegne og leer til En og siger, jeg flytter med. Den gjør En rent tummelumsk paa Banlieuens Topografi. Selv Folk, der er barnefødte i Byen, kan ikke finde Rede i de Bugtningers Labyrinth. De veed kun, at deres kjære Flod er allestedsnærværende. Men det er ogsaa Alt, hvad de forlanger at vide.

Valfarterne til dens Bredder begynder med den første Foraarsindag i April allerede, og Pilgrimsskarene bliver stadig tætere og tætere, jo mere Sommersvarme Solen faaer. Der er Partier ved disse Bredder, der er forunderligt skjønne. Vejen, som fra Meudonskoven følger Højdedragets Kam over SCEvres og Saint-Cloud til Suresnes, giver ved hvert andet Skridt fra store, træoverskyggede Plæer aaben Udsigt over Floddalen. Mylren af Villaslotte stikker deres fantastiske Arkitektur i Vejret og ligesom klæder Bakkeskrænterne i Fest. Pynter og Ør med gamle Træer skyder sig ind i Flodløbet og laver disse hemmelighedsfulde Kroge, hvor Fantasien kan ane det Vidunderligste bag det lukkede Grønne; hele Terræet vugger sig milevidt bløgeformigt op og ned med leende Landskaber, hvor de smaa Banlieuebyer ligger i brogede Kalejdoskopfigurer stræde ind mellem Lunde og Parker, og hvor selve Millionstadens Virvar af Tage og Taarne danner Baggrundsrammen. Alle vegne er Billedet nyt, veksellende i Stemning, stort, straalende, farvefuldt og sommerfornøjet. Men det er ikke det alligevel, der drager Pariserne til Landtour ved Seinen. De har ikke nogen sædlig vakt Sands for Naturskønheder. En af deres Kronikrere, der er mest "parisien", har engang ædelt skriftet, at han var ude af Stand til at forstaa nogensomhelst anden Landskabsromantik end den, han kunde tage i Øesyn fra et Kaføbord med Marmorplade, _sous la tonnelle_, hvor han bekvemt kunde strække sine Fidder paa Asfaltgulv. Det bredere Pariserpublikum er ikke absolut saa fordringsfuldt som han. Det kan nøje sig uden Marmorpladen og med Gruskies istedetfor Asfalten, men Kaføbordet og Løvtonnellen undvæer det nødt. Det klatter op paa Seineskræntshjederne, men det gjør den Tour af saa hurtigt som muligt. Hvad det vil deroppe, er ikke Andet end forvise sig om, at det kan se Paris. En saadan Kigen paa sine egne Vinduer fra et Udsigtspunkt i Omegnen hører med til et parisisk _partie de campagne_, som skal være fuldt tilfredsstillende. Men naar Hjertet er blevet beroliget ved Gjenkendelsen af Triumfbuen, Trocadero og Invaliddekuplen, saa har man ogsaa fyldt sig med al den Naturskønhed, man har Behov. Man stiger ned til sin kjære Seineflod igjen og helliger Dagen til Glæderne ved dens Bredder. De Gamle lejer sig en Medestang og lover at skaffe "_la friture_" til Middagen, et Løfte, hvorved de dog i Regelen tilskraver

sig selv mere og Fiskene mindre Kløgt, end begge Parter viser sig at besidde. De Unge dyrker Kanotiersporten, den Sommerfornøjelse, der af alle har højst Kurs hos den jevnere parisiske Befolkning. Pluraliteten er Medlemmer af en eller anden Kaproningsforening, og man møder naturligvis saa i Kostume: Skjorte med broget Smandskrave eller Læredsfrakke med Guldankre, Læredsbenklæder med kulrte Striber ned langs Sømmen, hvide Gamascher og under alle Betingelser Kanotierhat, det vil sige en stor, primitiv Straakaske, forsynet med saa formidabel Skygge som muligt. Først naar den er alenbred, gik dens Ejermand rigtig Lykke. Saaledes udstyret og med en Kjøreste eller idetmindste en "Veninde" ombord, anbringer man sig i de lange, spidse Kaproningsbaade, der er helt oversaaede med Flag. Hvor varmt end Solen bræder, roer man under Hvin og Jubel og Vittigheder omkap hele Dagen. Undertiden kører Baaden, og det hele Selskab dratter i Floden. Men det bryder man sig ikke om, saa er Morskaben først rigtig. Saa lægger man sig til Tørring i Solskinnet paa Bredden, slaas med Sand og Græs og Hatte, holder Fløjtekoncert paa sine Mirliton'er, raaber Vivat for de Andre, som flyver forbi, glemmer, at der er en Verden, som er kjedelig og besværlig, og husker kun paa, at den Dag idag er viet til Ungdom og Solskin og Alt, hvad man kan finde paa af Piaseer. Bliver Humret et øeblik en Smule mat, er man stadig ikke lægere fra den lille, landlige Kafé, end at et Glas Absinth eller en Flaske _petit bleu_ hurtigt kan sætte det i Aande igjen. "Tonnellen" har sit egentlige Hjem ved Seinebredden, og den trives og formerer sig der med stadig voxende Frodighed.

Festens Glandspunkt er Middagen i disse vinlvomrankede Verandaer. I selvmedbragte Madkurve og Graaplæer som Spiseborde seer Pariserne undertiden en Nødvendighed, men aldrig nogen Poesi. De vil leve højt, naar de er paa Landtour, og de forlanger en Diner, som der er Stil i. Flasker med Støv paa og i Kurv har Vorherre skabt for Poularder fra Mans, og selv de ganske smaa Seinebredsrestaurationer skiller dem ikke ad. Men den Slags Flasker--og en lille, stiliseret Middag under Tonnellen i det Hele taget--har sjeldne Gaver til at sætte Kronen paa, hvad en Dag i Sol og Sommerluft har bygget op. Naar Markedsfestens Karusseller og Udraabertrompeter--der er nemlig bestandig en Markedsfest i umiddelbar Næhed--ovenpaa Dsigheden i de lumreste Eftermiddagstimer atter henimod Aften lader deres Musik skingre for fuldt Orkester, saa er ogsaa Seinebredsgæsterne tilstrækkelig animerede til med fuldaabne Arme at tage imod denne Musiks Invitation. Mirlitonfløjten bliver sat i Aktivitet af tusinde Struber, og under dens Akkompagnement marcherer man til Festen. Dandseestrader, Forevisningstelte, Karusseller, Gynger, Skydebaner og Somnambulevogne oversvømmes af støjende Skarer. Larmen stiger og stiger, kun de store Parktræer staar stille og forbausede og seer ned paa dette tumlende Virvar. Den hele Nat igjennem faaer de ikke Ro til at slumre ind. Der er kun een Allieret, der kan komme dem til Undsætning og skaffe dem Ro: "Ouragan"en, Tordenskyllen, der aabner Himlens Sluser og jager Landtourpublikummet hjem og i Seng. Men den forbarmer sig ikke saa sjeldent over de stakkels Træer. Den hører næsten uundgaaeligt med til en parisisk Sommersøndag. Man er saa vant til at faa den som Slutning paa Plaseren, at ingen nogenlunde forsigtig Familie gik sit _partie de campagne_, uden at hvert Medlem af Selskabet er forsynet med Paraplui. Og selv Ouragan'en hjælper saa med til Fornøjelsen. Den giver Festdagen en Ende med Eclat. Eclat er der tilgavns i en øgte

parisisk Sommerskylle. Det er ikke Regn, den kommer med, det er Vandfald, Saa overgivent kaadt v~~æ~~er den sine Strømme ned over Stimen, der klumper sig sammen og tr~~æ~~ker til Jernbanestationen under eet sammenh~~æ~~gende Parapluitag, at det er umuligt at blive forn~~æ~~met over den. Man v~~æ~~ger da det Fornuftige, man morer sig, man leer himmelh~~æ~~jt over hinandens Gjenfordigheder, og Landtouren slutter med et Virvar, et Spektakel, et Hum~~ø~~r uden Lige.

Saaledes seer Parisernes Sommerudflugter ud n~~æ~~sten allesammen. Skovtoure kjender de saa at sige ikke. En Times Jernbanefart fra Byen har de Fontainebleauskoven med dens aarhundredgamle K~~æ~~npege, dens vildtromantiske Klippekl~~æ~~fter, dens St~~æ~~r og Vandfald, en af de st~~æ~~rste og en af de skj~~æ~~neste Skove i Europa. Men den frister dem ikke. Forvilder de sig en enkelt Gang derud, naaer de under alle Betingelser ikke l~~æ~~nger end til Karussellerne ved Fronsardkl~~æ~~fterne lige i Udkanten af den. Endog Skoven ved Saint-Germain, der ikke ligger l~~æ~~gere fra Paris end Dyrehaven fra K~~ø~~benhavn, er saare sparsomt bes~~ø~~gt. Gjennem dens pr~~æ~~gtige Alleer ruller Herskabsvogne i M~~æ~~gde, men Folkeliv er der ikke. Man kan af og til paa en af de aabne, med alenh~~æ~~jt Gr~~æ~~s bevoxede Pletter tr~~æ~~ffe et Selskab, der holder Skovtour paa nordisk Vis med Madkurv og selve Jorden til Bord, eller inde i Skovtykningen, paa Skr~~æ~~ten ved en lille B~~æ~~, nogle Grupper unge Folk, der giver Fuglesangen Akkompagnement. Men man kan saa ogsaa v~~æ~~re sikker paa, at de F~~ø~~rste er meer eller mindre besl~~æ~~gtede med den adstadigere gifte Kunstnerverden, og at de Sidste for h~~æ~~jt en Uge siden er indtraadte i den lykkelige Livsperiode, da de synger med Digteren:

Rien ne rime comme deux l~~æ~~vres,
Les plus doux vers sont les
baisers.

Foruden Seinebredderne er der kun ganske enkelte Steder, der er virkelig _en vogue_. Det mest popul~~æ~~re er Sceaux. Der er her ingen Flod, men der er "Robinson". Sceaux's Robinson har en umaadelig h~~æ~~jt Stjerne saavel hos Pariser-Bourgeois'en som f~~ø~~rst og fremmest hos den parisiske Student og "Studentinde". I hvilket Sl~~æ~~gtskabsforhold Stedet staar til Eneboeren paa den l~~æ~~de Ø~~ø~~mder Historien Ingenting om. Hans Portr~~æ~~t i Legemsst~~æ~~rrelse findes over Indgangen til Bev~~æ~~rningshaven, Lysthusene er anbragte i Tr~~æ~~erne og d~~æ~~kkede med spidsbuede brune Straatag af den Slags, som man seer paa Billederne i Campes Bog. Parisernes Fantasi har ikke Mere behov, Barndomsmindeerne tager dem strax fangen, og de morer sig som B~~ø~~rn i disse Lysthuse. Enkelte af dem har man endogsaa bygget helt i Toppen af gamle halvhundrede Fod h~~æ~~jt Tr~~æ~~r. En lang Vindeltrappe slynger sig op om Stammen, og l~~æ~~verst oppe i Kronen, med Udsigt lige til Paris, staar da Bordet, om hvilket et Selskab paa en halv Snes Personer kan spise til Middag. Maden hejses op i Kurve, Bestillingerne g~~æ~~ttres gennem Raaber, det er h~~æ~~jt originalt. V~~æ~~ten er bleven Million~~æ~~ved det Indfald, og den lille Banlieueby et S~~ø~~ndagsvalfartssted af de allermost besl~~æ~~gte. Den har sin egen Jernbane, en uhyre kuri~~ø~~s diminutiv en, der snoer sig som en Snog ind mellem Hegn og Haver, l~~æ~~ber rundt om Blomsterbede og bider sig selv i Halen. Den har ogsaa sin egen Sport, S~~ø~~ndagsrytteriet paa Heste og s~~ø~~ler. Det er ikke de æl~~æ~~ste Exemplarer eller de mest rapfodede Gangere. Men Ungdommen paa Ryggen af dem elektriserer. I den vildeste Galop gaar

det afsted gennem Skoven; En bliver liggende i Grifterne derude, hver anden Amazone kommer hjem uden Hat, med vildt flagrende Haar og sinderreven Kjole. Men hvad gjør det! Det lste Haar klæder godt, og til en ny Kjole bliver der sagtens Raad, før man skal i Skoven næste Gang. En skummende Tisane i Robinsonteltet kjæler de hede Kinder, men holder Temperaturen i det hede Blod. Fra Træppen seer man Solen lægge Aftenglands over Skoven, og naar Skyggerne stiger, vandrer man ned og plukker Roser og Kys i Haven underneden. Men mest det sidste; det er den Slags Romantik, som Pariserne bedst forstaar.

Det eneste Sommerudflugtssted, som lokker ved ren Romantik, er Enghien. Men det har derfor ogsaa sit Publikum i en Sfaere, der ligger over de populære Lag. Bredderne af dets fortryllende Stæder er krandsede med Villaer, hvis Ejere er store Financierere, som tæller Rentekapitalen i Millioner, og Søndagsgjæsterne paa denne Stæde holder ikke deres Indtog til Musik af Mirliton'er og Kanotierhurlumhej. De glider sagte omkring mellem de sejlede Svaner, mellem Aakandekrater og drømmende Blomsterterter. Fra en stille Krog, hvor Hægepilen bygger Livkuppel over Sidspejlet, kaster de Fiskesnæren ud i det grønne Vand, eller de vugger sig, naar Solen daler ned bag Montmorencys Høje ud paa et Tæppe af Purpur og Guld og driver og drømmer og synger Serenader omkap med Sangerne derinde i Villaernes Fehaver. Det er et douce Publikum, som man i Parisertrængselen ellers kun seer lidt til, væsentlig rekruteret fra den Part af _le monde_, som hverken har _le grand monde's_ Præsentationsmidler eller Præsentationstrang, Embedsmænd med unge Døttre uden Toiletter og uden Sminke, beskedne Artister, Folk, der lufter sig ud fra Studerestuer og Bibliotheker. Hele Dagen igjennem har Enghien kun grumme lidt af Banlieuekarakteren. Men naar Aftenen kommer, stikker den Hovedet frem. Der er ingen Karusseller, men der er _Jardin des roses_ med dens Spillekottage, dens Sommertheater, dens Promenadekonserter og dens Kokotter. Det er Seinebredsmorskaben om igjen, blot i en lidt finere og en lidt mindre morsom Forklædning. Vil man til ren Natur, skal man ud over det milebrede Sommerparis. Saa langt Banlieuen naaer, slæber Pariserne Verdensvirvarret med sig. Men paa den anden Side Banlieuen kommer hverken det eller de selv. Der, ved Fontainebleau, ved Chantilly, ved Compiègne, hvor man vil, ligger de store Skove og hyller sig i uberørt, jomfruelig Ensomhed. Der er der Naturfred og Naturstilhed saa meget man lyster.

[Illustration: Ved Seinebredden.]

[Illustration: Jean Aicard læser "Othello" hjort hos Mme Adam.]

PARISERE EN ÉVIDENCE.

Mme. Adam's Salon.

Pariseralonerne har gennem Aarhundreder spillet en uhyre Rolle. Fra Hotel Rambouillet's Tid hele det gamle Kongedømme til Ende var disse smaa

toneangivende Selskabscentre i Virkeligheden Frankrigs Hjerter. Der dirigeredes med souveræn Magtfuldkommenhed Smag og Mode, der dikteredes Moralens Love, der styredes endogsaa med fine, umækelige Drejninger Politikens Ror. Revolutionen mejede Hovedet af dem som af alt aristokratisk Konspirationsvæsen. Men de kom igjen med Kejserriget. Naaede de end aldrig under dette helt op til gammel Glands og Herlighed, saa var de dog paa gode Veje til det, da den tredie Republik pludselig holdt sit Indtog og atter vendte op og ned paa det bestaaende Samfund. Med den gamle Tingenes Orden forsvandt de gamle Saloner. Nye i deres Billeder er der ikke dukket op i det moderne Frankrig. Hvis der nogensinde vil gjøres det, vil det i hvert Fald vare en Stund endnu. Salonens første Livsbetingelse er en Slægt af Patriciere. Det har Paris i vore Dage ikke. Det har kun Millionens Aristokrati, og det kan pynte sig op saa straalende det vil, det bliver aldrig Andet end Plebejere alligevel.

Forsaavidt de gamle Adelslægter virkelig eksisterer lægger--man hører saa lidt til dem, at man har Grund til at tvivle derom --er det i hvert Fald saa godt, som om de ikke eksisterede. De venter paa deres hvide Faneridder i Tornerosepalaier, hvor de hviler saa blødt i Spindelvæv og sover en saa sid Slavn, at det vilde være Synd, om Vorherre ikke blødt lod den glide over til at blive evig. Men deres Samfundsposition har Ingen taget i Arv. De politiske Storheder er kun Statens første Mænd i Kraft af deres Stilling. Det er ikke engang det gamle Bourgeois, de er udsprungne fra. De har næsten alle uden Undtagelse svunget sig op fra aldeles Ingenting, de er uden selskabelige Forbindelser, og de har endogsaa tidt i deres Fortid Hindringer for at faa dem. De Kredse, som ÷gteskabs-, Familie- og gamle Venskabsforhold knytter dem til, er langt under dem, til hvilke de selv er naaet op. Saalænge der ikke er kommen Orden i Alt det, saalænge der ikke har formet sig nye Slægter, i hvilke det er Tradition at være Nummer Et, saalænge vil de selskabelige Forhold i Frankrigs Hovedstad befinde sig i Kaos. Den vil have, hvad den har nu, sit "Tout-Paris", en Samling af enkelte Personer fra højest forskelligartede Samfundslag, hvem Stilling, Talent, Penge eller rene Tilfældigheder for en Stund gjør til Notabiliteter, som mødes paa Gader og Stræder, i Theatre, ved Fester, overalt, hvor der er Noget paafæde, og som der skaber Opinionen, men den vil ikke have noget _sociøtø_, nogen fast sluttet, toneangivende Kreds, hvis Saloner er Pariserlivets Centrum.

Af alle de Mænd, der har været _en vue_ siden Republikens Indførelse, har Ingen gjort endog blot Forsøg paa at skabe en Salon i de gamles Mønster. De har uden Undtagelse indskrænket sig til deres officielle Receptioner, denne Form for selskabeligt Liv, som den tredie Republik har ÷ren af at have opfundet, og som er den kurioseste, der kan tænkes. Præsidentens Elysøefester er Modellen. I Stil med hans _Bal-omnibus_ forvandler Ministre og Soussekretærer, Seine- og Politipræsident, Kammerets og Senatets Formænd, hele Rækken af den store Administrations Funktionærer skiftevis deres Beboelseslejligheder til Fortsættelser af Gaden. Man udsteder ikke Invitationer, men Billetter som til en anden Revue. Har man et Koncertprogram at byde paa, der er noget exceptionelt, saa gjør man sig kostbar, men ellers staar Portene paa vid Gab for Gud og Hvermand, der vil komme. Man ønsker Intet hellere end at se sine Saloner proppede, det giver en Air af Popularitet, der i disse for politiske Magthavere saa

usikre Tider ikke er at foragte. Selv kjender man ikke Tiendeparten af sine Gæster, og man lærer dem heller aldrig at kjende. Præsentationer betragtes som overflidige. Publikum indfinder sig uden at sige Goddag, driver rundt og kiger paa Ansigter som i en Theaterfoyer, træffer maaske ved et Tilfælde, men et Tilfælde, der kun hæder sjældent, en og anden Bekjendt, drikker et Glas Punsch med ham ved Buffeten, og gaar saa igjen uden at sige Farvel. Det er karavanseraigtig Stimmel og Tummel, broget og mylrende nok, men med selskabeligt Liv har Alt det ikke mere at gjføre end Honningkagemarkedet paa Place du trône. Man har stærkere Fornemmelse af at være i Selskab udenfor en Kafø paa Boulevard des Italiens end i en af den officielle Verdens Receptionssale. Publikummet paa Kaføen er betydeligt mere ensartet end i disse Sale, Samtalen hundrede Procent mere animeret, den Esprit, der gives ud, tusind Gange saa stor. Der er i hele det moderne Paris kun een Salon, som uden at plumpe ud i disse Omnibusfesters Banalitet hæver sig op over at være en ren privat Stue, med hvis Liv og Tildragelser Offentligheden Intet har at skaffe. Heller ikke den er de gamle Saloner om igjen, den har væsentlige Karaktermærker, som er absolut forskjellige fra dem, men den er dem oversatte i det Samfund, som nu eksisterer, og det er det netop, der giver den dens Interesse. Den er et Centralisationspunkt for Talentsiden af "Tout Paris", det første Forsøg paa at samle som i et Hovedkvarter alle de Kombattanter fra højst forskjellige Lejre, som har virkelige Evner og Kræfter at ofre Udviklingen af det nye Frankrig, der er født med den tredie Republik.

Generalissimus i dette Hovedkvarter er Mme. Edmond Adam, en af de mest aand- og talentfulde Damer i det nuværende Paris, halvt Descendent af den store Revolutions Kvinder, halvt af _l'ancien røgimes_ Salondamer. Naturen har ved en Samling af Egenskaber, der kun sjældent findes forenede hos en og samme Person, prædestineret hende til den Plads, hun indtager, og Tilfældet har redebont rakt Haanden til, at hun kom paa sin rette Hylde. Hun er i Besiddelse først og fremmest af Ungdomskildens Hemmelighed. Hverken legemligt eller aandeligt synes hun nogensinde at skulle døles. Skjændt hun allerede en Stund har været Bedstemoder, gjfør hun Indtrykket af at være en Dame paa nogle og tyve Aar. Hun er endnu stadig en _jolie femme_; hendes udtryksfulde, uhyre bevægelige Ansigt, store, klare, mørkeblaa Øjne, en lille Mund med et ejendommeligt Barnesmil, rigt kastaniebrunt Haar, blændende hvide Arme og Tænder giver hende en Charme som de mest Indtagende af hendes Kjøn. Over hele hendes Person er der et Liv, i hendes Maade at være paa en ungdommelig Fart, som smitter. Hun er dernæst til Fuldkommenhed fortrolig med Kunsten at være Værende. Selv naar der er Hundreder i hendes Salon, forstaar hun at dele sig mellem dem allesammen, samle Grupper, hviske et intimt Ord i Øret paa En, mens hun leer med Andre, drage Folk fra alle Hjørner, og som maaske aldrig har set hinanden før, ind i en fælles Konversation, sno sig selv som Islænd allevegne, saa at hele Væsen kommer til at hænge sammen. Skjændt hun ikke blot er æsthetisk producerende, men halvvejs læd Forfatterinde, er der ikke noget Øeblik, hvor hun faaer ringeste Stønk af Blaastrømpen. Den lette Esprit, hvormed hun fører Samtalen, er de gamle Saloners Causerie, men hendes Kundskabers Omfang, hendes Dømmes analytiske Klarhed fængsler en Taine, en Renan, en Pasteur ved Siden af hende alligevel. Dertil er hun en glødende Patriot, en overbevist Republikanerinde, levende interesseret for alle sociale Fremskridt,

interesseret i det Hele taget for Alt, hvad der hører hendes Tid og dens Mennesker til, og heller ikke bange for selv at være aktivt handlende ved Lejligheder, hvor hun kan være det, uden at hendes Ynde som Dame lider derunder.

Selv med Alt det vilde hun dog i denne Millionens Tidsalder have manglet en væsentlig Betingelse for at skabe Salon i Paris, hvis Tilfældet ikke havde været ligesaa gavmildt mod hende som Naturen. Det har gjort hende hovedrig, og det har derved gjort saavel hende som Republiken en stor Tjeneste. Datter af en fattig Provindslæge stegede hun, næsten Barn endnu, en af sin Faders Kollegaer, der heller ikke havde Synderligt. Ægteskabet blev ikke lykkeligt, saa lidt lykkeligt, at hun tog bort fra Hjemmet og i Paris stegede at skabe sig en Existens paa egen Haand ved Hjælp af sit Talent som Forfatterinde. En Række Noveller, og navnlig forskellige fortræffelige, fint malende Landskabsbeskrivelser, som hun udgav under sit Pigenavn Juliette Lamber, tiltrak sig Opmærksomhed. Hendes personligt indtagende Egenskaber kom til, hun skaffede sig mange Venner, og alle Huse aabnede sig for hende. Da hun nogle Aar senere blev Enke, anholdt den bekjendte Senator Edmond Adam om hendes Haand; hun gjorde paa samme Tid et absolut Inklinations- og et glimrende Fornuftparti. Den Formue, dette Giftermaal bragte hende, var ligesaa betydelig som den Position, det gav hende, Hendes Mand var næknyttet til alle fremragende Kapaciteter i det liberale Frankrig, den fortryllende Værdinde, han havde ført ind i sit Hjem, drog dem ganske naturligt endnu mere til dette, hun selv førte sin talrige Kreds af literære Venner med sig, og allerede dengang begyndte hendes Salon at blive et Samlingspunkt for, hvad Paris rummede af Talent og Dygtighed.

Saa kom Krigen, Belejringen og Republiken. Der er i en af hendes Bøger, en Samling oprindelig kun for hendes Datter bestemte Dagbogsoptegnelser, som hun imidlertid senere har udgivet under Titelen "Le siècle de Paris", en Passus, der giver et magelst Billede af hende i denne Periode, den maaske i hele hendes Liv, da hun har været mest sig selv. Hun taler om den Aften, da efter Budskabet om Sedan Republiken var bleven proklameret, og alle Mennesker strømmede sammen paa Pladsen udenfor Kammeret. Hun var mellem dem. "Den skjønne Statue af Strasbourg," skriver hun, "er bedækket med Blomsterpynt og omringet af tilbedende Grupper. Der behøves en Sang, en Hymne for denne Kultus; det er endnu engang Marseillaisen. Man istemmer Refrainet af denne Krigsang, der er bleven som en Psalme. Efter Refrainet holder de unge Mennesker, der smykker Statuen, og som stadig vedbliver at modtage Blomster, Livvæk og Guirlander, pludselig inde, og blivende i deres Stillinger, bevarende deres Gestus, synger de, opflammede af en ubevidst men herlig Kunsts Inspiration, den første Strofe af denne Hymne, til hvilken i sin Tid Strasbourg har begejstret Rouget de l'Isle. Ved Verset:

"Entendez-vous dans nos campagnes
Mugir ces féroces soldats"

tror vi at høre Preusserne i Alsace og Lorraine. Kan jeg, Alice, gjengive Dig den Bevægelse, som denne Strofe vækker hos os, denne Strofe, der taler om vore Børn, og som disse Ynglinge synger, af hvilke den ældste ikke er tyve Aar. Ved det sidste Vers bryder den unge Alsacer, der har

klamret sig til Statuens ene Arm, ud i Hulken. Mængden ffler sig greben, som man kun gjfr det i de store Øeblikke af sit Liv. Der staar Taarer i Alles Øne. Det tager Enhver af os fangen som Svimmelhed. Vore Fflelser, vore Ønsker, vor Begejstring slger hinanden, blandes, forener sig og danner nu kun et eneste Ønske, en eneste Fflelse, en eneste Begejstring. Vor Existens har, rensat i Patriotismens Aandepust, intet Personligt læger; den bliver helt fdes, helt national. Min Stemme tilhrer mig ikke mere, den klinger for mit Øe, den gaar ud af min Mund, uden at det er mig bevidst. Jeg har afffrt mig selv, og jeg er beruset af dette hemmelighedsfulde Væsen, der i sig forener saa mange forskellige Kræfter, saa mange hinanden modsatte Elementer, saa mange Interesser, saa mange stridende Fflelser, og jeg elsker det hjere end mig selv: min Kjærlighed til Færelandet er stærkere end Dden! Jeg vier mig til Frankrig!"

Disse smukke Ord gjorde hun til Sandhed. Under hele Belejringen stod Mme. Adam i frste Række mellem de heroiske Pariserinder, som har gjort denne Periode til en af de mest oplftende i Frankrigs Historie. Hun indrettede Lazarether, hun slrgede for Uddelingen af Livsforndenheder til de Fattige, hun plejede personlig de Saarede, hun var allevegne, hvor hendes Hjælp gjordes nddig, og hun var ved sit Initiativ og sit Exempel paa en Maade Forsvarsregeringens hjere Haand. Det stillede hende endnu nærmere til de nye ledende Mæd i hendes Land, og da der atter kom Fred og ordnede Forhold, blev hendes Salon ganske naturligt Mldestedet for den unge republikanske Verden, hvis fremragende Medlemmer saa at sige talte hinanden hos hende. Umiddelbart efter Krigen havde hun gaaet endnu en tung Prvlse igjennem, hun havde mistet sin Mand. Men de store Naturer voxer kun stfrre igjennem Sorger; hele hendes Tilvæelse var fra nu af dobbelt viet Frankrig og dets nyvaagnende Liv.

I den frste Periode efter Krigen var hendes Salon væsentlig politisk. Gambetta og hans Venner udgjorde Generalstaben, men de mldtes hos hende med Repræsentanter fra alle republikanske Lejre, og meer end een Akkord er bleven sluttet, meer end een fdes Operationsplan mod Reaktionen er bleven lagt i Mme. Adams Hotel. Hendes ugentlige Dinerer, ved hvilke hun slgte at samle de af Opinionens Ledere, som hun med sit kloge Blik saae havde Behov at finde hinanden, var længe mellem de store Begivenheder i Paris's Liv, og man debatterede, hvad der blev forhandlet ved dem, med stfrre Interesse, end hvad der forhandlede i Ministerraadene. Frst da den endelige Sejr var vunden, da Republiken ved Marechalens Fald og Grøvy's Overtagelse af Præsidentskabet var traadt ind i sin legitime Existensperiode, frst da begynder det politiske Skjæover Hotellet paa Boulevard PoissonniØre at vige Pladsen for et mere literæt. Saalænge Kampen mod fdes Fjender stod paa, kunde de forskellige Partiffrere endnu arbejde sammen, men da Striden efter Sejren flrtes over i Republikanernes egen Lejr, blev de selv Fjender, som end ikke den mest indtagende Væinde var i Stand til at forene under samme Tag. Mme. Adam er kun Diplomat, saalænge Patriotismen gjfr hende dertil. Hun siger det, hun tænker, seer og forudseer uden Omsvfb og uden Frygt for at stlde. Hun har i alle politiske Splrgsmaal sin egen Mening, som hun ikke underordner under noget Partis; det har gjort hendes Forhold baade til Gambetta og adskillige Andre kjfligere end i den frste Tid. Hun staar endnu paa en venskabelig Fod med ham, som hun i det Hele taget kan glæde sig ved

Sympathi hos alle, selv de mest fremskredne republikanske Partier, men den intime Samvirken er ophørt, hver gaar nu sine egne Veje. Maaske har ogsaa det Offentlighedens grelle Lys, som Avisernes Indiskretioner mere og mere lod falde over hendes Salon, bortskrammet fra den de tidligere Oppositionsledere, der efterhaanden selv blev de Styrende og med deres nye officielle Stilling nødsagedes til at paalægge sig selv en Reservation, som de tidligere havde kunnet sætte til Side; nok er det, Mme. Adams Salon har i de sidste Aar noget skiftet Karakter, den er nu overvejende litterær og artistisk, dog naturligvis uden derfor at stænge Døren ogsaa for andre Interesser. Ved hendes Onsdagssammenkomster finder man stadig Senat og Kammer talrig repræsenteret, og maaske er det ikke engang ved et Tilfælde, at Militæretaten under den sidste Vintersæson en efter en saae alle sine Celebriteter dukke op i Hotellet paa Boulevard Poissonnière.

Hvad selve dette angaar, udmærker det sig i Grunden kun ved sin Simpelhed. Man finder i de fem, sex jævnt store Sale, i hvilke Mme. Adam samler sine Gæster, Intet af den moderne parisiske Luxus. Hele Hotellets Indretning er holdt i en borgerlig, noget gammeldags Stil, der er ingen skrammererede Lakajer, Betjeningen besruges af Tjenestepiger i sorte Merinoskjoler, der bydes The rundt og holdes hverken Bevædningsbuffet eller Vestiaire, hvor man faaer Nummer paa sit Tøj og betaler dets Opbevaring med en halv Franc. Allerede disse ydre Smaating hjælper paa Hyggen. Selv naar Gæsterne hober sig sammen i hundredevis, beholder man Indtrykket af at være i et Hjem. Heller ikke de banale Koncertsoirøer eksisterer. Coquelin'erne siger en Monolog engang imellem; Bornier, Silvestre, Richepin eller andre Poeter læser deres Digte op; naar der er fremragende Virtuoser eller Sangerinder mellem Gæsterne, improviseres der ogsaa af og til et lille musikalsk Intermezzo, men Paris's Stjerner lejes ikke, som det er Mode hos Finans- og Amerikanermillionærerne, for to, tre tusind Francs til at forvandle Salonen til en formelig Forestillingssal. De rent litterære Soirøer, der er Mme. Adams Specialitet, er en helt anden Sag. Digteren giver ved dem hendes Gæster en Primeur af sit nye Værk og slæger en Elitekreds's Dom om det, før han sender det ud til det store Publikum. Derouløde har paa den Maade læst sin Moabit, Aicard sin fortræffelige franske Gjengivelse af Othello hos hende, hun selv har budt sine Gæster Premierer af forskellige af sine Arbejder, og "Tout Paris" har med Rette betragtet disse Aftener som Sæsonbegivenheder. Til dem indbydes der kun Herrer. Hun selv samt de to bekendte Forfatterinder Henry Grøville og Claude Vignon repræsenterer alene det smukke Kjø, Derimod træffer man ved hendes sædvanlige Onsdagssammenkomster en talrig Kreds af Damer. Det er *le vrai monde*, og den Part af den til og med, i hvilken der findes ikke blot diamantoversaaede Fruer, men tillige unge Frøkener. Derfor sluttes der i Regelen ogsaa med en improviseret Dands, der varer til Morgenstunden, og som er højst animeret. Flere Gange i Vinterens Løb samles desuden alle Husets Venner til større Fester, stiliserede Kostumeballer og Sligt. Mme. Adam kan være *grande mondaine* som ingen Anden.

Ved Siden af alt det har hun sin *Nouvelle Revue*, en Konkurrent til eller rettere en Afløser af *Revue des deux mondes*. Buloz's gamle Tidsskrift har endnu Kurs i Udlandet, tildels ogsaa i Provindserne. Men for det moderne Paris er det altfor gammeldags, der læser kun Faa det

læger. Mme. Adams har indtaget dets Plads. Den samme Kreds, hun som Værende samler i sin Salon, samler hun som Udgiverinde og Redaktør i Revuen. Hun dirigerer selv Alt, hvad der vedrører den. Hun læser de indsendte Artikler igjennem og sender Forfatterne Breve med motiverede Forslag til Rettelser, hun udfinder Æmnerne, som hun ønsker behandlede og, hvad der er vanskeligere, de Folk, som kan behandle dem, hun skriver endogsaa selv Oversigten over den inden- og udenlandske Politik. Ondskabsfulde Tunger paastaar, at hun altid har Halvmærke i sine Saloner for at skjule, at hun sminker sig. De gjør hende Uret. Er der en Hensigt i denne dampede Belysning, saa er det at skjule Øjnens Træthed og Overanstrengthed efter Nattearbejdet. Ogsaa i sin uendelige Virksomhedstrang og Virksomhedsevne er hun en Type paa den unge Generation, hun samler omkring sig; ikke mindst i saa Henseende fortjener hun at staa som en Pariserinde _en Øvidence._

En Aften hos Victor Hugo.

Frankrig har ikke, som man til daglig Brug troer, for Tiden kun eet Overhoved. Det har to ligesom Japan, et verdsligt og et aandeligt. Det verdslige fører Titel af Republikens Præsident og troner i Palais de l'Élysée, det aandelige hedder _le grand Maître_ og har sit Tempel i Avenue d'Eylau. Af disse Landets to høieste Stillinger kan der ikke være nogen Tvivl om, hvilken der er den betydeligste. Præsidentskabet varer kun et kort, begrænset Aaremaal, og selv indenfor det er det ingeniunde absolut sikkert. Grand-Maître Værdigheden derimod er given for Livstid, og ogsaa i Tilfælde af, at Titulaturens Indehaver skulde afgaa ved Døden ophører den kun for at ombyttes med en patriotisk Helgens endnu mere opløftede Position. Præsidenten maa omgive sig med et Ministerium, der "har Landets Tillid"; _le grand Maître_ vælger selv sine Ypperstepræsater, uden at spørge nogen Opinion tilraads, og de forretter Tjenesten i hans Tempel uden at være ansvarlige for Andre end ham selv. Præsidenten har Modstandere, der gjør ham Livet surt, _le grand Maître_ hyldes af alle Partier. Fra den rødeste Radikale til den hvideste Legitimist bjer enhver Franskmand sig anerkjendende for Victor Hugo. Han er for dem ikke nogen Samtidig læger, hvis Gjerning kan være underkastet Kritik, de seer i ham selve Personifikationen af deres Lands Geni i det nittende Aarhundrede, en endnu levende Ahne for det hele moderne intellektuelle Frankrig.

Med ældrig Beundring vender de da Blikket mod Templet i Avenue d'Eylau. Her er det, at _le grand Maître_ sidder i hellig Majestæt grundende over Tilvælsesgaadernes sidste Hemmeligheder, og herfra er det, han udsteder sine dybe Profetier om Verdensfredens og Folkebroderskabets kommende Vidundere. Han grunder Dagen igjennem og nedskriver paa store Folioblade i Runer, som kun de Indviede forstaar at tyde, de Aabenbaringer, der viser sig for ham. Enkelte af disse Aabenbaringer bringes strax til Verdens Kundskab, men Pluraliteten opbevares i Templets Allerhelligste, det vil sige i _le grand Maître's_ Skrivebordsskuffe, indtil en værdigere Efterslægt kan ansees moden for dem. Da det vides, at disse Templets skjulte Skatte saa godt som alle er i dramatisk Form, gjør stundom en ulykkelig Theaterdirektør, der ikke kan drage Publikum til sit Hus, Forsøg paa at faa en af dem udleveret. Men det er altid forgjæves. Det gaar med disse beaandede Folioblade som med den sjeldne, sekelgamle Vin,

der kun maa udskjækes draabevis til Syge og Lidende. Hele Dagen lukker _le grand Maître_ sig inde med sit Geni. Men naar Aftendæmningen begynder at sætte sig, drejer Templets hemmelighedsfulde Port sig lydløst paa sine Hængsler, og de Troendes Skarer indfinder sig til Tilbedelse, først Præsterne og siden de mere Profane.

Som ægte demokratisk Helgen indskrænker _le grand Maître_ sig ikke til at modtage de Andægtige een Gang ugentlig. Hans Tempel er tilgængeligt hver Aften, og Adgangen staar aaben for Enhver, der kommer i Ledsagelse af en Troende samt forsynet med et almindeligt menneskeligt Visitkort. Der bankes tre Gange med en middelalderlig Dirhammer, og en sortklædt Kvindeskikkelse med krusstrimlet Kappe og en Lygte i Haanden viser sig derpaa efter et Kvarters Forløb med en stor Jernnagle, som aabner Indgangen til Templets Forhal. Man afleverer sit og den medfølgende Troendes Visitkort; den sortklædte Kvindeskikkelse forsvinder med dem og kommer efter et andet Kvarters Forløb atter tilbage, denne Gang for at drage et tungt Flijskæppe tilside og aabne en ny Dør. Man træder ind og befinder sig i selve Templet.

Det er et lille, aflangt Rum, med alle Vægge betrukne med Rødt. I Hjørnerne brænder med mat, mystisk Lys nogle faa Lampetter; det stærkeste Skjæ kommer fra den monumentale Kamins Flamme. Fra denne Kamin Salens Længde nedad udgaar en dobbelt Række røde Lærestole, hvidlakerede i Ryggen og rigt forgyldte. Spredte omkring paa disse Stole sidder de Ventende, den kvindelige Part af dem tilhøjre, den mandlige tilvenstre, alle tavse, smittede af Stedets Aand, ligesom _le grand Maître_ selv grundende over Tilvælsesgaaderne. De løfter Blikket et Sekund, naar PortiLærerne for Indgangsdøren glider tilside og en Novice træder ind, men kun et Sekund, saa synker de atter tilbage i den dybe Grunden. Fra det helligere Rum paa den anden Side det mørke Kabinet, der støder op til den røde Sal, lyder i den store Stilhed en fjern Klirren som af Knive og Gafler, der bevæges mod Tallerkener. Man lytter andægtig; det er _le grand Maître_ selv, der med sine mere Udvalgte hengiver sig til Bordets Glæder.

PortiLærerne glider tilside den ene Gang efter den anden, Stolene fyldes lidt efter lidt, der gaar et Kvarter og endnu et. Saa slaar Uhret inde i det mørke Kabinet langsomt sine ti Slag. Pigen med den krusstrimlede Kappe viser sig og tænder den store Lysekronen under Loftet. Et Kvarter endnu, saa aabnes virkelig ogsaa Døren paa den anden Side af det mørke Rum, man hører Stole blive skudte tilside, et festligt Lysskjæ kommer derinde langt borte fra. Alle de Andægtige rejser sig.

Langsomt, alvorlig, værdig, som det slummer sig en _grand Maître_, skrider Victor Hugo ind i Salen. Han har under Armen første Ypperstepræstinde, Mme. Juliette, der har fulgt ham gennem alle Landflygtigheder. Bagefter følger parvis de Udvalgte, i Reglen dog aldrig mere end ti i det Hele, det Antal, som daglig indbydes til _le grand Maître's_ Bord. Processionen vandrer tavst op gennem de tavse Rækker. Helgenen tager Plads foran den mystisk flammende Kamin, Mme. Juliette sætter sig paa Stolen tilhøjre nærmest ved ham. Hun giver samtidig et Vink til Kvinderne, og ogsaa de sætter sig, alle paa samme Side som hun, nærmere eller fjernere, alt efter deres Anciennet. Paa Mandfolkesiden derimod bliver Alle staaende

oprejste som _le grand Maître_ selv.

[Illustration: Victor Hugos salon.]

Han begynder at tale. Alles Ansigter er spædte, Ingen vil slippe et Bogstav, en Betonning af den Stores Ord. Men selv for den Nederste i Rækken er det heller ikke svært at høre Alt, _le grand Maître_ taler langsomt som en Mand, der veed, at det er Guld og Diamanter, der udgaar fra hans Mund. Han taler altid om ophøjede Ting, det behøver ikke at siges. De to, tre Nærmeste paa Mandfolkesiden giver Stikreplikkerne i Form af korte Spørgsmaal til lange Svar. Da Mesteren er ved at gaa ind i de Firs, følger det af sig selv, at Uddelighedsspørgsmaalet er et Thema, der behandles med en vis Fortrinsret. De Troende er ofte Tvivlere i det Kapitel. Men _le grand Maître_ selv tror. Det kunde synes at maatte give Anledning til en Divergens, der ikke ret vilde stemme med Stedets Karakter. Det er imidlertid ikke saaledes; der kommer et Kompromis istand, som tilfredsstillende alle Parter, baade Mesteren og de Andre. At hans Sjæle uddelig i enhver Forstand, og at den fra Graven, vil opstige paa Englevinger til Himlen, indrømmes fra den ene Side som noget Selvfølgelig, men det indrømmes saa samtidig fra den anden, at dette muligvis kun er en Undtagelse, og at der maa gjøres en Forskjel paa, hvad der gjælder for almindelige Dødelige og for en _grand Maître_ som Victor Hugo.

De offentlige Gudstjenester ligner alle hinanden; Spørgsmaal som det nænte drøftes i dem alle. Efter en halv Times Forløb holder en Troende, der aspirerer til Præsteværdigheden, en kort Lovtale til _le grand Maître_, der hører paa den ene Haand paa Brystet, den anden af og til naadig takkende, samt med et permanent Smil udbredt mellem det korte, strittende, hvide Haar og det isgraa Skjæg. Naar Lovtalen er til Ende, rejser Mme. Juliette sig, og alle de Andagtige paa Kvindesiden gjør det Samme. _le grand Maître_ bevæger sig nogle Skridt fremad og stiller sig midt i Salen. Parvis, een fra Mandfolkesiden og een fra Kvindesiden, vandrere Troende forbi ham og udstrækker Haanden, medens Læberne mumler Formularer, af hvilke kun Ordene _Cher Maître_ er hørlige. _Cher Maître_ trykker de fremstrakte Hænder, Uhret inde i det mørke Kabinet slaar langsomt elleve Slag, PortiLærerne glider tilside, Udgangsdøren aabnes og bliver staaende aaben, Receptionen er tilende.

Saaledes gaar det Aften efter Aften, og man har Lov til at komme igjen saa tidt man lyster. Det blir dog udtrykkelig tilfjæs, at den aandelige Vederkvælgelse er den eneste, _le grand Maître_ byder sine Gæster. En Buffet som i almindelige Dødeliges Saloner vilde tage Gudstjenestepreget bort; her kan der fornuftigvis kun være Tale om Offergaver, bragte af de Troende. Saadanne ydes da ogsaa hyppigt. Viktualier har man, saavidt vides, endnu ikke tænkt paa at frembringe; _le grand Maître_ er flere Gange Millionær og har Raad til at anskaffe sig selv, hvad han behøver. Men derimod hengaar der ikke nogen Aften, uden at hans Lofter foriges med større eller mindre Samlinger af Samtidiges Aandsprodukter. Naar en lille engelsk Miss har faaet en halv Spalte optaget i et Penningmagasin, iler hun strax til Templet i Avenue d'Eylau og nedlægger et Mænatexemplar paa _le grand Maître's_ Kaminalter. Af Alt, hvad der trykkes i Frankrig, har han snart sit reglementerede Friexemplar ligesom

Nationalbibliotheket. Alene hans Samling af Foreningstidsskrifter og Aarsbulletiner er skrædderindjagende. Saasomt ti Mennesker i Frankrig danner et Selskab, ligegyldigt i hvad det med, er deres første Skridt at gjøre Victor Hugo til Skytspatron, anmode ham om at overtage Æresprædikatet, som det hedder paa moderne Fransk.

Naturligvis er der ogsaa Franskmænd, som har det aabent for det Overdrevne og dermed Komiske i denne afguderiske Hyldest af den gamle Digter. Men de tier; de veed, at deres opponerende Røster vilde blive knuste under et milliontungt Indignationsskrik. Victor Hugo er ukraenkkelig; at røre ved hans Ry er en Formastelse i Slægt med Landsforræderi. Nu, at han taler mellem Frankrigs Største, falder jo heller Ingen paa at nægte. Han har pustet nyt Liv i den franske Poesi paa et Tidspunkt, da den var i Færd med at dø, og han har siden da fyldt sit Aarhundrede med Værd, hvis Værd muligvis vil mindskes folde kommende Generationer, men som for det moderne Frankrig har havt en Betydning, der er uhyre. Han har lidt, og man byder ham nu Erstatning derfor. Det har ogsaa sin smukke Side. Det seer selv Skeptikerne mellem hans Landsmænd, og de finder det da ikke blot unyttigt, men tildels uslmmeligt ogsaa at lade nogen Mislyd skurre ind i Lovsangene til „le grand Maître's“ Ære. Han er en „ancêtre“, siger han selv. Hos store Forfædre glemmer man de smaa menneskelige Skrøbeligheder og bliver sig ælddigt for det Store, de har udrettet. Det er Forklaringen paa Victor Hugo-Dyrkelsen.

[Illustration: Victor Hugo]

Hos Sarah Bernhardt.

Langt fra den støjende Part af Paris, i Avenue de Villiers, en rolig, træbeplantet Gade i det nye Monceauxkvarter, ligger der paa et Hjørne et indtagende lille Hotel. De røde Murstens à-la-Grecqueborter, Efeuen omkring Vinduesnicjerne, de bredbladede Planter paa Balkonerne bryder det banale Husvirvar og fægsler det. Over Porten kigger man ind til en pladskende Fontæne i Blomsterbusket, en Gruppe høje Popler foran Facaden giver Krogen et Præg af douce, stille Fornemhed. En Kunstnerbolig gjør Hotellet Indtryk af, og Indtrykket er rigtigt. Det er maaske endogsaa det mest udprægede Kunstnerhjem, der eksisterer. Sarah Bernhardt har kjøbt det, da hun dukkede op som Stjerne paa den parisiske Theaterhimmel, og hun har offret en god Part af de mange Tusinder, hendes Talent har indbragt hende, paa at arrangere det efter sit eget Hoved.

Strax naar man har passeret hendes to kjæntdovne Mynder, der holder Vagt paa Havetrappen, og Indgangsdøren aabnes, føler man, at det er en aparte Atmosfære, man kommer ind i. En stor, høj Forhal med mystisk Lys, orientalske Tæpper, Vaabendekorationer, lange Palmeblade over Malerier, paa hvilke kun enkelte fantastiske Figurer dukker frem i Halvmørket, et Kaos af de mest besynderlige Sager. Kun een Ting seer man tydelig, fordi Dagslyset fra den aabne Dør falder lige derpaa: et Slags indisk Bæstol, hvori sidder en grinende, mumieagtig Voxfigur med en udstoppet Abekat i Armen. Dyret er anbragt i en Stilling, som det var paa Spring fremad, de store, sorte Glaslins stirrer En imøde, som var de levende, den lange Forpote strækker sig ud gennem Bæstolen og aabner Haanden som til Goddag.

Mellem de trofænde Piller glider et gult kinesisk Silkeforhæng
tilside, en ny Dør aabner sig, og man staar i Sarah Bernhardts
Modtagelsessalon, det vil sige i en Blanding af Vinterhave, Menageri,
Museum, Vaabenkammer, Maler- og Billedhuggeratelier, orientalsk
Divanshal, moderne Dagligstue, og Gud veed hvad. Det er det
besynderligste Beboelsesrum, nogen Hjerne har kunnet udspekulere, fyldt
med markante Sager fra alle Verdens Hjørner og Kanter. Skjændt over de
Tredive har Sarah Bernhardt nemlig endnu stadig de samme tusinde,
hinanden jagende Interesser, som man undertiden finder hos unge,
aandslivlige Mennesker, hvis Udvikling endnu ikke er kommen ind i noget
bestemt Spor, og som derfor strax er rede til at passionere sig for Alt,
hvad der mellem Himmel og Jord er Interesse værd. Denne Ejendommelighed
er maaske just det Centrale i hendes Væsen. Det er den, der gjør hende
paa samme Tid til Skuespillerinde, Malerinde, Billedhuggerinde og
Forfatterinde, den hidser hende saaledes ind i permanent Feber, at hun
synker komplet sammen, naar der indtraeder et Øblikks Ro, den forklarer
og undskylder hendes Extravagancer. Jeg kjender ikke noget Menneske, der
i den Grad er den personificerede Nervøsitet. Selv naar hun sidder stille
og taler med En, jager hendes Ord, hendes Tanker, hendes Indfald saaledes
hinanden, at man har en Fornemmelse, som man foer afsted med Iltog.
Indretningen af hendes Hjem er saare karakteristisk for denne uafbrudte
nervøse Uro, disse tusinde extravagante Passioner. "Jeg vilde helst rejse
altid," sagde hun engang til mig, "fare omkring fra den ene Ende af
Verden til den anden. Der er Ingenting, der trækker mig undtagen Ro." Her
i hendes Atelier kan hendes Øjne i hvert Fald fare om mellem Gjenstande
fra alle Verdens Kanter, og hun har Fantasi nok til selv i Tankerne at
kunne følge med.

Modtagelsesværelset har hele det treetages Huses Højde. Lyset falder ind
gjennem et enkelt stort Vindu, der næsten naaer fra Gulv til Loft, men
som permanent er dækket af et blaa-vidt Forhæng, der dæmper Skjæret.
Tilhøjre er der, i Halvmørke, en middelalderlig Trappe med Svalegang,
indenfor hvilken ligger Kunstnerindens Sove-, Toilet- og Badeværelser;
under denne Svalegang Døren til Spisestuen, skjult af silkebroderede
indiske Tapetter. Ned over Trappegælderet hænger, som tilfældig
henkastet, et i Størrelse enestaaende Stykke solgult kinesisk Silketøj;
men det hænger der altid, det draperer, dets Indtryk af varm, beboet
Nonchalance er beregnet med ægte kunstnerisk Sands.

[Illustration: I Sarah Bernhardts Modtagelsesatelier.]

Tilvenstre er den monumentale Kamin, omrammet af udskaaret Egetræg
flankeret af Broncestativer til Blomster, antikke Skulpturer og antikt
Porcellæn, lutter Sager, af hvilke hver enkelt repræsenterer store
Summer. Paa Kamingesimsen staar der i omtrent naturlig Størrelse--man kan
deraf danne sig en Forestilling om Rummets Dimensioner--en forgyldt
Broncetiger paa Spring, og over denne hænger Sarah Bernhardts Portræt
malet af Clairin, den unge Maler, som i sin Tid gjorde alle hendes
Ballonfarter med og illustrerede hendes Fortællinger derfra. Billedet
viser hende stiftet af en Mængde Puder, i halvt liggende, halvt siddende
Stilling paa Divanen ved Siden af Kaminen.

Denne Divan, eller hvad man skal kalde dette Møbel, er ~~agte~~ Sarah Bernhardt'sk. Ovenpaa et stort Silkepolsters Underlag, der indtager hele Hjørnet mellem Kaminen og den ene Sidevæg, ligger i vild Forvirring en Uendelighed af Puder af kostbare Stoffer med indvævede Guld- og Sølvsbroderier. Naar Sarah Bernhardt i sin hvide Silkekjole med det lange Slæ drukner mellem disse Puder og halvt forsvinder i det ~~dæmpede~~ Lys, som falder ind i Krogen, er der over dette Væsen med de slanke, næsten gennemsigtige Former, det fine, drømmende Ansigt og det viltre, som af Solblink gennemfarne Haar noget ejendommelig Dorøsk, der gjør en ganske aparte Virkning.

Divanskrogen er Sarahs Yndlingsplads. Her ligger hun næsten altid, naar hun et Øjeblik har sluppet sine mangehaande Beskæftigelser for at passiare lidt med Vennerne og Beundrerne, der strømmer til hendes Hotel. Der kommer mange af dem, og virkelige Venner er sikkert de Fleste. Thi ligesaa fortryllende og elskvædig en Værende Sarah er for dem, hun føler sig knyttet til ved gjensidig Sympathi, ligesaa stor en Evne har hun til at holde den banale Hob af Nysgjerrige tre Skridt fra Livet. Claude, hendes mangeaarige Kammertjener, er godt instrueret. Forhæggene til Helligdommen glider kun til Side for dem, som han veed er velsete derinde i Kunstnerkredsen. Graden af Intimitet er der en anden Maalestok for. De almindelige Dødelige faaer en Stol ved Siden af Divanen, men de rigtig gamle og gode Venner rykker hun tilside for, saa der bliver en Plads for dem paa selve denne.

Alt i Ateliet er beregnet paa at ses fra dette fantastiske Leje, og Alt er arrangeret med udstøgt Smag. I denne Myr af heterogene Sager findes ingen meningsløse Sammenstillinger eller uskjønne Farvevirkninger, Alt passer sammen. Og hvad findes der saa ikke i dette Rum! Store japanesiske Kummer, hvorfra Palmer og exotiske Planter skyder op, i hvis Grene der hænger udstoppede Aber; halvfuldendte Buster skjulte mellem Bregner og paabegyndte Malerier, som dækkes af indiske Shawler; Tigerskind udspændte paa Væggen mellem kinesiske Træbilleder; Marmorbuster og fantastiske Dyr i Bronze, omgivne af Paafuglehaler; Guitarer, Dolke, Pistoler, Landser og Alverdens forunderligste Vaaben hængende, liggende og staaende overalt; Trommer tagne fra de Vilde i Nykaledonien og skinnende Varmebedekener af Messing fra de ældste mauriske Tider; afrikanske Fjerbeder, der engang har været glade sorte Naturbørns eneste Klædedragt, og som nu hænger skjedesløst kastede om Halsen paa en eller anden udstoppet Papegje; Dødningshoveder grinende fra Egetræpanelet over Svalegangen, Porcellæssager, Antikviteter og broget Nips paa Konsoller, Bogskabsgesimser og udskaarne Skabe; Menneske- og Dyrskeletter i Krogene; udstoppede Slanger, der snor sig om Fortepianobenene, og Dødningshæder, der stikker op mellem Strengene; Emaille- og Mosaikarbejder i Bunke inde i et eller andet antikt Møbel, Smyrnatapper ovenpaa hinanden, saa Foden synker dybt ned, kort sagt, Luxus, Kunst og Excentricitet i den forunderligste Blanding, et Musæum, som man kan studere Uger igjennem uden at blive fædig med, men paa samme Tid en Kunstners Arbejdsværelse, hvor man snart befinder sig vel og hjemligt. Det er tillige et Skatkammer, rigt som en Isterlandsk Fyrstes. Det er ikke blot Sager som Saint-Marceaux's Harlekin, en af den moderne Billedhuggerkunsts skjønneste Frembringelser, hvori der gjemmes Kapitaler; Alt har Værd her, lige til Trommen henne i Krogen, paa hvis Skind Detaille har malet en

skotsk "Piper". Pennen, hvormed hun skriver, er en Strudsfer af sjelden Skjnhed, og Brevpresseren, som hun lægger ovenpaa sine smaa Billetter, en Emailleslange, besat med ÷delsten. Hendes Atelier har slugt Broderparten af de kolossale Summer, hun har fortjent ved sit Talent, og naar hun længe har været ikke blot fattig, men i Gjødeløst til op over begge Øene, saa er ogsaa det væsentlig Skyld deri.

Efter den amerikanske Rejse er denne Gjødeløst imidlertid kommen ud af Verden. Millioner, som Yankeerne offrede hende, gik i de franske Kreditorer. De var saa graadige, at de tog næsten den hele. Lidt blev der dog tilovers, og Sarah vil nu spare, fortales hun stadig sine Venner, for engang at kunne realisere sin Yndlingsdrøm. Den er ikke saa ilde, denne Yndlingsdrøm: et stort Herresæde som Adelina Pattis i Skotland, kun beliggende paa fransk Grund; det forstaar sig af sig selv. Sarah Bernhardt er ikke blot fransk i Skind og Ben, hun er den mest inkarnerede Pariserinde i hele Paris, og det er et stort Spørgsmaal, om hun i Længden vilde kunne trives paa sit Herresæde, selv om det var nok saa tusind-og-en-Natagtigt. Allerede nu har hun en lille Villa i Saint-Adrosse ved Normandiets Kyst, hvor hun ligger paa Landet om Sommeren. Men hver anden Dag er hun i Paris. Hotellet i Avenue de Villiers kan hun ikke undvære. Stadig er der ganske vist en eller anden Statue, som skal være fædig, og som faaer Skyld for Parisertouren. Sandheden er dog nok alligevel den, at der kun er een Luft, i hvilken hun rigtigt kan leve, den, der er Blod af hendes Blod, Nerver af hendes Nerver--kort sagt, Parises Luft.

Men flittig er hun imidlertid, ogsaa som Billedhuggerinde. Paa den anden Side Haven ligger en lille Tilbygning til Hotellet, hvor hun har sit egentlige Atelier, det, hvori der ikke causeres, men arbejdes. Her staar hun ofte fra den tidlige Morgenstund med Mejselen i Haanden, iført sin kokette Billedhuggerdragt, Benklæder og Blouse af hvidt Flanel. De nære Venner faaer Lov til at komme til hende her og passiare med hende under Arbejdet; mere end een kan da ogsaa give Attest for, at Sarah Bernhardt ikke blot signerer, men virkelig selv udfører sine Statuer og Basrelieffer. Hendes Mangesidighed maa ikke forundre, Som hun er Pariserinde, er hun Kunstnerinde ud og ind. I Kraft af et ejendommeligt kunstnerisk Instinkt bliver hun producerende paa alle Kunstens Omraader. Hun havde kun modelleret en tre, fire Aar, da hun sendte sin bekjendte Gruppe "Efter Stormen" til Salonen, og sex Maaneder efter, at hun havde begyndt at male i Stevens Atelier, udstillede hun Billedet "Den unge Pige og Døden".

Næsten daglig tilbringer hun nogle Timer før Frokost i Billedhuggeratelieret. Henimod Spisetid har der altid samlet sig Besøgende ovre i Modtagelsesatelieret, og i sin Arbejdsdragt løber hun da over til dem for en halv Times Tid at passiare om Literatur og Theater. Af og til hæder det, at hun bliver attrapperet paa Vejen af Paatrængende, som vil opkalde Eau-de-cologne efter hende eller Sligt. Men Blusen hjælper hende. "Tror jeg ikke spørge, om M'ne Sarah Bernhardt er tilstede?"--"Nej, Mama," svarer den overgivne Kunstnerinde og smutter forbi, "er gaaet paa Prøve og kommer slet ikke hjem idag." Som bekjendt har Sarah en Søn paa atten Aar, et flinkt og dygtigt ungt Menneske, der allerede er Theaterdirektør, idetmindste af Navn. Det er ham, den

ungdommelige Moder ved slige Lejligheder forestiller, og det morer hende kosteligt.

[Illustration: Sarah Bernhardt i sin Spisestuestol.]

Nogle af de Bestgænde beholder den gjæstfri Værdi altid til sit Bord. Spisesalen inde ved Siden af Modtagelsessalonen er luxuriøs og ejendommelig, om end ikke saa fantastisk udstyret som Atelieret. Den faaer Lys fra et stort Vindue, i hvis Nische et Vildnis af Slyngeplanter bolttrer sig, og hvor man stadig anbringer Frokosternes og Middagenes Vindruer, Ferskener, Ananas, hvis fine Farver gjør deres Virkning i den frodiggrønne Vinduesnische. Møblementet er af udskaaet mørkt Egetræ gammeldags Stil; for Enden af Bordet staar en hjjrygget mægtig Stol, det er Husfruens Plads. Naar hun gaar tilbords, rykker hendes Kammertjener den frem til hende og bliver da staaende bag den under hele Maaltidet. Hun sidder der som en Dronning ved et Bord, der er rigt som en Dronnings. Slebet bhmisk Krystal, Guld- og Silvservice, lydls, fornem Betjening for hver Gæst, et udstgt Kjkken, kort sagt Alt, hvad der kan bidrage til at forvandle Maaltidet til en æsthetisk Nydelse. Ved dette Bord holdes altid den gamle Regel om Muser og Gratier efterrettelig; i Regelen sidder der kun en fire, fem gode Venner om det, og det er sjeldent, at der ikke er et stort Navn i den franske Kunst eller Literatur mellem dem. Alligevel fies der sjeldent nogen Konversation, i hvilken hun ikke er den Aandfuldeste, og hader det engang, at man kommer ind paa lade Themaer, hun ikke veed Besked om, forstaar hun hurtigt med en Elskværdighed, som er uimodstaaelig, at fies Samtalen ind paa et Omraade, hvor hun kan vae med blandt de Fvrste, helst den Fvrste. Hun vil herske, hun vil vae Dronning, omgiven af Dronningens Luxus og Hyldest; tillader man hende ikke det, saa kommer det forkjæde Barns Luner op i hende og faaer hende til at gjre gale Streger, som dengang hun forlod ThØare français. Men bljer man sig for hende, saa er hun trods sine tredive Aar glad som et lykkeligt Barn, yndefuld og indtagende, saa at hun afvæner selv de mest haardnakkede Modstandere.

[Illustration: Coquelin som "Don Cæsar".]

Coquelin i sin Loge,

Englænderne har opfundet et Slags literæ Portrætkizzer, der er komne stakt i Mode: Skildringen af berfmrte Personer _at home_. Genren har sit Værdi. Man forstaar afgjort en Meissonier bedre, naar man har set ham ved hans Staffeli, eller en Edison, naar man har fulgt ham i hans Laboratorium.

Men det gjælder at finde Stedet, hvor de paagjæde Personer er virkeligt hjemme, hvor de er helt sig selv. Man lurer sjeldent en stor Taler synderligt af, fordi man seer ham i hans Spisestue, eller en stor General, fordi man gjr ham Visit i hans Families Skjld. Der er selv de Stfrste i Regelen kun ganske almindelige Dfdelige. Coquelin skal man se i hans Paaklædningsværelse, i hans "Loge", som Franskmædene kalder det. Mellem sine Malerisamlinger og Bger i den elegante Lejlighed, han beboer i Rue Lafayette, er han Kunstven og Forfatter; naar han under Kammerforhandlingerne spadserer i _Salle des pas perdus_, omringet af

Deputerede og Journalister, der fritter ham ud om hans Mening, er han en Politiker, der veed Besked; naar han overvæer Indvielsen af en Skole, som er stiftet for hans Penge, eller naar han paa Valgdagen lægger sin Stemmeseddel i Urnen, er han en god og samvittighedsfuld Borger; naar han elegant, vittig og konversabel fædes i den store Pariserverdens Saloner, er han Selskabsmenneske _par excellence_, og naar han paa Havres Havnemole venter Monsieur Mayer fra London, er han en snild Forretningsmand; men i sin Loge er han alt dette accessionelt ved Siden af og samtidig med det, som han dog er først og fremmest: ThØåre français' uforlignelige Skuespiller.

Coquelins Loge svarer nu imidlertid heller ikke paa nogen Maade til det Begreb, der ellers forbindes med en Skuespillers Paaklædningsvæelse. Naturligvis er Verdens første Theater fornemt ogsaa bag det Tæppe, som skiller Publikum og Aktører.

Naar man har passeret Administrationsindgangens grønne Cerberusportner, kommer man ad en hvidlakeret, forgyldt Trappe med Brysselertæpper, Marmorbuster og Spejle op paa den ene Side til Kontorlokalerne, paa den anden til det Allershelligste, Skuespillerfoyeren, en fin Louis quatorze Salon, hvor hver Plet paa Væggene er behængt med Billeder af berømte afdøde Artister. Korridoren, som forbinder den med Scenen, er et ikke mindre imponerende Portrætgalleri, og selv hvor man ved Indgangen til Scenen drejer af og klattrer op i de tvre Lokaler, der ellers saa tidt i Thaliatempler kun plejer at væe et primitivt Sammensurium af halsbrækende Hnsestiger og Loftsrum, der minder om Marchandiser-butiker, selv der er Alt soigneret og nobelt: brede Trapper med Mahognigelæder og Bastmaatter, Couloirer, som leder Tanken hen paa Gjestefløj i en gammel Herregaard, hvide Porcellæsplader med Kunstnernes Navne paa hver Dør. Men alligevel bliver man overrasket, naar man aabner den, paa hvilken der staar _Coquelin ainØ_. Det er en formelig Salon, man kommer ind i. Persiske Tæpper paa Gulvet, gobelinsbetrukne Kanapeer og Causeuser, Kunstbronzer paa Kamin og Skrivebord, hyggelige Lamper med farvede Net over, der dæmper Skjæet, komfortabel Luxus, hvor man seer hen i det store Rum. Væggene er fyldte med Malerier og Akvareller, Pluraliteten forestillende Coquelin i hans forskellige Hovedroller, andre afbildende Scener fra Mækedage i Theatrets Historie, men alle signerede med bekendte Navne og i Regelen forsynede med en lille Notits paa Foden, der fortæller, at de er Gave fra Maleren selv. Rundtomkring ligger nysudkomne Bltger og fintindbundne Manuskripter. Kun et monumentalt Spejl paa Væggen mellem Vinduerne, med grønnskæmede Lampetter op langs Siderne og med en Mængde smaa Glasæsker paa Marmorpladen forneden erindrer om, at man er i en Skuespillers Paaklædningsvæelse.

Man er nu i Virkeligheden ogsaa ligesaa meget idetmindste i en Salon. Coquelin tager imod i sin Loge. En Pariser har ikke Dagen disponibel til at sladdre hen, allermindst en Pariser _en Øvidence_. Det paa alle Punkter optagne Liv, han flrer, stiller saa mangehaande Krav til ham; naar han skal opfylde blot de Halve af dem, maa han tage vare paa Øeblikkene. Coquelin har et sjeldent Talent dertil. Alle sine Forhold til Omverdenen gjtr han af, mens han klæder sig paa. Han er visibel hos sig selv om Morgenen, naar han staar op, men efterat hans Vogn har hentet

ham ved Titiden og kjrt ham hans sædvanlige Tour, hrer Dagen hans Arbejde til, og han er forsvunden for Enhver til om Aftenen, da den nye Paaklæning begynder. Han sætter Folk Stæne paa Theatret, og de, der har Venskabs- eller Forretningsforbindelser med ham, stger ham der. Den grønne Portner ved Administrationsindgangen er hjlig fornæmet. Tæskelen, han er sat til at vogte, er ham en Helligdom, som efter hans Mening ingen Profanes Fldder nogensinde burde have Tilladelse til at overskride. Men hvert Øeblik, naar han strækker sin spærende Cerberusarm ud og spjrger _qui cherchez vous ?_ lyder Passeer-Parolen _Monsieur Coquelin_ ham i Øret, og han veed, at saa nytter der ingen Indvendinger. I sin Loge er Monsieur Coquelin hjemme for Alle.

Diren til den staar ikke noget Minut. Flrst kommer Vennerne, der "er i Salen" og vil aflgge ham Visit flr Forestillingen. Det er Dagens politiske og mondaine Historie, der repeteres. Coquelin er au courant med Alt og interesserer sig for Alt. Ivrig, fuld af Liv vandrer han op og ned af Gulvet og diskuterer og dokumenterer med denne Stemme, der ligesom meisler hver Sæning i Marmor. Det banker. _Entrez!_ Et lille koket Hoved titter ind, men trækker sig strax igjen tilbage. _Pardon, je dØrange.--Mais pas du tout, Mademoiselle, entrez donc_. Hun kommer for at tale med ham om Rollen, han har lovet at indstudere med hende. Imorgen ikke, saa skal han i Kammeret, og iovermorgen maa han til Havre for at spille ved en Forestilling for Redningsmandskabet, men Dagen efter. Hun takker, hilser let paa Salonens Gjæster og forsvinder igjen. Men næppe er hun ude, flr det banker paany. En ældre, ordinær Herre, der har pyntet sig op til at skulle væe ung og elegant Han kommer overordentlig frejdig og selvforhøjet, men falder strax af, da han seer, at der er Folk flr ham. Coquelin hilser skjldeslkt; Manden faaer ham trukken hen i et Hjørne og begynder en hviskende Samtale med ham. _Mais vous pouvez parler devant ces Messieurs,_ afbryder Coquelin efter et Øblikks Forløb; "det er lutter Venner." Der udspinder sig saa en Forretningsdiskussion om TournØer i Rusland, Amerika, Brasilien, Spanien. Siden Coquelin er begyndt at rejse, vil Alverdens Impressarioer have fat i ham, og allesammen har de Guld og grønne Skove at love ham. Han holder af at flakke om. Med sin Evne til at nytte Tiden faaer han Alt at se i de fremmede Lande, han bestger, og med sin hurtige Intelligens opfatter han strax selv det ham mest Fremmede. Det er en Maade at studere paa, siger han, som opvejer alle andre, og i sin Kontrakt med ThØåre français har han derfor ogsaa udtrykkelig hvert Aar forbeholdt sig to Maaneders Ferie, som han selv kan tage, naar han vil. Planen til Amerikatouren er allerede lagt, og han har Tilbud og Planer om mange andre. Disse Rejser forlger desuden de hundrede og tyve tusind Francs, ThØåre français aarlig betaler ham, med rigelig ligesaa Meget til, og han er ikke mindst en moderne Pariser i Trangen til at tage Penge ind. Allerede hans Malerisamling koster ham uhyre. Hvert andet Øeblik er der et Billede af Millet eller Andre til en halvhundrede tusind Francs, som han ikke kan modstaa Lysten til at kjbe. Saa ernær han fattige Slægtninge og stifter Legater, Alt det sluger Kapitaler. Han er ligefrem ndt til at rejse. Men heldigvis forstaar han ogsaa til det at gjre sin Tid frugtbringende. Saasnt han har nogle Dages Otium ved ThØåre français, er han i en Haandevending i Bruxelles, Lyon, Anvers, Lille for at give Gjæsteforestillinger. Hr. Perrin er ingenlunde fornjet ved saaledes aldrig at vide, om han har ham eller ikke har ham, men han gjr gode

Miner til slet Spil. Coquelin gaar det ikke an at stude, han er Theatrets Grundpille, og han er paa Basis deraf dets virkelige Herre.

Det bliver imidlertid ved at banke. Der kommer en ung, mager, gardisthøj Herre med det røde Baand i Knaphullet; det er Deroulde. Coquelin iler hen og trykker hans Haand, han hrer kjendeligt til de mest Velkomne. Man har i Regelen meget tilovers for de Mennesker, for hvem man har gjort meget; det er ogsaa Kjænen i Venskabsforholdet mellem disse To og overhovedet i Coquelins Forhold til en stor Kreds af Frankrigs yngre talentfulde Digtere, Manuel, Guiard, Delair først og fremmest. Han har saa at sige opfundet dem; de har bragt ham deres Digte, han har reciteret dem rundtomkring i Saloner og ved Soirøer og paa den Maade skabt deres første Reputation. En ung Poet har han skaffet Forlægger, en anden hans Tragedie antagen ved Thøare français, han er efterhaanden bleven Forsyn for hele den yngre lyriske Skole. Det kunde synes at staa i Modstrid med Grundretningen i hans egen Kunst, men det er dog let forklarligt alligevel. Coquelins Mesterskab er i første Rang Kunsten "de bien dire". Derfor elsker han Verset. En af de Roller, i hvilke han er uforligneligst, og den, som han selv sætter mest Pris paa og paastaar, han spiller bedst af alle, er Don César i Victor Hugos "Ruy Blas".

Atter banker det. Denne Gang er det ingen Gæst, men Regissøren, der kommer for at varsko første Gang. "Je serais præt, mon ami," siger Coquelin med et Smil og en naadig Haandgestus. Han har endnu knap begyndt paa Paaklædningen, og ti Minutter efter skal han staa paa Scenen, men Regissøren kjender ham og gaar. Han er paa Pletten, naar han skal væde, men heller ikke noget halvt Sekund før. Stadig diskuterende med Venerne, som vil rejse sig, men som han beder blive, stadig modtagende andre, der kommer, forsvindende et Øeblik ind i det lille Toilettekabinet, men fortsættende Samtalen gennem PortiLren, klæder han sig paa og maskerer sig med taskenspillertagtig Behædighed næsten, uden at Nogen lægger Mærke til det engang. Hver Sminkestreg, han gjør, er han sikker paa som paa Alt i sin Kunst. Det giver ham den overlegne Ro paa saavel som bag Scenen, der er hans Styrke.

Angstelse og Nervøsitet aner han ikke hvad er. Naar han rejser, bringer han stadig i de Huse, hvor man har inviteret ham til Middag, sine Væder til Fortvivlelse. Man har sat Dineren tidlig og strget for, at den kan væde endt saa betids, at han kan komme paa Theatret uden Forsinkelse. Men det er ham selv, der trækker den ud. Hele Selskabet bliver ved ægsteligt at se paa Klokken undtagen netop han. Endelig minder man ham. "Tout a l'heure," svarer han og bliver ved at fortsætte Samtalen. Og naar man saa tilmed vidste, at dette Theater, som han nogle Minutter efter skal spille paa for første Gang, det har han aldrig set. Han har simpelthen spurgt sin Ven Dieudonnø, der stadig rejser med ham, om Alt er paa sin Plads og i Orden; naar han har faaet Forsikringen derom, veed baade han selv og hans Kammerater, at han ogsaa vil væde det, og at han vil spille sin Rolle ganske paa samme Maade, som han har spillet den Hundreder af Gange, uden at lade sig forstyrre i sin Ro af Nogetsomhelst.

I sin Loge holder han Diskussionen gaaende lige til det sidste Øeblik. Regissøren kommer anden Gang og stikker Hovedet ind. "On peut annoncer," raaber Coquelin til ham. Han gjør den sidste Sminkestreg,

retter Parykken foran Spejlet og rejser sig. Vennerne følger ham ned ad Trappen, og man bliver ved at tale. "A l'entreacte," bryder han endelig af; man hører Maskinkarlen slaa Slaget, der annoncerer Aktens Begyndelse. Coquelin staar paa Scenen, et Sekund, saa gaar Tæppet op, og han er i samme Nu helt og holdent den Person, han skal forestille.

Mens han spiller, et flygtigt Blik tilbage paa, hvorledes han er naaet til den Plads, hvorpaa han nu staar. Han er en Bagerstn fra Skjlbstaden Boulogne. Familien har gennem lange Slægtled været denne Stads og det hederlige Bagerlaugs bedste Mæd. Der er endogsaa dem, der vil paastaa, at man intetsteds i hele Frankrig kan faa saa magelst Hvedebrød som i Boulogne. Det er Traditioner, der daterer sig fra meget langt tilbage, Traditioner, som Slægten flær sig stolt over, og som den derfor kun med stor Bekymring saae blive brudt, da dens Yngste, den attenaarige Jules Constant, for en Snes Aar siden pludselig en skjønne Dag erklærede Papa Coquelin, at han var kjed af at spadserere omkring i Boulognes Gader med et Postefjad paa Hovedet, og at det nu var slaaet fast: han lagde den hvide Hue af, der saa langt man kunde huske tilbage havde været Coquelinernes Adelssymbol, for at drage til Paris og paa et helt andet Felt vinde ny Hæder til det gamle Navn.

Papa Coquelin var imidlertid en fornuftig Mand, han indsaa, at det selv ved en Bagerovn kun er Lysten, der driver Væket, og at man aldrig kommer nogen Vegne, naar den mangler. Jules Constant fik Lov til at gjøre, som han vilde, Han rejste. Fra en Boghandler i Boulogne fik han Anbefalingsbrev med til Regnier, der dengang var Numer Et ved ThØare français, og hos ham præsenterede han sig da. Han vilde være Skuespiller, erklærede han, men kun, naar man troede, han kunde blive noget Udmæket. Ellers rejste han tilbage og tog den hvide Hue paa igjen. Om man nu vilde se, hvad han duede til.

De ærværdige Læere ved Konservatoriet, til hvem dette Hverv som sædvanlig blev overdraget, fandt ikke, at han duede til Stort. Og saa fandt de ham altfor grim. "Det er jo en ren Trompetnæse, han har," sagde Augustine Brohan. "Og hvad der er det Væste, han bruger den som en Trompet," fljede Auber til. Han faldt igjennem ved Examen, og havde Regnier ikke med sit sædvanlige glimrende Blik for, hvad der boede i den unge Skuespiller, beholdt ham alligevel for at se, om han dog ikke kunde faa Noget ud af ham, saa vilde Coquelin den Dag idag have været Bager i Boulogne og ikke Regniers Efterfølger paa Thronstolen i Molières Hus.

Regnier blev hans Læer og Opdrager. Han læste ham først og fremmest Taalmodighed, det, som for alle Kunstnere, men for Skuespillere sædlig er saa noget næAlpha og Omega: at studere og studere og vente ganske rolig, til man virkelig har alle baade ydre og indre Betingelser samlede for at kunne præstere noget Ordentligt. Selv efterat han i 1860 havde faaet Konservatoriets første Pris for Udførelsen af en Crispinrolle og baade Regnier og adskillige Andre ganske vel indsaae, hvad der boede i ham, fik han ikke Lov til at rende af Skole, Regnier fortsatte sit Opdragelsesværk, og de smaa Roller, han i det første Par Aar kom til at spille ved ThØare français--Gros RenØ p "le Døpit amoureux", Bazile i "Figaros Bryllup", Dubois i "Misanthropen", Loyal i "Tartuffe", o.s.v. o.s.v.--var næmest at betragte som en gradevis Vænen til Ilden. Da han

endelig leverede Hovedslaget, var han fædig; Sejren kunde ikke udeblive, og den udeblev heller ikke.

[Illustration: Coquelin]

En af Pariserkritikerne i Væden har som Ønvidne fortalt om denne Triumf. Coquelin havde faaet en Rolle i et nyt Stykke, som Theatrets daværende Direktør Thierry imidlertid af Hensyn til en ældre Skuespiller atter maatte tage fra ham. Til Gjengjæld gav han den unge Kunstner Lov til at vælge, hvilken han vilde i det gamle Repertoire. "Saa vælger jeg Figaro i "Figaros Bryllup", " sagde Coquelin strax. Det var et af de største Vovestykker, der kunde tages, men Thierry holdt altid sine Løfter, og Coquelin fik Rollen. Alt gik godt, fortæller den nænte Kritiker, til han skulde ind paa Scenen. Men da han først var der, blev han overfalden af en forfædelig Frygt. Han begyndte at ryste over hele Kroppen, Tungen klæbede sig fast til Ganen, og han spillede de første fire Akter uden at vide af, hvad han sagde, med sløvt Blik, mørkt Ansigtstudtryk og halvkvalt Stemme, som et Menneske, der flæs til Retterstedet. "Men saa le dog, dit lille Dyr," hviskede Augustine Brohan ganske sagte til ham; "le dog, Du er jo Figaro." Coquelin gjorde imidlertid kun en fortvivlet Gestus, der betød, at han ikke kunde le. Heldigvis er det parisiske Publikum yderst overbærende mod Debutanter. Man ventede stadig. Femte Akt kom; det er den Akt med den berømte Monolog. Det var dengang Mode i alle det gamle Repertoires komiske Roller, særlig i Molières, at hælde over mod det Tragiske saa tidt, man kunde. Denne Mode behagede ved det Nye og Dristige, der laa i den. Coquelin havde i den Anledning fundet paa at gjøre noget Lignende ved Monologen. Han søgte at gjøre den bitter, mørk og irriteret. Den stærke Sindsbevægelse, hvori han befandt sig, gav hans til daglig Brug vibrerende Stemme endnu mere Udtryk, hans Mimik og Gestus endnu mere Fortvivelse og Vildhed. Han gjorde stormende Lykke. Man applauderede uforbeholdent: man havde her en Mand for sig, der kunde væge paa een Gang Scapin, Crispin og Figaro.

Han blev det hurtigt efter denne første Sejr; han blev i disse tre og i alle beslægtede Roller den mest uforlignelige Skuespiller, Thøare français rimeligvis nogensinde har havt. Og hvilken Mængde af dem har han ikke trods sine knap fyrretyve Aar allerede spillet! Af alle Molières Stykker er der siger og skriver kun tre, i hvilke han ikke er optraadt, og han har i de tyve Aar, han nu har været ved Thøare français, spillet ikke mindre end omtrent tresindstyve forskellige Figurer alene i det gamle Repertoire. I det moderne er hans Navn knyttet til nogle og tyve Repriser af berømte Komedier, og samtidig har han skabt Hovedfigurer i en tredive, fyrretyve nye Stykker. Vilde man med nogle enkelte Roller markere Hovedpunkterne i hans Skuespillervirksomhed, maatte man først og fremmest nævne Figaro i "Figaros Bryllup", Mascarille i "Les Précieuses ridicules", Gringoire i Stykket af samme Navn og Marcel i "Les Ouvriers" (Arbejderliv). Han har aldrig havt mere uimodstaaeligt smittende godt Humør, udfoldet mere ægte komisk Liv end i de to første af disse Stykker, og han har aldrig talt til Hjertet som i de to sidste. Dog jo, han har i sin sidste mesterlige Crøation, den gamle Skuespiller i Erckmann-Chatrains "Les Rantzau" gjort begge Dele lige uovertræffelig paa een og samme Tid.

Det er nemlig en Hovedejendommelighed ved Coquelin som Skuespiller, at hans Talent saa at sige ikke kjender nogen Grædse. Hans Hovedstyrke er at faa Tilskuerne til at rulle sig i Latterkrampe, men den næste Aften, det næste Øeblik kan han med samme Uimodstaaelighed lokke Taarerne af det samme Publikums Øjne. Han har den ene Dag spillet Scapin og den næste Jean Dacier, Hovedfiguren i en moderne Revolutionstragedie af samme Navn. Forbausende er det, til hvilken Grad han forstaaer i Stemme, Mimik, Holdning og Alt at kaste sig selv fuldstændig bort og paa Scenen udelukkende væde Figurer, han fremstiller. Han tager dem af og paa med samme virtuosmasige Lethed som Kostumet, der hører til dem. Det er forklarligt; hver lille Gestus, hvert Tonefald, hvert Blink med Øjnene er vejet og prøvet i Maaneder, før det blev slaaet endelig fast. Coquelin overlader i sin Kunst Intet til tilfældig Inspiration.

Saa spiller han da, og Publikum jubler og applauderer. Han er forgudet og forkjæret som en Primadonna. Og han sætter Pris derpaa. Har Bifaldet en enkelt Gang været kjelligere end sædvanlig, er han forstemt, har det rystet Huset, straalere han som en Debutant, og naar Vennerne atter kommer op i Mellemakterne, er en Samtale om, hvorledes de enkelte Repliker har slaaet an, altid det Første, hvormed der begyndes, selv om man ender med Driftelsen af helt andre Materier. Og det gik man tidt. Er der vigtige Forhandlinger i Kammeret, saa at Møderne er trukne ud til hen paa Aftenstunden, er Coquelins Loge det Sted, hvor man sikkert kan hente Nyheder fra dem. Han faaer Alt berettet pr. Depesche fra selve Palais Bourbon. Man har drevet Spot med denne hans Politiseren og med hans nære Forhold til Gambetta. Man har havt Uret, det er kun tomme Vittighedsmagere, der kan gjøre det, Coquelin har vist, at man kan være en stor Skuespiller og en brav Borger ved Siden af. Han er af et andet Kuld end sine Forgjægere i Molières Hus. Han henter ikke sine Inspirationer paa Knejsen, han er sober som de Førreste, til sine Maaltider nyder han kun Vin og Vand og udenfor dem aldrig det Mindste. Han hører til det moderne Frankrig, det, der veed, at i vore Dage naaer man kun en Førsterangs-Position gennem et Liv i uafbrudt Arbejde. Men det, at han i Intet er _cabotin_, at han i samme Øeblik han sætter sin Fod udenfor Scenen er en _homme sérieux_ med alsidige Kundskaber, alsidig Dannelse og Interesser for Alt, det er det netop, der har bidraget til at løfte den moderne franske Skuespillerstand ud over den halvt deklasserede Stilling, den saa længe havde indtaget. Naar man nu vil kaste den gamle Haan i Ansigtet, rejser Opinionen sig som een Mand mod Fornæmmeren. Det har vist sig saa tydelig, som ønskes kan, for nylig ved Bladet "Figaros" og Hr. Mirbeaus Angreb. Med Gots ~reslegion er den sidste Rest af Skuespillernes Undtagelsesposition forsvunden. Og det er Coquelin, der har fremtvunget dette Kors. Han har ikke blot gjort det direkte ved atter og atter at tage Ordet for sine Kammeraters Ret til at blive betragtede som alle andre Borgere, han har gjort det endnu mere indirekte ved sit eget alvorlige, hæderfulde Liv. Han er en ny Skuespillertype, og han vil faa Efterfølgere. Komødieforfatterne vil maaske have Grund til at beklage sig derover; de faaer ikke længer Figurer som Kean og Garrick at skrive om. Men ellers er det vanskeligt at se, hvem der skulde lide derunder. Naeppe Kunsten, og naeppe Samfundet, og Skuespillerne selv allermindst.

[Illustration: Coquelin som Florence i "Les Rantzau"]

Cherbuliez i sit Arbejdsværelse

Mens Millionen og de Fremmede breder deres Herredømme videre og videre ud over det moderne Paris, forvandler dets Fysiognomi og umækelig gik det til en hel ny Stad, er der dog een Part af Byen, hvor denne Erobring synes at finde et Bolværk, som den ikke kan bryde, hvor de gamle Huse og Gader staar endnu, hvor Sæpræg og Vaner, hvor Karakteren, som det hele Liv har; er saaledes, at den nuværende Generations Fædre og Bedstefædre vilde kjende sig igjen og føle sig hjemligt der, hvis de kunde staa op af Graven. Denne Part er den venstre Seinebreds Paris. Det begynder saa smaat at skrumpes ind ganske vist; det kan ikke vise noget Sidestykke til Quartier de l'Europe eller til den som af Aladdinsaander bebyggede Monceauxlette, det inkorporerer ikke Dag for Dag bredere og bredere Bælter af Banlieuen, tvertimod, det er ligesom det visnede lidt i Kanten, de yderste Partier bliver folketommere, falder hist og her i Ruiner, glider over til at blive en Mellemtung mellem Landsby og Stad. Men ikke desto mindre er det dog ogsaa af vore Dages Paris endnu stadig en saa væsentlig Del, at der maa regnes med det. Det er mere endnu. Det er som i den stolte katholske Kathedral det lille Kapel, der gemmer Kisten med Helgenens Relikvier. Tinder og Taarne og Hvælvinger med deres Marmor og Guld og Lys og Billeder er kun byggede udenom dette Kapel. Til dets Forherligelse er den hele Pragt der; det er i Virkeligheden det, der har gjort Kirken stor, og det er stadig Sjælen i den, For dets Skyld kommer de rette Pilegrimme, ved det holder de sande Troende deres Andagt.

De gamle Kvarterer paa den venstre Seinebred gemmer endnu Paris's egen sædige Individualitet, det, der har skjælnet denne forunderlige By fra alle andre og gjort den til, hvad den er. Millionepaladserne har rejst sig, de Fremmede er komne, Verdenskaravanseraiets Stimmel og Glands er kommen, men det er som Kathedralen Altsammen kun voxet op, fordi der var Noget, som kunde bære et saadant Relief. Og dette hemmelighedsfulde, uhaandgribelige Noget fylder endnu Luften i de snevre Gader mellem Sorbonne og College de France, mellem Académie des beaux-arts og École polytechnique og den lange, lange Række af Videnskabens og Kunstens Højskoler, der klemmer sig sammen her paa en ganske lille Part af den store Bys Grund; Rastaquairien og Amerikanermillionæren, Boulevardieren, Kokotten og Alt, hvad der er i Slægt med dem, kan ikke trives i denne Luft, den ægte Pariser derimod er først rigtig i sit Element, naar han indaander den. Af Intelligensens Paris boer ni Tiendeparten paa den venstre Seinebred.

I Rue Gay-Lussac, en af dette Kvarters venligste og aabneste Gader, og i den Del af den, hvor Sol og Blomsterduft fra Luxembourghaven frit kan strømme ind, har det franske Akademis sidstvalgte Uddelinge, Victor Cherbuliez, sit Hjem. Det er helt paa den anden Side Pantheon, han boer. Han siger nok selv, at det er af Hensyn til hans Sinner, der har deres Lyceer herude, men i Virkeligheden tager man dog næppe fejl ved at stige den egentlige Grund dybere. "Man har det ogsaa fredeligere her," fljter han til; "selv ved Gadestjernen er der noget Douce, saa den ikke generer, jeg har en Fornemmelse, som om jeg ikke vilde finde Ro til at arbejde, hvis jeg kom over paa den anden Bred." Det er just Sagen. Han er instinktmæssig rykket saa langt fra Millionens Paris, som han kunde

komme; Feberen i dets Liv, de skrigende Toner i dets Larm, Guldets Raslen og Reklametrompeternes Skingren har skræmmet ham. Han er saa lidt i Slægt med Alt det, som Nogen kan være. Skjænt fædt Genfer har ikke blot Loven givet ham parisisk Borgerret, hans Gjerning har gjort det færdig og varigere end den. Men i Verdensstadens tumlende Offentlighed er han aldrig bleven nogen Person _en vue_, han hører ikke til den Slags Parisere _en Øvidence_, der samler Opfølgere, hvor de viser sig; den store Hob kender ham ikke, han kan spise sin Frokost paa Cafè Caron, uden at Nogen i Lokalet veed, hvem han er, og lægger Mærke til ham. Han staar som Repræsentant for det Paris, som man ikke seer, og som ikke gjør Spræmen som dog er Sjælen i den store By, for Intelligensens stille, arbejdende Paris paa den venstre Seinebred.

At trænge ind til en rigtig Pariser _en Øvidence_ er omtrent ligesaa vanskelig en Sag som at komme med til en Premier. Han er paa sine Enemærker en Konge, der hyller sig i utilnænelig Majestæt. Tjenestepersonalet har de strengeste Ordre til at holde Alle paa Afstand. Lykkes det end undertiden ved Hjælp af nogle Francsstykker at passere Portneren, saa lader Forgemaklakajen sig dog ikke bestikke. Det nytter kun lidt at spørge ham, om hans Herre er tilstede. Han svarer kun med et medlidende Smil. Det er ham, der holder Forhør. Han gjør det uden Personsanseelse; selv en "Monsieur d'Orléans", hvem der dog ellers alle vegne i Paris bliver vist Hensyn, respekteres ikke. Først naar han har leveret Fyren med Silkelæggene tilfredsstillende Oplysninger om, hvad han hedder, og hvad han er, og hvad han vil, meddeles det ham naadigt, at Husets Herre tager imod mellem Elleve og Tolv den og den bestemte Dag i Ugen. Han har saa Tilladelse til at komme igjen og antichambrière. Paa den venstre Bred kender man derimod ikke saadanne Formaliteter. "Hr. Cherbuliez," siger den gamle Portnerkone, "jo, det er her; Herren er lige kommen ind fra Landet. Anden Sal over Entresolen, Døren til venstre. Men De maa ringe lidt stærkt, for Pigen deroppe er noget døv." Hun er saa døv tidt, at det bliver Fruen, der lukker op. Man bedes vente et Øblik, mens hun underretter sin Mand om Besøget. Men maaske er han beskjæftiget, han maa paa ingen Maade lade sig forstyrre, man kan saa udmærket godt komme igjen paa en anden Tid, hvis det er mere belejligt. Man forstyrrer aldeles ikke, svarer hun venligt, det vil være hendes Mand en Fornøjelse at se En, han skal komme ligestrax. Man gaar da ind i Salonen. Det er en lille, hyggelig Stue med Mahognimøbler, Stil _premier empire_, Divantæppe, mange Blomster ved Vinduet, mange Malerier paa de mørkrøde Vægge, men uden nogensomhelst moderne parisisk Luxus, uden Elegance engang, en jævn, lidt gammeldags Salon, gennemtrængt med den Parfume af pudset og skuret Renhed, som Værelser har, der staar til Stads og kun bliver brugte ved højtidelige Lejligheder. Efter nogle faa Minutters Forløb kommer den lille, venlige Frue tilbage og hilser fra hendes Mand, om man ikke vil følge med ind i hans egen Stue. Luften er en Smule klam, og der er lagt i Kaminen hos ham. Man synes næsten allerede, man mærker Varmen; det er en ganske anden Modtagelse, end man er vant til i Paris. Man har en Fornemmelse, som om man var mange Mile borte, i saadant Noget som en nordisk Præstegaard paa Landet.

Det er netop ogsaa Indtrykket, Cherbuliez' Arbejdsværelse gjør. Fuldstændig Studerekammerstil: en høj Pult, ved hvilken man skriver staaende, to store Læsestole med brunt Saffiansbetræk, en dito Sofa af

gammeldags Snit og saa forresten kun Bogreoler. De er af ulige Størrelse og forskjellig Slags Trøjensynlig anskaffede efterhaanden som Bibliotheket voxede, men nu proppede fra hverst til nederst. Revuens orangegule Hefter ligger klemte ind allevegne, hvor der er mindste Plads over de staaende Rækker, men ihvrigt staar den hele Armee i snorlige Parade som et preussisk Regiment. Kun Uniformerne er noget brogede. Gamle Volumina i Læder og Folio skifter med smaa, kokette, røde Maroquinsbind; mellem lange Suiten af Klassikere i falmet Shirting skubber gule Calman-Levyske og blegblaa Dentu'ske Papirsrygge sig ind og drager moderne Striber. Der er i Virkeligheden Lidt af Alt i denne Samling, mest historiske Værker og Forfattere fra Encyklopedistperioden maaske, men forøvrigt hele den franske Litteratur, lige til de seneste Dage repræsenteret ved Alt, hvad den har af Fortræffeligt. Dertil tydske Filosofer, græske Poeter og politiske Brochurer i Mængde. Cherbuliez har i sin Ungdom studeret flere Aar ved tydske Universiteter, han er Sproget fuldkomment mægtig, og han har endnu Hegelianeren siddende i Blodet. Hvad Grækerne angaar, saa er de saa at sige hans Yndlingslektur. Han læser dem i Grundtexten, og han har for Vane at gjøre det hver Morgen, før han tager fat paa sit Arbejde. Det er i Athen, at han har "fundet sig selv", som man siger. Mellem Akropolis's Ruiner har han i Virkeligheden skrevet sit Debutarbejde "le cheval de Phidias", og paa Bunden af de Ørne, hvormed han seer paa Menneskene og paa Tilværelsen, ligger der stadig et Skjønhedsindtryk, som stammer derfra.

En halv Væg er tom for Reoler, og paa den hænger det Eneste, som pynter op i Stuen. Det er netop først og fremmest en Gjengivelse i Gips af en Part af Parthenonskavalkaden, det Fragment, som har givet ham Inspirationen til "Phidias's Hest". Dernæst er det et Fotografi af den milesiske Venus, et Portræt

[Illustration: Victor Cherbuliez.]

Cherbuliez' Haandskrift.

Dante i hans Ungdom efter en Fresko, der for nogle Aar siden er opdaget i Florents, samt endelig i Glas og Ramme et Stykke gammelt, optrevlet, graaagtigt Læred, en Rest af Tassos Skjorte, med en Haandskrift af Lamennais, der bekræfter Ægtheden. Endnu et Par enkelte Malerier, stemningsfulde Landskabsbilleder, paa Kaminen Portræt af hans Kone og Sønner og af Buloz, "Revue des deux monde"'s Stifter, en bred Solskinsstrime faldende ind fra Vinduet, og man har hele Værelset.

Ligefrem, fordringsløs, venlig som det er Cherbuliez selv. Ved det første Øjekast har han i sit Ydre noget stærkt udpræget Militærisk, det er Infanterikaptejn-Typen, som man kjender den fra de smaa franske Provindsbyer. Men saasnart han taler, gaar det bort. Det var kun Ansigtsformen, Overskægget og den store Imperial, det skyldtes; Ørne forandrer Udtrykket fuldstændig. De er smaa, uden Glands, af ubestemmelig Farve, men der er i dem dette ejendommelige dybe Blik, der ligesom seer igjennem den, de hviler paa. Naar man vil huske Ansigtet, er det kun dem, man mindes: det Hjertelige, næsten Bløde i dem, som dog, synes man, ved en ganske lille Nuance maatte kunne blive strengt ogsaa, deres forunderlig rolige Klarhed fremfor Alt. Disse Ørne giver Cherbuliez helt;

han er, som de fortæller. Han hører ikke til Tidens nervøse, forpinte, sinderrevne Aander. Den vilde, trøstesløse Utilfredshed med Existensen, som præger Perioden, hvori vi lever, og som i hele Menneskeslægtens Historie maaske ikke har havt noget Sidestykke undtagen netop i den antike Verdens sidste Dage, ved det romerske Kejserriges Forfald, denne Utilfredshed finder ikke nogen Apostel i Cherbuliez. Han flygter ikke, som hans Kolleger paa den anden Side Rhinen gjør det i deres historiske Romaner, fra en Verden, der er dem uudholdelig, bort til helt andre Tider og helt andre Slægter, og han bærer sig heller ikke ad--hvad der tilsidst kommer ud paa det Samme--som hans Landsmand Zola med Disciple: giver det malcontente Hysteri Luft i en Fremstilling af Jorden som et Helvede, befolket af lutter Djæle. Han er for meget Franskmand til det. Han kan sin Schopenhauer og Hartmann paa Fingrene, men han har læst dem med samme Forsigtighed, med hvilken Lægen gaar til en Epidemipatient. Han har garderet sig med sin sunde romanske Optimisme, og han er ikke bleven smittet. Han skildrer de Mennesker, mellem hvilke han lever, ikke blot fordi den Digtfarm han har valgt til sin, Romanen, efter hans Mening aldrig kan faa blivende Værd undtagen som Gjenspejling af Forfatterens Tid, men ogsaa fordi disse Mennesker er ham meget interessante og med deres Fortrin og Fejl ganske sympathetiske. Han skildrer dem, som han seer dem, og det er hans Overbevisning, at de er, som han seer dem, det vil sige hverken helt Engle eller helt Djæle. Med Forkjærlighed vælger han just de mest sammensatte Nature, i hvilke baade Godt og Ondt er oppe og strides om Overtaget. Han er i Fremstillingen af denne ægte menneskelige Kamp bestandig rolig og lidenskabsløs; han kan være ubjællig haard, men han er først og fremmest uendelig human. Det absolut Hæsliges Berettigelse i Kunsten anerkjender han ikke, fordi han i Livet selv kun seer det som en Undtagelse; endog de sorteste af hans Figurer har deres sympathetiske Side. Meta Holdenis staar som et slaaende Exempel. Da hans Fortælling første Gang blev offentliggjort i Revuen, modtog han fra alle Sider Brev paa Brev, hvori man bad ham ikke lade denne unge Kvinde, om hvilken han havde forstaaet at samle saa megen Interesse, ende altfor trist, og med Revuens Udgiver var han næved at brouillere i Anledning af Romanens Slutning. Buloz havde i den Grad forelsket sig i Meta, at han endogsaa en Stund gik omkring og drømte sig et Pendant til hende, der kunde blive hans Sekretær.

Som han sidder der og strammer den sorte, stukne Hjemmefrakke omkring sig og skyder de store Lærestole hen til Kaminilden, for at man skal sidde mere hyggeligt og passiare, er Cherbuliez netop den vindende, elskværdige Personlighed, man har forestillet sig efter hans Romaner. Han har rejst meget og seet Meget, han har læst og tænkt mere end de Fleste af hans Samtid. Valberts Artikler (det Pseudonym, hvorunder han skriver i Revuen) er der for at vise, med hvilken alsidig Sum af Kundskaber han sidder inde, og med hvilken moden, overlegen Klarhed han seer paa alle Fænomener i sin Tid. Mildere, mere overbærende i sine Domme, douce og lempeligere i sin Maade at fremstille Alting paa, kan alligevel Ingen være end han. Han har i sin hele Form den soignerede Høflighed, den fine Delikatesse, som jo ifølge en ældre Generations Beretninger engang synes at have været typisk national hos Franskmandene, men som nu ogsaa i dette Land findes hos altfor Faa, og det er næsten, som om denne Høflighed, denne Delikatesse forblød ham at bruge et stærkt Udtryk, der kunde skurre i Samtalen, fremsætte en afgjørende Mening, som han ikke var sikker paa

deltes af den, med hvem han taler. Man har undret sig over, at han, der dog ved de nævnte Valbertske Artikler har vist et Kjendskab til, en Forstaaelse af franske politiske og sociale Forhold, som Alle bljer sig for, at han aldrig har stgt at komme til at spille nogen Rolle i det offentlige Liv. Man har undret sig, fordi man kun kjendte ham som Forfatter og ikke som Menneske. Han er den stille Studiets Mand; paa Politikens Arena, hvor der skal skubbes og puffes og skraales højt, vilde han ftle sig som en Troubadourridder i Artillerikamp. Og saa har han desuden en vis Respekt for det hele moderne politiske Væsen. Han har i en af sine Romaner givet sit Syn paa Sagen. Siden Revolutionens definitive Sejr drives der efter hans Mening egentlig slet ikke Politik i Frankrig. De Revolutionære har som Program kun Agrarlove samt Afskaffelse af Staten og Vaabenmagten. For de andre Politikere, siger han, er det store Spørgsmaal kun et Spørgsmaal om Indflydelse, og hvem der skal udve den. Enhver vil væ en Allerhelvedes Fyr, det vil sige et Menneske, som man hører paa, naar han holder Taler, som man skynder sig at tilfredsstille, naar han forlanger Noget, og som skræmmer, naar han truer. Det republikanske Frankrig er en Armee; der har flt Trang til at fornye sine Kadrer: det er det, man kalder de nye sociale Lag, der skal frem. Monsieur Jourdain efterabede Greverne og Marquierne og fandt sig yderst hæret ved at have dem tilbords; nutildags siger Monsieur Jourdain til Seigneur Dorante: "Du er fædig, min Ven, gaa din Vej, for at jeg kan komme til."--Cherbuliez bryder sig ikke om "at komme til". Han befinder sig mange Gange bedre i sin Læstol ved Kaminilden, end han vilde gjøre det paa en Ministertabouret, og er der Noget i denne Verden, som han kun kan se den sorte Side ved, saa er det Guldkalvsdyrkelsen. _"Non, certainement, je n'aime pas le million,"_ siger han, og der gaar gennem de smaa Øre et Glimt, som ikke har Spor af Blidt eller Venligt ved sig. Det supplerer Bekjendelsen og oversæter den i et mindre afdæmpet Sprog. Millionen er hans _bØte noire_, med hele den Verden, der drejer sig om den, har han og vil han Ingenting have at bestille. Paa sin venstre Seinebred flrer han med sin Hustru og sine Børn en stille, borgerlig, arbejdsom, fredsommelig Existens. Tidlig om Morgenen gaar han til sin Skrivepult, regelmæssigt, næsten paa Klokkeslet, som Kontoristen gaar paa sit Kontor. Han skriver sit bestemte Antal Timer, langsomt, formende, filende, glattende paa hver Saening, til den er netop, som han vil have den. Det er ingen af Lidenskaber forpint og stnderreven Sjøder faar Luft i pludselige Improvisationer. Kjender han til Feber under Arbejdet, saa er det kun den, som selve Undfangelsen flrer med sig, og dens Smerte har paa Bunden en uendelig Nydelse. Saaledes gaar hans Liv Dag efter Dag, og dette Liv giver ham den Ro og Tilfredshed, der er Alt, hvad han forlanger af Verden, den "grande tranquillitØ", der er Lykken for ham og hele den Race af Mennesker, for hvilken han staar som Repræsentant.

DE FREMMEDE I PARIS.

Paris's Fysiognomi vilde ikke væ parisisk, ialfald ikke moderne parisisk, uden de Fremmede. De giver det paa ingen Maade de Træk, der udgjør dets virkelige Charme, dem, som man kommer til at holde mere af,

jo næjere Bekjendtskabet bliver, men de giver det mange af dem der springer mest i Øjnene. Det er ikke Pariseren, der gjør Gadelivets Kolorit broget. Han er selv en douce Fremtoning, hvis Stolthed er at være korrekt og at undgaa Spræ. Det er den tænde Touristbrite og den dandypyntede Ibenholtsneger, det er Asiater og Afrikanere med Silkekaftaner og spraglede Burnus, med Diamantagraffer og blaa Saffiansstøvler, det er den kasserolrde Indianer og den guldgule Indier, det er denne aldrig endende etnografiske Revue af Mennesker i alle Kullrer og i alle Verdens Kustumer, der frembringer Boulevardbilledets Farveorgier. Og tildels paa samme Vis gaar det med Pariserlivet; Effektstaffagen og Effektscenerne i det, Alt det, der gjør mest skrigende Staahej, faaer sit Materiale for en væsentlig Part fra den store Fremmedlegion af Tapageur-Publikum, hvormed samtlige fem Verdensdele rekruterer Paris. Den er bleven en Prærianerkohorte, som, samlet ved alle Midler af Verdensdronningen selv, nu har ranet Magten til sig og fører sig op som Herrer og skriver hende Love i hendes eget Slot.

Flr Tredive, flr Otte og Fyrre viste den Fremmede sig kun kometagtigt paa Pariserhimlen. Hvad han nu end var for en Slags Potentat eller Nabob, en exotisk Markvædighed var og blev han, der kom og saae og blev set paa med store Øjne og saa forsvandt igjen uden nogensinde at dukke klart frem af sin halvt eventyrlige Dunstkreds. Først da Revolutionsideerne begyndte at gaa deres Gang over Evropa, og da Reaktionens Offre fra alle Kanter vendte sig til det frie Frankrig for at finde Asyl, kom der en virkelig Fremmedkoloni i Paris. Man tog med aabne Arme mod de tilstrømmende Emigranter. Man tog imod dem som det, de i Virkeligheden var: Blomsten af det liberale Europas Intelligens, og man indrømmede dem en fremragende Plads i sit Samfund. De samlede store Kredse omkring sig; man hørte paa deres Taler og Foredrag, man lod sig belæse og begejstre, og let tilbøjelig som man var til at passioneres, rejste man dem formelige Pjdestaler. Folk som Mizkiewitz og Kossuth blev Heroer, som kun Faa af Franskmaedenes Egne naaede op i Højde med.

Fra den Tid har de Fremmede faaet Borgerret som et Element i Pariserlivet, og fra den Tid er de stadig komne til at spille en større og større Rolle i Paris. Men deres Type har unægtelig i Aarenes Løb undergaaet meget væsentlige Metamorfoser. Den chevalereske Polak og den idealistiske Tydsker er forsvundne med den Periode, for hvilken de stod som Repræsentanter; Rastaquairen og Amerikanermillionæren har taget deres Plads i den moderne Million-Metropol, i det uhyre Verdenskaravanserai, hvortil Dampen og hvad der kom i dens Følge: Distancernes Forsvinden, den store Industri og de store Formuer i en Menneskealder har forvandlet Frankrigs Hovedstad.

Skjændt Fremmed er Rastaquairen en moderne Pariserfigur af reneste Vand; han er det i den Grad, at han er utækelig, umulig noget andet Sted. Han kommer fra Egne af Verden, over hvilke der endnu ligger Slr af noget Halvdunkelt, Eventyrligt, fra Brasilien eller Peru, fra en eller anden sydamerikansk Republik, som man knap kjender af Navn, til Nrd fra Portugal, Spanien eller Rumæien, helst fra et Sted med udtaleligt Navn, der holder Spørgsmaalet om Nationalitet og Verdensdel i ubestemt Taage. Hans eget er ligesaa langt som imponerende. Det vrimler i det med Santa'er, med da'er og di'er og y'er, og det hæder aldrig, at der

mangler en Marquis-, en Vicomte-, en Chevalier- eller endnu finere Titel foran det. Hans Bryst er bedækket med Stjerner, om hans Hals hænger der Ordensbaand i alle Regnbuens Farver. Hans Paaklædning er rig, men elegant, hans Holdning kavalermæssig, hans Optræden en Grandseigneurs. Ingen, der seer ham, kan være i Tvivl om, at han er et Væsen af Race. Den let broncerede Tone, som fjerne Landes Sol har givet hans Teint, og den fremmedklingende Dialekt i hans flydende Fransk fortjener kun det Aparte og Distinguerede ved hans Person. Men hvad han mangler, det er netop det, der udmærkede hans Forgængere i Fyrreerne og Halvtredserne. Han er hverken nogen Ideernes Helt eller nogen Intelligensens Mand. I hans Hjerne er visse sædige Rastaquairorganer blevne uforholdsmæssigt udviklede paa de andres Bekostning, og ved hans Fysiologi er der yderligere den store Mækelighed, at han er kommen til Verden ganske uden Hjerte. Skulde det være Aand og Talent, Kundskaber eller blot Dyd og gode Sæder, der bestemte hans Plads ved Verdensdronningens Taffel, saa vilde han ikke engang komme til at sidde nederst, han vilde ikke engang faa Lov til at staa paa Trappen og fange Lugten op, man vilde anbringe ham saa langt borte som muligt i en Baggaard. Da hans Pretensioner nu imidlertid gaar ud paa ikke blot at være med til Gildet, men at bæres til Højbords endogsaa, saa maa han kjøbe denne Ret paa anden Viis. Han er saa heldig, at de Valeurer, han kan byde som Betaling, i vore Dage har naaet en Kurs, der er svimlende høj.

Rastaquairiens Rolle i Pariserlivet er et Resultat af Reklame. De omtalte, sædige udviklede Hjerneorganer hos ham huser en Evne til at gijre Opsigt, i hvilken han har sin Specialitet, sin Styrke, den eneste Mulighed for sin Position. Hele det Paris, der gijr Spektakel og springer i Øhene, fylder han med sin Person. Han viser sig ostentativt overalt, hvor der er Lejlighed til at blive set, han kjører i Boulogneskoven med isabellafarvet Forspand, han holder de dyreste Maitresses og de extravaganteste Hoteller, han sprænger Klubbernes Spillebanker eller taber Hundredetusinder til dem paa en Aften, han holder mystiske Orgier paa de store Natterestauranter, han laver sig romantiske Amouretter med racebeslægtede exotiske Prinsesser, og han slrger omhyggeligt for, at alle disse hans Bedrifter, tilbørlig stilerede og forstærkede, bæres paa Rygtets Vinger ud til Alverden. Den Rubrik i Boulevardbladene, der fører Titelen "_Echo de Paris_" har han efterhaanden fuldstændig erobret. Han har gjort det dels ved liberale Pengelaan til Journalisterne, dels ved store Dinerer og Lifter om Dekorationer fra de fjerne Hoffer, hvor han er altformaaende, dels endelig ved direkte Kjøb. Han har Maanedskonto med Bladet, og det beregner ham Omtalen af hans Extravagancer efter fast Taxt. Hans Navns Nævnelse i Forbindelse med en opsigtsvækkende Premiere er kun en Forretning paa nogle Louis'orer, sin Stald eller sine Elskerinders Toiletter kan han faa beskrevet for et Par hundrede Francs, men falder han undertiden paa at unde sig et Causerie, i hvilket man gijr ham--under let gennemskuelige Chiffre naturligvis--til Helt i en Historie, hvorom "hele Paris" vil tale, maa han kjøbe denne Luxus med Tusender.

Der er to Arter af denne moderne Type: de, der har Penge nok til at fylde i Rabaldermolokens Svøb, og de, der mangler det første Fornødne, Basis for den hele prangende Svindelbygning, Guldfundamentet, hvorpaa den hviler. Forskjellen har dog ikke Stort at sige; de Første vedbliver at

flere deres larmende Karnevalstrain, til Diden gjfr Ende paa det, de Sidstes Existens spræges en Dag i en enorm Skandale, men saalænge det gaar, er det de samme Midler, hvormed der virkes, og de samme Maal, der stræbes henimod. Man ræker derfor ogsaa broderligt hinanden Haanden og tumler afsted i samlet Trup. Den Enes Kredit styrker den Andens, Glandsen, som man slaar sammen, bliver blædende, og den store Hob staar betagen, imponeret af det stjende Festbakkanal.

Ved Siden af Styrken, som dette indbyrdes Sammenhold giver, har Rastaquairefamilien imidlertid ogsaa udenfor sin egen Kreds mægtige Allierede i det moderne Paris. Flrst og fremmest har den Vrimmelen af landflygtige Exmonarker. De giver kun grumme ndig Slip paa Fiktionen af endnu at flere et Hof, og skal de lave sig et, kan de ikke vænne sig til at regne med, hvordan det sammensætes. De aabner da Portene paa vid Gab for Rastaquairen, de skaber ham fast Grund under Foden, og de giver ham en Fernis til at smtre over sin Forlorenhed, saa han næsten kan gaa og gjæle for Mahogni.

Dernæst har han sin store Forbundsfele: Amerikanermillionæren. Det er en Race, der er meget næbeslgtet med hans egen. Den har ikke hans prangende Navn, hans Ordener og hans personlige Distingverthed, men den har til Erstatning sine fabelagtige Miner hinsides Atlanterhavet. Der er over disse Miner en Flig af det samme mystiske Slfr, som indhyller Rastaquairens Land og Oprindelse; man kan ikke altid med absolut Vished sige, om Metalaarerne, hvoraf der Ises eller er Ist, just ligger i Bjerge, men Slv og Guld kommer der under alle Betingelser ud af dem i saa overstrømmende Masse, at Amerikanermillionæren medlidende kan se ned paa Alt, hvad man i andre Lande har den Pretension at kalde Millionæer. Ved Siden af ham er de rene Lazzaroner; for dem er Millioneren en Totalsumma, i HANS Finantsbetragtninger og i HANS Kasse er den simpelthen den til Grund liggende Enhed. Den er fremdeles for ham det eneste Solide i den ganske Existens, Hovedhjrnestenen, hvorpaa Verden hviler med Alt, hvad der i den befinder sig af Levende og Livlft. Om den har en Gud eller en Urcelle til Ophav, er Spindsfindigheder, der ikke kommer ham ved; han tager den, som den er, og han seer heller ikke ud over, hvad der kommer efter den. Han veed derimod, at den har en Axe, som den drejer sig om, og at denne Axe er en Guldbarre. Det veed han af Erfaring, og denne Viden resumerer for ham Alt, hvad man overhovedet har Behov at vide, alle Kundskaber, al Intelligens, al Spiritualitet, al Moral tilgmed. I hans Livsbetragtning er der ingen Slingren og Tvivl. Han anerkjender kun Millioneren, han har Millioneren, og han kjber for den, hvad han forresten har Lyst til at have, det er simpelt og let, som at to og to er fire.

Hvad han vil have, er nu naturligvis det Samme, som alle skabte Væener bevidst eller ubevidst vil have: Velvæere flrst og fremmest, Anerkjendelse dernæst som den Største og Stærkeste, Herskerværdighed, Samfundsposition for at blive ved rent menneskelige Begreber. Men Velvæere er der intet Sted i Verden, der kan byde ham i samme Omfang som Paris, og han veed ogsaa ganske vel, at Undtagelsesdiplomet som Numer Et ikke er komplet og i fuldstændig reglementeret Orden, flr Seinemetropolen har sat Indsegl og Stempel paa det. Saa lader han da sit Guld ind og sejler over Vandet og kommer og kjber. Trommerne gaar, og Trompeterne skingrer. Hejda, hit alle prima Varer, Alt, hvad der er dyrt, hvad der spræder og glimrer! Jo

kostbarere, desto bedre! Det Eneste, det gjælder, er, at Verden faaer at vide, hvor rig han er, og at den taber Næse og Mund af Beundring over hans Rigdom. Der er en lille Historie fra sidste Vinter, som er uhyre karakteristisk, og som har det Fortrin at være sand ved Siden af. Ligeoverfor Triumfbuen boer der en af Amerikanermillionærerne. Fruen vil ikke for nogen Pris miste det Renommøe, hun hidtil ubestridt har havt: at hun giver de flotteste SoirØer i Paris. Hun er desaarsag bestandig paa Jagt efter nye Extravagancer. Saa kastede hun en Dag sine Øine paa Triumfbuen. Den laa lige for hendes Salonvinduer, hun regnede ud, at en straalende Illumination af den vilde gjtne magelks Effekt som Overraskelse, naar man rejste sig fra Bordet. Tanken var ikke undfanget, ffr hun tjeblikkelig sendte sin Kammertjener til Municipalraadet med Foresprrgsel om, hvad den Tingest, vilde koste at leje for en Aften. Hendes Forbauselse var stor, da Fyren kom tilbage med den Besked, at man ikke lejede den ud. Men forbliffe lod hun sig dog ikke, hun havde jo sine Miner, og hun skikkede derfor nyt Bud med den Hilsen, at man kunde sende hende Regning paa Monumentet, hun kjtbte det.

Hun har ikke faaet det, men baade hun og hele Rusen af Amerikanermillionær har faaet nok alligevel til at fylde Paris med deres Glands. Rastaquairen gjfr umaadelige Anstregelser for at kunne holde Skridt med dem i Boulogneskoven og ved PremiØrerne, og halvvejs lykkes det ham endnu; han har, som sagt, noget medfddt Distingveret, der mangler dem, og som Hjæper ham. Men i een Henseende har de en uhyre Overlegenhed, de har deres Saloner. Rastaquaireracen er væsentlig ugifte Herrer paa Jagt efter Partier, hos Amerikanermillionærerne træder det mandlige Element i Baggrunden, Fruen og de unge Dttre med deres enorme Medgiffter bliver Numer Et. Som de med utrolig Hurtighed faaer læ sig en vis, om end noget kantet og sttjende, saa dog yderst flot Pariserchiched, saaledes har de heller næppe sat Foden paa fransk Grund, ffr de er fortrolige med de vildeste Festfantasier, en fransk Hjerne nogensinde har undfanget. Og de sætter sig da strax i Fart for at ffrre Hus. Portene smækkes paa vid Gab for hvem der vil komme, man kjtber for fabelagtige Summer de berfnteste Kunstnere og Virtuoser til at optræde, Bordluxus'en lokker de Gamle, de smukke, flirtationslystne Misser fanger Parises flotteste Kavallerer i deres Garn, deres Millioner udtver endogsaa Tiltrækningskraft paa adsillige Mldre fra Faubourgerne, som ved deres Slnners Partier maa væ betækte paa at faa det noget falmede Stamtræ forgyldt op. Kort sagt, Amerikanermillionærernes Saloner bliver Centret for Vinterlivets store Begivenheder, de eneste, der stges, de eneste, der tales om. De har _la note du jour_, de skaber Moden, de giver Tønen an. Og denne Tone er den samme som den, der skingrer ud af Rastaquairens Rabalder, og den glider sammen, med den og lftr sig op i det store, moderne Credo og Nutids Te-deum, Hymnen til Millionen.

[Illustration: I Amerikanermillionærens Salon.]

Saaledes er da i vore Dage den Rolle, den Fremmede spiller i Pariserlivet, en meget stor. Ham er det, der har sat Millionens Anvendelse som Maalestok for Menneskeværdet i System, og han har ved sin hele sttjende Propaganda faaet denne Maalestok accepteret. Dog vel at mærke: ikke af den virkelige Elite, af det ægte Paris, Intelligensens lille men eneste sande Aristokrati. Dets Kredse lukker sig hermetisk af

mod enhver Berthing med Rastaquouairer og Amerikanermillionær; jo vildere Bakkanaldansen omkring Guldkalven bliver, desto mere trækker det sig tilbage fra alle de Templer, hvor denne Kultus gaar for sig, og lever i Stilhed sit eget Liv videre, borte fra den larmende Offentlighed. Det er just paa dette Punkt, at man maa søge en ganske naturlig Forklaring af, hvad Udlændinge saa tidt bebrejder Pariserne: deres Utilgængelighed, Vanskeligheden ved at komme i nogetsomhelst nærmere Forhold til dem, den kinesiske Mur, de bygger op om deres Hjem.

Det er ganske rigtigt: den Fremmede, som ikke kan smide Millioner i Grams, kjøbe sig enhver Luxus, han faaer Lyst til, og dermed ogsaa den at pynte sin Salon op med Halen af "Tout-Paris", han kan risikere at komme til at gaa omkring som et Skruppelskud, hvem Ingen bryder sig om, og som for den Sags Skyld gjerne kunde dumpe i Seinen og blive lagt paa "La Morgue", uden at nogen af "Vennerne" fra Gaden gad gjøre sig den Ulejlighed engang at gaa hen og se paa ham. Men naar man vil være billig og tage Sagerne, som de virkelig er, kan man saa bebrejde Pariserne det og kalde det Mangel paa Imødekommenhed og Gjæstfrihed? Alle gamle Beretninger gaar netop ud paa at skildre dem som det mest imødekommende og gjæstfri. Folkefærd; man har ingen Ret til at tvivle om disse Skildringers Paalidelighed, og Nationerne skifter ikke Natur, som Slangerne skifter Ham. Saalænge Pariseren dannede sine Forestillinger om Udlændingene efter de store Emigrantfigurer fra Fyrreerne og Halvtredserne, kunde han være og var han gjæstfri, men de to elskvædige moderne Typer, der nu staar som Repræsentanter for den Fremmede i Paris, de skal sandelig ikke friste ham til noget Bekjendtskab ud over det strengest nødvendige. Og foruden dem, hvilke andre Fremmede er det saa, der springer ham i Øjnene? Den uendelige Turisthæfærst og fremmest, med Citysnobberne som Hovedelement. Englændernes Hensynsløshed paa Rejse er stor allevegne, men der er ingen Steder, hvor den bliver saa skrigende grell som i det zirlige, formelle Paris. Intet respekterer de; det er formelig, som om de gjør sig en personlig Glæde af at sparke til alle Vedtægter og ligesom Barnet, der pladsker i Rendestenen, anser sig for desto stærre Allerhelvedeskarle, jo mere uopdragne de kan komme til at tage sig ud. Det store Publikum finder sig deri med et medlidende Smil og lader dem betale. Men forligger de for den tænkende og rasjonerende Pariser ikke det lidelse Skjævhvori Rastaquouairer og Amerikanermillionær har stillet den Fremmede, saa afdæmper de det ganske sikkert heller ikke. Højest kan de blande det med en Nimbus af Latterlighed, naar de i deres kuriose Kostumer og med deres røde Baedekere turer gennem Gaderne og stiller sig op udenfor alle Monumentstakitter og glor og lader sig binde Historier paa Ærmet af den første den bedste Spasmager, der gaar forbi, eller naar de klumper sig sammen paa deres _four-in-hands_ og under en Cook-Frers Ægide gjør Turen Paris rundt i fireogtyve Timer og saa rejser hjem og bilder sig ind, at de kjender det Hele som deres Vestelomme.

Saa er der dernæst Tydskerne. I de første Aar efter Krigen holdt de sig forholdsvis roligt til deres store Exportationsforretninger i Kvarteret omkring Rue d'Hauteville, men det er ikke saaledes lægere. De giver sig nu ogsaa af med Import, og det af en Art, som vanskeligt kan hævdes af Pariserne. Under en Turnforenings uskyldige Maske har de lavet et stort Generalagentur for Paris's fredelige Annektering gennem Masseanbringelse af unge Tydskere, som "Vaterlandet" ikke selv kan brødføde. Bedriften

gaar strygende. Disse nye Emigranter har ikke blot oversvømmet Handels- og Bankhuse, man finder dem allevegne, selv hvor man mindst skulde vente det, i Ministerier og Bladkontorer endogsaa. Kolonien begynder desaa at lufte Hovedet igjen og saa smaat at fre sig op som Herrer allerede. "Der Wacht am Rhein" lyder lysteligt i de tydske Kaføer, og med overlegen Haan indbyder man endog Paris's bekjendteste Patrioter til at komme og høre paa den smukke Vise.

[Illustration: Rejsende Englændere i Paris's Gader.]

Heller ikke denne Part af Fremmedpublikummet skal stemme Pariserne gunstigt for det som Helhed. Fljær man yderligere dertil Hele Skaren af Industririddere, der fra alle Herrens Lande vser sig som en Græshoppesvøm over det moderne Paris, kan man saa undre sig over, at dets Befolkning, er en Smule paa sin Post, viser en vis Reservation mod de Fremmede? Man bebrejder Pariserne, at de er letsindige; de vilde uden en saadan Reservation væ det grædselst, utilgiveligt. Den er en Nidvendighed, fremtvungen af Forholdene i deres By, og man har ingen Ret til at beklage sig over den. Har de virkelige Garantier for, at den ikke behøves, saa er de strax rede til at lægge den af Kunstnernes Stilling viser det saa tydeligt, som ønskes kan. Det er ikke blot paa den aarlige Salon, at der indrømmes den store Koloni af udenlandske Malere lige Plads og lige Ret med de franske, de samme Udmærkelser og Belønninger som dem, i hele Pariserlivet gjøres der ingen Forskjel paa dem og paa Pariserne Egne. De taler et Sprog, der er universelt, de kan gjennem det bevise, at de fortjener Gjørelse. Hvor han seer, at der er virkelig Fortjeneste, der er Pariseren saa redbon som Nogen, til at aabne alle Døre paa vid Gab for den og byde den velkommen. Den Fremmede, der har formaaet at trænge igjennem og gjøre sig gjældende i Paris, bliver i samme Øeblik betragtet og behandlet som Pariser.

De Mange derimod, der aldrig gjør det, de store Flokke ikke mindst af studerende Ungdom, som Dag for Dag kommer i talrigere og talrigere Mængde fra alle Verdens Kanter, dem kan vel et Ophold i Paris stundom bringe Perioder, i hvilke en Fjelse af Forladthed og Tristhed og Kulde tager dem fangen og faaer dem til at ønske sig langt bort fra Byen, der paa Afstand stod saa lokkende for dem som et Indbegreb af Alverdens Herligheder. Det Tristerige ved Sagen er dog, at slige Perioder sjelden varer længe. Faa er tagne fra den forunderlige Stad ved Seinen uden at elske den hjere, da de gik, end da de kom; Mange, Mange har den fægslet saa fast, at de aldrig blev i Stand til at rive sig løs. Det tyder dog vel sagtens paa, at den Fremmedes Stilling i Paris Alt i Alt maa væ saa ganske taalelig. Tristhedsperioderne er kun sporadiske Anfald af Hjemve, og den Sot følger Mennesket, hvor det drager hen. Nordboen i alt Fald kunde rejse lige ind i Paradiset, den vilde finde ham der ogsaa. Men kommer den over ham, saa ligger der jo hist og her i Pariserocéanet Smaater, som, om de end ikke er Færelandets Jord, dog har et Par Spadefulde af den strøet paa sig. Der stiger han hen. Han tyer til Kunstnernes Kreds paa _Hönan<s._ eller til Haandværkerforeningen i _Cafø du Danmark_, hvis det er hans Verden, eller til Nordboernes fæes Hovedkvarter paa _Cafø de la Røgence._ Han finder der Nordens Blade, han hører Hjemmets Sprog og seer Ansigter, som han kjender fra Hjemmet. Og mangler de sidste en enkelt Gang, saa har han dog i alt Fald sin

fortræffelige Garçon August, som kan sige "Goddag--smukke Piger--jeg elsker Dig." Det er ham nok; det er, som han havde kysset Toldbodens Sten, og han kan sejle ud igjen, ud i det store Paris, der er som Havet, bestandig skiftende, bestandig nyt, bestandig hemmelighedsfuldt lokkende.

VRANGSIDEN AF PARIS.

Pauperismebædet.

Som Krybet under den store Sten, saaledes samler Elendigheden sig i de store Byer. Den har været der bestandig, og den vil trods alle sociale Reformatorer blive ved at være der bestandig, indtil Kampen for Livet hrer op, og Paradiset atter vender tilbage paa Jorden, Men man seer den ikke altid; det gaar med den som med Krybet under Stenen. Saalænge Stenen ligger rolig, dækket af gammelt Mos og omgroet med Græs og Blomster, tæsker Ingen paa Krybet under den. First naar den voldsomt rokkes og rykkes tilside, kommer hele den lyssky Verden, der har levet i Klamheden og Skyggen under den, frem og; vækker Afsky og Skræk.

Paris fik ved Kejserdømmets Fald et saadant voldsomt Ryk, og i de ti Aar siden da er det bleven efterfulgt, af Stød paa Stød. De har aabnet Øet for, at den store Luxusstad gjemmer Andet end Glands og Pragt, de har bag det Paris, som leer og; straalere og blæder, ribet et, hvor Diamanterne erstattes af Taarer, og hvor den glade Livslyst viger Pladsen for lave Instinkter, for alle de onde Lidenskaber, der groer saa villigt i Læaf Fattigdom og Elendighed. Det er da gaaet, som det gaar ved Stenen, naar Krybet kommer frem. Man er bleven forskrækket; man er muligvis bleven det over Maade, men man er ikke bleven det uden Grund. Af alle store Byer er Paris ikke blot den mest glimrende og den rigeste, den er tillige den, der rummer den største Sum og de mest afskrækkende Former af menneskelig Usselhed.

Det var i gamle Dage London, der nød det triste Ry at have Forrangen i saa Henseende. Muligt har det engang været med Rette, men det er det i hvert Fald ikke længer. Velstanden er selv mellem de laveste Samfundslag langt mere udbredt i Paris end i London, men paa den anden Side er Trangen ogsaa større. Det nytter ikke, at Seinestadens Guldflod voxer og voxer, saa det snart ikke er muligt at finde Afledningskanaler for den mere; samtidig dermed vedbliver Procentantallet af dem, Samfundet maa understøtte, for at de ikke skal dø af Sult, at holde sig konstant. I London er det i Løbet af de sidste ti Aar sunket fra sex til tre, i Paris derimod er endnu som ved Kejserdømmets Fald af hundrede Beboere mellem syv og otte indskrevne paa den offentlige Velgjørneheds Lister. Det er denne Armee paa over halvandet hundrede tusinde Ulykkelige, der savner de første Betingelser for at kunne føre en menneskelig Tilværelse, som har gjort Kommunen mulig. De har Alt at vinde, men Intet at tabe, og enhver ny Rejsning vil derfor ogsaa finde dem slagfærdige paa Pletten. Naar da Gambetta har lovet at stige dem "selv i Dybet af deres Huler", har han kun aflagt et Løfte, som han vilde gjøre vel i engang at holde. Der findes i

disse Huler baade meget ondt Ukrudt, som maa rykkes op, og enkelte gode Spirer, som sikkert kunde trives, naar der gaves dem af Luft og Lys, hvad de har Behov. Frankrig faar ingen Ro, flr der i begge Henseender bliver gjort, hvad det er muligt at gjre. At Kommunen og alle de Rides Spektakler siden den maatte til, flr man fik ~~et~~ op for denne Vrangside af Paris, har ikvrigt paa en vis Maade sin ganske naturlige Grund. Man lægger under almindelige Forhold kun Mærke til det, man seer stadig omkring sig, og det Paris, der leer og glimrer, seer ikke Elendigheden. Den har, paastaas der, altid og i alle store Byer en centrifugal Tilbljelighed. Baron Haussmanns Udluftninger af den gamle Seinestad har rakt Haanden til disse naturlige Dispositioner, og efterhaanden er da Pauperismen med samt hele dens uhyggelige Tilbehør rykket lægere og lægere bort fra det Paris, hvormed man til daglig Brug er vant til at regne. Den Fremmede kan Uger og Maaneder tumle sig i Luxusens Solglands uden nogensinde at se Elendigheden kaste en eneste Skygge over det brogede Virvar af leende og lokkende Billeder, der mlder ham overalt. Hist og her i Næt af travle Handelsgader, der straalere ud fra Blrspladsen, er det ganske vist, naar man slger godt, endnu muligt at finde snevre, sorte, smudsige Gyder, hvor Pjalterne af den gamle MisLre er bleven hægende. Men det er kun sjeldne Undtagelser, muddrede Draaber i et Hav af Krystal. Det rige Paris kan fædes roligt i sin Stad af Boulevarder og Avenuer uden Frygt for at rendes paa rmet af Elendigheden.

Til Gjengjæld har den rundt om Luxusens By draget et Bæ, hvor den er paa sin egen Grund, og hvor den hersker souveræt. Centrifugaltilbljeligheden bliver ved; dette Bæ trækker sig lægere og lægere bort, men det breder sig samtidig. Hele det vidtstrakte Terræ mellem Fortifikationslinierne og de ydre Boulevarder er efterhaanden blevet erobret af Pauperismen, og den har de; paa de gamle Havers og Vinmarkers Plads, indstalleret et Fattig-Paris, der ingen Lighed, intet Fæsskab, ingen Berlingspunkter har med det rige. Sort og Hvidt er ikke mere forskellige fra hinanden end de to Byer. Der ligger for Exempel ud ad Gobelinsfabrikken til, bag Boulevard de la Gare, Noget, som Folkevittigheden har ddt "CitØ des Khroumirs", oprindelig en stor, ubebygget Tomt, hvor de fattigste Kludesamlere tilbringer deres Dag, sovende paa selve deres Dynger af alt Slags Affald, dels i Lerhytter uden Vinduer og Døre, dels, naar endogsaa Lejen af disse Hytter bliver dem for dyr, i gamle Menagerivogne, der er blevne for affædige til at kunne kjre omkring læger paa de landlige Markeder. Kunde man tage denne "CitØ des Khroumirs" med samt dens ynkelige Beboere, flytte dem ud i Akklimatationshaven og der vise den frem som noget Exotisk i Smag med Eskimoerne og Ildlandsfolkene, vilde hele Paris strømme derud og falde i Forbauselse og Forædelse over, til hvilken Degradation Menneskeslægten kan synke ned. Nu er de stakkels Kludesamlere alt Andet end generede af Nysgjerrige. Paa Place d'Italie, der kun ligger nogle faa hundrede Skridt fra Khroumirgyden, har jeg truffet Politibetjente, som end ikke kjendte dens Existens. De havde flrst for nylig faaet Stadion i Kvarteret, sagde de.

[Illustration: En parisisk Kludesamler]

Naturligvis er Pauperismebeæts Fysiognomi ingenlunde saaledes

allevegne. Tvertimod, det har som oftest endogsaa et ganske anstændigt Udseende, der meget vel kan skuffe en overfladisk Bestgænde og give ham et Indtryk af forholdsvis antagelige Kaar. Franskmændene slæger altid, saa længe det paa nogen Maade er muligt, at bevare det ydre Skin. Desuden er kun de færreste Kvarterer derude stærkt bebyggede endnu, man træffer mange Partier, der har en halvt landlig Karakter. Hist og her har smaa Rentierere, der havde Lyst til at sætte Foden paa egen Grund, men hvem Terraæret, i selve Paris blev for dyrt, kjøbt sig Jord og indrettet sig det ganske hyggeligt i Smaahuse med Tonneller, Poppelgrupper og Kjøkkenhaver. Disse grønne Smaakroge lever op, Kvartererne er hyppigt gennemskaaede af brede, træbeplantede Alleer, for Exempel den næsten milelange Pyrenæergade, som strækker sig gennem hele Belleville, Menilmontant og Charonne, Udsigten over Paris er fra Højdepunkterne tidt særdeles smuk, og paa mere end et Sted kan da Pauperismebeholdets. Ydre Habitus forekomme nok saa venlig. Det er dog kun som Kalken udenpaa Graven; Forraadnelse ligger bagved. Først og fremmest har selve de grønne Alleer uhyggelig; meget tilføjes med hine Dekorationstæpper og Sæstykke, som i gamle Dage blev brugte til at give rejsende russiske Kejserrinder en Idøe om deres Land. Forvilder man sig ad en Sidegade bort fra Alleen og Husene, som stadser op langs den, dumper man kun altfor tidt ind i et Virvar dels af smalle, stinkende Stræder, dels af lade Tomter, oversaaede med Flaskeskaar, Middinger og alskens Urenlighed. Her er nogen Tvivl om, hvor man befinder sig, ikke lægger mulig. Pjalterne, der hænger ud af de ituslagne Ruder, Kludekræmmerboderne i hver anden, tredie Bygning, Udseendet af de Folk, der trænger sig om Vædshusenes Skjæbenedisk for at drikke deres Absinth staaende, af Blirne, der ligger og fisker i Rendestenen, eller af de elendige gamle Kvinder, der fra smaa Brædeskur, som samtidig agerer Kjøkken og Butik, sælger radikale Skillingsblade, obscene Brochurer, muggent Hvedebrød og raadne Pæer,--Alt det taler mere end tydeligt nok. Man seer, hvor man er henne, man forstaar de uhyggelige Tal, der oplyser om, at i Pauperismebeholdet gennemsnitlig hver tiende Beboer er trængende i den Grad, at de maa nyde offentlig Understøttelse.

Endnu mere afskrækkende bliver dog Indtrykket, naar man vover sig op i selve Husene. De er i Regelen smaa, sjelden mere end to Etager høje, men hvert af dem rummer dog ofte Snese af Familie Lejligheden er nemlig kun undtagelsesvis paa over to Rum, af hvilke det ene da oftest indskrænker sig til et ganske lille, mørkt Kjøkken; meget tidt har Mand, Kone og en hel Rede af Blir i alle Aldere kun et eneste Værelse til deres Disposition. Ifølge en Opgjørelse fra 1880 beboede de Fattige, som modtog stadig Understøttelse af det Offentlige, ialt henved 50,000 Lejligheder. Over Halvparten af disse indskrænkede sig til et enkelt Rum, tre tusind havde intetsomhelst Apparat til Kogning eller Opvarmning, over fem tusind fik kun Lys gennem et Tagvindue, og halvandet tusind var fuldstændig mørke. Mange af disse Huse er meget gamle, byggede før Terraæret endnu blev inddraget i Paris, i den Tid, da de nuværende Forstæder kun var Landsbyer, der skjød deres yderste Forposter herud. De er de væste, adskillige af dem kommer man kun ind i gennem en lang, mørk Korridor med opbrudt Lergulv, en formelig underjordisk Gang, hvor Fugtigheden siver ud allevegne. En faldefærdig Vindeltrappe, saa smal, at en tyk Person vilde blive klemt fast i den, fører da op til Etagerne, Stanken fra disse Lokaler, hvis Døre vender ud til Trappeafsætterne, og som i Regelen staar

aaabne, fylder hele Huset med en Pestatmosfære af den gyseligste Art; Lys er der intet af, det enkelte Vindue, som undertiden eksisterer paa Trappen, kan intet bringe fra den uhumske Brænd, der fører Titulaturen Gaard. I saadanne Omgivelser skal Appetitten for Renlighed vanskelig finde Ansporelse; den er ringe i Forvejen hos Strøsteparten af den lavere Pariserbefolkning, her forsvinder den komplet. Den eksempellose Uorden og Mangel paa Properhed er i Virkeligheden det, der som oftest giver disse de Fattiges Hjem deres mest uhyggelige Karakter. Bohave mangler kun sjældnere. Det har engang været ganske takkeligt; nu er det Meste i Stykker, Betrakket hænger i Pjalter, Alting er overtrukket med tommetykt Lag af Støv og Smuds. Det er, som hvert eneste Middel fortalte Familiens Historie. Man har sat Bo i unge Dage med Lidt paa Kistebunden og med glade Forhaabninger til Fremtiden. Men saa er Livskampen kommen, med onde Tider uden Arbejde, med Sygdom maaske; Børnene er komne, Illusionerne er bristede, Konen er bleven utro, og Manden har slukket Sorgerne i Absinthglasset. Det er den samme Historie, der gjentager sig tusinde og atter tusinde Gange. For Hver, der svinger sig op og kommer til at svømme ovenpaa i det parisiske Menneskehav, er der Hundrede, som dukker under. Og saasnart det er begyndt at gaa ned ad Bakke, synker de i Regelen dybere og dybere. Elendigheden i den store Stad er som Edderkoppens Væv; det spinder sig tætte og tætte om den Ulykkelige, der engang er kommen indenfor det, og det ender med at knuse ham.

Hans sidste Stadium er da heller ikke det, hvortil de beskrevne Huse leverer Sceneriet. Selv i Charonne og Menilmontant, de smudsige og tillige de fattigste Kvarterer af Pauperismebæltet--hver syvende Beboer er her understøttet af det Offentlige--koster de omtalte Lejligheder dog altid fra halvandet til halvtredie hundrede Francs aarlig, alt eftersom de bestaar af et eller to Rum. Det er endnu ikke "Dybet af Hulerne". Dem maa man søge i de saakaldte "Citø"er, smaa, snevre Gyder uden Udgang, der ikke findes afsatte paa noget Kort over Paris, men som ikke destomindre i de excentriske Fattigkvarterer afgiver Bolig for over en Snes tusind af den store Stads Befolkning. De hører paa en vis Maade ikke med til Byen; de staar udenfor den, som deres Beboere staar udenfor Samfundet, kommer og forsvinder som disse, uden at Nogen lægger Mærke dertil. En entrepenant Fyr, der har Lyst til at tjene sig rig i en Haandevending, afslutter med den paagjældende Ejer Kontrakt om Lejemaal paa et vist Antal Aar af en af de store, lde Tomter, der findes i tilstrækkelig Mængde paa den anden Side af de ydre Boulevarder. Her kliner han i en Fart nogle Hytter op af Ler og Brædder. Bygningskommissionen bliver afvist med den Besked, at det kun er midlertidige Skur, bestemte til Oplagssted for Klude, men det forhindrer ham ikke i, naar Hytterne engang staar der, at leje dem ud til Bolig for Mennesker. Det sker altid af pur og bar Filantropi. De stakkels Folk vilde ellers være husvilde, nu giver han dem dog Tag over Hovedet. Han glemmer at tilføj, at han lader sig denne Tjenstvillighed betale med fra halvtredie til fire Francs om Ugen, hvilket repræsenterer for ham mindst halvtredsindstyve Procent af hans Kapital, og det med absolut Garanti, thi han lader sig naturligvis altid betale forud. Lejere risikerer han aldrig at mangle; der er i Paris altid nok af Ulykkelige, som ikke seer sig i Stand til at opdrive en Kvartalsleje paa fyrretyve, halvtredsindstyve Francs. Har de kun sig selv at sørge for, tyer de til Logishusene; tæller Familien derimod, hvad tidt er Tilfældet, henad en halv Snes Medlemmer, saa bliver naturligvis selv

de usleste af "Garnierne" for kostbare, og den eneste Udvej for at komme under Tag er da Citøerne med den forholdsvis bekvemme Ugebetaling. Det er i dem et Sæsyn, naar en Lejlighed staar ledig blot enkelte Dage. Entreprenøren for denne skjønne Trafik forbinder i Regelen dermed en Virksomhed som Skjækevædet ved Indgangen til Gyden; et flittigt Besøg ved hans Disk er obligatorisk, hvis man ikke vil tabe hans Bevaagenhed og udsætte sig for at blive kastet paa Gaden. Han tager paa denne Maade indbaade i Pose og Sæ, og naar den Snes Aar er gaaet, for hvilke han har lejet Jorden, hvorpaa Citøen staar, kan han med fyldte Lommer forlade Bestillingen. Gydens Hytter har ikke været bestemte paa at gjøre Tjenestelæger, de er faldefærdige, uden Døre, uden Vinduer, uden Tage tidt. Ejeren lader dem rive ned af egen Drift, eller ogsaa bliver han tvungen dertil af Sundhedspolitiet. Citøen forsvinder sporløst, men samtidig har der paa andre Tomter af Pauperismebædet rejst sig nye. Hvad Væden angaar, har han hurtigt aflagt Trækøene og Kyperforklædet, har kjøbt sig Jord og Villa i en af de smilende Landsbyer omkring Paris, indtager snart der den ansete Position, som følger Hundredetusinderne i Tilgift, og er han en snild Politiker, kan han meget godt ende med at blive Maire i sin Kommune.

Et pragtfuldt Exempel af Arten findes ved Indgangen til en af de talrige Citøer, der som en forunderlig Modsætning har bunket sig sammen i den nærmeste Omegn af Vidunderanlægget Buttes-Chaumont. Det er Typen paa en Skjækevædet: tyk, jovial, med røde Kinder, der strutter af Sundhed, smaa, snilde Øjne, der altid griner, bred og kordial i sin Façon, tilsyneladende Godmodigheden selv. Han har, som han selv udtrykker sig, "nitten hundrede Sjæle" i sine Citøer, altsaa flere end der findes i mange af vore Provindsbyer. Da der i disse Gyder, Citø Tarn, Citø Gand, Citø Philippe, og hvad de allesammen hedder, ikke er mere end i det Hele knap fire hundrede Beboelsesrum, kommer der altsaa gjennemsnitlig fem Personer paa hvert Rum. Til hvilken Klasse af Samfundet de henhører, er det Eneste, den ivrigt sædeles meddelsomme Væd ikke ser sig i Stand til bestemt at oplyse. Der er lidt af Alleslags, siger han, de ernære sig som de kan; forudsat de betaler, blander han sig ikke i deres private Affærer, Pengene gjælder for ham ligemeget, paa hvilken Maade hans Lejere saa har taget dem ind. Der er en meget stor Rimelighed for, at han i Virkeligheden ogsaa staar sig bedst ved ikke at undersøge det; den moralske Finfløelse hos disse nitten hundrede Sjæle er næppe af den delikateste Natur.

Hovedcitøen er ligesaa lidt hos ham som andetsteds overdreven smal; kun i de smaa Siderender, som i Aarenes Løb har skudt sig ud fra den, skinner Dagslyset aldrig ind. Den selv ligner ved første Øjekast nærmest en eller anden Baggade i et lille Fiskerleje. Men seer man næjere til, bliver Forskjellen hurtigt tydelig. Fattigdommen i den afsides Krog paa Landet har over sig et Præg af stille Resignation; dens Beboere lider ikke under den, fordi deres Fordringer til Livet aldrig gaar ud over de tarvelige Kaar, hvori de lever. I Citøen derimod er det ikke blot Armod, man møder, det er Miseren i dens mest skrigende Fortvivlelse, menneskelig Elendighed og desværre tillige menneskelig Degradation under dens mest afskrækkende Former.

Hver enkelt Hytte har Rum for en ti, tolv Familier. De, der boer ovenpaa,

er de heldigst Stillede. De maa ganske vist klattre op ad en Hnsestige, der tilmed ikke er anbragt indvendig, men udenpaa Bygningen, og de maa deroppe famle sig frem gennem en lang, smal og barm Gang, før de kan finde Døren til deres Værelse; men de har saa til Gjengjæld den Luxus at være i Besiddelse af et Vindue. Om det end meget hyppigt har flere Ruder af Papir end af Glas, saa er det dog altid muligt gennem det at lade lidt slippe ind af Luft og Lys. Stueetagens Beboere derimod maa ofte lade sig nøje alene med en Dør. Lukkes den, optræder enhver Udvej til at se derinde ved Hjælp af Andet end den lille Blæddygte, der hører til i alle disse Huler. Det er den, der bruges under de natlige Expeditioner, naar Citøernes Befolkning gaar paa Rov efter Klude, Cigarstumper, bortkastede Frugter og Grøntsager eller andre Gjenstande, som det er mindre tilladeligt at tage, hvor man finder dem. En Lampe derimod, selv af den tarveligste Beskaffenhed, er noget ligesaa Ukjendt her som Kamin eller Komfur. Har man en sjelden Gang nogle Sous tilovers til en Haandfuld Bræde, saa laver man sig simpelthen et Baal paa Gulvet, sætter en Kogekjedel, som man har laant hos Skjænkemanden, over det og lader Røgen flagre, som den vil. Og skulde det næsten Utænelige arrivere, at man arbejder hjemme og kan faa saameget for dette Arbejde, at det kan betale sig at brænde Lys til det, saa rækker samme driftige og tjenstvillige Vært ogsaa i denne Henseende en hjælp som Haand ved Udleje af Smaalamper i timevis. Til daglig Brug staar man sig sandt at sige bedst ved ikke at se; det, som det kan opdage herinde, er alt Andet end hyggeligt. Hvad Bohave angaar, indskrænker det sig til et Minimum. Den forekommende Vært stiller ingen Fordringer i saa Henseende, naar han blot faar sin Leje betalt forud. For hans Skyld kan man flytte ind uden Seng engang. Men den mangler kun sjelden, og gjør den det, er den altid det første, _Assistance publique_ leverer. Kun naar Vinteren er meget kold, forsvinder den stundom; den hugges efterhaanden itu til Pinde, som man kan varme Kaffe ved. Til Natteleje kan man tilnød tage til Takke med en Bunke Klude. Selv naar Sengen er der, maa dog en Part af Familien lidt gjøre det. Thi om man end ingen Fordomme har med Hensyn til Kjøn og Alder, saa kan dog en halv Snes Personer vanskelig faa Plads paa et og det samme Leje, og det er langtfra nogen Undtagelse, at det elendige Rums Beboere naaer op til et saadant Tal. Der er næsten altid Blørn i Masse; ynkelige, smaa, gule, forkræblede Væener, uden Kjød og uden Klæder paa Kroppen. Man faar et Billede af dem ved at huske paa de Figurer, man i illustrerede Blade har seet af Hungersnøden i Indien. De gjør et næsten forfærdeligere Indtryk, oversaaede, som de i Regelen er, med Bylder og Udslet af enhver Art. Hvorledes de kan leve og voxe op i disse Hulers Nød og Pestasmosfære, er en Gaade. De gjør det imidlertid, man træffer femten- og sextenaars Ynglinge, der er fødte i Citøen og har tilbragt hele deres Liv der. Jeg saae et Par Stykker en Dag under et Besøg. De laa og drev paa Sengen med; en Roman af Ponson du Terrail, hvori den ene læste højt. I en Krog sad et gammelt fjøllet Fruentimmer, som man vilde have anseet for gal, hvis Absinthflasken ved Siden af hende ikke havde angivet en anden Grund til den Tilstand, hvori hun befandt sig. Paa Gulvet laa en lille, syv-otte Aars Pige og legede med et Spil gjennemsigtige Kort af den Slags, som sælges i Smug paa Boulevarden. Det var Moder, Sinner og Datter. Den Lilles oprørende Legetøj forklarede, hvad der var hendes Brødres Levevej, og hvorfra, den forholdsvise Velstand i Stuen kom. Der stod endogsaa Rester af Kjød og Vin paa Bordet. Himlen skal vide, at de har været dyrt betalte.

Til daglig Brug kommer der kun sjelden saadanne Læderier ind i Citøen. Man er tilfreds, naar man kan kjøbe sig et "Assortiment", det vil sige en Tallerkenfuld Smaastumper af forskellige Slags Ost, Pilsner, Løg, der oprindelig har været kogte i en eller anden Ragout, samt andre Rester af Spisevarer, der ikke lader sig definere. Marseillanerne har en Ret, de kalder Bouilleabaisse; det er alle de Fisk, der drages op i samme Net, kogte sammen. Assortimentet er paa lignende Maade hele den brogede Fangst, Høkeren i Citø de Tarn bringer med i sin Pose, naar han efter Middagstid vender hjem fra de smaa Restaurationer, hvor han for nogle Sous har kjøbt de Levninger fra Gæsternes Tallerkener, som Folkene i Kjøkkenet ikke gad spise. Hos ham gaar de af som varmt Brød; Properhed er et Begreb, man ikke kjender her, og Smagen er allenfals mere krydret end den, der endnu sidder i Kjødet paa de tørre Ben, man har samlet op, Guderne veed hvor, men som altid kappes med Klude og gammelt Jernkram om at oversvømme Borde og Gulv i disse Elendighedens Hytter.

Sligt kan man finde i Luxusstaden Paris, en Snes Minutters Vej fra Avenue de l'Opøras Millionæhoteller og fra Rue de la Paix's Diamantbutiker. Et eneste af disse Butikers Vinduer vilde være nok til at skaffe samtlige nittenhundrede Sjæle, som boer tilleje hos Skjækevæden i Rue de Meaux, en menneskelig Tilværelse for hele Livet. Kejsersdrømmet bildte sig ind at forstaa, at det var galt som det var, og det gav Pauperismebærets Stedbrn--Buttes Chaumont. Nogle faa Skridt fra de beskrevne Huler breder sig dets Tusind og en Nats Anlæg. Det er en af Paris's mest beundrede Seværdigheder, en romantisk Fedekoration, undfanget i en Digterdrøm og gjort til Virkelighed med kejserlig Rundhaandethed. Sler og Vandfald under prægtige gyngende Broer, Klippevildtnis med slyngende Roser, fløjelsblide Plæer, stolte Træer og blomstrende Busketter, Alt er her, hvad der kan gjøre en Park uforlignelig. Alle Fremmede, der besøger Paris, slaar Hæderne sammen i Forbauselse over dette Eden. Men Citøernes Befolkning kommer der rigtignok aldrig. Den, der sulter og fryser, har ingen Sands for Blomster og Fontæner. Det er Andet, disse Ulykkelige trænger til. Elendigheden er Øn Krætskade paa den store By, som aldrig helt kan ryddes ud, det er sikkert nok. Men en omhyggelig Læge, der kjender Ondet tilbunds, kan mildne det og hindre det i at brede sig. For den tredie Republik er det en Livssag, at den lægger sig efter at læse denne Kunst.

[Illustration: "Buttes-Chaumont"]

Samfundets Bundfald.

Omtrent paa Midten af sit Løb gennem Paris deler Seinen sig i to Arme, der omslutter Øn, hvorfra den uhyre Stad engang er straalet ud. I Aarhundreder var denne ØByens Hjerte. Der stod dens Kongers Borg og dens stolteste Gudshus. Men Tiderne har skiftet. Det er andet Blod nu, der strømmer gennem Kæmpestadens Aarer, end det, hvis Hjertekamre var Kirker og Kongeborge. Seinenen ligger trist og stille nu. Det Paris, som lever og stræber, har Ingenting med den at bestille; kun det, der har lidt Skibbrud i Kampen for Livet, sender en underlig Skjæbne tilbage til den gamle Moderl. Paa den ligger Hotel Dieu, de Syges store Hus, Justitspaladset og La Morgue, Boden, hvor de ukjendte Lig stilles ud, der

fiskes op af Floden.

Ingen af de Bygninger er hyggelige Steder, uhyggeligst dog en, der danner Annex til Templet for den menneskelige Retfærdighed. Den er et Slags Forgaard til det, om man saa vil. Gjennem den maa smaa og store Syndere uden Forskjel, alle de problematiske Existenser, hvis Liv er saa ureglementeret, at det stöder Samfundet paa Albuerne. Og deres Tal er i Verdensstaden uhyre. Tohundrede Personer om Dagen, det vil sige en Armee paa over halvfjersindstyve-tusind Individuer, Mænd, Kvinder og Børn, passerer aarlig gennem "Politipræktorets Depot".

Saaledes lyder det ejendommelige Navn paa en ejendommelig Ting. Det klinger stygt, men det er betegnende. Bygningen er i Virkeligheden Politiets store Oplagsplads for alt det Bundfald, Seinebyens Menneskehav sæt af mellem Æar og Dag. Der sondres og sorteres det, men derind kommer det Altsammen _pOlemOele,_ Strsteparten leveres fra Politistationerne. Alt det Vildt, Sergenterne i Løbet af Natten og Dagen fanger, bringes til disse Stationer, hvor en første Undersøgelse gaar for sig. Skyldes Anholdelsen en aabenbar Fejltagelse eller en ubetydelig Forseelse, slippes den Fangne strax igjen. Men synes Sagen at have en noget mere graverende Natur, gjemmes Vedkommende foreløbig "au violon", som det hedder, til Depotvognen kommer og tager Læs paa. Fem, sex Gange daglig kjører den rundt og henter sine Ladninger til den stygge, graasorte Bygning ved Siden af eller rettere under Justitspaladset. _Panier à salade._ kalder Argot-sproget en saadan Ladning, og broget er den virkelig som en Grøntkurv. Men endnu mere broget er dog selve Depotet. Thi ikke blot den store Fælsvogn bringer Gjæster til det; ved Siden af dens ordinære Rykind er der den finere Portion, som kommer enkeltvis i Fiakrer eller vel ogsaa af og til i elegante Herskabsvogne, Depotets Honorariores, som man har gjort den Ære at anholde hjemme hos dem selv i Kraft af en personlig Arrestordre. Passagen gennem Depotet er obligatorisk for Alle, hvem Loven lægger Haand paa. Enkelte bliver der kun Timer, Andre maa vente en hel Uge, før man oppe i Justitspaladset faaer truffet Bestemmelse om deres Skjæbne. To Dage skulde i Grunden være Maximum, men det overskrides ofte. Mange bliver sendte bort simpelthen med en Advarsel om ikke at lade sig fange igjen; Pariserpolitiet er saa human som muligt, maaske ikke mindre af den Grund, at dets Fængsler langtfra vilde have Plads, hvis man skulde fare strengt tilvæks mod det uendelige Hobetal af Vagabonder og den Slags Fyre. Kun de, mod hvem Sagsanlægelse er nødvendig, flyttes til Mazas, det store Cellefængsel overfor Lyonerbanegaarden, hvor man gjemmer de Anklagede, saalænge Processen staar paa.

Dag og Nat er Depotet aabent, Dag og Nat er der uafbrudt Bevægelse. Greffierens Pen staar næsten aldrig stille. Det er ham, der fører de indbragte Bundfaldsladninger tilbogs, den første Forholdsregel, som den Anholdte maa underkaste sig. Han holder ikke af den; hans Navn er tidt det væste Vaaben imod ham, det giver Justitsen Mulighed i Hænde for at forfølge hans tidligere Synderegister, og det er ofte meget langt. Af den Grund, og af andre med, hører det da ogsaa til Sjeldenhederne, at han strax er ædig og tilstaar det. Undertiden stöder, man paa en Halsstarrighed uden Ende. I Slutningen af Kejserdømmets Tid blev en Mand anholdt, fordi han vilde forcere Indgangen til Saint-Cloud. Han paastod

at hedde Sidi-Sahel og ~~væ~~ overordentlig Gesandt fra Nana Sahib til Napoleon III. Da han hverken kunde tale Hinduisk eller Engelsk, indsaar man snart, at det var en Fabel. ~~Fæ~~gselslægen erklæred ham for gal, og han blev sendt til Bic~~È~~tre. Men Hospitalslægen mente, at han havde sin fulde Forstand, og sendte ham Retour. I et Aars Tid turede han frem og tilbage mellem Depotet og Galehuset, uden at noget af dem vilde beholde ham. Saa fandt man endelig paa, at han maatte ~~væ~~ Udlæding, og transporterede ham til Grædsen. Men nogle faa Dage efter anholdtes der for Vagabondering en Person, som kaldte sig Reybaud, og som ved næmere Understølgelse viste sig at ~~væ~~ identisk med Nana Sahibs Gesandt. Det var umuligt at faa ham til at tilstaa sit rette Navn. Først efter flere Aars Forløb kom man ved et Tilfælde under Vejr med hans Hemmelighed. Han havde ~~væ~~ i Kompagni med en Vinhandler, der var gaaet fallit, og opfundet Romanen om Nana Sahib, fordi han bildte sig ind, at enhver Falent uden Skaansel blev sendt paa Galejerne. Historien er kun et Exempel mellem utallige paa, hvilke Vanskeligheder det parisiske Opdagelsespoliti paa alle Kanter har at kæmpe med i den store Stads Myretue, hvor der kun undtagelsesvis er Naboer og Gjenboer til at give Besked. Selv for deres Vedkommende, som ikke kommer første Gang i Depotet, er en Gjenkjendelse besværlig. Man havde tidligere Forbryderalbummet som Hjælpemiddel. Men det ~~ta~~er allerede over hundrede tusinde Billeder, og i en saadan Myr er det ikke godt at hitte Rede. Ganske snildt er der da fundet paa en ny Forholdsregel. De Anholdte maaes ligesom Soldaterne, og deres Højde skrives Greffieren tilbogs sammen med de øvrige Oplysninger. Albummet har Afdelinger for hver Tomme og Underafdelinger for hver Linie; Efterstigningen er paa den Maade lettet i betydelig Grad.

Maalningen gaar for sig strax ved Ankomsten til Depotet, og samtidig finder der en Visitation Sted. Depotgjæsterne maa hverken have skarpe Redskaber hos sig, ved Hjælp af hvilke de muligvis kunde begaa Selvmord, eller Penge over et Beløb af ti Francs, Først naar hele dette Indtrædelsesceremoniel er overstaaet, foregaar Sorteringen. Thi der er Sortering; ikke engang i Politipræktorets Depot respekterer man fuldtud den Lighed, som Franskmændene holder saa meget af at føre i Munden ved alle Lejligheder, men som hos dem er maaske endnu meget mere Mundsvejr end andetsteds. Den staar hugget ind paa alle deres offentlige Bygninger; det er det Hele, saa mener de, de har Samvittigheden fri.

[Illustration: Maalningen i Depotet]

Selvffølgelig har Depotet først og fremmest sin Mandfolke- og sin Fruentimmerside, skarpt adskilte, det var ikke godt Andet. Men paa begge Sider er der igjen forskjellige Kategorier. Man har den store ordinære Fæstehal, Rummene for „les habits noirs“ og Cellerne. I de sidste kommer Forbrydernes og Samfundets Aristokrati, dels Morderne, de store Indbrudstyre og lignende farlige Individuer, dels som Begunstigelse den socialt hjjttillede Portion af de Anholdte, der vilde ~~væ~~ke for megen Opsigt selv mellem "de sorte Kjoler". Det er nemlig kun en Eufemisme; mellem dem indregistreres Alle, hvis Costume ikke bestaar af lutter Pjalter. At lade dem tilbringe en Nat i den ordinære Depotsal vilde i Virkeligheden ~~væ~~ en Grusomhed slet og ret. Et mere pestbefægt Sted kan man ikke ~~ta~~ke sig. Det er et kryptagtigt Rum, baaret af fire Piller, med Betongulv, smaa, gittertremmede Vinduer, altid halvmørkt, klamt og hyllet

i en Atmosfære, i hvilken kun de Lunger kunne funktionere, der ere vante til Forstadsgyrdernes Huler. Man faar næst Indtrykket af, at man er i en uhyre Kvægstald. Langs Væggene findes Feltsenge, som slaas op om Dagen sammen med Halmmatraserne, der tjener til Natteleje for den store Pluralitet, som maa sove paa Gulvet. Depotet er nemlig altid overfyldt, denne forfædelige Samling af Banditter og Lazaroner ligger pressede sammen som Sardiner i en ðske, og det hæder ovenikjøbet tidt, at Korridorer og andre Lokaler maa tages til Hjælp. Man kan tæke sig, hvilken Uhumskhed der hersker i denne Menneskemidding. To, tre Gange daglig, medens Fangerne færes ud i Gaardene for at træke Noget, der kaldes frisk Luft, overskylles Senge, Gulv og Mure med Strømme af Vand. Men det hjælper kun lidt. Blev det ikke gjort, siger Fangevogteren, vilde Murene efter to Dages Forløb give sig til at spadserere alene.

[Illustration: Fællessalen i Politiprefekturets Depot.]

Det kan vanskelig væe anderledes. Hovedparten af Fællessalens Befolkning er nemlig slet og ret Vagabonder, der kun have Tag over Hovedet netop de Nætter, de befinder sig i Depotet. Til daglig Brug sover de under Concordebroens Buer, mellem Teglværksovnene ude ved Barrière d'Amérique, i Champs-Élysées Busketter, naar der er Livvæk og varme Nætter, eller i ubeboede Sommervillaers Lysthuse, naar der kommer Sne og Vinterfrost. Politiet kjender ganske vel deres Yndlingssmuthuller, og naar det engang imellem beslutter sig til at foretage Razziaer der, vender det altid tilbage med rigelig Fangst. Men det lader dem som oftest i Fred. Allerede nu er der en Snes tusind Anholdelser aarlig for Vagabondering; slgte man grundigt efter, vilde Tallet blive altfor uhyre. Paris lokker og drager saa stærkt. Fra det ðvrige gamle Evropa vandrør man ud; alle de uregelmæssige Existentser, hvis Eventyrtrang ikke kan finde Tumbleplads i Hjemmet, slger hinsides Havet til den store, ubekjendte nye Verden. Kun Frankrig præsterer ingen, eller i hvert Fald forholdsvis yderst faa Emigranter. Franskmandene har nu engang Rædsel for at expatriere sig. Deres Amerika er Paris; der, foregjøbler deres Fantasi dem, er der Plads for Alle, der er der Guld og grønne Skove at tjene, Rigdom, Position, Livsnydelse at hente, saasomt blot strækker Haanden ud. Om de mange Tusinder, der gaar ynkeligt tilgrunde i den store Stads Livskamp, tier Rygtet, men om de Enkelte, hvem heldige Chancer bringer i Vejret, bæer det Beretninger ud til alle Kanter. Og disse Beretninger er en farlig Fristerinde; man tager den sjeldne Undtagelse for almindelig Regel, hvad den Ene har naaet, mener man, maa væe let at naa ogsaa for alle Andre. Kunde man tæke dem, der Aaret rundt kommer til Paris uden Ressourcer, men med usvigelig Tro paa, at de kun behøver at sætte Foden paa den parisiske Stenbro for at gjøre deres Lykke, vilde man faa et rentud forfædelende Tal. Det er ikke alene fra Provindsen, de kommer; det er fra Udlandet ogsaa. Jeg har liggende for mig en Statistik over de i et enkelt Aar foretagne Arrestationer af Vagabonder; over fire Tusinde er Udlændinge. Talrigst repræsenteret er naturligvis det næe Belgien og Holland, derefter kommer, ganske karakteristisk hver paa sin Vis, Italien og Preussen, det sidste med over fire hundrede Individuer. Danmark er et af de faa Lande, som ikke findes i Fortegnelsen, Sverig og Norge har kun nogle ganske faa Repræsentanter, Island derimod hele elleve. Selv de fjerneste Egne af Verden, Kina, Persien, Japan, Afrika, Tartarier og Bukarier, har sendt deres Kontingent. Tidt og mange Gange

dumper disse Ulykkelige ned i den store By uden engang at kunne tale dens Sprog. Saasart deres faa Spareskillinger er opbrugte, er der for dem intet Andet at gjhre end at lade sig samle ind af Politiet; Medlidenhed og Hjæpsomhed er Dyder, der kun findes sjeldent i Paris. Men selv om de Indvandrede ikke har denne første store Betingelse for at lide Skibbrud, selv om de kommer fra Provindsen med fyrig Arbejdslyst og robuste Kræfter, er det derfor ikke altid sagt, at de finder deres Brød i Millionstaden. Livskampen er svære der end nogetsteds, Existensudvejene ganske vist mange, men Konkurrenterne til dem endnu mange, mange flere. De stritter imod saalæge, indtil den væste Sygdom af alle: Trang og Sult, endelig faar Bugt baade med Humør og Arbejdslyst og Kræfter. Det er uberegneligt, hvad den i Paris aarligt hverver af Rekruter til den store Vagabondhæ

Mandfolkene gaar over i den, kvinderne i en anden, der er endnu være og uhyggeligere. Som Pluraliteten af Depotets Befolkning paa Svædsiden er Vagabonder, saaledes er den paa Spindesiden Ibsagtige Fruentimmer. Politiets Runder gjhr ogsaa af denne Art Sambundsbundfald hver Nat en altfor rigelig Fangst paa Paris's Gader: Kvindeafdelingens Fæssal er i Regelen ikke mindre overfyldt end den mandlige, Selskabet der er maaske tilsyneladende proprere, men i Virkeligheden sunket nok saa dybt. Silken og Fljlet er bedragerisk som Kindernes Sminke. Jeg har i Depotet set Fruentimmerne med ægte Zobelskinds Pelsvæk og Diamantsmykker til Tusinder; forhrte jeg mig om deres Historie, var den i Regelen saa omtrent den samme. Færene samlede Klude, og Brødrene arbejdede paa Galejerne; de diamantoversaaede Damer selv var Stamgjæster i Depotet.

Det er i det Hele taget Massen af den store Hæ Først og fremmest kommer Vagabonderne stadig igjen. For dem har Depotet intet afskrækkende; saasart Visiteringsformaliteten er overstaaet, er det Første, man gjhr, at bringe dem et Brød. Den franske Justits har den humane Betragtningmaade, at enhver Lovovertræder, den fanger ind, kan væe kommen i Konflikt med den som Flgje af Sult. Den kjender sit Paris, den veed, at intet Aar gaar hen, uden at der udenfor dets Gaders straalende Butiker segner Ulykkelige, hvis Død, hvor utroligt det end klinger, ikke skyldes nogen anden Grund end Hungersnød. Den veed ogsaa, at dens Depot aldrig er saa overfyldt som i Ugerne efter Flyttedagen. De stakkels Familier, der er kastede paa Døren af ubarmhertige Væter, vandrer om og skjuler sig, hvor de kan komme til, saalæge indtil Brnene begynder at skringe efter Brød. Saa maa Moderens Rædsel for Depotet vige, og hun melder sig selv. Straffens Forhal bliver i dette Tilfælde til Barmhertighedens. Depotet giver de Ulykkelige Flde og Husly, indtil Politiet finder Udveje til at anbringe dem andetsteds. Men det er netop denne dets Rolle som Forslgrer, som Vagabonderne saa ofte misbruger. Der er dem, der i Grunden har Depotet til regelmæssigt Standkvarter og kun fjerner sig for nogle Dage, naar Eventyrtrangen kommer over dem. Der fortælles om en saadan episk Vagabond, Victor Tuleu, at han har væet anholdt ikke mindre end hened firsindstyve Gange, endnu før han naaede Trediveaarsalderen. Det var aldrig for egentlige Forbrydelser, men kun paa Grund af hans nomadiske Tilbøjeligheder. Man dømte ham, han sad sin Tid, og naar han saa slap fri, begyndte han strax igjen paa sin planløse Strejfen om. Var det stygt Vintervejr, tiltalte Friluftslivet ham ikke mere, og Politiet lod for lang Tid gaa hen, før det fandt ham paany, gik

han selv til Depotet og meldte sig. "Det er mig, Tuleu," sagde han; "jeg har hverken Existensmidler eller fast Bopæ det er bedst, I spærrer mig ind."

Han begyndte, da han var elleve Aar, og han er i saa Henseende ikke nogen Undtagelse. Gjennemsnitlig tre Tusind af de Personer, der i Paris aarlig anholdes for Vagabondering, er Børn. Hjemmet i Forstadshulerne er kun altfor tidt daarlig skikket til at holde paa dem, og Livet ligger saa lokkende lyst og let udenfor i den store, glimrende By. Forældrene gjør vel i Regelen ikke overvædes Anstregelse for at holde paa dem; en Mund mindre at forsørge er altid saa Meget vundet. Det hæder tilmed ikke sjældent, at de med Villie kaster de ganske Smaa ud for Vind og Vove, naar de falder dem til Besvæ Hittebørnshospitalerne, som vi kjender dem fra de ældre franske Dramaer, existerer ikke længer i Paris, men Depotet har erstattet dem.

[Illustration: Hittebørnene og deres Vogter.]

Der er i det en sægen Sal for Børn, som Politiet har fundet paa Gaden, og som endnu ikke er i den Alder, at de kan give Oplysninger om, hvor de hører hjemme. Det er et af de uhyggeligste Lokaler af dem alle. De stakkels Smaa ligger der i Rad med en stor Tavle paa Ryggen, hyorpaa staar deres Nummer og af og til et Fornavn, den eneste Oplysning om deres Existens, som de har kunnet give. De ligger og venter paa, at Forældre eller Paarørende skal komme og sluge dem. Men i de ni Tilfælde af ti kommer der Ingen. Man er flyttet og har benyttet Lejligheden til, som af Vanvare, at slippe Barnet et Sted paa Gaden, hvor det selv var ganske fremmed, og hvor hverken Naboer eller Gjenboer kunde give Oplysning om det. Enkelte af de Forladte ligger paa deres smaa Senge og græder efter Fader og Moder, men Pluraliteten finder sig saare roligt i deres Skjæbne. Det gaar vel de Fleste som den lille Pige, der blev spurgt, om hun havde det godt, hvor hun var. "Ja," svarede hun, "for her faar jeg Noget at spise hver Dag."

Depotet har altsaa ogsaa sine Uskyldige. Men de findes heller ikke undtagen netop i denne Kategori eller i de med den beslægtede: Oldinge i Barndom, der er blevne samlede op paa en Bæk i Champs Elysées, Fremmede, der vandrer om i Labyrinthbyens Gader uden at kunne tale et Ord Fransk, Gale eller Folk, der har gjort Forstå paa Selvmord og vægrer sig ved at love, at de ikke vil gjentage det. Det parisiske Politi er meget varsomt med at foretage Arrestationer uden at væ ganske sikker. Hæder det i eet Tilfælde af Tusinde, at en sageslts Person bliver spæret inde i Depotet, er det Hviden. Det langt overvejende Flertal er Folk, som man har havt et vaagent Øje med længe, før man lægger Haand paa dem, eller ogsaa Misdædere, der gribes paa fersk Gjerning. Fire Femteparten af de Anholdte hører til den sidste Sort. Alleroftest er det gamle Depotgjæster, der gaar gradevis nedad; har de engang havt Foden indenfor Fængslet, hører det til Undtagelserne, at de ikke kommer igjen. Det er en Regel, der kan drages ud ikke alene af Paris's Politihefter; moderne Sociologer er i Færd med at konstatere den allevegne Verden over. Inden mange Aar vil den muligvis have ført til en total Omformning af det hele Straffevæsen. Fortiden har straffet; det er Fremtidens Opgave at finde Midlerne til at forbedre. Sagens vil det blive en af dens vanskeligste;

men det maa siges til den franske Republiks ðre, at den ogsaa paa dette Punkt seer Forpligtelsen til at gaa i Spidsen for sin Tid. De forestaaende Lovforslag mod Recidivisterne er i Virkeligheden ikke Andet end et anende Fremsyn over Vejen, der i saa Henseende er at gaa. Paris's store Fæstefængsler, disse Læ- og Opdragelsesanstalter for Forbrydelsen, er i Færd med at forsvinde. Man har endnu Saint-Pølagie og det forfædeligere Saint-Lazare, Kvindefængslet, hvor alle de Indespærrede, ligegyldigt hvilken Kategori de tilhøre, blandes mellem hinanden uden Hensyn. Men i Mazas og La petite Roquette, Børnefængslet, er allerede Cellesystemet indført. Straffekolonierne er det næste Skridt paa Vejen.

Men det maa gjøres snart; der er *„periculum in mora“*. Med uhyggelige Tal viser Politiets Statistik, hvorledes Forbrydelsernes Antal er i stadig Stigen i Paris. Den sidste Snest Aar er ikke langt fra at have fordoblet det. En misforstaaet Seen gennem Fingre med Meget hos Republikens Autoriteter er maaske ikke uden Skyld for de lavere Samfundslags Vedkommende, i de hjere er det ganske sikkert Børssvindelsens Fristelser, der spiller en væsentlig Rolle i Fortgelsen. Alverden er besat af Mani for at gjøre Forretninger. Depotets Lister er der for at vise, hvordan det kun altfor lidt hænger sammen med disse Forretninger. "Der gaar næsten ikke en Dag," sagde Fangevogteren mig, "uden at vi faar fine Herrer herind." Han har Ret; alle Stæder er repræsenterede i Samfundsbundfaldets store Pakhus. Man kan tage Listerne fra hvilket som helst af de senere Aar. Man finder Bankierer og Advokater, hje Embedsmænd og Officerer, Kunstnere og Forfattere, man finder Navne, der har hørt til de mest ansete i Frankrigs Historie. Politipræktorets Depot er i videste Forstand Vrangside af Paris, Hjemmet for Alt, hvad Luxusbyen gemmer af Styghed og Mislykke.

[Illustration.]

[Illustration: Udenfor Cafø de la Paix.]

KAFÉ OG GADELIV.

I.

Paris har mellem det Meget, der gjør den til en By *„à part“*, een Ting, som Alle, selv de, der ndigst vil synge dens Pris, maa indrømme er noget Magellst: den har sine Gader. Man maa absolut Være skabt som en Kvæder for ikke at holde af dem. Og endda. Der var to--Kvædere mener jeg--, der nylig kom over fra Hendes britiske Majestæts alvorlige Land for at prædike Bod og Omvendelse i det moderne Babylon. De havde ikke været fem Minutter paa Boulevarden, før de slog Kors for sig og tog Rejsepas igjen. Det var dem for ugudeligt. Det vil sige, de mækkede, at Fristeren kom op i dem, og var de bleven fem Timer istedetfor fem Minutter, saa vilde det have endt med, at det var dem, der var bleven omvendte.

Der var ogsaa engang en Herre fra Danmark, der, da man spurgte ham, hvad han saa syntes om Pariserboulevarderne, resumerede sit Indtryk i et: Aa jo ... saamaed, men de mangler Arkitektur. Det er muligt. Naar man ikke paa laegere Tid har vaeret i Kongens Kjøbenhavn, taber Ens Blik let sin kritiske Skarphed i saa Henseende. Men mangler de Arkitektur, saa har de Liv istedetfor, et Liv af en ganske ejendommelig Art. Det lokker ud som Solskin paa en Dag i Maj, og det holder fast som disse forunderlige, stille, lyse Sommernaer, i hvilke man gaar og driver med gode Venner under Armen og aldrig kan bekvemme sig til at gaa hjem. Man flter Menneskebadet i disse Gader som en Foryngelse. Tryk og Tyngder, som laa paa En, gaar vae; Livslysten begynder at krible, Humret kommer op. Man fyldest af Velbefindende, man nyder, man lever; der er noget ~ggende i Luften, en Ozon af Fest, som man aander ind, og som saeter Fart i En fra Top til Taa.

Pariserboulevarden er nemlig en Gade af fuldstaendig saegen Beskaffenhed. Det er ikke blot Faeliselen, Mylret, den brogede, mangfoldige Verdensstadskolorit, der gjor den til, hvad den er. Af den Slags Liv har London ligesaa meget og mere endnu. Men hvilken Forskjel er der ikke alligevel! I London er Gaden simpelthen en Forbindelsesvej mellem to Punkter, et, som man forlader, og et andet, som man skal til. At naa dette sidste i den korteste Tid og med de mindst mulige Forhindringer, bliver i det samme Øeblik man saeter Foden udenfor Døren den eneste Tanke, man har. At vae paa Gaden blot for at vae der, lader sig aldeles ikke gjore. Overalt omkring sig har man travle Mennesker, der farter afsted med lange Skridt og klemmer sig gennem Trægselen for at komme frem. Vognene ruller og ruller, Kuskene pidsker paa, den tusindtungede Stj glider ligesom sammen i et eneste Raab: afsted, afsted, afsted! Man seer Ingenting, man sandser Ingenting, man flter kun Stimen, der er bagved, man synes, den vilde vae over En og lukke sig og begrave En, hvis man standsede, og man tumler da med i det rastløse Jag. Man gaar og gaar og gaar og bliver flrst Feberen kvit og kan træke Vejret igjen, naar man er ved Maalet.

I Paris derimod er det anderledes: Selv hvor Farten og Faeliselen er stlrst, er der ikke noget Aandelst ved den. Folk har nok travlt hist og her, men man laegger knap engang Mæke til det, de forsvinder mellem Mængden, der ikke har det, mellem dem, der sidder paa Kaføernes Fortougsstole, staar i Gadedøre eller i Grupper paa Trottoiret og passiarer, driver langsomt op og ned for at drive. Man har en Fornemmelse, som om man var paa Fornjelsestour, for at hvile sig, for at se og standse, hvor der er Noget at se, lukke Ønene rigtigt op og fylde sig med Indtryk. Man er gaaet ud for en Timestid og for at bestrge Et eller Andet, men uden at man veed af det, er Dagen tilende, og naar man kommer hjem, opdager man, at man har glemt det, man var gaaet ud for. Gaden har underholdt, moret En, saa man ikke har kunnet rive sig lls fra den, og saa har den lagt Beslag paa En helt. Man har ikke noget Øeblik flt sig paa en Landevej, hvor man skulde videre, man har flt sig som i en Salon, hvor man befandt sig fortrædeligt, og hvor man flgelig blev. Og det er i Virkeligheden ogsaa det, Parisergaden er. Hjemmet kjender Pariserne kun som et Sted, hvor man arbejder; Hvilen, Adspredelsen efter Arbejdet maa hentes udenfor de fire Væge, midt i Tummelen og Trægselen, helst hvor den er allerstlrst, der er dør flest Incitament, som faaer

Blodet til at rulle hurtigere og sætter den letpaavirkelige Fantasi i Bevægelse. Man stiger til Boulevarden; den er den store Festsalon, hvor hele Byens Befolkning strømmer hen for at tilfredsstille sin enorme Trang til Selskabelighed, hvor man mødes med Lyst til at være sammen, hvor man fædes mellem hinanden med den elskvædige Forekommenhed, den Lethed i Tilnærmelse, der er en ganske naturlig Følge af Bevidstheden om, at man gjensidig er der til hinandens Underholdning. Det parisiske Gadeliv bliver paa den Maade mere end broget og mangfoldigt; det faaer de lyse, fornøjelige Toner over sig, den Glands af Glæde, den Hvile midt i Uroen, den Harmoni midt i Farvemylren, som gjemmer Behaget, hvormed det fortryller, den Charme, der gjør Pariserboulevarden til noget ganske Andet end en hvilkenksomhelst Gade i hele Verden.

II.

Uhyre betegnende for den er dens Kaføer. De ligger Side om Side, utælelige næsten, ned langs den milelange Pulsaare, der drager sig fra Bastille- til Concordepladsen. I det mindre fornemme og mindre befædede Templekvarter, paa Strækningen fra Gâteau d'Eau til Frihedsstjlen, faaer Boulevarden en Smule Luft for dem hist og her; men fra Rue Rougemont nedefter til Madeleinekirken klemmer de sig op ad hinanden, saa der paa sine Steder knap er nogle Alens Plads imellem dem. Deres Antal vilde være latterlig overdrevent, hvis de alene havde Funktion som Bevæbningssteder; ikke Tiendeparten af dem kunde bestaa, selv om Pariserne var det mest forfaldne Folket i Verden. Nu er de imidlertid tvertimod det allersobreste, der kan tænkes, og samtlige Kaføejere bliver hovedrige Folk alligevel i Løbet af nogle faa Aar. Tingene er, at de har Andet at byde deres Gæster end de Varer, der skjækkes ud. Kaføen er en reserveret Plads paa Gaden, et Slags hyggeligt Sofahjørne i den store Festsalen. Det er som saadan, den maa betragtes, det er paa at være det, dens Existens er baseret. Udstyrelsen er uden Pragt, for en Luxusby som Paris næsten fattig. Smaa, magelige, komfortable Kroge, hvor en sluttet Kreds kunde trække sig tilbage for sig selv, mangler fuldstændig; hver lille Plads er benyttet, overalt staaer der Bord ved Bord med kun akkurat saa meget Mellemlum, at en Person kan klemme sig derigjennem. Paa at sørge for Gæsternes Underholdning har man heller ikke lagt Vægt; kun i de afsides Gader har Kaføerne Billarder, og deres Forsyning med Aviser er mere end mangelfuld. Man holder en fem, sex parisiske i et enkelt Exemplar, slet ingen fra Provindserne eller Udlandet. Hvad der serveres, er dyrt; en almindelig "Consumation" betales med en halv Franc, uanseet hvori den bestaar. I alle disse Henseender kan Pariserkaføen, ikke maale sig med, hvad man finder i andre store Byer. Men hvad den har forud, er Offentlighedens brogede Sceneri, Gadelivet rundtomkring den. Den er aaben ud mod Trottoiret, og dens Lokale fortsætter sig ud paa dette. Kaføstolene optager rigeligt dets halve Brede; de betydeligere Kaføer kan have en halvhundrede Borde derude, og det er disse, der er det Væsentlige, Salene indenfor er næsten kun at betragte som et Slags Appendix. Naar det regner, bliver Markisen hejset ned, saa Gæsterne kan bilde sig ind, at de sidder i Tårrevejr, og heller ikke Kulden kan jage dem bort fra deres Trottoireplads undtagen nogle ganske enkelte Dage, naar den gaar over alle Grænser. Hele ti Maanedes af Aaret er Kaføen i Sommerhabit, og selv de to andre er Vinterkostumet ikke seriøst. Fortougsstolene bliver staaende, og de store Glasruder, der skydes op for

den aabne Væg, glider selv i December og Januar tidt ned i Kjøleren
igjen, saafremt Temperaturen nogle Dage bliver en lille Smule mild,
Pariserne er ikke kuldskjæ, naar de blot kan faa Lov til at væ paa
deres kjæ Gade.

Kun i de tidligste Formiddagstimer staar Kaføen halvvejs tom, vegeterer
med morgengnavne Opvartere og bækerstuderende Rejsende. Allerede ved
Frokosttid begynder Gæsterne at strømme til den i Masse. Den er i
Regelen Restauration tillige. Pluraliteten af Forretningsfolk er
nødvendigt henvist til den; de har for langt til Hjemmet og for travlt om
Tiden til at kunne gjøre en Rejse til den anden Ende af Byen for at
spise. Frokosten paa Kaføen, koster dem ganske vist mindst tre, fire
Francs, og der gaar ogsaa dør let en Time eller to med i Løbet Men
hverken de eller Pengene er spildte. Man træder den Kreds af Mennesker,
med hvilken man staar i Forbindelse, man henter Oplysninger, man slutter
Handeler, Forretningerne gaar deres Gang, de betydeligste af dem afgjires
tidt netop ved Frokostbordet. Hurtig, foretagsom, resolut, som man er,
klar over hvad man vil, og vant til at sige det kort, i en Fart og uden
Omsvøb, føler man ingen Trang til at sidde i Kontorstole og snakke op og
ned ad Væggene for at faa en Sag i Orden. Et Spørgsmaal, et Svar--_<volà
c'est entendu_. Garønen bringer Pen og Papir, og Kontrakten er sluttet,
inden han faaer den næste Ret serveret. Frokostkaføen er Børs
ligesaameget idetmindste, som den er Spisekvarter. Men det forhindrer
ikke, at den i den sidste Egenskab er uovertræfelig. _Le chef de la
cuisine_, den imponerende, alvorlige Medborger med det store, hvide
Forklæde, Hirschfageren og Bagerhuen, er en Mand, der forstaar sin
Metier. Han kan undertiden væ indisponeret ved Dineren; om der ved den
sniger sig en Smule Skjædeslshed ind, har endda ikke saa Stort at sige.
Publikummet er det kritikkse, der kommer i Ny og Næs som ikke har nogen
selvstændig Mening, men finder Alting ypperligt, naar blot Stedet har
Renommøe. Ved Døjeuneren derimod er det nødvendigt at holde øene stive.
Han arbejder da for Gæster, hvis Tunge forstaar at grade en _sauce
relevø's_ Pikanteri, og som ljeblikkelig vilde fange den gode Homer, hvis
han tog sig et Blund. Han er paa Hjiden af sin Kunst, og hans Kunst er
stor. Boulevardkaføen vilde væ uforlignelig, selv om den ikke havde
andre fortræfelige Sider end sin Kjøkkenchef.

[Illustration: Le chef de la cuisine.]

Den har sin Absinthtid, den er endnu mere enestaaende end han. Fra
Frokost til Midnat er Trottoirestolene stadig besatte, men i _"l'heure de
l'absinthe"_ er der ikke een tom Plads. Man kjender ikke den Time
andetsteds; den passer kun for Pariseren, den hænger netop paa det
Njeste sammen med den Rolle, Gaden og Kaføen spiller i hans Liv. Naar
han henimod Aften er fædig med sit Arbejde, lægger han mellem
Forretningsbryderierne og de huslige Bekymringer, som muligvis venter paa
ham hjemme, et kort Otium, under hvilket Alt, hvad Tilvæelsen kan have
af Generende og Ubehageligt, bliver jaget ubarmhjertigt paa Porten. Han
kjøber sin Aftenavis i Kiosken, gaar paa sin Kafø, sætter sig ved det
lille, runde Bord, hvor han er vant til at sidde, bestiller sin
Consumation og lader saa en Timestid eller halvanden hele sin Person,
Legeme og Sjæl svømme ud i et stort, roligt Velbefindende, i hvilket der
kun er een Bevidsthed klar, een Fornemmelse raadende: den, at Livet dog i

Grunden er en mageløs pragtig Ting. Absinthen, det halve Glas Ø
Fingerbillet fuldt af Madeira, eller hvad det nu er, han drikker, det er
kun et Skalkeskjul, en Tribut, han erlægger af sin Plads, som de to Sous,
han i Parc Monceau eller Champs-Elysées betaler Madammen for sin Stol. Og
Avisen! Der kunde staa i den, at Jorden imorgen skulde dumpe ned paa
Solen og blive slugt af dens Flammer, før Absinthtimen var forbi, vilde
hans Tanker dog ikke samle Bogstaverne til en Mening. De Øe, hvormed
han seer paa dem, er i Slægt med Papas Øer i den lille, lune
Provindskrog, naar han har trukket Slobrokken paa, og hans Frue har
kommet Sukker og Fløde i hans Middagskaffe, og hans lille Pige tædt den
store Merskumspibe for ham, og han saa lægger sig paa Sofaen og siger:
"Saa Bliv, snak I kun, Fa'er hører efter." Nej, Fa'ers Pibe gaar ud, og
Fa'ers Kaffe bliver kold, og Fa'er hører ikke, han holder Absinthvil paa
sin Maner. Pariserens er en anden. Han blunder ikke hen i Hjemmets Hygge,
for den kjender han ikke, men i det, der er hans Kjærlighed og Stolthed.
Hans Sjøglider ud i Gadens, i hans store, elskede Bys Liv og bliver
ligesom Et med den. Det er Velværet for ham, det har paa sin Viis al den
lykkelige Ro, al den uendelige Tilfredshed, som et Menneske finder, naar
han nogle Øeblikke lever helt i det, han elsker.

Middagen, kommer. Ekvipagerne, som Kaføgjæsten mellem Fem og Syv har
siddet og seet bære al Paris's Pragt til og fra Boulogneskoven, begynder
at rulle sparsommere, de Ventendes Klynger ved Omnibusstationerne og
Fodgængertrængselen paa Refugerne bliver tyndere, Vognqueuens Knuder
løser sig selv paa de Hjørner, hvor Sidegaderne munder ud i Boulevarden,
der er Efterhørlere af Promenerende endnu, men deres Skridt bliver
hurtigere, Damerne er lørt op at strømme ud fra Butikerne, deres
Toiletters brogede Luxus afløses af de smaa Arbejderskers sorte
Merinoskjoler, Avisdøgnernes Raaben med de friske Aftenaviser dør hen.
Paris har, solende sig i sin egen Glands, saaledes Absinthtimen varede,
budt Trottoirepublikummet den højeste Udfoldning af sig selv, men
Skuespillet er nu tilende, Gadelivet holder Middagspause, og Kaføstolene
går det paa samme Tid. Synderlig lang bliver denne Pause dog aldrig.
Naar Absinthen ikke længer kan bruges som Paaskud for Fortougsotiet,
kommer Touren til Mazagan'en og Bock'en; atter om Aftenen er
Boulevardkaføen det store Forlystelsessted, hvis Tiltrækningskraft
bestandig holder sig lige lokkende. Publikum er et andet end i
Eftermiddagstimerne, men det er ikke mindre talrigt. Naar en
Pariserfamilie af de jævne Samfundsklasser vil tilbringe en rigtig
fornøjelig Aften, gaar den paa Kaføen, og har man Gjæster, er det næsten
uundgaaelig nødvendigt, at man fører dem derhen. I Hjemmet har man
hverken Plads til eller er indrettet paa eller finder nogen Morskab ved
at være sammen. Om Selskabelighed inden fire Væge har den langt
overvejende Part af Pariserbefolkningen aldeles ikke noget Begreb;
Kaføbesøget træder i Stedet for. Skal der være exceptionelt Gilde, gaar
man paa en af de store Sangerpavilloner i Champs-Elysées, hvor Publikum
sitter under aaben Himmel og har dobbelt Skuespil, et omkring sig som paa
Boulevarden, og saa som Tilgift det oppe paa Scenen. Til daglig Brug er
den Fornøjelse imidlertid for dyr. "_Entrée libre_" hedder det vel paa de
fristende, illustrerede Kæmpeplakater, og det er ogsaa ganske rigtigt,
man kommer gratis ind, men den Consumation, man er nødt til at bestille
her som paa enhver anden Kafø, koster til Gjengjæld tre Francs. Det giver
Pariserne nødt ud for at more sig, de er for forvante med virkelig at

faa den Slags Ting gratis. Paa Boulevardkaføen er Morskaben for dem omtrent den samme, og den er ulige billigere. Den halve Franc, man betaler for sit Ø giver Ret til at beholde Fortougsstolen, saalænge man lyster. Kun Øelande fornyer Consumationen. Man bliver siddende ved det tømte Glas og seer og seer. Boulevarden, straalere, det summer og mylrer paa alle Kanter, nye Figurer, vexlende Billeder drager forbi i ustandselig Række, Tiden gaar, uden at man mærker det. Man har ikke Behov for Kaføens Varer. Livet, Tummelen, Luften, mættet med Boulevardens Parfume af Fest, stiger En til Hovedet og gjaar En år. Naar man gaar hjem, er det, som om man havde været en Nat i Sus og Dus. Og man har dog kun siddet et Par Timer paa et Fortoug. Det er det, der er Pariserkaføens Hemmelighed.

III.

For en stor Part af Pariserne indskrænker Kaføen sig imidlertid ikke til at være Selskabssal alene. Den har ogsaa mere dagligdags Funktioner, den er for dem Kontor tillige, Arbejdsværelse, Modtagelsessalon, politisk eller litterær Klublokale og andet Sligt. Den har i saa Henseende meget gamle Traditioner. Garçonnen i den lille, historisk berømte Cafø Procope i Rue de l'ancienne comédie paa den venstre Seinebred viser endnu med Stolthed Gæsterne det Bord, ved hvilket Voltaire i femten Aar "har siddet og skrevet sine Breve til Kongen af Preussen". Rousseaus, d'Alemberts, Crøbillons og Mirabeaus Portraetter kiger ned fra Væggen og fortæller, at ogsaa de har haft et andet Hjem i disse gamle, tiltrængte Sale; Gambetta, veed Alverden, har fulgt efter dem. Og saaledes har saa at sige hver eneste Kafø sin Biografi været ind med berømte Navne. Bohleperioden var særlig deres store Tid. Hvertandet selv af de betydelige Talenter havde bogstavelig ikke noget Hjem udenfor Kaføen. Naar man engang fandt dem døde paa et Tagkammer, i en Kasse med Bøger og Manuskripter, der tjente som Seng, fik man at vide, hvor deres Bopæl var, men lige til det Øblik anede selv deres intimeste Bekjendte det ikke. Den Race Mennesker er ganske vist nu forsvunden, kun nogle enkelte Exemplarer af den gaar i vor Nutid om som Spøgelse, hvem en driftig Impressario godt en skønne Dag kunde falde paa at vise frem for Penge i Folies-Bergère. Men deres Betragtning af Kaføen var altfor ægte parisisk, passede altfor godt for specifik franske Nationaltilhøjeligheder, til at den kunde forsvinde med dem. Deres Efterfølgere i Kunstens, Litteraturens og Politikens Verden er satte, fornuftige Folk med Orden i deres Liv og Orden i deres Pengekasse. De mangler saa lidt Hus og Hjem, at de tidt har egne Hoteller endogsaa. Ikke destomindre er Kaføen vedbleven at være det Sted, hvor de med Forkjærlighed afgjaar alle Forretninger med Omverdenen. De har en regelmæssig daglig Tid, da de kommer paa den, som paa et andet Kontor, hjemme er de kun for at arbejde, og der vil de ikke forstyrres. Selv opgiver de stadig "deres Kafø", naar man spørger, hvor de kan træffes, deres Portner har Ordre til at give Folk Anvisning paa den, de lader endogsaa deres Breve adressere til den. Man kan have kjendt hinanden i aarvis, omgaas daglig, være Dus, uden at vide hinandens Husnummer.

Litterære og artistiske Samlingssteder er Kaføerne tildels allevegne, men i Paris er de tillige politiske. Under bevægede Perioder er det dem, der bliver de store Agitationscentre. Oppositionen findes der og udgaar

derfra. Gambetta og en Mængde andre af de Mænd, der nu i forskellige Stillinger er ved Roret i Frankrig, har begyndt deres Karriere paa Kaføerne; har Kafødiskussioner og Kaføtaler som Basis for deres Popularitet og deres Position. Under Kejserdømmets sidste Aar var Cafø Mazarin den hele republikanske Stabs Hovedkvarter. Kommuneopstanden er senere undfanget paa den, og mellem brogede Omgivelser af Fremmedpublikum og Boulevard-Demimonde diskuterer endnu de hjemvendte Ny-Caledonister deres Samfundsomvæbningsplaner paa dette Sted. Bonapartisterne samles paa den fornemme Cafø de la Paix, der indtager Hjørnet af Operapladsen og Boulevard des Capucines, i Tortonis alvorlige Sale sidder "Kong" Henriks tro Mænd og hvisker hemmelighedsfulde Konspirationer, mens de hvidhaarede Tjenere serverer dem deres _petit verre de MadLre_. Til daglig Brug spiller Politiseringen ganske vist ikke Øn saa fremtrædende Rolle som i Provindsen. Der er de forskellige Partiers Kaføer ligefremme Krigslejre, der ligger i uafbrudt Kamp. Man indskræker sig ikke til Demonstrationer, man kommer stundom til Haandgribeligheder endogsaa, og naar det ene Parti vinder en stor Sejr, hæder det ikke saa sjældent, at det uden videre lukker det andets Kafø. Noget saadant kan under normale Forhold ikke passere i Paris; i det mylrende Kjørind af Fremmede og tilfældigt Publikum drukner Politikerne. Men de er der liger fuldt og giver Kaføen dens absolut udprægede Farve. En Mazaringjæt vilde betragte det som en dødelig Fornærmelse, om man bød ham et Glas Ø paa Cafø de la Paix, og en Tortoni-gjæger vilde ikke uden evige Samvittighedsnag kunne sætte sin Fod paa en af de fuldblods republikanske Kaføer.

Et specielt Publikum i en eller anden Retning har de fleste Pariserkaføer. Naar man er kommen nogle Gange paa dem, vil man hurtigt finde en Type, der er karakteristisk for hver enkelt. Den oppustede, skvadronnerende Blrsmatador har erobret Cafø Riche og sidder selvbehageligt solende sig i sin egen Glands og breder sig paa de Fortougsstole, der endnu for faa Aar tilbage var de nobleste paa hele Boulevarden. Paa "Nøapolitain" har hver anden Gjæt den røde Roset; det er Kaføen for "les officiers superieurs". "Suøde" samler Skuespillerne, "Americain" Boulevardjournalisten, "Grand Cafø" de gamle Grundejere og "Helder" de unge Levemænd. Af de Fremmede har hver Nation sin sægne Kafø, hvor de, som Tydskerne paa Cafø de la Terrasse ved Gymnasetheatret, i Regelen indretter sig saa komplet med hjemlige Vaner og Sæder, at ingen Pariser vover at sætte Foden paa deres Enemæker. Det er kun Nordboerne paa "Røgence", der er et saa fremkommeligt Folkefæd, at de kan enes om Kafø ikke blot med Polakker og Czecker, men endogsaa med Pariserne selv. Foruden for Thøåre français' Personale er Røgence tillige Samlingssted for samtlige Seinestadens enragerede Schakspillere og Valpladsen, der er Vidne til alle deres store Turneringer. At de har deres sædige Kafø, er endda forstaaeligt. Men hvem har det ikke i Paris? Lige fra Akademiets Uddelinge, der mødes paa "la Rotonde" i Palais-Royalhaven, helt ned til Kludesamlerne, der drikker deres Absinth med Standsfæder paa "Californie" og lignende Steder, er der ikke nogen Klasse, nogen Kred, nogen nok saa lille Gruppe af Mennesker, hvem en fædes Interesse forbinder, uden at de maa til Kaføen for at drifte den i Kompagni. Dertil kommer saa Hæskaren af flygtige Turister. De er ifølge Sagens Natur henviste til at leve paa Gaden og Kaføen, og de gjør det selvfflgelig efter saa meget større Maalestok, naar de kan gjøre det med et saadant Behag og et saadant Udbytte som i Paris. Resultatet bliver, at hvert

tiende Hus har en Kafø i Stueetagen, og at af Byens to Millioner Beboere ganske sikkert en halvtredsindstyve tusind mindst tjener deres Brød som Skjævekæder eller Gærøner.

[Illustration: August (se Pag. 305) serverer for Nordboer paa Cafø de la Røgence.]

Kaføens, sædlig Boulevardkaføens Publikum er imidlertid ikke Indtægtskilde for dem alene. Naturligvis kaster Reklamen sine Garn ud efter det. Det staar jo der i Fortougsdammen som Fisk i Stimer, saa velplaceret som muligt til at lade sig fange. Fotografen forvandler Partiet omkring Cafø Riche til en Fehave i Fuldmaaneskin for at underrette om, at han tager Billeder ved elektrisk Lys. Fornøjelsesetablissementerne spæder Gasguirlander med deres Navne ud mellem Træerne foran Kaføerne, driftige Skræddere præsenterer paa Husmuren ligeoverfor en lang Række komiske Laternamagikbilleder for at fæste Opmarksomheden paa deres Adresse, der staar som Ramme udenom, Hippodromen lader i langsomt Ridt hele Optog af udpyntede Drengene til hest passere forbi. Men selv bortset fra saadanne snilde Forretningsmænd, der stiger at slaa deres Existens fast i Kaføpublikummets Bevidsthed, fordi de veed, at i Paris er Ens Lykke gjort Dagen efter, at man er kjendt, selv bortset fra dem er der Hundreder, Tusinder, for hvem det hvilende, fordjende Paris, der i daggstimerne sidder paa Boulevardkaføernes Stole, er Kilden til hele, deres Subsistens.

De er et saare karakteristisk Træk i den store Stads Gadefysiognomi, disse altid tilstedeværende, altid ivrigt opsamlende Menneske-Spurve, der lever af Krummerne fra de Riges Bord. Hvordan de kan mødes, hvordan de stundom kan blive ganske fede endog, synes en uudgrundelig Gaade; man kan sidde timevis og kun se dem tjene et Par Sous i det Højeste. Men adskillige af dem har alligevel hjemme meer end eet Strømpekraft fuldt af Guld og Støv, længe før de opgiver deres halvt søgende, halvt betlende Zigeunerexistens paa Boulevardkaføerttes Trottoirer.

Alverden, der har været i Paris blot en eneste Dag, kjender Kikkertmanden. Fra Morgen til Aften lister han sig frem og tilbage mellem Kaføbordene, intet nyt Ansigt undgaar hans Opmarksomhed, han er der strax med sin Theaterkikkert, og selv om man forsikrer ham, at man har hele Huset fuldt hjemme, undgaar man ham dog ikke. Hans er noget aldeles Exceptionelt, "une vraie occasion." "Vous n'en trouverez pas deux," forsikrer han med en Overbevisning i sin Stemme, der har næsten Lidenskabens Klang. Men det forhindrer paa ingen Maade, at han, naar han en enkelt Gang faaer sin Vare afsat, et Minut efter har akkurat Magen tilfals paany. Aar ud, Aar ind er der ikke ringeste Forskjel at se hverken paa ham selv eller paa hans Kikkert, paa det blankpolerede Messingbeslag og den lakerede Rem, i hvilken han transporterer sin Skat, medens hans store Sko slider Furer i det Stykke Asfaltfortoug, over hvilket han i Tidens Løb har bevæget sig Millioner og Milliarder af Gange, stadig med de samme smaa listende Skridt og de spædt aarvaagne, halvt lurende Øjne.

I sit Filge har han en Hæskare af andre ambulante Handlende. Det er en hel vandrende Bazar, der passerer forbi, naar man sidder en halv Time

foran en Boulevardkafø. Men altid de samme Salgsgjenstande, altid de samme Ansigter, som man har seet den sidste halve Snes Aar. En ny Handelsartikel og en ny Handlende foran Boulevardkaføerne er en Sjeldenhed ligesaa stor som et nyt Diamantsmykke i Juvelerens Udstillingsvindue, eller en Butik, som man ikke finder igjen paa det samme Sted en Menneskealder igjennem. Intet er saa konservativt som Paris's Gadefysiognomi; maaske hjælper ogsaa netop det ikke saa lidt til Hjemligheden, man ffler i disse Gader.

Fldt med Kaføen og absolut uadskillelig fra den er dens Stumme. De mener som saa, at intet Menneske gjfr Ret i at ldsle sin Tid bort, selv ikke, naar han sidder paa et Fortoug, og de foreslaar derfor Gjæsterne paa Trottoirestolene Studiet af deres Tegnsprog som en smuk, belæende Underholdning i den ledige Time. Saasnaart man har sat sig, indfinder de sig strax og lægger deres lille sammenfoldede Papir paa Ens Bord. Er man nysgjerrig, rfrer man blot ved Papiret, betragtes det som en stiltiende Indrømmelse af, at man gaar ind paa den Stummes Forslag og er villig til at afkjbe ham hans Sprognøgle for to Sous; men lader man det hemmelighedsfulde Papir blive liggende ganske roligt uden med nogen Gestus eller noget Økast at give Interesse for det tilkjende, falder heller ikke den Stumme paa at inddrive nogen Kontribution. Naar han har endt sin Ronde og forsynet alle Bordene med Papirer, samler han sine Smaasummer ind, og han veed altid ganske nje, hvem der har væet nysgjerrige; kun de maa blde. Da Boulevardkaføerne imidlertid stadig er fulde af Fremmede og andre debuterende Gjæster, gjfr den Stumme som oftest ingenlunde daarlige Forretninger.

Stadig tilbagevendende Handlende er ligeledes Manden, der tilbyder smaa hvide Terryhvalpe og grnne Selskabsfugle, Konditordrengene med deres hvide Forklæder og deres glaserede ˆbler stukne paa Pinde, Stokkehandleren, Gibsfigursdgerne, Blomsterpigerne med deres dejlige, langstilkede Roser og meget hyppigt med et ganske spæt Barn paa Armen, den geniale Kunstner ikke at forglemme med det lange graa Haar, Matrosbaretten og Gymnastikskoene samt med et stort Oliemaleri under hver Arm, hvilke Kunstværker han paa Grund af ljeblikkelig Forlegenhed lnsker afhædede til en Kjender, hos hvem hans Arbejder kan komme til at gjfre sig tilbrligt gjældende. Uendeligt talrige er den lille Pariserindustri Repræsentanter. Hvert halve Minut maa man gjfre Kampenanstrengelser for at slippe for at kjbe imiterede Uhrkjeder, ˆrmeknapper, Sprælemæd, Smaadjele med Bly i Halen eller Spaanslanger, der slaar Volter ud af deres Trælster. Det er Altsammen fæomenalt billigt, men naturligvis er Kvaliteten saa ogsaa derefter. Paris er en underlig By: for hvert Skridt Verdens vildeste Raffinementsluxus ved Siden af det allerforfædeligste Markedskram, Millionæverdaadigheden og Elendigheden Haand i Haand, Karusselbanen, hvor Ejeren selv er baade Hest og Udraaber og Bajads og Ringstativ, ude i Champs-Elysøes klods op ad Ledoyens Restauration, Kagekonens tag- og vindultse Bod ved Siden af Juvelerens Udstillingsvinduer med Smykker til en halv Million. Et godt Skilt for, hvordan Livet i Virkeligheden saa grumme tidt former sig i den store By: intet Svæg mellem Samfundsklasserne, ingen Afgrund mellem Rigdommen og Fattigdommen. Den pjaltede, barhovedede Dreng, der idag byder sine Svovlstikker til Salg paa Boulevardkaføen, kan om nogle Aar høre til Verdens Matadorer, der behøves dertil i en By som Paris kun Talent og

Energi, og den unge Spradebasse med sine arvede Millioner, der nu skjædesløst slynger sin Havannacigar ind under Kaføbordene, efterat have taget et Par Drag af den, kan muligvis ligeledes om nogle Aar, om nogle Maaneder maaske--der behøves i Paris kun nogle Fruentimmer dertil, nogle Næer i Spilleklubben, paa Helder's Restauration o.s.v.--kjendes igjen i Lazzaronen med den fidtede Voxdugspose og den lange Stok, i hvis Ende er befastet en spids Jernkrog, Cigarstumpesamleren, ligeledes en af Boulevardkaføens ejendommeligste Menneske-Spurve.

Han kommer med de tidligste Morgengjæster og forsvinder først igjen, naar mellem Et og To om Natten den sidste Efterfølger forlader Kaføens Trottoire. Ikke den mindste Stump Cigaret kan blive kastet, uden at han strax slaar ned, rager den ud med sin Hage og putter den i Posen. Han har Spurvens skarpe Ø og Spurvens Dristighed, og han bliver taalt, næsten fredet om paa Boulevardkaføen, som Spurven bliver det i Tuileriehaven. Uden Frygt arbejder han sig ind selv i den tætteste Trængsel for at hente sine Smuler under Bordene, der staar lægst inde, og Folk rykker tilside og gjør Plads; det er nu engang hans Livsstilling at samle Tobaksstumper, og i Paris respekterer man alle Livsstillinger.

Saaledes er det da en hel Myr af Mennesker, der om Aftenen vender hjem fra Boulevardkaføen med fyldte Lommer. En saadan Kafø's Publikum paa en enkelt Dag er jo i Virkeligheden ogsaa større end mange Smaabyers samlede Indbyggerantal. Den store By har sin Existenskamp, mere vild, mere fortvivlet, jo større den er, men den har ogsaa en uendelig Mængde af Muligheder for at friste Livet, der aldrig lader Nogen i Stikken, som for Alvor vil leve. Det er dens Velsignelse. Skal man arbejde sig op fra Ingenting, saa er Kaføfortouget der. Meer end een Millionær begyndt med at sætte Smaakram paa det. Thi er det den store Samlingsplads, hvor hele Paris holder Hvile, saa er det Markedspladsen tillige, hvor Byens Liv hober sig sammen med alt, hvad det har af Ejendommeligt og Typisk, Paris i Essens, Paris i den mest brogede, mest straalende, mest forunderligt fængslende Udfoldning af sig selv.

[Illustration: Cigarstumpesamleren.]

[Illustration: Den provençalske Digter Mistral.]

BILLEDER FRA SYDFRANKRIG.

Mellem moderne Troubadourer.

Det gaar med Folkefysiognomier set paa Afstand, som med Bjerget, man nærmer sig. Det første Indtryk, det faaer, er en stor, jævn Flade, hvor det Hele glider sammen i grønt Ensformighed. Men efterhaanden, som man kommer nærmere, brydes det Ensformige. Der springer Punkter frem, der aabner sig Kliffter, det Grønt oplyser sig i Hundreder af fine Farvenuancer. Saaledes ogsaa med Folket, man personligt lærer at kjende. Istedetfor den ubevægelige, stive Maske, dannet af de historiske

Fænomener, seer man et levende Ansigt, paa hvilket hver sjælig Bevægelse spejler sig med forskelligt Udtryk.

Intetsteds slaar dette Billede maaske bedre til end netop for Frankrigs Vedkommende. Folkekarakterens Udslag er saa store og saa bestemte, at man synes, den Maske, de former, maa passe absolut. Men det er kun et Afstandsindtryk. Det er Majoritetens Masse, man seer; paa næ Hold tager Sagerne sig anderledes ud. Det er saaledes slaaet fast som en ubestridelig Kjendsgjerning, at Sydfrankrig er Radikalismens Vugge. Man tænker sig det kun befolket af røde Revolutionsmagere, en anarkistisk Krudttinde, der blot behøver at komme i Næheden af en Gnist, for at den skal explodere. Og denne almindelige Forestilling synes i Virkeligheden ogsaa at have iJnespringende baade folkepsykologiske og historiske Fænomener at sttte sig til. Sydfranskmanden er en udpræget Romaner, siger man, letbevægelig, letflammende, en Natur, af hvis sjælige Evner Fantasien er langt mere udviklet end det rolige Ræsonnement. Han bliver derved i de ydre Former--om end paa sin elskvædige Maade--et Stykke af en "Poseur" og Komediant, og han gaar omkring med en permanent, ubetvingelig Trang til at arrangere det trivielle Hverdagsliv dramatisk og i stor Stil. Den politiske Revolution tilfredsstiller denne Trang; Folkedemonstrationer, Barrikadekampe, Hædel-de-Ville-Erobringer og alt Sligt er hans rette Element. Saaledes lyder Deduktionen, og Historien paatager sig stadig at levere Beviser for dens Paalidelighed. Lige fra 1789 har der ikke været nogen Revolte i Frankrig, uden at Marseille, Lyon, Bordeaux, kort sagt alle de store sydfranske Byer iøjeblikkelig marcherede umiddelbart efter Allarmtrommen. De arrangerer socialistiske Arbejderkongresser, de vælger Kommunarder til deres Repræsentanter i Kammeret, de stikker den røde Fane ud hvert Øjeblik, naar de kan komme til. Og de gjør Alt dette med en Eclat, en Hjørstethed, en Massevirkning, saa man, naar man kun seer disse Manifestationer paa Afstand, umulig kan tro Andet, end at de skyldes en hel, kompakt Befolkning. Den, der imidlertid rejser til Frankrigs sydlige Provinser med en Følelse af at næme sig det kogende Krater, hvorfra Revolutionernes Lava altid har været op hedest og vildest, vil, naar han kommer derned, blive Gjenstand for adskillige Overraskelser. Naturligvis vil han træffe baade Typer og Strømninger, som passer ind i de konventionelle Forestillinger--Historiens Dom hviler aldrig paa rene Fantasier. Men han vil ved Siden af det røde Spøgelse, som han venter at finde tilbudt af Alle, møde en Konservatisme af Kjød og Blod, fuldt rustet, med skrappe Ord og med aabent Visir, en Konservatisme, hvilende ikke paa Flegma, men paa Lidenskab.

Denne Konservatisme har sin egen Historie. Der var en Tid, da Sydfrankrig i en vis Forstand stod i Begreb med at blive Europas Centrum. Det gamle Galliens hjttudviklede Kultur var, som hele den antikke Verden, bleven knust af de fremtrægende Barbarer. Men fra de begravne Ruiners Grus syntes der at stige en ny Fugl Fhix i Vejret. Det rige Land mellem Loire og Middelhavet var atter rent materielt kommet til Kræfter, dets frie Handelssteder blomstrede, dets glimrende Hoffer gav Tonen an, som Paris gjør det nu, og fra dets stolte Ridderborge drog Troubadourene ud paa Vandringer, overalt syngende deres dejlige Hjem og dets skjønne Kvinders Pris i dette Hjemms bløde, melodiske, forunderlig berusende Sprog. I en hel Periode af Middelalderen er det Troubadourpoesien, hvorm Alting

samlers sig; den opfanger som et Brædpunkt alle Udstraalingerne af dens Liv i sig, og idet den dominerer hele Tidsalderen, omgiver den samtidig det sydfranske Sprog med en Glans, der næsten ikke er mindre end tidligere det romerskes. Det lyder i alle Kroge af Verden, hvor Tidens Kultur er naaet hen, og hvor dens store Guddomme, Ridderdyderne og Kvindetilbedelsen, sidder i Hjsædet, Konger og Fyrster fra de fjerneste Lande digter i dette Sprog, det er paa Nippet til at antage en ligefrem universel Karakter.

Men saa kommer Albigenserkrigene. Nordfrankrig kaster sig over Syden, som tidligere Barbarerne fra Østen har kastet sig over Gallien, Handel og Velstand gaar tilgrunde, de stolte Ridderborge lægges i Grus, Troubadourerne bliver fattige og hjemløse, deres Sang forstummer, og med den ophører ogsaa Propagandaen over Verden for det skjønne sydfranske Sprog. Selv fra dets Hjemstavn sliger de nye Herrer at jage det bort: de paatvinger Retsvæsenet, Kirken, hele det offentlige Liv deres eget, og efterhaanden synker da Troubadourernes hjit udviklede, næsten verdensbeherskende Sprog ned til at blive en simpel Provindsdialekt, der ikke lægere har nogen Literatur, og som kun tales af Blinder og Almue.

Lige til vort Aarhundrede, flere Aartier ind i det endogsaa, har Forholdet været saaledes. Det sydfranske Tungemaal, "det romanske Sprog", under hvilket Navn dets moderne Linguister samler de fra hinanden kun lidet forskellige Dialekter, der tales i Provence, Languedoc samt de tilstødende Provinser af Spanien og Italien, har ikke haft nogen eneste Forfatter, det har ikke lydt fra nogen Prædikestol, det er ikke blevet hørt i nogen offentlig Forsamling. Men ikke desto mindre er det blevet ved at leve. Endnu den Dag idag tales det i Frankrig af over otte Millioner Mennesker, og naar man tager Dialekterne fra Katalonien og Ligurien med, vil dette Tal endogsaa kunne bringes op til tolv Millioner. I alle de sydlige Departementer, særlig i de gamle Provinser Provence og Languedoc, er det ikke blot Folkesprog i saa udelukkende Udstrækning, at mangfoldige Landboere maa gaa i Kirke uden at kunne forstaa et Ord af Præstens franske Tale, det benyttes endogsaa med Forkjærlighed af Byernes dannede Befolkning, det savner kun det officielle Stempel for i en Haandevending at være absolut eneherkende. Men dette officielle Stempel nægter man det; det maa kun faa Lov til vedblivende at føre sin tavse, beskedne Tilværelse som Bondedialekt.

Der er i dette Forhold noget Forvrængt, noget Unaturligt, som umulig kunde vedblive at bestaa upaataalt i en Tid, der netop paa ethvert Omraade fordrer Ret til Livet for Alle og Alt, som har Kraft til at leve. Den sejge Kjærlighed til Modersmaalet, der gennem de lange Aarhundreder har fredet om det romanske Sprog, saa at det er gaaet ud af Vegeteringsperioden uden at have mistet det Mindste, hverken af sin Skjønhed eller af sin Livskraft, den har endelig i vore Dage givet sig Udslag i en kraftig Protest mod dette Sprogs Fornedrelse og en energisk Bestræbelser for at hæve det op igjen, om ikke til dets tidligere Glans, saa i hvert Fald dog til en jævnbyrdig Plads ved Siden af andre moderne Kultursprog.

Sjældne i denne Bevægelse er Troubadourernes Arvtagere i vor Tid, de saakaldte "Felibrer", et selvopfundet, saavidt jeg veed, fra den første

By, hvor Digterkredsen samledes, taget Navn, der efterhaanden er gaaet over til at være ensbetydende med Begrebet Poet. I Troubadourernes skjønne Land er Troubadourernes Toner ganske vist stadig blevne hørte. Den provençalske Folkepoesis Kilder har aldrig rent ophørt at flyde, selv i den tørreste Paryktid. Men først i vore Dage er der blevet gjort Forsøg paa at iklæde denne Folkepoesi en Kunstlitteraturs Dragt og derigjennem atter skaffe Folkesproget Anseelse og Rang. Istedetfor at gaa til Paris for at vinde Verdensry og Millioner er Provences og Languedocs Digtere blevne hjemme i deres Landsbyer, har sagt, hvad de havde at sige, paa deres eget Sprog, har sunget som Troubadourerne om deres dejlige Hjem og dets skjønne Kvinder, har givet Afkald paa Villaer og Slotte og paa Akademiets Lærestole og har fundet sig i beskedent at tjene deres Brød som Boghandlere, Bagere, Landmænd o.s.v., samtidig med at de digtede for Poesiens egen Skyld. Jasmin, en af de betydeligste Lyrikere, Frankrig har haft, levede og døde som Frisør i Agen; Røboal drev Bagerhaandværket i Nîmes samtidig med at han skrev de uforlignelige Sange, der med Rette har skaffet ham Tilnavnet Provences Børranger. De er ganske vist derved personlig blevne mindre berømte, end de upaatvivlelig vilde være blevne, hvis de som deres Landsmænd Daudet og Zola havde valgt at skrive paa Fransk og i Poesiens Modeformer, men de har opnaaet at vække en Opmærksomhed for deres Sprog, der stiger Dag for Dag, og de har derved tilfredsstillet deres Hjertes dybeste og varmeste Trang. Tyskland har allerede to Tidsskrifter, som udelukkende beskæftiger sig med romansk Sprog og Poesi; der holdes Forelæsninger herover ved tyske Universiteter, og den nye provençalske Poesis Hovedværker findes i gode, af virkelige Digtere besrgegede tyske, italienske og engelske Oversættelser. I selve Frankrig har man ganske vist--maaske dels af Skinsyge, dels fordi Pariserbladene gjorde de provençalske Digtere forhadte gennem Beskyldninger for separatistiske Tendenser--længe strittet imod og ikke rigtig villet yde den nye romanske Poesi sin Anerkjendelse. Men Akademiet har dog ikke kunnet undgaa at priskrone flere af dens mest fremragende Arbejder, og efterat Kritikere som Pontmartin og Merimøe rent ud havde erklæret, at Provençaleren Mistral ubetinget hørte til vor Tids største Digtere, og at der maaske ikke siden Odysseen var skrevet et saa skjønt og klassisk Værk som hans episke Digtning "MirLio" [*], er i ethvert Tilfælde denne Digter tagen til Indtægt af den franske Nationalstolthed, og den eneste Gang, han fra sin Landsby Maillane tog til Paris, var han Gjenstand for ligefrem stormende Ovationer, ligesom da ogsaa alle Frankrigs literære Notabiliteter stadig rejser ned til denne landlige Krog mellem Vacluses Bjerge for at besøge ham og i Stilhed bringe ham en Hyldest, som han tager imod paa den elskværdigste og beskedneste Maade af Verden.

[Footnote *: Hans Hovedarbejde er "MirLio", Navnet paa den unge provençalske Pige, der er Digtets Hovedperson. Ogsaa hans anden store episke Digtning "Calendou", hvor Handlingen ligeledes spiller i Provence, indtager imidlertid en ikke mindre høj Rang mellem moderne Digterværker. Af begge Arbejder findes forskellige Oversættelser paa Fransk.]

Ikke faa af de andre provençalske Digtere, sædlig Roumanille[1], og Aubanel[2], der begge lever som Boghandlere i Avignon, Felix Gras[3], der er Fredsdommer, og Anselm Mathieu[4], der ejer et Hotel sammesteds, samt William Bonaparte Wyse [5], der, skjønt fdt Englænder, ikke har kunnet

fornægte Kjædigheden til sin Moders, Lutetia Bonapartes, Land og Sprog er paa gode Veje til ligeledes at opnaa rig Anerkjendelse ogsaa udenfor den sydfranske Befolkning, for hvem de næmest skriver. Inden ret mange Aar vil maaske "Felibrene" være de Digtere, som fortrinsvis læses. Deres Sange er midt i Nutidens Blaserthed et rigt strømmende Kildevæld af frisk og umiddelbar Poesi.

Notes:

[1] "Les Oubreto" og andre Arbejder i Vers og Prosa.] [2] "La Miúgrano entre-duberto" og andre lyriske samt episke Digte.] [3] "Li CarbouniØ" samt flere større episke Digtninger.] [4] "La Farandoulo", lyriske Digte.] [5] "Li parpaïoun bleu", lyriske Digte.]

De har forellbig sluttet sig sammen i Foreninger, der ganske vist giver sig ud for at have en overvejende selskabelig Karakter, men som ved Siden deraf propagerer stærkt for det, der paa alle Punkter er og bliver disse Felibrers Livssag: det romanske Sprog. Provence har sit felibristiske Selskab, Languedoc sit, begge med talrige Medlemmer og tænde mellem dem adskillige sydfranske Rigsmænd og Notabiliteter, hvis Indflydelse maa bide paa de tarvelige Vers, de skriver. Jævnlig samler disse Foreninger, der synes gennemtrængte af en endnu stærkere prononceret broderlig Sammenholdsaa end nogetsomhelst Frimurerselskab, sig til et Slags Sangerfester i Troubadourstil, til hvilke hvert Medlem maa medbringe sit Bidrag af Poesi, og som ikke sjældent har Prisbelønninger, uddelte af den skønneste Kvindes Haand. Man drikker "Felibrernes Vin", den ædleste af alle, paastaar Digterne selv, og af hvilken et eneste lille Glas skal være nok til at fremkalde Begejstring; man lovpriser i Vers og Tale det skønne Land, hvor man bor, og dets elskede Sprog, man roser hinandens Produkter og beruses af Vinen og Poesien og Lovtalerne. Men samtidig sætter disse Sammenkomster dog ogsaa en virkelig Frugt. De har allerede givet Initiativet til Oprettelsen af et Theater, som for kort Tid siden er blevet indviet i Montpellier, og paa hvilket der kun skal spilles Komædie i det romanske Sprog; de har skabt et Tidsskrift for at varetage dette Sprogs Interesser og undfanget Ideen til et stort Blad i Stil med _Paris-Murcie_ paa Romansk for at komme den romansktalende Broderstamme paa Balkanhalvøen til Hjælp, og de har, hvad der maaske er det vigtigste af Alt, affødt omfattende filologiske Studier med det Formaal at give Folkesproget faste videnskabelige Former og sammensmelte de forskjellige Dialekter til eet Skriftsprog med bestemte, almengyldige Regler. Mistral har endogsaa paabegyndt Udgivelsen af et kolossalt lexikografisk Arbejde, der skal blive et romansk Sidestykke til Littrés Værk.

Efterhaanden som nu denne oprindelig rent sproglige Bevægelse er voxet i Vejret, efterhaanden som den har vundet stærkere og stærkere Tilslutning hos de dannede Klasser og Sympathi hos det menige Folk, har den tillige optaget andre Elementer i sig og er lidt efter lidt bleven Grundlaget for en gennemgaaende Konservatisme paa alle Punkter. Kjædigheden til det gamle Sprog puster yderligere til den nationale Selvfølelse, der iøvrigt for Sydfrankrigs Vedkommende altid har været stærkt udpræget og ofte nok historisk har givet sig Udslag i ligefrem fjendtlig Position mod Norden. Den bringer den naturlige Vedhængen ved Alt, hvad der er ejendommeligt

for Hjemlandet, til Bevidsthed, og den omgiver de gamle Skikke, der har holdt sig paa Grund af Landets Fjernhed fra Hovedstaden, med et Skjæaf noget Helligt, som der ikke maa røres ved, fordi det er et af Momenterne til at vise, at man er et sædigt Folk, der har Ret til at have sit sædige Sprog; den holder fast paa Nationaldragten, og det i den Grad, at selv Kvinder fra Byerne, gifte med Mænd i fremtrædende Stillinger, stadig bevarer denne Dragt og ikke engang lægger den af, naar deres Mands Embedsstilling medfører en Flytning til andre Egne af Landet; den næer i sin Beundring for den Tid, da det nationale Sprog var hædret og mægtigt, en dyb Kjærlighed til Alt, hvad der er gammelt og minder om den svundne Tid.

Bevægelsen har imidlertid ogsaa andre Følger. Idet Felibrene stiller sig som Bannerførere for deres Sprogs Ret, finder de den Literatur, der bliver deres naturlige Fjende, fordi det er dens Sprog, som holder deres eget nede, gjennemsyret af Tidens materialistiske og atheistiske Tendenser. Kampen er for dem baade saa haard og saa alvorlig, at den ganske naturlig paa alle Punkter fører dem over i den Lejr, der gjør skarpest Front mod deres Modstandere. Samtidig udvikler deres stille, afsides Tilværelse paa Landet, deres Hjemstavns lyse, glade, romantiske Natur, den Poesi, hvis Traditioner de tog i Arv, netop en anti-materialistisk og anti-atheistisk Livsanskuelse, der gaar som en rød Traad gennem hele deres Digtning. Denne Livsanskuelse trækker fra den populære Poesi, der i ethvert Tilfælde er de lavere Klassers eneste aandelige Fløde, ind i hele Befolkningen, optages i dens Bevidsthed, befæster den hos enhver Landbefolkning liggende Tilbøjelighed til Konservatisme og Religiositet og udbreder saaledes mere og mere sin stille, men sejge og udholdende Propaganda.

Det er Forklaringen paa den Konservatisme, som den Fremmede med Forbavselse møder nede i de røde Anarkisters Land. At en saa omfattende Bevægelse ikke tillige skulde gjenfindes paa det rent politiske Omraade, vilde være hjst paafaldende. I Virkeligheden aabenbarer den sig da ogsaa paa det ikke mindre iøjnefaldende end paa alle andre. Det er til Syvende og sidst Statsmagten, der holder det Sprog nede, som disse Mennesker elsker og kæmper for, det er den, der staar som Repræsentant for alle de Ideer, der er dem forhadte, og daglig bliver det mere og mere, fordi de ægges og tირres af den sejrriige Regerings Tilhængere og Embedsmænd, og det ligger da i selve Tingenes Natur, at de gjør Front mod denne Statsmagt og efterhaanden overfører paa den al den intensive Forbitrelse, der følger med Kampen for en virkelig Livssag.

Trods al den Konservatisme, de saa ostentativt bærer til Skue, er de imidlertid Sydlændinge, deres Natur tillader dem ikke at slaa sig tiltaals med akkorderende Mellemløber, de maa helt ud i det Extreme, og de kommer da til at tilhøre det politiske System, der er den bestaaende Regerings absolut modsatte Pol. Naar undtages Nizza og Cannes med deres næmeste omkringliggende Opland, to Byer, som i Grunden kun er et Slags Forstæder for Paris's elegante Verden, vil man i hele Syden næsten ikke finde en eneste Bonapartist. Derimod forbavses man ved det overordentlig store Antal Legitimister, som man træffer paa, og det tilmed Legitimister af det reneste Vand, haardnakkede Forsvarere af den hvide Fane med alt dens Tilbehør. Hver By har sin legitimistiske Klub og sin legitimistiske

Cafø ved Siden af den radikale, ved hvert Skridt, man gaar, seer man Damer med lilieoversaaede Dragter, ja selv paa de Tårklæder, Blinderkonerne bæer over Hovedet, finder man den kongelige Blomst indvæet. Hvert lille Distrikt har sit legitimistiske Blad af saa udpræget Farve og med saa hvasse Artikler, at de næsten bliver barnlig naive, og hvert andet, tredie Menneske, man taler med, betragter Troskab mod Kongen og Kirken som en uundgaaelig Betingelse for at væe et normalt og retskaffent Menneske. Sydfrankrig kan endogsaa opvise det Sæsyn, at der er Smaaabyer, hvis Kommunalraad er legitimistisk. Det maa man sløge om selv i Vendøe og Bretagne. I disse Egne vinder Republiken Terræ saa at sige Dag for Dag, og der kan næppe væe Tvivl om, at "Kongen" nu tæler sine talrigste og troeste Tilhængere i Syden. Republikanerne er ganske vist ogsaa der i Majoriteten; de holder ved alle Midler Bevægelsen nede, de forbyder Legitimisternes Processioner, de lukker deres Kaføer og frøer samtidig selv det store Ord saa hjørløst, at man paa Afstand kun lægger Mærke til dem. Men netop det er det, der gøjr Modstanden indædt og udholdende.

Der kan maaske, naar man vil se Roden til hele denne Sagernes Tilstand i Kampen for det nationale Sprog, gøjres den Indvending, at der endogsaa mellem Forkæmperne for denne Sag, mellem Felibrerne, findes udprægede Radikale ved Siden af Legitimisterne. Et af de mest fremtrædende Medlemmer af Languedocs "Mantenencia" (Felibrerselskab), Xavier de Ricard, har saaledes, samtidig med, at han bortkastede sin Marquistitel og anvendte sin Formue i velgjørende Gømed, stillet sig temmelig utilsløret paa Kommunens Side. Spørges man imidlertid de legitimistiske Felibrer om, hvorledes de kan gaa sammen med ham og lignende Røde, faar man det Svar, at begge Partier dog i sidste Instans kæmper imod den bestaaende Regering, og at Kampen for Sproget i ethvert Tilfælde er Hovedsagen. Forstaaelsen har dog maaske ogsaa et andet Motiv, om end dette for en Del endnu kun er ubevidst tilstede. De Røde vil omdanne Frankrig til et Forbund af Smaarepublikker, og Felibrernes Bevægelse gaar, saaledes som flere af deres Hovedledere utvetydig har tilstaaet, ud paa en Løsrivelse fra Paris, naar Sproget ikke paa anden Maade kan komme til sin Ret, i Forbindelse med en fderativ Tilslutning til Spaniens nordlige Provinser under en Bourbon. Der er her en Fare, som den franske Regering aabenbart ikke har rigtigt Syn paa. Det vilde væe saare let at underminere hele denne antirepublikanske Strømning, naar man blot vilde gøjre lidt Indrømmelser paa det Punkt, der i hvert Fald for dens Føreere er det ubetinget afgjørende. Nu er det i Gjenoprejsningen af det traditionelle Kongehof, disse moderne Troubadourer seer Frelse og ny Blomstring for deres kjæe Sprog. De slutter sig ikke til Chambordpræedendenten og hans Lillier af nogensomhelst anden Grund. Vilde Republiken give dem, hvad man venter af "Kongen", ganske simpelt fordi han er Republikens Modpol, vilde Regeringen vise en Smule Imødekommen mod den romanske Sprogbevægelse, lidt Interesse for Bevarelsen af den i ethvert Tilfælde skjønne og højt udviklede provencalske Dialekt, vilde den hurtigt forvandle sine Fjender dernede i Syden til Venner. Det moderne franske Sprog behøver ikke at væe bange; det er ganske sikkert stærkt nok til at kunne taale Konkurrencen.

En sydfransk Pilgrimsfart.

Det var ganske tidligt om Morgenen, men allerede varmt, og man fflte, at Solen, der lige var staaet op, ret snart vilde bræde med ægte sydlandsk Kraft. Der var ikke en Sky paa Himlen, ikke et Træbevægede sine Blade; det var en af de i Rhonedalen saa sjeldne Dage, paa hvilke man ikke mærker mindste Spor af Nordenvinden eller af de hede, feberbefægtede Pust, der kommer fra Sahara.

I det straalende Solskin gled en lille Dampbaad ned ad Floden, helt overfyldt med Mennesker. Hver eneste Krog paa Skibet var optagen; de, som ikke havde kunnet faa Plads paa Bæke, Kahytsluger, Tovruller og Kasser, havde lejret sig i lange Rækker paa Dækket, der var saa tæbesat, at man ikke kunde se den mindste Plet af det.

Det var et ejendommeligt Rejseselskab og en ejendommelig Rejse. Af Mandfolk var der kun faa ombord: et Par Turister, en halv Snes Gejstlige i deres sorte Talarer, nogle Krlblinge, en del Folk, som falblød Appelsiner, Brystsukker og Brld, og foruden dem knap nok en tyve, tredive Personer. Kvinderne derimod taltes i hundredevis, ligefra Matronen, hvis rystende Hænder knap kunde holde Rosenkrandsen, til ganske smaa Pigebrn. Smukke var baade Gamle og Unge næsten uden Undtagelse. Rhonemundingernes Departement, isæArles og Omegn, har ikke uden Grund Ord for at huse Frankrigs skjnneste Kvinder, Græere Romere, Saracener og Gallere, der efterhaanden har hersket over disse dejlige Lande,--alle synes de formelig at have kappedes om at give Provences Kvinder de ejendommelige Skjnhedstræ i Arv, som udmærker deres Race. For Malere og Billedhuggere er her et uopdaget Kalifornien. Naar ved de store Tyrefægtninger eller andre lignende festlige Lejligheder Befolkningen samles, vil der mellem hundrede Kvinder findes en, som ikke er smuk, men over halvhundrede, hvis Skjnhed er fuldt værdig til at foreviges af den strste Kunstner. Og Nationaldragten, som endnu bæses af Hlje og Lave uden Forskjel, passer fortræffeligt til den herligt udviklede Buste, til den fine, lysbrune Teint og det kulsorte Haar. Den bestaar af en sort Kjole med folderigt Skjrt og stramt Liv, der fortil er aabent og garneret ned over Brystet med hvide Blonder eller Kniplinger, saa at idetmindste en trekantet Spids af Barmen lades blottet. Omkring Halsen er der et Par Perlesnore med et Kors og paa Hovedet en ganske lille, koket Hue over det sorte Haar, som er sat op i Form af en tilspidset Kegle med to bredt udgaaende Vinger lægst nede, hvor det ligger fladt til Panden.

Kvinderne sad paa Dækket med deres Rosenkrandse om Livet og deres slidte Psalmebøger i Haanden, og medens Dampbaaden gled forbi la Camargues solbrædte Kyst, sang de i deres vidunderlig blde Dialekt, af hvilken alle Konsonanter synes at væ forsvundne, Egnens mærkelige Sange, disse Sange, der klinger lige sværisk, lige erotisk, hvad enten de lovpriser Madonna eller det dejlige Fædreland. Af og til lld ogsaa de bekjendte Pilgrimssange: "_O Dieu vainqueur, sauvez Rome et la France par votre sacrØ coeur,"_ og lignende. Men det var kun sporadisk; hurtigt vendte man igjen tilbage til Provences egne Kvad, til hvilke der da tidt paa staaende Fod improviseredes et Refrain, som gjentoges med stigende Begeistring efter hvert af de halvhundrede Vers, hvoraf disse Sange ofte bestaar. Paa hele den fem Timers Fart blev der sunget næsten uafbrudt. Kun faa og ganske korte Standsninger indtraadte, naar man fik øe paa en Gruppe af slanke Pinier i Horisonten, eller naar man mellem la Camargues

gigantiske, flade Moradser opdagede en Flok af de sorte Oxer, der lever i vild Naturlig Tilstand paa den 72,000 Hektarer store, næsten helt udyrkede Ø mellem Rhonens to Arme, eller af de ligeledes frit omstrejfende smaa, hvide Heste, der tumler sig over la Camargues Stepper. Under en saadan Pause af Sangen ombord kunde man høre Nattergalens Triller inde fra Sløvpoplerne nærmest ved Bredden. De kviddrede af fulde Lunger, men de trak dog det korteste Straa i den forunderlige Sangerstrid. Naar Stemmerne fra Skibet tog fat igjen, var de stakkels Fugle overdøvede med det Samme.

Den forunderlige Jubel, det varme Sværneri, som aandede ud af Sangene, havde ikke Noget tilfæles med nordisk Andagt. Melodierne var lette og hurtige, næsten livsglade, man fik Indtrykket af noget Lyst og Fornøjelse, som lignede Nattergalens Frydesang over den dejlige Sommer. De fromme Helgeninder, der lovpristes i Sangene, var aabenbart gode Veninder, som ikke indgød mindste Fjæelse af Skræk. Sangen kunde endog pludselig afbrydes af en munter Samtale og en hjertelig Latter. Jo varmere Solen blev, desto gladere lød Melodien, og desto livligere og mere fortrolig blev ogsaa Stemningen ombord. Og saaledes vedblev man da at glide langsomt ned gennem Solskinnet, ned ad den stille Flod med de sommerklædte Bredder. Til sidst rejste Alle sig trods Kaptejnens Protest op fra deres Lejr paa Dækket for med Jubelraab og vittende Tirklæder at hilse en takket Taarntinde, der dukkede frem i Horisonten ved Kanten af en lang, blaa Stribe. Denne Stribe var Middelhavet, og den takkede Taarntinde, som havde sig ved Bredden af det, var Kirken _Les Saintes-Maries-de-la-Mer, _ Maalet for Pilgrimsfarten.

Traditionen fortæller, at Maria Magdalena, Martha, Maria Jacobæ gift med Kleophas, en Broder til Timmermanden Joseph, Maria Salomi, Moder til Apostlene Jakob og Johannes, samt endvidere Lazarus, Maximin og flere andre Disciple efter Kristi Død, og da Forfølgelserne imod hans Tilhængere var begyndte, blev satte ud i et lille Fartøj uden Sejl, Aarer, Ror og Levnettsmidler og saaledes sendte ud paa Havet. Ombord var ligeledes Sarah, Maria Salomis Tjenestekvinde. Ført af Guds Haand kom Fartøjet uskadt til den yderste Pynt af Øen la Camargue, der tilhørte Marseillanerne og var beboet af deres Kolonister. Ved Ankomsten oprejste de hellige Marier et Alter til Guds Ære, og paa det Sted, hvor det skete, lige ved Havets Bred, lod Herren en Kilde med fersk Vand rulle frem. Til Erindring om dette Vidunder byggedes der senere et beskedent Kapel. Her blev Maria Jacobæ og Maria Salomi tilbage, medens deres Ledsagere spredte sig rundt omkring for at forkynde Kristendommen ved Middelhavsløndene. To Kvinder blev efter deres Død begravede i Kapellet, hvor der selvfølgelig nu skete de mærkeligste Mirakler, som bevirkede, at der fra alle Egne fandt store Pilgrimsfarer Sted til deres Grav. Istedetfor det lille Kapel opførtes allerede før det sjette Aarhundrede en Kirke, der til Beskyttelse mod Slædterne forsynedes med Forsværgelsesvæbener og endnu i det Væsentlige har bevaret sin antikke Skikkelse. Den hører til de mærkeligste Mindesmærker i det sydlige Frankrig fra den oldkristne Tid. Kong Renø lod den i det femtende Aarhundrede gennemse for at finde Relikvierne, og da de kom for Dagens Lys, udbredte de en saa himmelsk Duft i Kirken, at Ingen kunde tvivle om, at det var de ægte. Paven stadfæstede da ogsaa, at de vare autentiske, og de nedlagdes derpaa i Kister af Cyprestræs som hensattes i Kirkens

Taarn. Under Revolutionen blev Kirken rigtignok fuldstændig udplyndret, men der forsikres, at den nidkjære Sognepræst forinden havde taget de hellige Relikvier ud af Kisterne, og da det franske Folk vendte tilbage til den katholske Religion, blev de lagte i nye Kister, som ganske lignede de ældre, hvorefter de igjen anbragtes paa deres tidligere Plads i Taarnet. Her findes de endnu, og den Dag idag valfarter ligesaa mange Mennesker til dem som for Aarhundreder siden.

For enhver troende fransk Katholik staar det nemlig uomstødt fast, at de hellige Mariers Ben endnu bestandig er i Besiddelse af en vidunderliggende Kraft, der isæger sig gjældende paa det lægevidenskabelige Omraade. Troen er bleven bestyrket ved en Begivenhed fra den nyere Tid. Det synes at være et Faktum, at et Barn, som var blevet bidt af en gal Hund og havde været sygt i flere Maaneder, kom sig igjen efter en Valfart til de hellige Mariers Ben. En Følge heraf er, at alle Troende, som molesteres af gale Hunde (og deres Antal er i Syd-Frankrig uhyggelig stort) begiver sig til den gamle Kirke paa la Camargues Pynt. Da Helgeninderne imidlertid ogsaa tager sig af alle andre Sygdomme, rekruteres Pilgrimskaravanen i det Hele taget af Vanføre og Lidende af enhver Art. Ogsaa Sunde rejser i stort Antal til Kirken; thi Kisterne har den beundringsværdige Egenskab, at alle Gjenstande, der bringes i Berøring med dem, kommer i Besiddelse af Relikviernes Amuletkraft, og enhver Familie insker naturligvis at have et saadant Universalmiddel i sit Hus. Paa en bestemt Dag af Aaret, den 25de Maj, hejses Kisterne ned fra Taarnet og bliver staaende i Kirkens Kor Natten over til den følgende Eftermiddag. Det gjælder altsaa om at benytte dette Døgn; thi naar Relikvierne igjen befinder sig paa deres Plads i Taarnet, kan Ingen faa Adgang til dem, førend der paany er forløbet et Aar. Befolkningen vaager paa det Strengeste over, at Helgenindernes Naade ikke misbruges. De gjør det saa strengt endogsaa, at da Erkebiskoppen for nogle Aar siden kom til Kirken og forlangte, at Kisterne skulde hejses ned, gjorde Indbyggerne ligefrem Oprør og tvang ham med ladte Geværer til at afstaa fra sit Forlangende.

Til daglig Brug er „les Saintes-Maries-de-la-Mer“ en saa ubetydelig Landsby, som tænkes kan. Den har knap ottehundrede Indbyggere, af hvilke ovenikjøbet et Par hundrede stadig er borte paa Fiskeri. Den ligger tilmed næsten i en Øken, idet hele den sydlige Del af la Camargue bestaar af udyrket og maaske uopdyrkelig Jord, og Fremmede besøger den kun yderst sjældent, undtagen netop den 25de Maj. Paa denne Dag stiger dens Befolkning imidlertid pludselig til en halv Snes tusinde Mennesker. Ikke blot Rhonedampskibene, der i Anledning af Festen undtagelsesvis gjør Turen ned ad den lille Rhone, uagtet de hvert Øjeblik udsætte sig for at løbe paa Grund, bringer andagtige Gæster i Masse til den gamle Kirke, men Vejen over la Camargue bedækkes af Hundreder af Vogne, under hvis Læredssejl Selskaber af Slægtninge og Venner valfarter til Relikvierne. Selv fra fjerne Egne af Syd-Frankrig kommer der Pilgrimme, af hvilke mange i from Iver tilbagelægger Vejen tilfods trods den brændende Sol og gennem usunde Sumpegne.

Paa de to Festsdage, den 25de og 26de Maj, frembyder den lille Landsby da ogsaa et højst livligt Skue. Dens Torv er en eneste stor Bod med smaa Borde, hvor der sælges Rosenkranse, Blinnebøger og Krucifixer, Mairiets

Mur er af en Handlende, der har villet udfolde alle sine Skatte for Publikum, fra Iverst til nederst bedækket med Glansbilleder, forestillende de hellige Mariers vidunderlige Ankomst til La Camargues Kyst, de tre til fire Gader, Byen har, kan slet ikke passeres for Menneskeklynger, udenfor Cafø de la Porte_, som paa en Gang er Byens eneste Kafø, Restauration og Hotel, sidder der ligesaa mange Gæster som udenfor Kaføerne paa Paris's Boulevarder, og rundt omkring det Komplex af Huse, som udgjør den egentlige By, har der dannet sig en formelig Lejr af Vogne og Telte. Det er, som om man pludselig var bleven flyttet langt bort fra Civilisationen og befandt sig i en Karavane, der holdt Hvil ved en Oase i Sahara. De Fysionomier, som man ser, bestyrker En i Illusionen. Det vrimler af Zigeunere. Sarah, der frelstes sammen med de andre hellige Personer, er nemlig Zigeunernes Skytshelgeninde, og da hendes Ben ligeledes opbevares i Kirken, valfarter ogsaa Zigeunerne fra hele Frankrig til Les Saintes-Maries-de-la-Mer._

En By med syvhundrede Indbyggere kan naturligvis ikke give Husly til titusinde Mennesker. Det forlanges imidlertid heller ikke; forsaavidt man ikke er saa andægtig, at man tilbringer Natten paa en Bæk i Kirken, sover man i Teltene, i Vognene, paa Sandet bag en Busk, paa Kirkens flade Tag, i Fiskerbaadene, eller hvor man ellers kan komme til. Husene forbeholdes udelukkende de Profane, der kommer som Nysgjerrige og ikke som Pilgrimme. Men de faar saa selvfølgelig ogsaa Lov til at betale denne Begunstigelse. Les Saintes-Maries-de-la-Mer_ har den 25de Maj de dyreste Hoteller, der kan opdrives i Verden. Man maa betale fem og tyve Francs for et Loftskammer, hvis Properhed tilmed lader alt Muligt tilbage at Inske.

Udrustet til en Rejse, der for Adskilliges Vedkommende strækker sig over et Tidsrum af mere end en Uge, nemlig naar man vil være med til Hestevæddelbene og Tyrefægtningerne, der afholdes i de nærmeste Dage efter Processionen, strømmer altsaa Pilgrimme fra hele det troende Sydfrankrig til Les Saintes_, som Byen i daglig Tale kaldes. Klokken tre den 25de Maj begynder Kirkens Klokker at ringe, og Hovedceremonien, Nedsænkningen af de hellige Kister, finder da Sted. I from Iver har imidlertid allerede Mange strax efter deres Ankomst begivet sig til Kirken for at flje deres Voxlys til de mange hundrede, som allerede bræder til Mariernes ~re, og da der er al Udsigt til, at man vil komme til at staa udenfor under Ceremonien, naar man ikke i Tide sikkrer sig en Plads i Kirken, bliver Hovedmassen derinde med det Samme. Naar Ceremonien begynder, er den ikvrigt temmelig store Kirke propfuld af Mennesker. Den andægtige Forsamling har ikke ladet sig nje med de Bæke, der saa tæ som muligt er anbragte i Skibet, Koret, omkring Hoved- og Sidealtrene, saavelsom paa de talrige og dybe Pulpiturer; man ser Kvinder og Blrn oppe paa selve Alterbordene, paa Prædikestolen, paa Skriftestolens Tag, kort sagt overalt, hvor der er nogen Mulighed for, at et Menneske kan staa eller sidde. Selv Sognepræsten er næved at opgive ~vret, da det gjælder om at finde en Kvadratfods Plads for vort lille Selskab af Fremmede. Da han endelig har faaet os klemte sammen oppe paa det Iverste Pulpitur, viser det sig, at vi næppe kan trække Vejret der. Luften er aldeles forpestet af Voxlysenes Os, Røgelsen og Uddunstningerne fra de mange Mennesker. Der er ligefrem Fare paafalde. Men Præsten er snarraadig og redder vort Liv ved egenhæd at slaa et Par af de nærmeste

Kirkeruder ud.

Psalmerne til ðre for de hellige Marier havde allerede lydt i flere Timer fra Tusinder af fromme Læer, som Begejstringen gjorde utrættelige selv i denne Dampbadstemperatur. Paa samme Tid som Kirkeuret slog tre, begyndte en Uendelighed af smaa Klokker at ringe oppe ved Hovedaltret. Hele Forsamlingen rejste sig, man hørte en dampet Mumlen og saae dette Menneskehav bevæge sig ligesom i en Storm, medens blinkende Gnister hoppede som Lygtemænd frem og tilbage mellem de sorte Hoveder. Et Øeblik efter herskede der dog igjen fuldstændig Stilhed. Alle havde faaet det Voxlys tændt, som de holdt i Haanden, og Kirkehvævingen forvandlede til et stort, mørkt Firmament, oversaaet med smaa guldgule, flimrende Stjerner. Røgelseskyerne blev bestandig tætte, der hørtes en hemmelighedsfuld Mumlen af fjern Messesang i Krypt og Sidekapeller, og de Andægtiges Extase tog bestandig til. Saa blev pludselig Jernlugen oppe i Loftet over Hovedalteret skudt fra; et Reb, der var skjult af Palmegrene og hvide Blomster, hejsedes ned. I det hang to gamle, røde Kister, bedækkede med Krands af Evighedsblomster. Efterat de i nogle Minuter var blevne holdte svævende ovenover Hovedalterets Lyshav, for at Alle kunde se dem, sænktes de langsomt ned i Midten af Koret. Idet de berørte Gulvet, gav den længe tilbageholdte Spænding sig Luft i et tusindstemmig Jubelskrig, og Alle, som stod i Næheden af Koret, styrtede frem imellem hinanden for at væde de Første, dør berørte Relikvierne.

Alterklokkerne ringede, Præsterne messede, Smaabørnene hvinede af Fortvivelse over Varmen, som var næved at kvæde dem, og Psalmesangen begyndte igjen, hurtigere, højere og vildere end nogensinde før.

Hvor længe dette Oprin varede ved, kan jeg ikke sige; man maatte selv væ betagen af de Troendes potenserede Extase for at kunne udholde de fysiske Lidelser, et længere Ophold i Kirken medførte. At Stimmelen omkring Kisterne hverken standsede den Dag eller om Natten eller den følgende Formiddag, kan jeg dog konstatere. Alle maatte ind i Kirken; at røre ved Kisterne var jo Maalet for Rejsen. Børn, som var komne til Verden med en eller anden Skavank, blev lagte paa smaa Puder ovenpaa Kisterne og holdte der saa længe som det tillodes; thi der var stadig Andre, som skulde til. Enhver, som var hjemslgt af en Lidelse, slgte at bringe den Del af Legemet, hvor Ondet havde sit Sæde, i Berøring med Relikvierne for at finde Lindring og Helbredelse. Masser af Helgenbilleder, Børnebøger, Rosenkranse o.s.v. lagdes uafbrudt paa Kisterne for at blive indviende ved Berøringen.

Samtidig var Kirken fuld af Bedende, Syngende og Sovende. Man havde Puder med for at kunne lægge sig paa dem, naar Udmattelsen blev for stor. Mange af Pilgrimmene lagde nemlig den største Vægt paa at kunne blive i Kirken hele det hellige Døgn tilende. Andre var der dog imidlertid ogsaa, som ikke tog Sagen saa rigorøst. Pilgrimsfarten var for dem mindre en Bod end en Fest, under hvilken Andagten og Glæden, gik Haand i Haand. De drog omkring i Bevæningsteltene, spillede i de utallige Tombola'er, som er uadskillelige fra ethvert fransk Folkemarked, flokkede sig i Klynger ved Havets Bred og foretog Sejlture i Baade, hvorfra der lød muntre Sange. Derpaa aflagde de et nyt Bestg i Kirken, og efterat de en halv Times Tid havde lyttet til en af de Prædikener, som de tilstedeværende Gejstlige

uafbrudt skiftedes til at holde, gik de igjen bort Arm i Arm for atter at slige Adspredelse. Mange Grupper vandrede længe omkring i den maanelyse Nat, fñrend de slgte Hvile i Teltene, og de tillod sig paa disse Spadsereture alleslags Ljær og Lystighed, Men saadan er nu engang den romanske Race. Man vilde tage meget fejl, hvis man tvivlede om, at Pilgrimsfarten ikke ogsaa havde en dyb religiøs Betydning for disse glade Mennesker.

Nedhejsningen af Kisterne er Festens Hovedpunkt. Men den fllgende Dag havde dog ogsaa et hjrtideligt Præg. En kolossal Procession drog langs Middelhavets Kyst til det Sted, hvor de hellige Marier ifllge Traditionen gik iland. Med Koret i Spidsen og med brogede Kirkefaner, baarne af unge Piger, vandrede Pilgrimsskaren afsted. Kvinderne talte uafbrudt Perlerne i deres Rosenkrans, medens de bad, og Mændene gik med nylig plukkede hvide Lilier i Haanden. Solens Straaler faldt ned paa det lange Tog, medens det gik langs med det lysblaa uendelige Havs Bred, og hvide Maager, som flj ind over Kysten, slgte af og til Hvile paa Fanerne. Der var baade Skjlnhed og Hjrtidelighed i det Billede.

Hermed var imidlertid ogsaa Pilgrimsfarten væsentlig til Ende. De mest Andægtige overværede endnu Messen, under hvilken Kisterne atter hejsedes op paa deres Plads i Loftshvævingen og kastede sig i det sidste Øeblik over Relikvierne. Men Mange havde allerede strax efter Processionen sat sig i Bevægelse for over la Camargues sandede Veje at vende tilbage til Hjemmet og aflægge Beretning om de nye Mirakler, Helgeninderne havde gjort. For de Troende forefalder der adskillige hver 25de Maj. Sidste Gang var det især Sarah, som vandt Berømmelse ved at helbrede en Pukkelrygget. Han havde om Aftenen lagt sig til at sove ved hendes Kiste, og da han vaagnede om Morgenens, var han saa rank og lige, som noget Menneske kunde inske at være det. Naar man spurgte de troende Kvinder, som med Begejstring fortalte denne Historie, om de havde set den Pukkelryggede, efterat han var bleven lige igjen, maatte de ganske vist tilstaa, at det havde de ikke. Men de var lige fuldt fast overbeviste om, at Miraklet havde fundet Sted.

Man veed, hvorledes det gaar. De troende Kvinder fortæller ved deres Hjemkomst om Vidunderet, Beretningen kommer i de smaa klerikale Blade, Landsbypræsterne lovpriser Sarah for hendes nye Undergjæringer, og Tusinder af Katholiker flær sig herved yderligere befastede i deres Tro. Den unge franske Republik har aabnet en Kamp mod Klerikalismen. Den var ndvendig; intet Menneske, der virkelig hrer vor Tid til, kan næe nogen Tvivl i saa Henseende. Men det er et stort Spørgsmaal, om den franske Regering ikke i Iveren for sin Sag gaar baade videre og med hurtigere Skridt, end det er klogt og hensigtsmæssigt. Den regner med de store Byer og ikke med de smaa Kroge ude paa Landet. Der sidder den troende Fanatisme endnu fast og sikkert i Sadlen. Den er Aarhundreders Væk, og det kan et Pennestrøg, et Regeringsdekret ikke udlette. For Sydfrankrigs Vedkommende lader det sig i ethvert Tilfælde med Sikkerhed sige, at flere Generationer vil gaa i Graven, før det lykkes at lsrive Massen af Befolkningen fra det Herredømme, som den katholske Gejstlighed udøver over den.

[Illustration: Det antike Amphitheater i Nimes]

Oldtidslevninger i Provence.

Trubadureernes Land er glemt som Trubadureernes Sange. Turister fra Alverdens Egne oversvømmer hver Krog af Italien, men til Provence kommer ingen. Kun stille Forretningsfolk fylder dets fabelagtigt billige Hoteller, hvor man for et Par Kroner faar en _grand diner_ af ffrste Rang og gratis saa meget Vin til, som man gider drikke; i dets gamle, markvædige Byers Gader er Manden med den røde Bædeker under Armen saa sjelden som en Grindehval i Øesund, og mellem dets Bjerges Mandel- og Oliventrær lever den glade, gulbrune Provençaler saa uforstyrret af angliserede og angliserende Rejsende, at han selv spiser Forellerne fra sine Vandfald og sælger sin Vin til en halv Snes ðe Litren. Det er for saa vidt prægtigt, det giver dette dejlige Land et Præg af Friskhed og Ejendommelighed, der gjør det dobbelt fortryllende; over de gængse Rejselände, der ere kjendte som Randers Handsker, og som hver londonsk Urtekræmmer bestger, hviler der saa grumme tidt, trods al deres Skjnhed, en Luft af noget Banalt, der stöder fra. Men det er uforstaaeligt tillige: Provences Sol er ikke mindre varm og gylden end Italiens, dets Himmel ikke mindre blaa, dets Kvinder fuldt saa skjønne, og dets ædle Druer fuldt saa fyrige.

Man gaar til Italien, fordi det er den klassiske Jord, fordi der for hvert Skridt, man kommer frem, myldrer med Minder fra en Tid, der var saa stor, at selv vor grinende Skepticisme andægtigt bljer Hovedet for den endnu. Men heller ikke i det Kapitel staar Provence tilbage. Folk veed det blot ikke, det er hele Sagen. Kolosssæms og Forum Romanums Ry er i Alles Munde, fordi Utallige har set dem og naturligvis, naar de kommer hjem fra Rejsen, skynder sig at fortælle Naboer og Gjenboer om, hvad de har set. Provences antike Theatre og Arenaer, dets Mausoleer og Arkader kjender Ingen. Men derfor er de der alligevel i ikke mindre overvældende Rigdom.

Gallien var det romerske Riges mest blomstrende og mest civiliserede Provins. Dets Kultur bredte sig her i en Fylde som i selve Rom; mange af dets Kejsere gjorde det til deres Yndlingsopholdsted, og meer end een af Galliens Byer hrte til de stfrste og betydeligste i den antike Verden. Da Germanerne kom, fandt de her en Friskhed og Kraft endnu, der gjorde dem Kampen svære end noget andet Sted. Men Hovedstaden var falden, Staten var opløst, den ene Provins kunde ikke holde sammen paa Riget, der allerede laa i Ruiner. Og saa druknede da ogsaa efterhaanden det gamle Galliens Kultur under Barbarstrømmen fra Øst. Dets Byer brødte, dets Kunstskatte forsvandt, man rev dets Marmormonumenter om for at bygge Borge og Fæstninger af dem. Helt ned gennem Middelalderen lftede ingen Haand sig for at bevare, hvad der endnu kunde frelses, Provence blev stort og berømt igjen gennem dets Kongehoffers Glands og dets Trubadurers Sange, Men for hvert Greb i Citheren, der kaldte til nye Turneringer og nye Kampe, sank Gruset tæere og hjere om Levningerne fra en Tid, som Ingen forstod, og Ingen brød sig om. Hvad der i disse lange Aarhundreder er gaaet tabt, maa væ uhyre, det, som vore Dages fredende Hæder har draget frem af den gamle romerske Verden, viser os tydeligt Provence som et af Centrene for dens Storhed.

Sædlig er Arles med Hensyn til Oldtidsminder et Rom _en miniature._ Det var det gamle Galliens Metropoli; Kejser Constantin havde endog en Stund i Sinde at gjøre denne By til hele det romerske Riges Hovedstad, og for hvert Skridt gennem dens sydlandske Gader møder man endnu Levninger fra den svundne Pragt. Man gaar gennem en smudsig, snever Gyde og standser midt i den overrasket foran en antik Tempelportal, der nu danner Indgang til en Maskinudstilling. Man kommer i Land fra en Baad, der kaster sin Trosse om en afbrukken Marmorkolos; højere oppe ser man nogle gule, forvittrede og af Solen brændte Taarne og Arkader, det er Levningerne af Constantins Palads! Man spørger om Navnet paa den Cafø, hvor man sidder: Cafø du Forum, ser, at den lille firkantede, hyggelige, af store Plataner helt beskyttede Plads udenfor ligeledes bærer dette antike Navn paa Hjørnet, og opdager virkelig tæved Levninger af det gamle Forum: Granitsøjler med prægtige korinthiske Capitæler, Thermernes Facade o.s.v. Man spadserer langs Rhonekajen og støder snart paa Fragmenter af en romersk Bro over Floden, snart mellem de middelalderlige Fæstningsværker, der løbe rundt om hele Staden, paa Partier, hvor det endnu er Hadrians og Caligulas Fortifikationer, der ere bevarede: Porte og Taarne i Ruiner, mellem hvilke den aurelianske Vej førte ind i Byen. Eller man følger Strømmen af Arleserinder ud til den fornemste Promenade og befinder sig pludselig i en lang Avenue, hvor der paa begge Sider, klods op til hinanden, staar Hundreder af underlige store, smalle Granitkister med fire klodsede Fldder og Laag ovenpaa, som der sagtens behøves en halv Snes Mand for at løfte; de ere gravne op paa Stedet selv, den moderne Alløe drager sig hen over det gamle Champs-Elysøes, paa Romernes Tid en uhyre Kirkegaard, hvor Notabiliteter fra hele Provence stedtes til Hvile. De smukkeste Marmorsarkophager ere førte bort til Barberinimuseet i Rom, til Lyon, hvor man gemmer Servilius Marcianus' Kiste, til Marseille, hvor man har Flavius Memorius og Cecilia Aprulas, eller til Museet i selve Arles; kun de Ubekjendte har faaet Lov til at blive staaende paa den gamle Plads, men Indtrykket af denne de Dødes gigantiske Gade er derfor ikke mindre ejendommeligt, ikke mindre imponerende.

Man kan, som sagt, ikke flytte Foden i Arles uden at falde over romerske Ruiner. Udgravningerne skrive sig ovenikøbet næsten udelukkende fra dette Aarhundrede, og man er sikker paa at finde meget Mere endnu, naar man engang kommer til at rive de middelalderlige Bygninger ned, der har rejst sig over Levningerne fra den gamle Tid. Sikkert veed man saaledes, at der under Erkebispens Bolig findes det antike Prætorpalads. Men hvad man end finder, vil dog aabenbart ved Siden af den prægtige romanske Klosterkirke St. Trophime det romerske Theater og Arenaen vedblive at være Byens største Markværdigheder. Amphitheatret synes at være en hel Guldgrube for Antiquiteter; der er ingen Ende paa den Myr af Marmorstatuer, Søjlekapitæler, Urner, Smykker, Mønter o.s.v., hvormed man herfra fylder Arles, Museum. Og derimellem nogle af de største Mesterværker; man har fra den romerske Tid, saaledes den berømte Venus fra Arles, der nu er flyttet til Louvregalleriet i Paris, samt et andet Venushoved, der maaske endogsaa i Skjønhed overgaar et hvilket som helst antikt Billedhuggerværk, men som desværre mangler Næsen. Mange af Frankrigs store Kunstnere har forstøt at sætte en ny paa, men de har alle været den ubekjendte Mester underlegne og har opgivet Forstøt igjen.

Af Theatret selv har man endnu Tilskuerpladsen omtrent i dens Helhed, af

Scenen derimod væsentlig kun to prægtige, kolossale Prosceniumspiller, hugne af hvidt Marmor og endnu kronede af Kapitæernes nederste Stykker. De giver en Idøe om Scenens Pragt, men om selve dennes saavel som Orkesterpladsens Udstrækning og Indretning er det vanskeligt gennem de opbevarede Ruiner at danne sig nogen rigtig Forestilling. Til Gjengjæld ser man derimod den antike Arena saa fuldstændig, at den med en Smule Fantasi staar for En i hele sin overvældende Storhed.

[Illustration: Det antike Amphitheater i Arles.]

Den er efter Colossæum i Rom den største, man har. Da man i 1825 begyndte Restaureringen, var det et helt Fattigkvarter af Arles, der maatte fjernes, og man brugte sex Aar for at rydde de to hundrede og tolv Huse bort, som i Aarhundreder havde flrt en Parasitilvæelse indenfor dens svæ, beskyttende Mure. Nu staar den der fri for alt det Smaakrat, mere imponerende end nogen Kirkebygning, et Vidundermonument fra en Tid, overfor hvilken vi moderne Mennesker maa flle os som rene Dvæge. Gjennem tresindstyve Porte kommer man ind til det underste hvedede Galleri, fra hvilket ligeledes tresindstyve Stentrapper flrer op til Tilskuerpladsens tre Etager, den underste for Hoffet og Senatorerne, den mellemste for Ridderne, den lverste med henved en Snes Sæderækker over hinanden for Folket. Paa Midten af den nederste, umiddelbart ved Ballustraden til Arenaen, findes Sæderne for Kejseren og hans Flge i komplet restaureret Stand, ligeoverfor Pladserne, der vare bestemte til Vestalinderne, og rundt omkring den hele Etage flber med tresindstyve Adgange og tresindstyve Balkoner det Foyergalleri, hvor den fornemme Verden udhvilede sig i Pauserne mellem Kampene. Arenaen selv indtager et Fladerum, hvis ene Diameter er henved femhundrede Fod, den anden omtrent halvfjerdehundrede; Amphitheatret kunde rumme over tredivetusind Tilskuere. Dets lverste Række er nu borte, men naar paa varme Sommersdage Arles' og Omegns Befolkning strlmmes sammen for at væ Vidne til Tyrefægtningerne, der ligesaavel er Sydfrankrigs som Spaniens populære Hovedforlystelse, samler ofte endnu henved en Snes tusind Mennesker sig paa de gamle Stensæder. Skinner Solen da med sydlandsk gylden Glld ned fra en akvamarinblaa Himmel, medens de vidunderlig skjlnne Arleserinder i deres maleriske Nationaldragter promenerer rundt mellem Udskjækningsbordene paa den brede Afsats mellem de to nederste Etager, medens hele det uhyre Amphitheater er fyldt med Mennesker og Farver, og medens de vilde Camarguetyre nede paa Arenaen hidses og stikkes, hvilken uforlignelig Fest er da ikke en Time eller to tilbragte i denne Gjenopvækkelse af hele den store, antike Verden! Uforlignelig, men ikke enestaaende. Ogsaa det neddiggende Nîmes har ligesom Arles sin antike Arena, hvor der holdes Tyrefægtninger saa at sige hver Sldag om Sommeren. Den er ikke saa stor, Skjndt der boede to tusind Mennesker i den, flr den blev rensat for sit middelalderlige Bykvarter, men den er bedre konserveret og restaureret. Man tæker endogsaa paa at sætte den ganske i samme Stand som paa Titus' og Domitians Tider. Nîmes er i det Hele taget efter Arles den paa Oldtidslevninger rigeste provençalske By. Fremfor Alt har den sit Maison-Carrøe, den mest fuldstændige Bygning, paastaar man, som nogetsteds i Verden findes fra Romernes Dage. Det er i Grunden slet ikke nogen Ruin, kun Taget er fra vor Tid, det Hele er saa godt bevaret, at Huset benyttes til Malerisamling. Dets tredive kannelerede korinthiske Stjler staar endnu i hele deres Pragt. Hvilken

Kunst og hvilke Proportioner! Ligeoverfor paa den anden Side Torvet har man bygget et moderne Theater i lignende Stil; det ser ud som en Hestestald, sammenlignet med dets antike Gjenbo. Og saa Dianatemplet, Ruinerne af Augustus' prægtige Marmorbade, Capitoliumslevningerne o.s.v. Heller ikke her er der nogen Ende paa Skattene. Og det er der ikke i hele Provence; hver By, hver Landsby har sine; midt inde mellem Bjergene findes der Rester af Akvædukter, Broer, Museer og Templer. Og til dette Land kommer ingen Rejsende!

[Illustration: Parti af St. Trophime i Aries.]

Petrarcas Hjem.

Okkergule Bjerge hegner den snevre Dal ind. Man kommer til den fra et frodigt Landskab, fuldt af Vinmarker og tæbevoxet med Morbæ og Oliventrær. Rosenbuske i bugnende Flor og i gliddende Farver langs Vejen, blomsterdryssende Akacier, og mellem dem aaben Udsigt til begge Sider over de grønneste Egne af Provence. Men saa nærmer man sig Bjergene; mellem to af de forreste, fremspringende Klippekamme spæder sig en pittoresk Akvædukt, under hvis hje Buer man ruller ind, Skræterne bliver efterhaanden højere og stejlere paa begge Sider, de snevrer sig tætere, og tætere sammen, og lige foran lukkes Landskabet af en lodret, gigantisk Klippemur. Passagen ind under Akvædukten er ikke mere end en hundrede Alen bred, og fra hvert Punkt i den lille, sammenknebne Dal seer det derfor ogsaa ud, som man befandt sig i en fuldstændig lukket Kjedel mellem Bjergene. Fjeldmurene er vildt sinderrevne; paa Toppen af den laveste ligger Biskoppen af Cavillons middelalderlige Borg i Ruiner, men naar man staar paa et Sted, hvor man ikke kan se den, synes man at finde den igjen ogsaa paa alle de andre Tinder. En hel Kreds af Klippepynter har samme Former og samme graaliggule Farver som de forvitrede Borgruiner. Lidt lægere nede kommer der store, glat afskaarne Flader med dybere gul Tone, undertiden schatteret helt over i det Rødtligbrune. Sydens Sol bræder paa dem og giver dem en blank, hemmelighedsfuld Guldglands, vilde Figentrær med deres store, fingrede Blade og de mørke Frugter springer ud af Klipperevnerne, selv paa de Steder, hvor man ikke seer en Fodsbred Jord, Skræterne er bedækkede med Olivenplantager, der gror Cypresser og vilde Roser mellem de omkringstrøede Klippeblokke, hist og her kaster ogsaa et stort, enligstaaende Valnøddetræ Skygge over en romantisk Plet med Brombæranker mellem Buxbom- og Terpentibuske, og hverst oppe vrimler det af forunderlige, mørke Huler inde i Bjerget. Men hvis det alene var nok til at skabe et Paradis for Digtere og Forelskede, vilde Verden være oversaaet med Millioner af paradisiske Steder. Det er en hel anden Ting, der gjør Vaucluses lille Klippedal baade skjøn og ejendommelig, det er noget Andet, der har begejstret Petrarca, og som siden hans Tid har lokket Tusinder og atter Tusinder af Tourister til

Le plus riant vallon qu'Øclairé l'œil du monde.

Ved Foden af den lodrette Klippemur, som lukker Dalen, udspringer der en Kilde, hvis Væsen endnu Ingen har kunnet forklare. Den kommer fra en Afgrund under Bjerget, en mørk, mysteriøs Grotte, hvis Bund Sonden ikke har formaaet at naa, og udsender fra dette uudgrundelige Dyb en Vandmasse, der beregnes til halvtredsindstyve tusind Liter i Sekundet.

Til visse Tider, naar Vandet staar lavt, kan en dristig Klattrer vove sig ned i Hullet under Bjerget og ved selve Afgrundens Aabning konstatere dens bundløse Dyb. I Regelen derimod naaer Vandet op til Midten af det aarhundredgamle Figentræs som skyder ud fra Klippen, hvor Dalen ender; og breder sig der til et lille, stillestaaende Bassin med det vidunderligste mærkegrønne, klare Vand.

Det er dette Vand fra Bjergets Indre, der giver Vacluses Dal dens Karakter og gjør den saa henrivende skjøn. Fra Bassinet vælder det sig i hvidskummende Smaakaskader ned over en smal, stærkt skraanende Flodseng af store, med tæbrunt Mos som med et Flijelstæppe betrukne Klippeblokke, og fortsætter saa i rivende Fart og i kaade Slyngninger, stadig afbrudt af smaa, silvhvide Fald, sit Løb langs Bredder, der kun er smalle, men som dette herlige Vand har gjort til de vidunderligste i Verden.

Vinranker slynger sig over Stenene, smaa blanke Laurbærude lægger Skygge og drømmende Stilhed over grønne Livpartier, lyse Mandeltræer sender deres dunede Frugter ud at sejle paa de hoppende Smaabliger, Hægepilen dypper, sine Grene i dem, som om den aldrig kunde drikke sig mæt og Solblinkene, der gynger paa dem, har en Fart, saa Reflexet spiller igjen under Morbæræernes Blade som hurtigt jagende, luftige Taagedampe. Nede i Vandet gror der en lysgrøn Plante med fint, takket Løv, som bliver sig i den flygtende Rullen af Bligerne og dækker Bunden med et Tæppe, der er friskt som Vandet selv, zart som unge Bukkarskud, gennemsyret af Foraar, saa man faaer Lyst til at bæse sig ad som Kvæget, der dukker hele Hovedet ned i Floden, for at svæve i disse grønne Planter. Skjæret af dem giver Vandet en Farve, saa det paa sine Steder blinker med Smaragdglans; hvor Platanen eller Valnøddetræet voxer saa tæved Bredden, at dets Skygge kan falde ud, bliver Tonen en Smule stærkere dyb, og ved Gjenspejlinger af det blaalige Figenløv, af Rosmarin- og Gyvelkrat eller af efeu- og mosbedækkede Klippeblokke bringes Farvevexlingen over selv til de dunkleste Nuancer. Men stadig er Vandet gennemskinnende klart, som om man saae det under en Kuppel af slebet Krystal, Forellerne springer i det med Skjæder funkler af Glans, og man stikker Haanden i det med en Fornemmelse af, at hver Draabe, man tager op, kunde fattes sammen som ~delsten til det dejligste Smykke.

Vaclusedalen er fra Akvadukten til det lukkende Bjerg, under hvilket Kilden fædes, knap nok en halv Mil lang, og Vandet mister derfor paa hele sit Løb gennem den intet af Dybets Kjællighed. Det fylder den snevre Dal med en Duft af Friskhed, der bestandig holder Luften ren, saa selv den hede Vind fra Sahara ikke kan bæse nogen Sygdom ind til dens lykkelige Beboere, og det gjør, endogsaa paa en Sommerdag, naar Solen fra en skyfri Himmel bræder med hele sin sydlandske Kraft, den nærmeste Bred ved Floden til det mest velsignede, kjællige Opholdssted, noget Menneske kan drømme sig. En Eftermiddag paa Græskræterne her med deres Tusinder af metalblanke Guldsmede og mangefarvede Sommerfugle, der sidder og slumrer paa de mærkelige Valmuer, med deres Rosenhækker, som spejler sig i en stille Bugt af Floden, og hvor Nattegalene holder Vædesang timevis uden at træses--en Eftermiddag ved dette vidunderlige Vand, og alle Ungdomsdrømme om Provence er gledne ind i et Virkelighedsbillede, hvis

Skjnhed vil følge En Livet igjennem.

Men alligevel: den har ikke seet Petrarcas Dal, der kun har seet den i Solskinnets gyldne Glands. Blandingen af vild Storhed og romantisk Ynde, som er den ejendommelig, naaer sin højeste Virkning en varm Sommernat, naar Fuldmaaneskinnet vider de snevre Perspektiver ud, gjør de vilde Klipper dobbelt høje og dobbelt imponerende og glider med sine hemmelighedsfulde, bløde Skygger ind mellem Buskadset langs den summende Flod, fortællende Trærnes Løv, forvandlende hver lille hvid Kaskade til et blinkende Væ af Guldfilligran og bredende over Alt sin næsten ægsteligt drømmende Ro, saa at selv det fremadjagende Vand synes at sno sig ind mellem Breddens Bugter som et stille, blanksort Spejl. Naar Maanen endnu ikke er kommen helt op midt paa Himlen, skyder den lukkende Klippemur sig saaledes for, at den selv og Partiet nærmest omkring Kildebassinet ligger i Mørke. Man kan umuligt staa her ved Foden af dette sorte Bjerg, der i Nattedunkelheden synes at løfte sig saa højt i Vejret, at Himlen kommer til at ligge som et blaat Tag umiddelbart paa dets Top, her ved Kanten af dette hemmelighedsfulde Vand, hvis dumpe Rislen op fra Afgrunden man tydeligt kan høre--man kan umuligt staa her mellem dette Kaos af vrede, nøgne Klippeblokke uden at få en Isnen gennem alle Nerver, der næsten knuger En til Jorden af Rædsel. Men seer man saa nedefter over Dalen, forbi Skrænterne med de stille, sorte Cypresser og deres endnu sortere Skygger, der drager sig som lange Florsstriber over det i Maaneskinnet næsten silvhvide Bjerg, lader man Blikket fra de takkede, med Grotter og Huller oversaaede Tinder, der ligner antike Amfitheatre i Ruiner, glide langs Smaakrattet paa Skraaningerne ned til den blanke Flod og dens tabevoxede Bred--hvilket forunderlig blødt, med Drøm og mild erotisk Nattestemning maaler Landskab møder man da ikke i Stjernerne staa saa stille og klare paa den dybe Himmel, der titter frem mellem de høje Popleers Kroner, Maanestrimen falder ned over Hægepilens Løv og bliver, idet Vandet leger med Træets Grene, til en Guldregn af hoppende Blink, den skinner paa Laurbæruskenes blanke Blade, saa de tusinde Reflexer hyller Stedet ind i en taageagtig Sky af gjennemsigtigt Silvmor, og lægst nede, ved den lille Landsby, der er voxet op paa begge Sider af Floden, falder dens Glands paa de sig langsomt drejende Møllehjul, saa at Vandet paa deres Skovle, idet det løftes op, funkler som et Hav af Diamanter.

Saaledes seer det Landskab ud, hvor Petrarca en halv Snes Aar igjennem har vandret Aften efter Aften og digtet Sonetterne til Laura. Man viser endnu umiddelbart nede ved Floden hans Hus og hans Have, en ganske lille Plet med aarhundredgamle Laurbærtræer og en Luft, som Tusinder af Roser og Jasminer maaler med næsten bedøvende Vellugt. Der er saamange Digteres Hjem, Verden freder om som hellige Relikvier, men som ikke har mindste Interesse, fordi de Intet fortæller om de Stemninger, der har paavirket Digteren. Her er det anderledes. Hver Fodsbred Jord, hvert Krat paa Klippeskraanten, hver Belysning over Floden er en Kommentar til Sonetdigterens Sange. De kunde væk blive til ogsaa uden nogen Laura, men de kunde aldrig væk skrives paa noget andet Sted end netop i denne snevre Dal mellem Provences Bjerge, i dette.

Vaucluse, heureux sØjour, que sans enchantement,
Ne peut voir nul poete, et surtout nul amant.

[Illustration: Vacluses Kilde.]

Marseille.

Livet i Marseille er i Hovedtrækene Livet i Paris om igjen. "Hvis Paris havde en CannebiØre, vilde det være et lille Marseille," siger Marseillaneren. Det er nu at tage Munden lovlig fuld. Den rettroende Muhamedaner tror paastaa, at der kun er een Gud, og at Muhamed er hans Profet. Men naar han, hvad nok ikke saa sjeldent skal haade, rent springer Guden over og gjør den skjægede Profet til ubetinget Numer Et, saa gaar den gode Muselmand for vidt i sin Beundring. Og saadan gjør Marseillaneren det ogsaa. At Paris er Byernes By, har han, selv naar han er stoltest af sin skjønne Stad, ikke Lov til at glemme. Paa den anden Side skal det saa indrømmes ham, at Marseille kommer lige bagefter.

CannebiØren er i Virkeligheden en ganske markvædig Gade. Man spadserer ind i den med Forestillinger om noget Overordentligt. Alverden, hvem man har fortalt, at man vilde til Marseille, har i det næste Aandedræfyldt En med Lovprisninger over den; omtrent saadant Noget, som de store Boulevarder er for Paris, tænker man sig. Og saa finder man næsten ikke engang en ordenlig Gade, men kun en Gadestump med knap en Snes Huse paa hver Side. Man løber paa Hjørnerne, man spørger sig for; jo det er ganske rigtigt: det er den vidtberømte CannebiØre. Der er saa uhyre Meget, man har tænkt sig stort, og som bliver forunderligt lille, naar man ser det selv. Ved CannebiØren er Misforholdet imidlertid saa skrigende, at det er til at le himmelhøjt over. Men det Besynderlige ved Tingen er, at man alligevel slet ikke føler sig skuffet. Man driver frem og tilbage over det brede Fortovs Asfalt og kiger ind ad Pragtbutikernes Vinduer med en Fornemmelse af hyggeligt Velbefindende, som om man slet ikke var kommen til Verden for Andet end for at drive her; og naar man er trættede man sig mellem Mylret udenfor de spejloverlasede og med Lavrbær og Springvande oversaaede Kæmpekaføer og bliver siddende der timevis uden at bestille Andet end at gjentage og gjentage til sin Nabo: "Her er rart, hvad!" Siden kører man en Tour gennem Byen. Pludselig drejer man om et Gadehjørne og ser saa for sig et Billede, der formelig giver Sælgjennem En, saa fuldt er det af Liv, saa imponerende, saa festligt. Man rejser sig op i Vognen og spørger Kudsken, hvad det er. "CannebiØren" lyder Svaret. Han har Ret; det er jo virkelig vor egen CannebiØre igjen. Og Marseillaneren har ogsaa Ret. Der er trods dens tyve Huse Noget over den Gadestump, som selv en stor By har Lov til at være stolt af. Hvordan det gaar til, er nemmere at føle end at forklare, men den smitter ubetvingeligt med godt Humør. Man har en Fornemmelse i den, som man trak Vejret lettere.

Den, der kjender Paris, kan tænke sig Grundtrækket i dens Fysiognomi: Boulevard des Italiens har været Münster. De samme kolossale Udstillingsvinduer i et Stykke lige fra Gadefortovet op til første Sal med Alverdens Luxusartikler i det mest fristende Arrangement indenfor, den samme Overløsnings med Forgyldning og Spejle udenpaa Husene, Trottoiret fyldt med Kaføstole, hvide, brune og sorte Mennesker i alle Jordens Kostumer, Ekvipage paa Ekvipage rullende fljlsblødt hen over Gadeasfalten. Kun Alløetærerne paa Fortovskanten mangler, Men Gaden

bliver derved lysere og ligesom bredere; det Grønne har man nok af oppe ved den ene Ende, hvor Udsigten fortsættes i lige Linie gennem stejlt stigende Alløer med magtige Plataner, og som Tilgivt har man saa Noget, man intetsteds har i Paris: Skoven af Mastetoppe langs Kajen nede ved Gadens anden Ende. Der kommer fra de Skibe en velsignet Lugt af Tjære og en Svæm af Matroser, som tager det Blaserede ved Luxusgaden bort og bringer en sund, bred Naturlighed ind istedetfor. Pragten, hele det storstilede Præg er der endnu, men Overforfinelsen ikke. Arabere og Negere,

Lilleasiater og Kinesere kan passere forbi, saa galt de vil, uden at en Sjalægger Mærke til dem, men en Pariserlaps i CannebiØren vilde Sfolkene udenfor KafØerne ikke taale; han vilde væsse jaget væsse med Grin og Brandere, inden han havde gjort to Skridt.

[Illustration: En KafØ paa Cannebiferen]

Og saa Solen. Hvor den skinner! Det er, ligesom alle de brune Afrikanere og alle de brogede Tæpper udenfor Husene rent har beruset den med Velbefindende. Her er hyggeligt og hjemligt, har den tænkt; her maa jeg indrette mig rigtig mageligt. Og saa klemmer den sig ind i CannebiØren og straalere og bræder Burnusmædene lige i Ansigtet, saa de drypper af Sved. Jo, vi kan ogsaa skinne i det gamle Evropa, siger den, det skal I saamæd faa at file.

Men der er forresten det at bemærke ved det, at Marseille i Grunden ikke er det gamle Evropa lægger, eller i hvert Fald kun er det halvt. Man staar allerede med den ene Fod i Orienten. Mylret af fezklaede, pjaltede Lazzaroner og af brogetpyntede rige Østerlædinger, Frugtsælgerskerne med deres Orange-, Dadel- og Figenkurve paa Hovedet, de jrdiske Vexellerere i deres aabne Boder paa Gadehjørnerne ved Siden af Skriveren, der sidder midt i Solskinnet under sin Paraply og fabrikerer Kjædighedsbreve til de smukke, brungule Marseillepiger, den exempelløse Skidenhed i de gamle, sorte Gyder, Alting fortæller tydeligt nok, at man er paa Springet til at drage ind i den skjønne, dovne, brogede Verden, der hedder Østerland. Men Ingenting fortæller det dog saa højt som just de store, mangefarvede Tæppetage, ovenpaa hvilke Solen ligger og driver. De spæder sig ud fra hvert eneste Hus i CannebiØren, umiddelbart ovenfor Stueetagerens Butiker, og de spæder sig ud, saa det kan forslaa. Vore Markiser, selv de allerstørste, er Svøbelsesblær imod dem; de naaer over hele Fortovets Brede og lige ned til Fliserne, og deres tykke, uldne Tjær pranger i alle mulige skrigende røde, blaa og gule Farvestriber. De Tæpper er det maaske, der allermost gjør CannebiØren saa festlig og fornøjelig.

Forresten findes de igjen overalt i Byen; de og saa Støvlepuddernes og Blomstersælgerskernes Stader samt de store Dampskibsplakater hører til de mest ejendommelige Træk i Marseilles Gadefysiognomi. Ingen Marseillaner faar sit Skotøj brøstet i Huset, selv paa de fornemste Hoteller nedlader det frie sydlandske Tyendefolk sig ikke til den Slags Beskjæftigelser. Men til Gjengjæld træder man for hvert andet Skridt, man gaar i Gaderne, en elegant, magelig Læsestol, hvor man kan sætte sig hen i Mag og læse sin Avis, mens en hel lille Stab af Lazzaroner for nogle Sous "vernissere", blørster og pudser En fra Top til Taa. En Fjerdepart af

Byens mandlige Befolkning lever af at blørste Støvler, en Fjerdepart af dens unge Piger af at sidde i høje, blomsterfyldte Kiosker og binde Bouketter og byde dem ud til det altid kjibelystne, forfægelige Marseillanerfolk. Ogsaa Mylren paa alle Torve og Pladser af disse brogede, prangende Blomsterstader liver forunderligt op og pynter med Farver og Fornøjelighed. Men det mest Uimodstaaelige for Mennesker fra de afsides Smaakroge af Verden er dog Dampskibsplakaterne, hvis kæmpestore Bogstaver springer det imøde, hvor det seer hen. Den ene inviterer En til Afrika for en halvhundrede Francs eller mindre, den anden frister med Rejseruter over Suez til Indien og Kina, en tredje lokker til La Platastaterne og Brasilien, en fjerde præsenterer den dampende Parketbaad paa Vej til San Francisco og Yokohama. Og saaledes fremdeles i det Uendelige. Det er, ligesom alle Græsder var slettede ud, som om man havde faaet Vinger paa og med et Par Slag kunde komme, hvorhen man vilde. Man flyver i Tankerne, man svæver i Solskinnet, i Farveorgierne og i Kaføernes kflige Sorbetter, man fylder sine Næbor med Tjælugten og sine Lunger med Brisen, der kommer dansende dernede fra det store, blaa Hav for Enden af Gaden--jeg kjender ikke noget Sted i Verden, hvor man ffler sig fjernere fra alle smaa Hverdagsсорger, lettere, friere og gladere tilsinds end paa en Kaføstol i Marseilles CannebiØre.

Og saa er der det Udmærkede ved Tingen, at næsten hele Byen har Noget over sig af det Samme. Naturligvis ikke den ælste, uhyre svinske Del; men den er allerede kun lille og bliver mindre Aar for Aar. Derimod voxer de nye Kvarterer stadig baade i Størrelse og Rigdom. Marseille har ikke flere Indbyggere end Kjøbenhavn, og dog skulde man tro den en halv Snes Gange saa stor. Den ene Pragtgade klods op ad den anden paa alle Kanter, og hver af disse Gader fyldt af Verdensstadens Liv. En Fædsel, et Kjøb, et Salg som i selve Paris. Og en Luxus i Toilette, i Boutiker, i Ekvipager, der heller ikke paa nogen Maade er mindre. Der er nok af Millionerne i Marseille, og der er nok af Folk, som forstaaer at bruge dem. Som de fleste Middelhavsbyer klattrer den fra Kysten stærkt stigende op ad Højdeskræfter. Det Parti af disse Gader, der ligger nærmest Centrum, er Handelskvarteret; men naar de begynder at stige, begynder samtidig PlatanallØerne paa begge Sider af dem, Boutikerne forsvinder, og bag forgylde Gitterlaager ser man det ene Palads rigere, den ene Have yppigere end den anden. Saadan paa alle Sider, men dog mest overdaadigt luxiøst i de Avenuer, der ender med "Pradoen", en lang AllØe med stille Skovskjønhed, der taber sig ned mod Middelhavet. Paa Siderne af den ser man ind ikke i Villahaver, men i Slotsparker, anlagte efter Fantasier fra "Tusind og en Nat" med Orangelunde, fulde af gyldne Frugter, med kirketaarnshøj Palmer og alle Tropernes Pragtblomster, med Fontæner til Hundredetusinder og monumentale Bygninger af lutter Marmor. Orientens Vegetation og Orientens Rigdom, fattet ind i en Ramme, der er den skjønneste, jeg kjender: det vidunderlige blaa Middelhav. Det Hav er Marseilles Guldmine. Men det er mer endnu. Det er et Favntag, hvorfra Byen Morgen efter Morgen vaagner straalerride af Sundhed og Glæde, maattet med Livslyst, som den kun findes i det dejlige, solgyldne Syden.

[Illustration: En marseillansk Blomsterkiosk.]

Europas Paradis.

Aartusinder er gaaede, siden Paradisets Port lukkede sig for den syndige Menneskeslægt. Alverden har efter den Tid slgt og slgt den tabte Edens Have, og det kan ikke egentlig paastaas, at man har været i Forlegenhed for at finde den. Poeterne har opdaget den i Nord- og Syd, i Øst og Vest, saa omtrent paa hver Plet af den hele Klode. Fr Jernbanerne kom, kunde det nu være en grumme herlig Ting med alle de mange Paradiser. Det var navnlig saa overmaade nemt og bekvemt. Enhver kunde sidde lykkelig i den Krog, hvor Vorherre havde sat ham, og dt salig i den Tro, at skjtn som den var ingen anden i den ganske Verden. Efterat Jorden imidlertid er svunden ind til ikke at være synderlig Andet end en pæ Park, hvis store Promenadegange idetmindste hver Person af Opdragelse maa have bevandret, gaar det ikke an lægger uden videre at tro Poeterne paa deres Vers. _Il faut s'entendre_. Naar man under en Sommerferie paa fjorten Dage efterhaanden har besøgt diverse Snese Paradiser, kommer der uundgaaeligt et Øeblik, da man tillader sig at bede om en Forklaring. Er der hundrede, saa er der ikke et, og er der et, saa er der ikke hundrede. Hvilket af hele denne Hob er det ægte, Skaberens Mesterstykke, Klodens Juvel, det enestaaende, uforlignelige Paradis paa Jorden?

Sprgsmaalet kunde være kildent nok, hvis Sagen ikke stillede sig saa heldigt, at det allerede var besvaret. Som Gudinderne i Idas Lund, har Alverdens digterbesungne Paradiser fremstillet sig til Skjtnhedsprve for en uhildet Dommer; de har vist deres Yndigheder, og han har rakt ~blet til den Væddigste. Dommen er inappellabel, thi den er faldet med ufejlbar Kompetence. Det er de Jordens Lykkelige, hvem intet Baand binder til en enkelt Plet, der kan flagre frit som Sommerfuglen fra Blomst til Blomst og dale ned og sætte sig til Hvile paa den, hvis Honning er sldest, det er dem, der har overtaget den dmmende Hyrdes Rolle. Land og Byer, Bjerge og Dale, Skove og Stæ er dragne forbi deres Blik og har bejlet til Prisen; hvert stort og hvert lille Eden har salvet sig saa duftende og pyntet sig saa straalende, de kunde, til den store Kappelstrid!, og Kjendelsen er bleven afsagt, ~blet er blevet rakt. Poeterne har fremtidig at sætte Sordiner paa deres Lyre. Deres lokale Paradiser er kun Paradiser med imiteret Etikette, mod hvilke de Behovhavende vares. Heldigvis er Kontrollen let; det ægte bæer fra Skaberens Haand et Mærke, som selv den mest vingede Digterlyrik ikke kan gjire efter.

Det er en Plet af Jorden, hvor der er evig Sol og Sommer. Naar Folk andre Vegne kryber sammen i osende Kakkellovnskroge, traver omkring i Snesjap og faaer Snue og Bronchitis af den klamme Kulde og Spleen og Migræe af den graatunge Vinterhimmel, der hæger lavt over deres Hoveder, saa dækker man paa denne velsignede Plet sit Frokostbord under aabne Verandaers Hang af blomstrende Roser, man ligger i Hægekjyer under Palmetræer og tager Solbad, man gaar omkring i lette Klæder og lyse Farver og aander en Luft, af hvilken hvert Drag fylder Lungerne med Sundhed og Sindet med Ungdom og godt Humør. Saa langt Aaret er, staar Alting i Flor.

Lunden er altid grøn, Engen pynter sig ved Juletid til Fest med friske Violer, der gror modne Jordbæved Grfftekanten i April, og store, favnehjje Nerier staar som AllØetræer og drysser deres Purpurblomster ned over Vejene. Naar en sjelden Gang Brisen, der puster ind fra det blaa Hav, bliver saa kaad, at den ryster en overmoden Appelsin til Jorden, saa kalder man det strax for Blæst og Storm, og dukker der paa den blanke

Himmel en hvid Sky op, bag hvilken Solen kunde falde paa at forsvinde i fem Minutter, saa er det et Faæomen, over hvis Forfaædelighed hele Paradiset korsor sig Maaneder i Træ. Klare, gyldne glide Dagene hen, saa stille, at man mærker det knap. Naturen ligger hvilende og nyder sin Pragt, sine glidende Farver, sin vellystsvangre Duft. Og Menneskene aander al denne Skjønhed ind og nyder som Naturen. Hver Bolig er et Velvæets Tempel. Kunstens og Rigdommens Luxus har pyntet disse Villaer og Haver saaledes med deres Skatte, at man næppe lægger veed, hvad der er vidunderligst, Vorherres eller Menneskenes Væk. Det er ikke Adams og Evas Paradis lægger, det er det moderne Europas. Og det moderne Europa er adskilligt mere fordringsfuldt aabenbart, end vore første Forældre har været.

Som Følge af denne Fordringsfuldhed trængte selv Lyksalighedslandet her til en Oppudsning, for at dets Glorie ret kunde gjøre sig gjældende. Først for en halvhundrede Aar siden har det faaet den; det laa indtil da hen, begravet som et Klenodie, Ingen kjendte. En Albions Stn kom og fandt det. Lord Brougham hed han. Kejsere og Konger er fulgte efter ham; Magtens, Guldets og Talentets Store er komne og har fattet Juvelen ind, Syge og Tungvindige fra Alverdens Egne er komne i lange Pilgrimsskarer og har hentet Lægedom for Legeme og Sjæle dens varme, underfulde Straalers Glands. Men den Menneskehedens Velgjører, som fandt den, har Samtiden halvvejs glemt, Samtiden er altid utaknemmelig. Den har rejst ham en simpel Stenstøtte paa Paradisets skjønneste Plads, og den troer at have gjort nok; En retfærdigere Efterslægt vil sætte hans Navn ved Siden af Kolumbus'. Thi Kolumbus opdagede kun Amerika, men Lord Brougham fandt den tabte Edens Have igjen, han opdagede Rivieraen.

Rivieraen er en Strimmel Land langs Middelhavet, nogle Skrænter af Bjerge og nogle Pynter, der springer ud i det blaa Vand, saa smal en Strimmel, at den hist og her næsten rent forsvinder og bliver til Ingenting, en Villagade, slet ikke Andet. Den begynder forsaavidt lige ved Marseille allerede og naaer helt til Genua, men det er kun paa en Strækning af en halv Snes Kilometre, at den er moderne Paradishave i fuld Herlighed. Hinsides Cannes paa den ene Side og hinsides Frankrigs Grænse paa den anden ligger den endnu og blunder saa smaat i NaturnegligØ, omkring Nice derimod præsenterer den alle sine Yndigheder i raffineret Festtoilette. Og her er det da, naar det andre Steder begynder at blive koldt og vintertrist, at Livets Søndagsbørn, de Lykkelige, som kun er fædte for at nyde, flyver ned til idel Lys og Sol. Saasnart de første Sneflokkede er faldne, begynder Elitetøten af "Tout Paris" og af "Toute l'Europe" sin Flugt. Jernbanetogene, spæder deres polstrede Salonvogne for, og der brydes op fra den regngraa Seinestad. Ned over Bourgognes Vinmarker, ned gennem Provences Olivenlunde gaar det i rivende Fart mod Syd. En Nat kun, saa er det blaa Hav naaet, og det er i en ganske anden Verden, man vaagner op. Toget gaar ikke hurtigere nu end en Sporvogn, men man ønsker bare, det gik ti Gange saa langsomt. Hvert Kig ud gennem Waggonvinduet er en Aabenbaring. Man gnider først Øjnene og troer ikke, at det er Virkelighed, det, man seer. Saadan, klædt i de Farver, den Klarhed, det Skjæaf Krystal, har nok enkelte Pletter af Jorden seet ud engang ffr. Haven, hvor man legede som Barn, har gjort det, Skov og Mark, hvor man svæmede om med hvid Studentehue og lavede Vers og var forelsket, har gjort det ogsaa, men siden er det Syn kun dukket op igjen i Drømme

undertiden, aldrig naar man var vaagen. Og nu ligger den samme forklarende Glands over Alt, over Alt. Det kribler i Kroppen, man ffler en Lyst til at springe ud, til at raabe, at Toget skal standse og sætte En af. Men man faaer ikke Tid til det engang, saadan vexler Landskaberne. De fllger efter hinanden som et Jag af Laternamagica-Billeder. I et pludseligt Glimt springer Udsigten frem: en blaa Bugt, rammet ind af rldbrune Skjægaardsklipper med hvide Huse, med Pinier og Palmer og Agaver i hver Klfft; et Øeblik staar det der i Solens Forgyldning, man lukker Øjnene op saa vidt, man kan, og stirrer og klapper i Hænderne som paa Theatret, naar Tæppet gaar op for en Feeridekoration, men flr Indtrykket endnu har samlet sig, er Glimtet forbi, Lokomotivet piber, man farer ind i en Tunnel, Alting bliver nogle Minutter sort Nat, Saa et nyt Glimt, et nyt Billede, endnu mere feagtigt, endnu mere straalende og fuldt af Farver end det foregaaende. Hele Rivierafarten er saadan. En halv Dag staar man ved Vinduet og rækker Hals og seer og venter og seer igjen. Man kan ikke blive træaf disse blaa Bugter, som man undertiden kommer saa næ at man næsten kjlrer ude i dem, undertiden seer dybt nede under sig, fra Forbjergets romantisk brudte Skræt, fyldte med Ør hist og her, og bindende dem sammen da dybtfarvede, blanke som et Spejl af Akvamarin, strækende sig paa andre Steder aabent ud i lyse Flader, krusede fint som Strimmelen om en ung Pige-hals, gyngende med Solblink, krydsede af Sejlere. Og man kan ikke se sig mæheller paa disse blanke Blade af Laurbæ og Oranger, disse Kæpekaktus'er i Klipperevnerne, denne Flora i Eventyrfarver, denne Bugnen med Frugter, der faaer En til at bryde ud i Latter og Jublen, stiger En til Hovedet som hed Vin, saa overdaadig yppig er den. Ø bliver man, mere og mere lr for hvert nyt Kig ud gennem Waggonvinduet, Rejsefornemmelsen gaar af En, man glemmer, man er paa en Jernbane, man fler sig, som man var til Fest.

[Illustration: Et Kig ud af Waggonvinduet.]

[Illustration: Pare de Monceaux]

Og er man det da ikke ogsaa? Stationerne kommer, de rigtige Stationer, hvor man staar af: Cannes, Antibes, Nice, Monaco, Monte-Carlo, Mentone. Perronerne er fulde af Damer i Silke og Kniplinger, stive, stramme Lakajer med røde og blaa Knæbenklæder staar i lange Geledder, Ekvipager holder ned over Vejene i Rækker, som ingen Ende faaer. Hver Hest har sit Hovedtj pyntet med Blomster, selv Fyrblæderen, der kommer og pudser Waggonens Dfregreb, har stukket en Rose i sin Blouse. Fornljede Ansigter, Søndagsrenhed, Elegance og Luxus allevegne; og over det Altsammen Solskinnets Glands, dette Solskin, som man fler man kan stole paa og give sig hen i med Tryghed, som kommer, naar Morgenen gryer, og forsvinder flrst, naar Natten bryder frem, uden Luner og Nykker, straalende, leende saa lang Dagen er. Jo, man er til Fest. Man er det hvert Minut, man befinder sig paa Rivieraen. Den begynder i det samme Øeblik man sætter Foden paa denne velsignede Strimmel Jord, og den hlrer flrst op igjen, naar man har forladt det sidste Glimt af dens Sol.

Man kan saa komme, naar man vil, Det er Mode at komme ved Midvintertid, i et Par Maaneder har da den fine Verden sin Sæson her. Naturligvis er her paa den Tid prægigst. Hvert Rum i de Tusinder af Hoteller er fyldt, det er Pariserliv og Parisertummel om igjen. Men Paradiset er og bliver

Paradiset, selv om det hele _vie mondaine_ er forsvundet. Spektaklet kan det tage med sig, men Solen ikke. Naturens Pragt er yppigere endnu i Vaar og Sommer, Haverne fuldere af Blomster, Villaslottene ikke mindre pyntelige, fordi de staar med lukkede Skodder. Ogsaa den store Stilhed i dette fortryllede Land har sin Charme. Og saa er der jo desuden et andet Moment, som spiller en Rolle. Saalænge Sæsonens Publikum huserer her, maa man væe lidt i Slægt med Millionens Verdener for ikke at fflte sig fattig mellem det. I de ni Maaneder af Aaret derimod, da det er borte, fljer Paradiset til sine lvrige Herligheder ogsaa den at væe det billigste Sted at leve paa i hele Europa. Der skyder sig omtrent midtvejs mellem Nice og Cannes en lille Halv ud, som hedder Cap d'Antibes, Cap incomparable har en provençalsk Digter dft den. Vi var et Par Danske engang, for hvem han havde prist den i saadanne Udtryk, at vi flfte det som en Forpligtelse mod os selv strax at tage derned, skjndt det var lige Midsommer og gyselig hedt allerede i Avignon--den gamle Paveby, nu Felibrernes Hovedstad--, hvor vi havde truffet ham. Vi fandt det landlige Hotel, som han havde givet os Anvisning paa, fuldstædig tomt og Folkene aldeles konsternerede over at faa Gæster paa denne Tid af Aaret. Hele Huset fra lverst til nederst--og det var et veritabelt civiliseret Hotel med alt Tilbehør--blev stillet til vor Disposition for sex Francs om Dagen, deri indbefattet fuld Fortæng, Frokost med fem, sex og Middag med en halv Snes Retter samt saamange Litrer Vin, vor tirstige Gane begjæede. Og vi drak grumme tidt i de tre Uger, vi blev der, den æle Sangers Skaal, hvem vi skyldte Bekjendtskabet med dette Cap incomparable.

"Bellevue" hed Hotellet, og til en Forandring passede Navnet engang. Fra det flade Altantag saae man paa den ene Side over Golfe Jouan, den skjnnestØ af alle Rivieraens Bugter, lige til Cannes, paa den anden havde man for sig Hljdernes langs "la Corniche", Vidundervejen mellem Nice og Monaco, og i denne Ramme laa den lille Halv nedenfor En med sine Pinielunde og Orangehaver, sine blggede Vinskræter, sine solbrædte Villaer og sin tropiske Flora. Den er her, hvor der aldrig er faldet et Fnug Sne, saa rig, at der paa denne halve Kvadratmil Land tæles ligesaamange Plantearter som i hele Skotland og Sverig. Alt, hvad der kan gro ved det gode Haabs Forbjerg, kan gro her ogsaa. Og hvor det groer! Blandet, broget, overgivent vildt mellem hinanden. Der var en Krog, som var vort Yndlingssted. Vi laa i Selskab med Sommerfugle og Guldsmede og alskens flagrende og summende Insekter paa Græstæppet under et gammelt OliventræPaa den ene Side klattrede et Krat af Roser og Gyvel og Kaktus op over en lille Stenskræt og gik paa Toppen af den i Kompagni med Fyrre- og Figentrær for at lave Skov, paa den anden vuggede sig en gylden Hvedemark. Foran os skraanede Terræet nedefter med smaa firkantede Havelodder, snart Vin, snart store Artiskok- og brogetblomstrede Blnebuske, saa en Kile ind, der var brandrtd af Tomaternes Frugter, saa et Stykke, hvor de lyse Mandeltrækroner skjld sig op og lod sig vifte af Sommerpust og legede med Solblinkene, der flimrede ind mellem det lette Lfv. Og helt nede endelig det blaa Hav, men blaat, saa det ikke er til at begribe, gjennemskinnat af Sol, dybblaat, varmt, klart som blaa Pigeøjne, hvori Ungdom og Kjædighed lyser. Det var guddommeligt. Og rundt om paa Halvten var der Hundreder af saadanne Kroge. Solen blev lidt ustyrlig hed midt paa Dagen, det er vist nok, men Luften var saa velsignet ren og Himlen saa hlv og Alting saa eventyrlig skjnt, at man lod sig bræde og lo af det kun og aldrig noget Øblik

Inskede sig det anderledes, end det var. Hvad Moden dog er for en underlig Ting! Fra April til November ligger denne Halvt lde. Ikke en Villa er beboet. En Mængde af dem maatte man kunne faa at leje for saa godt som Ingenting; men Ingen falder paa det. Det er ikke Fashion. Ikke Fashion at leve i Paradiset, naar det staar aabent, for hvem der gider komme,--man maa væ Menneske for at kunne finde paa saadan Taabelighed.

Langs hele Rivieraen er der kun eet Punkt, hvor det Aaret rundt, Sommer og Vinter uden Forskjel, mylrer med Mennesker. Det er i det berømmelige Fyrstendømme Monaco, det mindste, men det skønneste og lykkeligste samtidig af alle Riger paa Jorden. Det maales ikke i Kvadratmil som andre Lande, det er ikke saa stort engang som en paa lille Herregaard, dets hele Længde naaer ikke til en halv Mil, og der er Steder, hvor det knap er et Par hundrede Alen bredt. Fyrstendømmets constante Befolkning tæller femten hundrede Sjæle, og dets Souveræn raader over en Armøe paa Alt i Alt nogle og tyve Mand, Officerskorpset deri medindbefattet. Men dette Diminutivrige foregaar ikke destomindre Verden med et stort Exempel; det er Fremtidens Modelstat i en Perfektion, som selv de mest excentriske Idealister knap har vovet at drømme. Indenfor dets Grædser er Fattigdommen afskaffet, Skatterne er afskaffede; Alt, hvad der har mindste Slægtsskab med Mangel og Trang, er banlyst fra det monakiske Territorium. Man seer kun Luxus, man aander kun Velvære. Hvad Menneskehjerner nogensinde har udplnket for at gjøre Tilværelsen komfortabel, findes her i sin højeste Fuldkommenhed. Og Altsammen staar det gratis til Disposition. Staten betaler. Den er et Forsyn, der kun har een Tanke: at Monagenserne skal nyde Livet, og som ikke smaaligt tager Hensyn til, hvad Realisationen af denne dens Livsopgave koster. Den har en Allieret, som sætter den i Stand til at tillade sig alle Extravagancer, den har salig Blancs Generositet at disponere over, og det er meer endnu end Monte-Christos Skat.

Salig Blanc var en snild Fyr. Han forstod, at for at et menneskeligt Paradis skal være komplet, maa det have sin Slange. Uden den kan det være nok saa dejligt, dets Skjønhed mangler det lokkende, pikante Element, og det bliver trivielt til Slutning. Lord Brougham havde opdaget Rivieraen, Blanc satte Slangen i den. Men en Slange efter Nutidsbehov og i Nutidskostume naturligvis. Adam og Eva kunde lade sig friste af et ~ble, siden er Menneskene blevne mere blaserede. Kundskabsfrugten for det moderne Europa er den runde Million, og Slangen i Rivieraparadiset er en Spillebank.

Som et Eventyrpalads rejser Roulettemplet sig paa Monte-Carlohøjen, bygget af Marmor og Porphy, med brogede Majolika'er, Forgyltning og Skulpturer, med Taarne, Minareter og Balkoner. Højen, hvis Top det kroner, er Rivieraens vidunderligste Plet, Haven nedover Terrasserne med deres hvide Balustrader, deres Palmegrupper og Blomsterorgier saa yppig, Middelhavsbugten ved disse Terrassers Fod saa pragtfuld, saa koket i sin blaa, skjæggaardsbrændede Kappe som ingen anden. Man har ikke været paa Rivieraen, naar man ikke har været i Monte-Carlo, det er som Apotheosen efter alle Feeritableauerne.

Man holder da sit Indtog ved dette Paradisets Hof. Man gjør sin Person saa pyntelig, som den er i Stand til at blive, man sætter sig i Stemning

ved "Hotel de Paris"'s Bord, det mest luxulse, Verden har, og man gaar ud for at se og nyde. Men sandt at sige, denne første Promenade bliver sjelden lang. Øjet fanger den hele Herlighed op, uden at Synsnerven vil forplante den til Hjernen, Beundringen klinger koldt, man svarer distrairt paa, hvad Vennen ved Siden af En siger. Slangen har begyndt at hvisle, og man hører kun den. Man er nervøs, man giver Varmen Skyld, sætter sig paa Kaføen og tømmer sin glacerede Drik i eet Drag. Ligeoverfor er Templets Indgang. Vognene kommer rullende; silkebestrømpe Dameben hopper ud og farter op ad Marmortrappens bløde Tæppe. Habituøerne kommer; altid enkeltvis, som hensunkne i Tanker, svingende Spadserestokken, gjærende fortvivlede Forsøg paa at synes nonchalente, men i Smug tabende Beton'ens Fliser, gaaende udenom hvert Halmstraa, der ligger i Vejen, klemmende sig op ad Trappens Rævek for at undgaa Tæppet i Midten, der bragte _deveine_ igaar. Hvislingen lyder hjere og hjere. Om man fulgte efter? Man skal jo dog derover engang. Ligesaa gjerne først som sidst. Der er fuldt i den mauriske Sal. Fem, sex Rækker omkring hvert af de grønne Borde. Men Alting gaar stille, douce og dæmpet. Kuglens Rullen er den højeste Lyd, Kroupieren raaber sit Tal, sit _rouge imair et manque_ med en Stemme som om han talte Bug. I det samme Øeblik Rouletten standser, har han Riven ude og rutscher i to-tre Tag de tabte Summer til sig; med Taskenspiller-Behændighed lader han mellem to Fingerspidser Louisd'orerne flyve ud og regne ned paa de vindende. Pladser. _"Faites votre jeu_," lyder det igjen. Mens han stabler Guldets Ruller i sin Metaltraadskurv, sætter Spillerne ind. Hver Kategori af dem har sit Spil, sit System. Nervøst regner man efter paa Notitsbladet. _La vielle garde_ markerer Karro'er, dens unge, kaade Arvtagerinder lader Guldstykkerne trille hen over Tæppet og standse, hvor de vil, den gamle Rastaquair sidder stift og doublerer sin Farve. I to Minutter er Alt fædigt. _Rien ne va plus!_ Kuglen sprænger atter rundt i den aandeløse, spædte Stilhed, de Bageste strækker Hals: _trente, rouge, pair et passe_.

[Illustration: Omkring det grønne Bord.]

Rødt er kommen fem Gange. Sort! sort! hvisler Slangen ... sort! sort! er det, som det lød igjen i Ekko fra alle Ender af Salen. Febrilsk griber man ned i Vestelommen og trækker sig frem mellem Rækkerne. Man staar ved Bordet, man sætter ud. Beskedent først et Femfrancsstykke. Man vinder. Man vinder igjen, man bliver ved at vinde. Og jo tungere Vestelommen bliver, desto stærre bliver Modet. Man prøver "Hestene", saa en Karrø, saa et enkelt Tal. Man er allerede forlængst ved Guldets; Sex og tredive Louisd'orer river man ind istedetfor den ene, man sætter ud. En ung, bleg Herre, med rystende Hænder og store; rødtunderlippede Øjne rejser sig. Man tager hans Plads. Nervøsiteten er borte, man forcerer sit Spil, man doublerer mod Suiterne, man garderer Zero ved de store Indsatser, man skovler ind og skovler ind. En halv Time efter, naar man gaar bort, har man alle Lommerne fulde af Guld.

Nu først, i den friske Skumringskjællighed, gaar det rigtigt op for En, paa hvilken henrivende Plet af Jorden det er man befinder sig. Hver blid Bugtning i Bjergenes Linier, hver Tone i Farvespillet mellem Himmel og Hav, hvor Solen gaar ned, hver hemmelighedsfuld, rolig Slagskygge over Haveterrasserne, Alt har man Øje for nu, og Alt sætter En i Begejstring. _Un bon diner_ følger efter, det forstaar sig af sig selv. Truiten vandes

med ægte Yquem og den trufferede Poulet med Chambertin fra Femogtreds. Et Par Guldmünter meer eller mindre, hvad gjør det! Man finder jo hvert Øeblik en halv Snes Stykker af dem hist og her i en Lomme, som man ikke havde tænkt paa. Og mens man sidder der i den spejloverlæsedede Sal, i Krydsild af Smil fra guldblondede Skjønne, omblyget af bedtvedende Duft fra Roserne, som slynger sig ind gennem det aabne Vindue, og fra Bouquet af Ylan og Verveine og Violette de Parme, mens man sidder der med Alverdens dejligste Frugter paa sit Bord, med Alverdens Rigdom omkring sig, hvilke underlige, nye, sldt pirrende Fantasier begynder da ikke at tumle rundt i Ens Hoved! _Forcez donc votre jeu; vous avez de la chance, vous; vous sauterez la banque_, sagde Andalusierinden med de sorte Diamantlilje, som man sad ved Siden af ved Rouletten. Sprænge Banken! Man leer af det først, men man diskuterer det siden. Umuligt er det da endelig ikke, siger Vennen, man er her med, Naar vi havde spillet hjere, naar vi var bleven ved... ved Kaffen drifter man med den alvorligste Mine af Verden, hvilke Midler der findes til at sende større Pengebelle bort fra Monaco, og hvilke Forholdsregler, der vil være at iagttage, hvis man en Aftenstund skulde komme til at sove i Værelse sammen med en Million eller saadan Noget.

Naturligvis anseer man det for sin Pligt at gjøre _un petit coup_ om Aftenen ogsaa. Man har samme Held som om Formiddagen. Alting, hvad man holder paa, kommer ud, Farver og Heste og Karrø'er og Numere uden Forskjel, man behøver ikke engang at dublere. Klokken Ti er man træt og har nok. Man drikker en Flaske Moût frappé paa Kaføen, driver et Par Gange frem og tilbage paa den maanebeskinnede Terrasse, hvor Musikken spiller, vinker saa ad en Vogn og kjører sin Promenade i den vidunderlige Natteluft, i flyvende Galop ned over _la Condamine_ og op ad Monacobjergets snoede Veje, bestandig med Udsigt gennem halvtlukkede Busketter til Vandet langt dernede, hvor Maanerefleksen gynger sin lysgyldne Bro. Det er ikke nogen Kjortour, det er en Drøm, der fylder hver Fibre med Vellyst. Man sover meget længe den næste Dag. Man har Ingenting at haste efter, der lukkes jo ikke engang op "derovre" for Elleve. Man har desuden en svag Fornemmelse af, at det dog maaske vilde se lidt forhuppet ud at komme for Frokost. Om man kjørte over Bjergene til Nice, en ren Eventyrfart, siger Alle, der har gjort den. Portieren raadfræs. Umuligt, man vilde komme altfor sent tilbage. "Systemet" skal prøves idag. Man tager Carnet'en frem og understøtter den igjen; alle Tallene fra den foregaaende Aften staar der. Der er ikke een Suite, som væder Beregningerne. Klokken Et er man paa Pletten. Rødderne omkring Bordet er kun tynde endnu, man faaer sin Stol. Det gaar som paa en Snor. Chancerne kommer maaske lidt sjeldnere, end man kunde ønske, men ikke een af dem svigter. Systemet holder; man tænkte det jo nok, men det er altid rart at have Valuta i Lommen, som beviser det.

Man gaar tilbage til Hotellet for at lægge Gevinsten af. Det er dog bedst, man tager til Nice den næste Dag; det begynder at blive lidt ægsteligt at bære alt det meget Guld i sin Kuffert. Desuden er der forskellige Ting, man skal kjøbe; Ens Garderobe trænger til at indrettes paa det varme Klima. En Understøtelse af Monacos Boutiker følger den forellbig med det Nødvendigste: en Solskæm og et Par blaa Brillen; man tager sig et Bad og kjører saa op igjen. Men Eftermiddagsvisitten er uheldig. Man har spillet paa Inspiration ved Siden af Systemet, og

Inspirationen har slugt, hvad man havde hos sig. Der maa hentes Forstaaelse. Og saa--man leer af det selv, det er jo dumt og overtroisk, men _enfin_: det var den blaa Rejsedragt, der bragte Held igaar. Man kan jo ligesaa gjerne tage den paa som en anden.

Om man stoppede og rejste og lod sig nøje med, hvad man endnu havde i Behold? Nej, det vilde være at staa sin egen Lykke i Vejen. Man maa kunne tjene en Formue, det gjælder kun om at være sikker paa sig selv og holde sig udelukkende og urokkeligt til Systemet. Med den faste Beslutning at gjøre det, gaar man over. Fem Minutter efter forlanger man sin Nøgle hos Portieren igjen. Hvor kunde man ogsaa være saa uforsigtig ikke at tage hele sin Beholdning med? Havde man kunnet doublere een Gang til, var man ikke bleven sprængt. Sort kom den trettende Gang, og man faldt paa den tolvte.

Man falder om Aftenen paa den sextende. Og man har været "forsigtig" nu, man har den sidste Rulle Guldstykker ude. _Huit, rouge, patr et manque_, Kroupieren river hele Stabelen ind. Man seer dem glide hen i hans Kasse, og man hører hans _Faites votre jeu, Messieurs_. Men med et Smil, et Smil maaske, der ikke er ganske fri for at være en lille Smule fortrukket, rejser man sig. _Vous partez?_ spørger den Guldblond, der staar bagved. _Oui, Mademoiselle.--_Vous permettez que je prenne votre place?--_Avec plaisir_. Og hun sætter sig og kaster en Haandfuld Louis'er paa Farven, der ikke kom. Kuglen sprænger og standser. _Noir, pair et passe_. Naturligvis.

Man drikker den Aften ingen MoØt, og man kjører ikke over _la Condamine_. Man driver et Par Gange op og ned ad Terrassen som Dagen forud, men Musikken gjør trist, og Maanen skinner irriterende, og man gaar tidligt tilsengs. Man gjør det hverken i det lyseste Humør eller med de venligste Følelser mod Tilværelsen. Men den næste Morgen, naar man vaagner, er det Altsammen gaaet af En som en Sygdom, der er ovre. Man aabner Vinduet paa vid Gab. Hvilken Friskhed, hvilken Sol, hvilken Skjønhed! Og hvor det ligger roligt og hvilende der Altsammen og smiler En imøde, som det vilde sige: Nu forstaar vi hinanden, nu hører Du mig til. Man nynner et Vers og klæder sig paa og gaar ud. Ingen Mennesker er oppe endnu. Kun de store, brogede Sommerfugle er det, og Fuglene, der synger, og Blomsterne, der dufter. Man gaar og gaar og bliver ved at gaa. Først nu straalet Paradiset i sin fulde Glans; Kundskabsfrugten er nydt, og er blevet aabnet for dets Dejlighed. Ak, var der blot ingen Engel med flammende Glavind, ingen Regning, der ventede paa En, naar man kom hjem i "Hotel de Paris"! Dog ligemeget--man har været i Rivieraens Paradis, og bringer man end ingen Millioner med derfra, kun sin stakkels gule Sommerparapluie og sine blaa Brillen, en Skat af Sol og Lys har det dog straalet ind i Ens Sjæle som den triste, kolde Verden skal bruge lang Tid for at forlde.

End of Project Gutenberg's Fra det moderne Frankrig, by Richard Kaufmann

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK FRA DET MODERNE FRANKRIG ***

This file should be named 8fdmf10.txt or 8fdmf10.zip
Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, 8fdmf11.txt
VERSIONS based on separate sources get new LETTER, 8fdmf10a.txt

Bibliothèque nationale de France (BnF/Gallica) at <http://gallica.bnf.fr>.
Miranda van de Heijning, Steen Christensen and the
PG Online Distributed Proofreading Team

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing. Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final til midnight of the last day of the month of any such announcement. The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:
<http://gutenberg.net> or
<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext03> or
<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext03>

Or /etext02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want, as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours

to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+ We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002 If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks!
This is ten thousand titles each to one hundred million readers, which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July
10 1991 January
100 1994 January
1000 1997 August
1500 1998 October
2000 1999 December
2500 2000 December
3000 2001 November
4000 2001 October/November
6000 2002 December*
9000 2003 November*
10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states. Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation
PMB 113
1739 University Ave.
Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

****The Legal Small Print****

(Three Pages)

*****START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START*****

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers. They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

***BEFORE!* YOU USE OR READ THIS EBOOK**

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project").

Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below, [1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including

legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and

does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline (_) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors); OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time, public domain materials, or royalty free copyright licenses. Money should be paid to the:
"Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

If you are interested in contributing scanning equipment or software or other items, please contact Michael Hart at:
hart@pobox.com

[Portions of this eBook's header and trailer may be reprinted only when distributed free of all fees. Copyright (C) 2001, 2002 by Michael S. Hart. Project Gutenberg is a TradeMark and may not be used in any sales of Project Gutenberg eBooks or other materials be they hardware or software or any other related product without express permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

press permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July

10 1991 January

100 1994 January

1000 1997 August

1500 1998 October

2000 1999 December

2500 2000 December

3000 2001 November

4000 2001 October/November

6000 2002 December*

9000 2003 November*

10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created

to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states.

Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation

PMB 113

1739 University Ave.

Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

If you can't reach Project Gutenberg,

you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

****The Legal Small Print****

(Three Pages)

*****START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START*****

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers.

They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

BEFORE! YOU USE OR READ THIS EBOOK

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project"). Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below,

[1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any)

you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS O